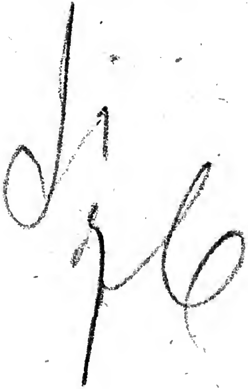
...CA NAZ.
...tto Emanuele III
XIV
G
68
NAPOLI

608

Digitized by Google

DIDACI
ALVAREZ
ARCHIEPISCOPI
Tranenſis,& Salpenſis,ex Ordine
Prædicatorum aſſumpti,

OPERIS

De Auxiliis diuinæ gratiæ,& humani arbitrij viribus,& libertate,ac legitima eius cum efficacia eorundem auxiliorum concordia

SVMMA,

In IV. libros diſtincta.

NVNC PRIMVM PRODIT.

LVGDVNI,
Sumpt. Iacobi Cardon & Petri Cauellat.

M. DC XX.

CVM PRIVILEGIO R.

NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
NAPOLI

Digitized by Google

APPROBATIO Theologorum.

NOs infrà ſcripti S. Theologiæ Doctores fidem facimus, nos vidiſſe & perlegiſſe librum, cui inſcriptio, *Fr. Didaci Aluarez, Archiepiſcopi Tranenſis & Salpenſis Summa de auxiliis diuinæ gratiæ, libris quatuor comprehenſa*, in quo nihil fidei Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ, aut morum probitati repugnans animaduerſum. Lugduni 5. Nouemb. 1619.

FR. ROBERTVS BERTHELOT
Epiſc. Damaſci.

DEVILLE.

R.D.D. de Meſchatin la Faye huius libri imprimendi facultas.

THOMAS DE MESCHATIN LA FAYE, Comes, Canonicus, & Camerarius Eccleſiæ Lugdunenſis, in ſuprema Dombarum Parlamenti Curia Conſiliarius, Galliarum Primatiæ Officialis, & in Archiepiſcopatu Lugdunenſi Vicarius Generalis, librum inſcriptum, *Fr. Didaci Aluarez, Archiepiſcopi Tranenſis & Salpenſis Summa de auxiliis diuinæ gratiæ, libris quatuor comprehenſa*, & à Theologis recognitum, typis mandari permittimus. Lugduni 24. Decembr. 1619.

MESCHATIN LA FAYE.

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege conceſſi.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis auctoritate ſancitum eſt, atque patẽtibus literis cautum, ne quis in Regno ſuo, aliiſve locis ditioni ſuæ ſubiectis, intra proximos annos decem, à die impreſſionis primæ inchoandos, ac numerandos excudat, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione curet librum, qui inſcribitur, *Fr. Didaci Aluarez, Archiepiſcopi Tranenſis & Salpenſis Summa de auxiliis diuinæ gratiæ, libris quatuor cõprehenſa*, præter IACOBVM CARDON, & PETRVM CAVELLAT, Bibliopolas Lugdunenſes, aut

illos, quibus ipſimet conceſſerint. Prohibitum inſuper eâdem auctoritate Regiâ omnibus ſuis ſubditis, eundem librum extra Regni ſui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac inſtigare, ſine conſenſu dictorum IACOBI CARDON, & PETRI CAVELLAT. Idque omne ſub confiſcatione librorum, aliiſque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Pariſiis die 7. Ianuarij. 1620.

De mandato Regis,

Signatum,

BRVLART.

INDEX

INDEX LIBRORVM, ET CAPITVM IN HOC LIBELLO CONTENTORVM.

LIBER PRIMVS.

CAP. I. QVID de neceſſitate gratiæ, & viribus naturalibus noſtri arbitrij ſenſerit Pelagius. pag.6

II. *Quam gratiam tanquam neceſſariam ad ſalutem admiſerint Semipelagiani: & in quo eorum ſententia cum errore conueniat Pelagianorum, vel ab eo diſcedat.* pag.2

Error Fauſti circa naturalem facultatem liberi arbitrij, & neceſſitatem gratiæ explicatur. 25

Error Caſſiani circa neceſſitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij aperitur. 35

* 4 III.

III. *Quid olim Manichæi, & his temporibus Lutherani, & Caluiniani circa neceſſitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij ſenſerint.* 47

Aſſertiones Lutheranorum, & Caluiniſtarum circa gratiam, & liberum arbitrium. 52

IV. *Quid nonnulli doctores Catholici ſentiant circa vires naturales liberi arbitrij, ac illius concordiam cum diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & cum efficacia auxiliorum gratiæ.* 57

Vbi diſcurſus eiuſdem concordiæ proponitur, & referuntur fundamenta quibus innitimur, cum præcipuis aſſertionibus, quas ex illis deducunt. 58

V. *Quanta ſit authoritas S. Auguſtini circa materiam prædeſtinationis, & gratiæ, & quòd non liceat ab eius ſententia diſcedere.* 80

VI. *Quòd præter ſcientiam merè naturalem, & merè liberam nulla ſit etiam in Deo ſcientia media conſtituenda.* 84

VII. *Obiectiones, quibus probare conantur, conſtituendam eſſe in Deo ſcientiam mediam, diſſoluuntur.* 103

VIII. *Quòd res futuræ contingentes actu exiſtant in æternitate ſecundùm propriam, & actua*

actualem exiſtentiam, quam habitura ſunt in tempore. 113

IX. *Quòd certitudo ſcientiæ diuinæ, quæ futura omnia contingentia cognoſcit, in actuali exiſtentia rerum in æternitate, & in decreto abſoluto diuinæ voluntati innitatur.* 121

X. *Quòd præſciendo omnem prædeterminationem diuinæ voluntatis, & rerum exiſtentiam in æternitate non poſſit aſſignari alia ratio certitudinis ſcientiæ diuinæ comparatione futurorum contingentium, ex parte videlicèt veritatis obiecti.* 131

XI. *Quòd iſta cauſalis ſit vera, quia Deus præſciuit aliquid futurum eſſe, ideo futurum eſt.* 137

XII. *Quòd præter intellectum, & voluntatem non ſit in Deo conſtituenda tertia potentia exequutiua, per quam res immediatè producantur* 143

XIII. *Quòd ſecluſa ſcientia media prouidentia diuina ſit immobilis, & indiſſolubilis quoad effectus abſoluti intenti aſſecutionem, & certa certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.* 147

XIV. *Quòd cauſæ ſecundæ contingentes, & liberè non poſſint ſe ſubtrahere, vel exire ab ordi-*

ne, qui per diuinam prouidentiam eſt eis præfixus. 155

XV. *Quòd prædeſtinatio, quantùm ad effectus aſſecutionem, ſit certa, & infallibilis certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum independenter à ſcientia media.* 161

LIBER SECVNDVS.

CAP. I. *QVod concurſus Dei generalis ſit influxus immediatus in cauſam ſecundam, eam præmouens, & applicans ad operandum, & cum illa influens in eius actionem, & effectum.* 172

II. *Quidnam ſit motio illa præuia qua Deus mouet & applicat cauſas ſecundas, etiam liberas ad operandum.* 184

III. *Quòd concurſus Dei generalis, quo liberum arbitrium mouet, & adiuuat ad actus ſupernaturales producendos, ſit.* 190

IV. *Quòd concurſus Dei generalis, præſertim reſpectu actuum à libero arbitrio creato dependentium, non ſit ſecundùm ſe indifferens.* 197

V. *Quòd Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminet omnes cauſas ſecundas*

tam

tam naturales, quàm liberas ad ſuas operationes, ſalua earum natura, & libertate. 205
VI. Obiectiones contra prædeterminationem voluntatis ex decreto Dei extrinſeco prouenientem diſſoluuntur. 220
VII. Quòd Deus præuia motione voluntati creatæ inhærente eam ad modum cauſæ phyſicæ moueat, applicet, ſeu prædeterminet ad omnes actus ſuos bonos in particulari, ſalua ipſius libertate. 239
VIII. Obiectiones contra præmiſſa proponuntur, & diſſoluuntur. 250
IX. Quòd Deus præuia motione liberum arbitrium verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicè præmoueat ad actum peccati, in quantùm actus, & vt ens eſt. 257
X. Quòd omnes actus contingentes & liberi à Deo prædeterminati neceſſariò fiant neceſſitate infallibitatis, ſiue ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ voluntatis. 266
XI. Quomodo explicandus ſit, & intelligendus ſenſus compoſitus, & diuerſus, cùm aſſeritur liberum hominis arbitrium à Deo motum auxilio efficaci nō poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, ſed ſolùm in ſenſu diuiſo. 275
XII. Quòd mala pœnæ ſint per diuinam prouiden

uidentiam abſoluta, & efficaci voluntate volita, & prædeterminata in particulari, & non ſolùm permiſſa. 283

XIII. *Quòd prima radix contingentiæ ſit efficacia, ſiue omnipotentia diuinæ voluntatis.* 290

XIV. *Qualiter liberum arbitrium aliquid operetur ex ſeipſo, quando conſentit Deo excitanti, & mouenti.* 295

XV. *Quòd ſuppoſita gratia excitante conſenſus, ſeu cooperatio liberi arbitrij non ſit primò inchoanda à voluntate creata, ſed à voluntate diuina, & ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ.* 308

XVI. *Quòd iſta cauſalis ſit falſa, quia homo preuentus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo, & conuertitur, ſed econtra ideo conuertatur, quoniam à Deo adiuuatur.* 320

XVII. *Quòd collatio efficacis auxilij ſit adæquata cauſa, quòd liberum arbitrium conuertatur.* 327

XVIII. *Quòd hæc cauſalis ſit falſa, quia homo non adiuuatur à Deo, ideò non conuertitur: hac autem vera, homo excitatus à Deo, ideò non conuertitur, quia non vult conuerti, ſed in peccato perſiſtere.* 336

XIX.

XIX. *Quòd hæc cauſalis ſit vera, quia homo excitatus à Deo non vult vti gratia ſufficienti; ideo non adiuuatur à Deo,nec conuertitur.* 343

XX. *Qualiter pia operatio, & actus omnes ſupernaturales fiant in nobis per infuſionem, & operationem Spiritus ſancti.* 350

XXI. *Argumenta, quæ obiiciuntur contra præmiſſa diſſoluuntur.* 363

XXII. *Quòd piæ operationes, & actus omnes ſupernaturales, ſeu virtutis per ſe infuſæ, ſint quoad ſubſtantiam ſupernaturales, ac in eſſe naturæ, & non ſolùm, quoad modum in genere moris.* 371

XXIII. *Quòd etiam vitalitas actus fidei, & charitatis infuſæ, & aliorum actuum ſupernaturalium procedat, vt quo ab habitu,vel ab auxilio ſupernaturali.* 376

LIBER TERTIVS.

CAP. I. *QVòd Deus, & liberũ arbitrium non ſint duæ cauſæ partiales conſenſus liberi, ſicut duo trahentes nauim.* 387

II. *Quòd ratione maioris conatus, vel influxus liberi arbitrij cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis vnus non conſequatur maiorem gratiam iuſtificantem,quàm alius.* 397

III. *Quòd exiſtentibus in duobus hominibus auxiliis præuenientis gratiæ omnino æqualibus, nunquam contingat, quòd vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur; alter verò in peccato permaneat & damnetur.* 405

IV. *Quòd natura humana per originale peccatum non ſolùm fuerit ſpoliata originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis, ſed etiam in naturalibus vulnerata.* 413

V. *Quæ ſint vulnera ex originali, vel actuali peccato ſubſecuta.* 422

VI. *Quòd liberum arbitrium in natura lapſa ſeclusis auxiliis gratiæ non habeat eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum eſſet ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet.* 427

VII. *Quòd homo per ſolas vires naturæ non poſſit omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri tanquam reuelatis à Deo aſſenſu certo, & firmo ex parte credentis.* 431

VIII. *Quòd homo in natura lapſa non poſſit ex ſolis viribus naturæ cum concurſu Dei generali elicere actum abſolutum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia cum abſoluto propoſito illi in omnibus placendi.* 442

IX *Quòd liberum arbitrium cum ſolo concurſu gene*

generali attritionem, vel contritionem elicere non valeat, etiam quoad ſolam actus ſubſtantiam. 452

X. Quòd homo in natura lapſa non poſſit abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia mandata, nec reſiſtere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus grauioribus ſibi occurrentibus, quas pro ſeruanda lege naturali neceſſe ſit vincere. 462

XI. Quòd abſque auxilio gratiæ non poſſit homo in natura lapſa operari aliquod opus morale, quod comparatione vltimi finis naturalis ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus, licèt poſſit operari aliquod facile bonum morale. 473

XII. Quòd abſque auxilio gratiæ non poſſit homo etiam remotè ſe diſponere ad conſequendam gratiam petendo, quærendo. 480

XIII. Quòd gratia excitans, quæ ſecundum cõmunem modum hominibus confertur, non dependeat à miniſtris Eccleſiæ, vel à conatu, & induſtria eius, qui excitatur, & vocatur. 485

XIV. Quòd Deus, ſeu gratia præueniens non ſe inferat conatibus inceptis ex ſola facultate naturæ, vel eos foueat, & eleuet, vt ſupernaturales fiant. 491

XV. Quòd prima gratia excitans, ſeu præueniens

non ſit formaliter actus noſter vitalis, ſed ſolùm cauſaliter. 496
XVI. *Qualiter gratia excitans ſit idem, quod gratia ſufficiens.* 503
XVII. *Quòdnam auxilium gratiæ dicatur verè ſufficiens comparatione alicuius piæ operationis, & quos actus efficaciter producat.* 507
XVIII. *Quid ſit gratia operans, quid cooperans, & quomodo inter ſe diſtinguantur.* 514
XIX. *Quòd gratia cooperans, in quantum cooperans, ſit præueniens, ſeu præmouens liberum arbitrium ad conſenſum, & non ſolùm pariter, & ſimultaneè cum illo in piam operationem influens.* 521
XX. *Quid ſit auxilium efficax præoperantis gratiæ, & in quo eius efficacia formaliter conſiſtat.* 525
XXI. *Quotuplex ſit auxilium efficax præuenientis gratiæ, vbi etiam oſtēditur quòd diuiſio auxilij in auxilium efficax, & inefficax, non ſumatur ſolùm ab effectu.* 540
XXII. *Quòd auxilium efficax actuale diuinæ gratiæ nō ſubiaceat noſtri arbitrij poteſtati, quantùm ad vſum, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur cum volumus.* 550
XXIII. *Quòd poſtquam Deus miſericorditer*

excitauit arbitrium creatum non expectet liberum eius conſenſum, vt purgari, aut iuſtificari velit. 554

XXIV. *Quòd etiam in eo, qui habet habitus infuſos ad ſingulos actus ſupernaturales ſit neceſſarium auxilium ſpeciale non ſolùm excitantis, ſed etiam adiuuantis gratiæ ab auxilio habitus infuſi realiter diſtinctum.* 563

XXV. *Quòd abſque auxilio gratiæ voluntati creatæ inhærente ſola aſſiſtentia extrinſeca ſpiritus ſancti non poſſit liberum arbitrium elicere actum ſupernaturalem fidei, ſpei, charitatis, vel pœnitentiæ.* 572

XXVI. *Quòd homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia, ſit cauſa in ſuo ordine principalis, & non ſolùm inſtrumentum Dei.* 577

XXVII. *Quòd ſit neceſſarium donum perſeuerantiæ ad continuandam gratiam vſque ad finem vitæ, & qualiter à dono confirmationis in gratia diſtinguatur.* 585

XXVIII. *Quòd donum perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ, atque efficacia illius non dependeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo.* 592

XXIX. *Quòd in ſtatu innocentiæ primi Parentes*

tes indiguerint ſpeciali dono perſeuerantiæ ad perſeuerandum in gratia, vſque ad finem vitæ. 597

XXX. *Quòd donum perſeuerantiæ non ſit omnibus hominibus Iuſtis commune, ſed proprium donum prædeſtinatorum.* 603

LIBER QVARTVS.

CAP. I. *QVod non ſit aliqua lex à Deo ſtatuta dandi auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ.* 611

II. *Soluuntur argumenta contra præmiſſa.* 619

III. *Quòd omnes explicationes, quas S. Auguſtinus tribuit verbis illis Apoſtoli:* Deus vult omnes homines ſaluos fieri, *ſint legitimæ.* 625

IV. *Quid ſit voluntas Dei antecedens, quid voluntas conſequens, & quem actum voluntas antecedens importet formaliter in Deo.* 630

V. *Quid ſit prædeſtinatio, & in quo ſtatu formaliter conſiſtat: an in actu voluntatis, vel potiùs in actu intellectus.* 637

VI. *Quòd bonus vſus auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio ſit effectus prædeſtinationis.* 643

VII.

VII. *Quòd bonus vſus liberi arbitrij procedens ex auxilio gratiæ non ſit cauſa, ratio, vel conditio ſine qua non prædeſtinationis in adultis.* 648

VIII. *Quòd prædeſtinatio paruulorum, non fuerit dependens ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij parentum, vel aliorum, per quos ad baptiſmi gratiam peruenerunt, nec eam præſupponat.* 662

IX. *Quòd non detur ex parte noſtra cauſa reprobationis, quantum ad integrum effectum illius.* 670

X. *Soluuntur argumenta contra præmiſſa.* 682

XI. *Quòd ex parte Dei aſſignari poſſit ſufficiens cauſa reprobationis.* 692

XII. *Qualiter Deus omnibus hominibus quantumuis obduratis, & reprobis tribuat auxilia ſupernaturalia ſufficientia, per quæ ad vitam æternam peruenire poſſint, & reipſa perueniant, ſi velint.* 699

XIII. *Qualiter Deus ab æterno voluntate abſoluta & efficaci antecedenter ad præſcientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis ſtatuerit non dare auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia illis, qui reuera in tempore ea non recipiunt.* 709

XIV.

XIV. *Quænam ſit legitima definitio, ac propria natura liberi arbitrij.* 724
XV. *Quæ indifferentia ſit de eſſentia potentiæ liberæ, & in qua indifferentia conſiſtat formaliter libertas.* 735
XVI. *Soluuntur argumenta quæ contra doctrinam præcedentis capitis obiiciuntur.* 745
XVII. *Quòd liberum arbitrium creatum habeat dominium ſui actus, & quale ſit huiuſmodi dominium.* 767
XVIII. *Quòd abitrij noſtri concordia cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ non poſſit naturali ratione demonſtrari.* 765
XIX. *Legitima concordia liberi arbitrij cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ ſtatuitur.* 773
XX. *Soluuntur argumenta contra prædictam concordiam.* 780
XXI. *Epilogus eorum, quæ in præcedentibus dicta ſunt, continens propoſitiones XX.* 794

D E

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII

viribus, & libertate, ac legitima eius cum efficacia eorundem auxiliorum concordia.

PROOEMIVM.

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ cum auxilij diuini confidentia tractaturi, vt ea omnia, quæ circa hanc materiam variis in locis Summę Theologicæ S. Thomę, vel in aliis opuſculis à diuerſis 1.

tractatoribus diſputantur, ſub certis limitibus comprehendamus, & ſuo ordine in hoc opuſculo diſponamus, ac breuiter, & dilucidè (prout diuinitus donatum nobis fuerit) noſtram ſententiam explicemus; quædam præambula præmittere oportet, quæ ad facilem intelligentiam huius materiæ viam aperiunt.

2. PRIMO ò ſtatuendum eſt, quiſnam fuerit Pelagianorum error circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires noſtri arbitrij.

SECVNDO ò explicãdum, in quibus aſſertionibus Semipelagianorum conſiſtat ſententia:& qualiter in aliquibus à Pelagij, Cœleſtij, & Iuliani diſcedãt errore, cùm tamen in potiſſima

quæ

quæſtione, quã S. Pater Auguſtinus ſecundus poſt Paulum Apoſtolum gratiæ prædicator, & defenſor contra Pelagium, & Cœleſtium diſputauit, in eorum damnatam hæreſin inciderint: vbi error Fauſti, & Caſſiani circa neceſſitatẽ gratię, & vires naturales noſtri arbitrij aperitur.

TERTIÒ, quid olim Manichæi, & his temporibus Lutherani, & Caluiniani circa gratiæ neceſſitatem, & vires naturales noſtri arbitrij ſtatuerint.

QVARTÒ, quid nonnulli recentiores Theologi circa eiuſdem gratiæ neceſſitatem, & vires naturales arbitrij ſenſerint: ac circa concordiam liberi arbitrij cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione.

Quibus præmiſſis in diſcurſu huius operis explicandum erit, quid iuxta ſententiam SS. Auguſtini, & Thomæ, ac communem ſenſum diſcipulorum eius ſentiendum ſit,& dicendum.

3. Quia verò prædicta concordia, quam impugnare intendimus, quatuor innititur potiſſimis fundamẽtis cum ſuis appẽdicibus aſſertionibus capite 4. ſubiiciendis; ideò præſens opuſculum in QVATVOR LIBROS diſtribuemus: & in illis QVATVOR etiam FVNDAMENTA contraria, quibus legitima concordia innititur, ſtabiliẽda ſunt, cum ſuis appendicibus concluſionibus, & ex eis facilè poterit Theologus diſcernere quænam ſententia amplectenda ſit. Vt autem, quæ in diſputationibus noſtris

noſtris in Auxiliis fuſiùs dicta ſunt, faciliùs perſtringere valeamus, per capita ſinguli diſtinguendi ſunt libri, & in fine cuiuſlibet capitis, vel capite ſequenti, potiora ſententiæ aduerſæ argumenta (aliis leuioribus omiſſis) proponenda ſunt, & ſoluenda.

LIBER PRIMVS,

IN QVO

Ea omnia, quæ impugnanda ſunt in hoc opere, proponuntur, & aduerſæ concordiæ PRIMVM FVNDAMENTVM euellitur.

CAPVT I.

Quid de neceſſitate gratiæ, & viribus naturalibus noſtri arbitrij ſenſerit Pelagius.

1. *Ex diſp. 1. de Auxiliis.* QVIDAM dixerunt, Pelagium nullam gratiam interiorem admiſiſſe, vel ex parte intellectus, vel ex parte voluntatis: ſed illum nomine gratiæ, quam ſæpius in ſuis ſcriptis inſe

inſeruit, intellexiſſe duntaxat liberum arbitrium à Deo gratis creatum, ſiue legem, & doctrinam exteriorem: ſiue prædicationem Euangelij, per quam oſtendit nobis, quid facere, quídve cauere debeamus: aut etiam exemplum Chriſti Domini, vt refert Auguſtinus lib. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cœleſtium, cap. 2. vbi ait: *Solent dicere nobis, in eo Chriſtum ad non peccandum præbuiſſe adiutorium: quia iuſtè ipſe viuendo, iuſtéque docendo reliquit exemplum.*

Affirmant etiam hi Auctores, Pelagium negaſſe omnem concurſum actualem Dei, non ſolùm præuium operationibus ſecundarum cauſarum: ſed & concomitantem, etiam reſpectu actuum naturalium, & ſolum fateri, contuliſſe Deum illis in ſua creatione virtutem, vt à ſeipſis poſſent abſque operatione Dei, & cooperatione poſtmodum operari.

Sed tamen, ſi diuerſi ſtatus Pelagij attentè perpendantur, apparebit, 2.

ipſum tandem maiorem gratiam argumentis S. Auguſtini conuictum conceſſiſſe: quamuis aſſeruerit ſecundùm merita noſtra dari, vt refert S. Auguſtinus epiſtola 106. & 107. & libro de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cœleſtium, cap. 31. vbi ait: *Quamlibet ſentiat gratiam, ipſis Chriſtianis ſecundùm merita dari dicit.* Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, hæreſin Pelagij quadruplicem habuiſſe ſtatum.

Primus ſtatus hæreſis Pelagij. In primo negauit omne auxilium ſupernaturale, & omnem interiorem gratiam ſupernaturalis ordinis, tam ſufficientem quæ tribuit poſſe; quàm efficacem, quæ tribuit infallibiliter piè operari; affirmans ad omnia mandata implenda, atque ad ſalutem æternam promerendam & conſequendam ſufficere vires naturales arbitrij.

3. *Secũdus ſtatus.* In ſecundo ſtatu admiſit adiutorium gratiæ Dei hominibus conferri ad eius mandata facienda. Aſſeruit tamen hoc adiutorium in lege,

&

& doctrina exteriori, aut etiam in Chriſti exemplo eſſe conſtitutum: & ſolùm eſſe neceſſarium, vt faciliùs impleret homo per gratiam, quod ſimpliciter poterat per naturã. Iſtos duos ſtatus refert S. Auguſtinus libro de hæreſibus ad Quodvultdeũ, hæreſi 88. vbi poſtquam meminit primi ſtatus eiuſdem hæreſis Pelagij, ſubiungit: *Denique Pelagius à fratribus increpatus, quòd nihil tribuerit adiutorio gratiæ Dei ad eius mandata facienda, correptioni eorum hactenus ceſſit, vt non eam libero arbitrio præponeret, ſed infideli calliditate ſupponeret, dicens: Ad hoc eam dari hominibus vt quæ facere per liberum iubentur arbitrium, faciliùs poſſint implere per gratiam.*

Tertius ſtatus hæreſis Pelagij fuit, in quo poſt longas diſputationes cum S. Auguſtino, & aliis Patribus, tandem admiſit gratiam interiorem ad poſſe, videlicet internam illuminationem intellectus, & internam excitationem ſtupentis voluntatis; ſemper tamen negauit gratiam, 4. *Tertius ſtatus.*

qua Deus efficeret, vt velimus: ſemperque in eodem permanſit errore, vt crederet, illam gratiam interiorem, quam admiſit ad poſſe, non eſſe ſimpliciter neceſſariam: ſed ſolùm vt faciliùs per eam poſſet homo diuina adimplere mandata. Hic tertius ſtatus conſtat ex ipſis Pelagij verbis, quæ refert Auguſtinus lib. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cœleſtium cap.7. *Adiuuat enim nos* (inquit) *Deus per doctrinam & reuelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos operit; dum nobis, ne præſentibus occupemur, futura demonſtrat: dum diaboli pandit inſidias: dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cœleſtis illuminat.* Deinde ſententiam ſuam quadam velut abſolutione concludens: *Qui hoc dicit* (inquit) *gratiam tibi videtur negare? an & liberum hominis arbitrium, & Dei gratiam confitetur?* Ex quibus verbis colligit S. Auguſtinus, hanc eum gratiam confiteri, qua demonſtrat, & reuelat Deus, quid agere debeamus, non qua donat, & adiuuat vt

aga-

agamus. Et cap.10. eiuſdem lib. ait Pelagius: *Operatur in nobis velle, quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt; dum nos terrenis cupiditatibus deditos mutorum more animalium tantummodo præſentia diligentes futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum reuelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem; dum nobis (quod tamen alibi negare non metuit;) ſuadet omne, quod bonum eſt.* Quibus verbis non obſcurè concedit gratiam, quæ interiùs illuminat intellectum, & ſuadendo mouet voluntatem. Expendantur illa verba, *quod tamen alibi negare non metuit*, ſcilicet Pelagius, quibus ſignificat S. Auguſtinus Pelagium prius negaſſe illuminationem, & ſuaſionem ſtupentis voluntatis. Quòd autem loquatur de illuminatione interiori, quæ eſt à Spiritu ſancto, conſtat ex cap.11. ſequenti.

Ita legitur in manuſcriptis Bibliotheca Vaticana.

Sed expreſſiùs id probatur ex his, quæ contra Pelagium, & Cœleſtium idem Auguſtinus ſcripſit eodem lib. 5.

 cap.41.

cap.41. Nam inter alia quæ videre oportet inquit: *Ipſum verò auxilium, quo poſſibilitatem naturalem perhibet adiuuari, in lege conſtituit atque doctrina: quam nobis fatetur etiam ſancto Spiritui reuelari: propter quod adorandum eſſe concedit.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum efficaciſſimum. Adoratio non debetur reuelanti legem, & doctrinam exteriùs duntaxat, nam hoc fieri poteſt hominis, aut Angeli miniſterio. Cùm ergo Pelagius fateatur, Spiritum ſanctum eſſe adorandum, quoniam ipſe nobis reuelauit doctrinam: conſequens eſt, ipſum loqui de reuelatione interiori, qua ſolus Deus interiùs docet, quid facere, quid cauere debeamus.

Et paulò ſuperiùs eodem cap. præmiſerat Auguſtinus: *Ipſas quoque operationes, vt in ſcriptis ſuis apertiſſimè affirmat, ad nihil aliud adhibendas opinatur: niſi, vt nobis doctrina etiam diuina reuelatione aperiatur: non vt adiuuetur mens hominis; vt id quod faciendum:*

dum eſſe didicerit, etiam dilectione, & actione perficiat. Expendatur illud verbum, *etiam diuina reuelatione.* Clarè enim indicat, Pelagium admiſiſſe internam reuelationem diuinam. Vnde idem Auguſtinus eodem lib. cap. 24. ſic contra Pelagium, & Cœleſtium concludit: *Legant ergo, & intelligant, intueantur, & fateantur non lege atque doctrina inſonante forinſecus: ſed interna atque occulta mirabili, atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras reuelationes, ſed etiam bonas voluntates.* Expendatur etiã illud, *non ſolùm veras reuelationes;* nam ſupponit, Pelagium admiſiſſe veras reuelationes; & negaſſe bonas voluntates à Deo fieri per adiutorium gratiæ efficiens homines ex nolentibus volentes.

6. Idem ſenſus Pelagij colligitur ex eodem Auguſtino cap. 5. 11. 14. & 47. eiuſdem libri, in quo ſic concludit: *Si ergo conſenſerit nobis, non ſolùm poſſibilitatem in homine, etiamſi nec nec velit, nec agat bene; ſed ipſam quoque*

volun-

voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, vt ſine illo adiutorio nihil benè velimus, & agamus: eámque eſſe gratiam Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, in qua nos ſua, non noſtra iuſtitia, iuſtos facit, vt ſit vera noſtra iuſtitia, quæ nobis ab illo eſt, nihil de adiutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controuerſiæ relinquetur. Signum ergo eſt, Pelagium admiſiſſe gratiam interiorem ad poſſe: & illud adiutorium negaſſe, quo Deus efficit vt velimus.

7. Quartus ſtatus hæreſis Pelagianæ eſt, quem habuit ſub eius diſcipulo Cœleſtio. Is enim conceſſit, iſtam gratiam tribuentem poſſe, eſſe ſimpliciter neceſſariam, vt ad conſummationem virtutum opera naturæ peruenirent. Et hac via, temperans vtcumque errorem Pelagij, arbitrabatur ſe locũ gratiæ reſeruare. Quia tamen ad incipiendum nullam interiorem gratiam neceſſariam eſſe voluit, à dogmate Pelagij non receſſit aſſerentis, gratiam ſecundùm

Quartus ſtatus.

merita

merita noſtra dari. Conſtat hoc ex S.Auguſtino lib.2. contra duas epiſt. Pelag. cap.8. dicente: *Hoc enim nobis obiiciendum putarunt, quòd inuito, & reluctanti homini Deum dicamus inſpirare; non quanticumque boni, ſed & ipſius imperfecti cupiditatem. Fortaſſis ergo ipſi eo modo ſaltem ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putent, hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem: perfecti autem non faciliùs per illam poſſe, ſed niſi per illam omnino non poſſe: verùm, & ſic gratiam Dei dicunt ſecundùm merita noſtra dari, quod in Oriente Pelagius Eccleſiaſticis geſtis damnari timendo, damnauit. Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipſum cœptum erit ſecundùm meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium: ac ſic gratia Dei non gratis donabitur ſed meritum noſtrum dabitur.* Et lib.4. contra Iulian. cap.3. paulo poſt princ. arguens contra Iulianum, qui bonis operis initium conſtituebat in natura: perfectionem autem, & conſummationem eius tribuebat gratiæ, ait: *Cùm ergo diui-*

diuinitus adiuuatur homo, non tantùm ad capeſſendam perfectionem adiuuatur, quod ipſe poſuiſti: vtique volens intelligi, eum per ſe incipere ſine gratia, quod perficit gratia: ſed potiùs quod Apoſtolus loquitur, vt qui in vobis opus bonum cœpit, perficiat vſque in finem. In quo enim vis hominem (ſicut loqueris) ad aliquid laudabile generoſi cordis ſtimulis incitari: in hoc, eum non vis in Domino, ſed in libero arbitrio gloriari: ac ſic priorem dare, vt retribuatur illi; eóque modo gratia non ſit gratia: quia non eſt gratuita.

8. Hinc S. Thomas vbicumque refert errorem Pelagij, non aliter illum explicat quàm dicendo, ipſum ſenſiſſe, quòd initium bene operandi eſt ex nobis: ſed conſummatio, & perfectio ex Deo; vt videre licet 1. p. quæſt. 23. artic. 5. & 2. 2. quæſt. 6. artic. 1. & 3. contra gent. cap. 149. & quodl. 1. art. 7. Conſequenter Pelagiani ſaltem Iulianus admiſerunt adiutoriũ diuinæ gratiæ ſubſequentis ad determinationẽ arbitrij creati, ita videlicet, vt prius natura incipiat

cipiat homo, & gratiæ adiutorium poſterius natura ſubſequatur, per quod in ipſo opere diuinitus adiuuetur. Conſtat hoc ex S.Auguſtino lib. 1. contra duas epiſt. Pelagianorum cap. 8. & lib. 2. cap. 5. & 6. & epiſt. 107. ad Vitalem.

Hinc Pelagius hanc concluſionem inferebat. Si aſſeratur quòd gratia Dei humana merita antecedat, & ex nolentibus volentes faciat: per talem gratiam libertas deſtruitur humani arbitrij, & neceſſitas fatalis inducitur. Hanc obiectionem oppoſuit ſæpè S.Auguſtino Pelagius, vt conſtat ex lib. 2. contra duos epiſt. Pelagianorum cap. 5. vbi S. Auguſtinus calumniis Pelagij reſpondens ait: *Nec ſub nomine gratiæ fatum aſſerimus, quia nullis hominum meritis Dei gratiam dicimus antecedi.* Et poſt pauca cùm quædam verba Pelagianorum ſuperiùs inducta retuliſſet, ſubdit: *Ex his eorum verbis intellexi, ob hoc illos, vel putare, vel putari velle, fatum nos aſſerere ſub nomine gratiæ,* 9.

tia, quia gratiam Dei non ſecundùm merita noſtra dari dicimus, ſed ſecundùm ipſius miſericordioſiſſimam voluntatem, qui dixit: Miſerebor, cui miſertus ero, & miſericordiam præſtabo, cui miſericors fuero. Et lib.4. contra Iulianum cap.8. in princ. inquit: *Dicis quòd appellatione gratiæ bonos fieri homines fatali neceſſitate dicamus*; poſt pauca ſubdens: *Calumniaris me dicere, nihil ſtudij expectari ab humana voluntate debere, contra illud Euangelium, quo ait Dominus,* Matth. 7. *Petite, & accipietis; quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.* Eandem calumniam oppoſuerunt Hieronymo, vt ipſe refert epiſtolà ad Cteſiphontem aduersùs Pelagianos, verſiculo: *Quod autem ſurſum deorſum iactitant, liberum arbitrium à nobis deſtruit.*

10. Hinc ſecundò inferebat Pelagius: Quando Apoſtolus ait ad Philipp.2. *Deus operatur in nobis & velle, & perficere*; intelligitur de operatione per illuminationem intellectus, & excitationem ſtupentis voluntatis, quæ Deus

Deus ſuadet illi quod bonum eſt. Ita refert S. Auguſtinum lib. de gratia Chriſti contra Pelag. & Cœleſt. cap. 10. & Epiſt. 107. ad Vitalem, paulo poſt principium, verſ. *Quid eſt ergo, quod ait Apoſtolus: Deus in nobis operatur & velle*, quæ duo loca ſunt videnda.

Hinc tertiò deducebant Pelagiani, quòd diuinæ prædeſtinationis cauſa datur ex parte noſtra, videlicet merita præuiſa, naturæ viribus incepta. Hunc errorem tribuit Pelagianis S. Auguſtinus lib. de prædeſtin. Sanct. cap. 18. & S. Thom. 1. p. quæſt. 23. art. 5. in corpore. Videatur idem Auguſt. epiſt. 106. vbi duodecim Pelagianorum refert errores.

Denique obſeruandum, Pelagium nunquam negaſſe, neceſſarium eſſe ad actus ordinis naturalis, vt Deus tanquam auctor naturæ influat nobiſcum, quando volumus operari: ſed solùm negauit, eſſe neceſſarium Dei adiutorium, quo operatur, vt 11.

opere

operemur: quoniam exiſtimauit deſtrui libertatem arbitrij, ſi homo nihil poteſt operari, niſi præmouente & præoperante Deo. Optimè ſiquidem nouerat Pelagius quòd, ſi adiutorium Dei, & concurſus illius ordine naturæ poſterior eſſet arbitrij creati determinatione; ita videlicet, vt iſta cauſalitas vera eſſet: Quia homo operatur Deus cooperatur; non læderetur eiuſdem arbitrij libertas. Vnde multi viri docti, & in doctrina S. Auguſt. eruditiſſimi, inter quos eſt Gapſar Caſalius Conimbricenſis, qui Sacro Concilio Tridentino interfuit, lib. 1. de quadripart. iuſtitia, cap. 36. expreſsè fatentur, Pelagium nunquam negaſſe generalem Dei influentiam. Verba Caſalij ſunt hæc: *Pelagius non negabat generalem influxum.* Et paulo inferiùs: *Confitebatur quidem Pelagius gratiam creationis, in hominibus humanam naturam, humanam voluntatem, & generalem Dei influxum communem omnibus agentibus.* Et poſt pauca: *Nunquid negauit generalem*

ralem influxum eſſe neceſſarium hominibus ad bene operandum? non ſcitur hactenus, nec creditur de ipſo: non enim ſic ſapere potuit, niſi priùs deſiperet. Quomodo poteſt operari cauſa ſecunda ſine concurſu cauſæ primæ? Dato etiam, & non conceſſo, quòd Pelagius non admiſerit concurſum Dei generalē: dubitari tamen non poteſt admiſiſſe concurſum, ſeu adiutorium Dei ſubſequens ad determinatione̅ creatæ voluntatis, vt conſtat ex S. Auguſtini locis ſuperiùs adductis. Vnde idem Auguſtinus in enchirid. ad Laurentium, cap. 32. clarè ſupponit Pelagianos ſenſiſſe, *propterea dictum eſſe: Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; quia ex vtroque fit, id eſt, ex voluntate hominis, & miſericordia Dei, tanquam diceretur: Non ſufficit ſola voluntas hominis, ſi non ſit etiam miſericordia Dei.* Et S. Doctor eodem loco contendit, aliquid amplius eſſe tribuendum gratiæ, de quo inferiùs agendum eſt.

CAP.

CAPVT II.

Quam gratiam tanquam neceſſariam ad ſalutem admiſerint Semipelagiani : & in quo eorum ſententia cum errore conueniat Pelagianorum, vel ab eo diſcedat.

2. COmmunis error Semipelagianorum, (vt nonnulli recentiores Theologi bene adnotarunt,) in hoc conſiſtit, quòd, licèt contra Pelagium faterentur, gratiam Dei eſſe neceſſariam ad opera pietatis præſtanda,& gloriam promerendam, & obtinendam diſpoſitionem conuenientem ad remiſſionem peccati; aliquod tamen initium reſeruarunt libero arbitrio:vt propria ſalus ſit in poteſtate hominis conſtituta. Et ideo dicebant, neceſſarium eſſe, vt homo incipiat per aliquem bonum motum, quem Deus poſtea foueat, promo

Ex diſput.2.

promoueat, & perficiat: & ita in hoc bono motu conſtituebant primam cauſam ſalutis ex parte noſtra: eámque dicebant eſſe meritum omnis gratiæ ſupernaturalis. De quo autem merito id intellexerint, ex ipſiſmet eorum verbis patebit infrà. Aſſerebant etiam, fidem ſaltem quãtum ad eius initium non eſſe donum Dei, ſed eſſe in nobis ex nobis: & propter illam reddi à Deo cætera dona, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, vt ex Epiſtolis Proſperi, & Hilarij ad S. Auguſtinum conſtat, & ex eodem Auguſtino in lib. de prædeſtin. Sanct. & de dono perſeuerantiæ, vbi reſpondens epiſtolis Proſperi, & Hilarij probat ex profeſſo euidentiſſimis ſacrarum literarum teſtimoniis, nedum fidem perfectam, ſed etiam fidem inchoatam, & quodcumque initium illius ex Deo eſſe, atque ex præuenientis gratiæ auxilio.

Dux Semipelagianorum in Gallia fuit Fauſtus Regienſis Epiſco- 2.

pus

pus, cuius errorem refert, & impugnat Maxentius in reſponſione ad Epiſt. Hormiſdæ Papæ, vbi aſſerit, libros Fauſti eſſe hæreticos, & acriter eos reprehendit, qui tales libros defendunt vt Catholicos. Et Gelaſius Papa in cap. *Sancta Romana Eccleſia 15.* diſtinct. Fauſti Regienſis opuſcula connumerat inter apocrypha. Vnde Petrus Diaconus apud Fulgentium de Incarnat. & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cap. 8. in fine: *Anathematizamus* (inquit) *libros Fauſti Galliarum Epiſcopi, qui de monaſterio Lirinenſi profectus eſt; quos contra prædeſtinationis ſententiam ſcriptos eſſe non dubium eſt. In quibus, non ſolùm contra doctrinam horum ſanctorum Patrum,* id eſt, Auguſtini, & diſcipulorum eius, *verùm etiam contra ipſius Apoſtoli contradictionem veniens, humano labori ſubiungit gratiæ adiutorium.* Suam Fauſtus explicuit ſententiam circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires noſtri arbitrij in duobus libris de libero arbitrio, quos in lucem edidit,

dit, & habentur in Bibliotheca SS. Patrum, tomo 4.

Error Fauſti circa naturalem facultatem liberi arbitrij, & neceſſitatem gratiæ explicatur.

Vt notauit Sixtus Senenſis lib. 6. Biblioth. cap. 252. Fauſtus contra doctrinam S. Auguſtini, eius nomine ſuppreſſo, libros de libero arbitrio conſcripſit. Quod etiam non obſcurè docet Petrus Diaconus loco ſuperiùs allegato. Et in primis, vt ab errore Pelagij longè diſcedere videretur, blaſphemā illius redarguit ſententiam aſſerentis, quòd ad obtinendam ſalutem natura hominis ſola ſibi ſufficiat. *Ego* (inquit lib. 1. de lib. arb. cap. 1.) *arbitror, quòd libertas arbitrij ſibi ſola ſufficere abſque præſidio gratiæ non potuerit: etiam antequam priuilegium illius transgreſſio violaret. Quomodo verò nunc poteſt ſibi ſola ſufficere ad cuius arrogantiam dicitur*, Ioan. 15. *Quia ſine me nihil poteſtis facere? ad* 3.

cuius præſumptionem diuinus ſermo dirigitur: Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam? Pſal. 126. *Quod vtique elationi ſine gratia perficere denegatur: humilitati verò cum gratia implere conceditur.* Idem in Fauſto obſeruauit Maxentius in reſponſione ad epiſt. Hormiſdæ.

4. Dicit ſecundò, non eſſe totum tribuendum gratiæ, ſed aliquid labori humano relinquendum. Contendebat enim, conatibus, & labori humano gratiæ donum eſſe ſubiungendum: concedíque à Deo petentibus, quærentibus, pulſantibus, deſiderantibus; ita dicit Fauſtus lib. 1. cap. 1. in principio, & in fine, & cap. 5. 6. 10. & 17. Quod etiam conſtat ex Concil. Arauſic. II cap. 6. vbi prædictus error Fauſti expreſsè damnatur.

5. Dicit tertiò, gratiam, & liberum arbitrium pariter ſociari, in his quæ pertinent ad ſalutē, gratiámque eſſe comitem, non præuiam humanorum meritorum. ita dicit Fauſtus lib. 1.

lib.1.cit. cap.5.vbi concedit gratiam *comitem*,& cap.12. concedit *cooperantem* gratiam,& cap. 17.idem confirmat. Vnde Maxentius in reſponſ.ad epiſt.Hormiſdæ Papæ errorem Fauſti referens expreſsè fatetur, illum ſenſiſſe, gratiam & laborem humanum pariter ſociari. Et S. Proſper in epiſt. ad Aug. Pelagianæ hæreſis reliquias commemorans hoc dictum tertium illis tribuit, cùm ait: *Nec conſiderant,ſe gratiam Dei,quam comitem, non præuiam humanorum nolunt eſſe meritorum: etiam illis voluntatibus ſubdere,quas ab ea ſecundùm ſuam phantaſiam non negant eſſe præuentas.*

Dicit quartò: Ad opera merito- 6.
ria vitæ æternæ, & ad humanam ſalutem requiritur gratia præueniens, quam S. Auguſtinus lib. de corrept. & gratia,cap.12. vocat adiutorium, ſine quo res non fit. Conſtat hoc ex iis, quæ dicit lib.1. de gratia,& lib. arbitrio, cap.1. 11. & 14. & ex S. Auguſtino lib. de prædeſtina Sanct. cap.1. verſi. *Peruenerunt autem,* & ex

S. Proſpero, epiſt. ad Auguſt. verſ. Quidam verò horum.

7. Dicit quintò: Gratia, quæ præueniet humanas voluntates, eſt qua illuminatur à Deo intellectus, & voluntas excitatur; & ratione huius illuminationis fatetur eſſe totum imputandum gratiæ. *Pro eo* verò, (inquit Fauſtus lib. 1. de lib. arb. cap. 14.) *quòd totum ad auctorem gratiæ referendum eſt, legimus: Qui docet hominem ſcientiam*, Pſal. 93. *vel, Dominus illuminat cæcos,* Pſal. 145. *& iterum: Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte,* Pſalm. 12. *&, Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum*, Pſalm. 93. Idem colligitur ex cap. 11. eiuſdem libri, & lib. 2. cap. 6. explicans illud ad Rom. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt*, inquit: *Cùm ergo audis, ex vocante dictum eſt, inuitantem intellige, non cogentem:* id eſt, efficaciter mouentem. Putabat enim, hoc ſine coactione voluntatis fieri non poſſe. Quia verò ſuperiùs dixerat gratiam, &
liberum

liberum arbitrium pariter ſociata noſtram perficere ſalutem: ne quis exiſtimaret per hanc doctrinam inferri præiudicium gratiæ diuinæ, ſubiungit ſequens dictum.

Sextum dictum: Primas partes 8. ſoli gratiæ in opere noſtræ ſalutis debemus tribuere; ita dicit lib. 1. cap. 6. vbi explicans illud 1. ad Corinth. 15. *Gratia Dei ſum id, quod ſum*, &c. inquit: *Primas partes ſoli gratia piè ſubiectus adſcripſit: media quæque labori magiſter obedientia deputauit.* Et cap. 9. inquit: *Nunc iſta dicentes non laborem gratia coæquamus, ſed omnino gratiam ſine comparitione præponimus.* Vnde Maxentius in reſponſ. ad epiſtolam Hormiſdæ: *Sed gratiam*, inquit, *cui hoc loco Fauſtus primas partes tribuit, non eam, qua per Spiritum ſanctum ſit, vt verbum Dei forinſecus intonanti aſſenſum præbeamus, & obedientes efficiamur; ſed prædicationem diuinorum aſſerit eloquiorum, vt videlicet gratia ſit, quòd nobis diuina eloquia prædicantur: noſtrum autem ſit, vt eidem prædicationi*

conſentiamus.

9. Dicit ſeptimò : Deus expectat voluntatem noſtram, *vt purgari velimus , & currere*; nam lib.1. cap.7. in fin. *Fidem*, inquit, *expectat à paruulis : opera etiam cum fide à confirmatis requirit.* & cap.10. *Si non eſt*, inquit , *voluntas expectanda currentis, quare ergo dicitur : Ego igitur ſic curro , non quaſi in incertum ?* 1.Corinth. 9. & iterum : *Curſum conſummaui , fidem ſeruaui ?* Et cap.19. ſubdit, *Porrò pro ratione iuſtitiæ per ſe effectum non peragit ,quia uoluntatem eius, qui eſt purgandus , expectat.* In quo autem ſenſu intellexerit Fauſtus Deum expectare noſtram voluntatem, vt purgari velimus , patebit infrà.

10. Octauò admittit , eſſe neceſſariam ad ſalutem gratiam comitem, quam variis nominibus explicat: aliquando eam cooperantem gratiam , aliquando gratiæ adiutorium appellans. Ita dicit lib.1. de lib. arb. cap.5. vbi ait : *Verùm iuxta Catholicam*

eam regulam opera legis euacuantur, quæ ſecundum literam ſunt; & ea, quæ poſt gratiam comitante gratia generan:ia ſunt, aſſeruntur. & cap. 11. ait: Quòd *Deus præcepta diuina perlaborioſæ ſeruitutis officia gratia cooperante ſeruantibus regnum cæleſte promiſit.* Et lib. 2. cap. 4. in fine ſic concludit: *Tu verò diuinæ ne inuideas bonitati, ſi opus quod à me (illo adiuuante) bene geſtum eſt, vel etiam accepta perdiderim.* Et cap. 10. explicans illud Rom. 9. *Non volentis, neque currentis*, &c. *Hic*, inquit, *euidenter eum notat, & arguit, qui ſolum ſe ſibi ſufficere ſine manu adiuuantis exiſtimat.* Et circa finem inquit: *Quin potiùs cooperante adiutorio etiam ſuo opere ſit dignus, & cum bona conſcientia beatus.*

Nonò dicit, ad Deum pertinere, quòd vocemur: ad hominem verò quòd obediat, quòd quærat, quòd petat, quòd pulſet; ita dicit lib. 1. de lib. arb. cap. 7. 10. 16. 17. & 19. & lib. 2. cap. 10. & 28. 11.

Decimò dicit, quòd homo po- 12.

teſt ex facultate naturæ credere, ita vt fides ſit ex nobis: perfectio autem illius ex Deo, ita dicit lib. 1. cap. 6. 7. & 11. & lib. 2. cap. 6. & 8.

13. Vndecimò conſtituit quædam in natura bonæ volũtatis ſemina, cùm ait lib. 1. cap. 13. in princ. *Inter hæc ſolicitè nobis apud hæreticos requirẽdum eſt, vtrùm homo non poſſit, an nolit inſita homini bona ſemina voluntatis; quod euidenter aſſignat, ita dicens* Eccl. 15. *Si volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te.* Hæc tamen bonæ voluntatis ſemina, quæ in natura conſtituit per Dei gratiam perfici, & conſummari docet, vt ex locis adductis dicto præcedenti patet.

14. Duodecimò dicit, facienti quod in ſe eſt ex viribus naturæ, credendo, petendo, quærendo, pulſando, diuinis præceptis obtemperando, Deus confert gratiam ſuam, & miſericordiam. Colligitur hoc manifeſtè ex his, quæ dicit lib. 1. cap. 15. vbi explicatis illis ad Rom.

9. *Mi*

9. *Miſerebor, cui voluero*, ait: *Hæc loquutio ita intelligenda eſt: Miſerebor, cui voluero, id eſt, quem iuſtum eſſe cognouero: cuius promptam fidem videro: quem præceptis meis obedire perſpexero: quem meam facere probauero voluntatem.* Et lib. 2. cap. 8. inquit, *In Centurione Cornelio* (Act.10.) *quia præceſſit voluntas gratiam: ita præuenit, & gratia regenerationem.* Et cap. 19. explicans illud Matth. 7. *Quærite, & inuenietis*, inquit: *Cum enim mens humana ad videndum oculos aperuerit, ſtatim ſe deſideranti quæſita lux ingerit.*

Hanc autem aſſertionem ita moderatur, vt dicat, laborem hominis, & bona opera auxilia gratiæ antecedentia non eſſe meritoria eiuſdem gratiæ, ita dicit lib. 1. cap. 17. *Sed ante omnia arrogantiam laboris refugiamus: nec nobis quicquam de eius meritis vindicemus*, Ioan. 6. Eandem moderationem adhibet Caſſianus, vt patebit infrà.

Decimotertiò dicit: Neminem 15.

Deus prædeſtinauit, aut reprobauit antecedenter ad præſcientiam boni, vel mali vſus creati arbitrij: aliàs induceretur fatalis neceſſitas; & tolleretur arbitrij libertas: eſſétque Deus iniuſtus. In hac aſſertione eſt perpetuus Fauſtus, & eam ſtatuit, ac ſæpius repetit tanquam præcipuum fundamentum ſuæ ſententiæ; ſed præſertim lib. 1. de gratia, & humanæ mentis arb. cap. 4. in fin. & cap. 9. 10. 11. & 16. Et lib. 2. cap. 2. in principio ait, *Præſcientiam, & prædeſtinationem Dei malè intelligunt aſtruentes, quòd inde humanorum actuum cauſa naſcatur.* Et cap. 3. poſt multa verba in quibus docet, præſcientiam futuri conſenſus prædeſtinationem præcedere, concludit: *Ac ſic, niſi præſcientia explorauerit, prædeſtinatio nihil decernit.* Idem dicit cap. 6. & 7. vnde S. Proſper epiſt. ad Auguſt. hanc ſententiam Semipelagianis adſcribit; cùm ait: *Remoueri itaque omnem induſtriam, tollíque virtutes, ſi*

Dei

Dei conſtitutio humanas praeueniat voluntates : & ſub hoc praedeſtinationis nomine fatalem quamdam induci neceſſitatem : aut diuerſarum naturarum dici Dominum conditorem ; ſi nemo aliud poſſit eſſe , quàm factus ſit.

Error Caßiani circa neceßitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij aperitur.

Antequam dicta Caſſiani ſubiiciamus , aduertere oportet , ipſum in collat. 13. Abbatis Cheremonis mentem eiuſdem Abbatis aperuiſſe circa gratiam , & liberum arbitrium. Cuius ſententiam , quia non reprobat , eam viſus eſt ſequi: ac propterea S. Proſp. in lib. quem contra Collatorem compoſuit , eum vehementer impugnat ; & à Pelagianorum ſemitis non diſcedere euidentiſſimis demonſtrat argu- 16.

mentis ex Scriptura ſacra, & Auguſtini ſcriptis depromptis, vnde & Gelaſius Pontifex d. 15. cap. ſancta Romana, Ioannis Caſſiani librum inter apocrypha numerat, & librum Paſtoris, quem in ſuis opuſculis pluries Caſſianus allegauit. Et Doctores Louanienſes, qui in doctrina Auguſtini ſunt eruditiſſimi, adnotationes quaſdam, & cenſuram in varia dicta Caſſiani ſubiecerunt in fine impreſſionis Antuerpiæ 1578.

17 Eſt ergo primum dictum Caſſiani: Homo in natura lapſa habet naturale iudicium ad cognoſcendum bonum, & malum: & naturalem facultatem ad vtrunque amplectendum. Ita dicit collat. 13. c. 12. quod probat ex illo ad Rom. 2. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt*, inquiens: *Manet in homine liberum ſemper arbitrium, quo gratiam Dei poſſit, vel negligere, vel amare.*

Dicit

Dicit ſecundò cap. 12. *Dubitari non* 18.
poteſt, ineſſe quidem omni animæ naturaliter virtutum ſemina beneficio Creatoris inſerta: ſed niſi hac opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt peruenire: quia ſecundùm Apoſtolum 1. Cor. 13. *neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed qui incrementum dat Deus.* Et cap. 8. *Qui cùm in nobis* (Deus) *ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem: incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.*

Dicit tertiò, hominem poſſe ex 19.
ſola facultate liberi arbitrij habere charitatem. Colligitur hæc aſſertio ex eius dictis collat. 13. cap. 14. vnde S. Proſper lib. contra Collatorem, cap. 30. hoc dictum tribuit Caſſiano, cùm ait: *Et tanta eſt ſecundùm iſtum, liberi arbitrij, vel incolumitas, vel facultas, vt charitatem, quæ in omnium arce virtutum eſt, non ex Dei munere, ſed ex ſola habeat voluntate.* De quo

agendum eſt infrà.

20. Dicit quartò: Homo in natura lapſa ſufficientes vires habet ad reſiſtendum tentationibus etiam grauioribus, & ſuperandas quaſcumque difficultates. Ita dicit collat. 13. cap. 14. vbi loquens de tentationibus Iob, quæ grauiſſimæ fuerunt, inquit: *Sed cùm nullam eiuſmodi querimoniam calumnioſus hoſtis poſt conflictum audeat iterare, non Dei, ſed illius ſe victum viribus confitetur: licèt etiam gratia Dei non in totum illi defuiſſe credenda ſit, quæ tantam tentatori tentandi tribuit poteſtatem: quantam, & illum reſiſtendi nouerat habere virtutem: non eum ab illius impugnatione ſic protegens, vt nullum virtuti humanæ relinqueret locum.* idem dicit collat. 7. cap. 7. & 8. vnde cap. 14. explicat illud 1. Cor. 10. *Fidelis autem Deus, qui non permittit vos tentari ſupra id quod poteſtis*, de poteſtate reſiſtendi tentationibus ex facultate naturæ.

21. Dicit quintò, Deus expectat noſtros conatus, & aliquando nos

præuenit. Primam partem huius di-
cti expreſſis verbis tradit Caſſianus
collat. 13. cap. 13. cùm ait: *Et ita ſem-
per gratia Dei noſtro in bonam partem coo-
peratur arbitrio, atque in omnibus illud
adiuuat, protegit, ac defendit, vt nonnun-
quam etiam ab eo quoſdam conatus bonæ
voluntatis, vel exigat, vel expectet: ne pe-
nitus dormienti aut inerti otio diſſoluto
ſua dona conferre videatur: occaſiones quo-
dammodo quærens, quibus humanæ ſe-
gnitiei torpore diſcuſſo non irrationa-
bilis munificentiæ ſua largitas videatur.*
Et cap. 12. inquit: *Expectat nos, cùm
dicitur per Prophetam,* Iſaiam 30. *Pro-
pterea expectat Dominus, vt miſereatur
noſtri.*

Quòd autem aliquando Deus nos 22.
præueniat, affirmat eodem cap. 12.
cùm ait: ***Præuenit ergo hominis volunta-
tem miſericordia Domini, de qua dici-
tur: Deus meus miſericordia eius præue-
niet me,*** Pſal. 58. ***Et rurſus: Dominum
remorantem, atque vtiliter quodammo-
do ſubſiſtentem, vt noſtrum experiatur
arbitrium, voluntas præuenit noſtra, cùm
dicitur***

dicitur, Pſal. 87. *Et manè oratio mea præueniet te*; & cap. 18. ait: *Deum alios quidem volentes, currentéſque ſuſcipere: alios quidem nolentes, renitentéſque pertrahere, & ad bonam cogere voluntatem.*

23. Dicit ſextò, non eſſe ita totum tribuendum gratiæ, quin aliqua *laus, & induſtria ſeruanda ſit libero arbitrio.* Ait enim collat. 13. cap. 14. *Nullius enim laudis eſſet, ac meriti, ſi id in eo Chriſtus, quod ipſe donauerat, prætuliſſet; alioquin dixiſſet: Non dedi tantam fidem in Iſraël.* Hanc etiam aſſertionem tribuit Caſſiano S. Proſper lib. cont. Collat. diffinit. 11. cùm ait: *Impius ſenſus, qui putat beatiorem eſſe hominem, cui Deus nihil dederit, quàm cui vniuerſa contulerit.*

24. Dicit ſeptimò hominem ex facultate naturæ, poſſe medicum quærere, & ſanitatem deſiderare: *Nec enim*, inquit eadem collát. cap. 9. in fine, *cùm voluerit quis ſanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo pro arbitrij ſui deſiderio liberatur. Quid autem prodeſt ſanitatis gratiam concupiſſe, niſi Dominus,*

nus, qui vita ipſius vſum tribuit, etiam vigorem incolumitatis imperiat? Quæ verba S.Proſper lib. contra Collat. cap.8. impugnans ait: *Doces ergo, non poſſe hominem per ſemetipſum apprehendere ſanitatem: ſed habere eum à ſemetipſo deſiderium ſanitatis, & ſua tantùm ſponte venire ad medicum, non etiam hoc ipſum medici eſſe, quòd veniat.*

Dicit octauò, homini ex naturalibus conanti facere, quod in ſe eſt, gratiam dari, qua Deus bonos conatus naturæ dirigit, confortat & voluntatem incitat ad ſalutem. Ne autem cum Pelagio conſentire videatur, ſic iſtam aſſertionem temperat, vt dicat, conatus illos non eſſe meritorios gratiæ, nec ſemper neceſſarios. Et quidem, quòd homini conanti ex naturæ viribus detur gratia, affirmat collat. 13. cap.8. cùm ait: *Qui cùm in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis conſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit* 25.

emer

emerſiſſe. Et cap.11. *Nam cùm videt nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui ſtatim, vt audierit, reſpondebit tibi,* Iſaiæ 30.

26. Quòd autem illi conatus non ſint meritorij gratiæ, aſſerit in cap.13. eiuſdem collationis ſtatim in principio, cuius verba ſunt: *Et nihilominus gratia Dei ſemper gratuita perſeuerat, dum exiguis quibuſdam, paruiſque conatibus, tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona inæſtimabili tribuit largitate.* Et poſt pauca: *Quantumlibet ergo enixa fuerit humana fragilitas, futuræ retributioni par eſſe non poterit: nec ita laboribus ſuis diuinam imminuit gratiam, vt non ſemper gratuita perſeueret.* Idem confirmat cap.16. ſequenti.

Quod verò conatus illi non ſint ſemper neceſſarij, affirmat cap.13. cit. inquiens: *Et ita ſemper gratia Dei noſtro in bonam partem cooperatur arbitrio, ac in omnibus illud adiuuat, protegit, ac defendit, vt nonnunquam etiam ab eo*

quoſ

quoſdam conatus bonæ voluntatis, vel exigat, vel expectet. Nonnunquam, inquit, non ſemper: & idem dicit cap. 17.

Dicit nonò, gratiam præuenientem pendere ex operibus naturæ, & cauſalem iſtam eſſe veram, quia initium bonæ voluntatis præbet homo, ideo Deus miſeretur ei. Conſtat hoc ex collat. 13. cap. 11. in princ. vbi ait: *Et ita ſunt hæc quodammodo indiſcretè permixta, atque confuſa: vt quid ex quo pendeat inter multos magna quæſtione voluatur; id eſt: Vtrùm, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, miſereatur noſtri Deus, an quia Deus miſeretur, conſequamur bonæ voluntatis initium. Multi enim ſingula hæc credentes, ac iuſto amplius aſſerentes, variis ſibique contrariis ſunt erroribus inuoluti.* Et in diſcurſu eiuſdem collat. docet, aliquando quia initium bonæ voluntatis præbemus, miſeretur noſtri Deus; aliquando verò quia Deus miſeretur, conſequimur bonæ voluntatis initium. Satis apertè indicans, 27.

cans, quòd propter bonum illum vſum noſtræ voluntatis datur auxilium præuenientis gratiæ.

28. Idem colligitur ex eadem collat. cap.9. vbi de operibus naturæ præcedentibus gratiam intelligit illud Apoſtoli Rom.2. *Deus reddit vnicuique ſecundùm opera eius.* Vnde S.Proſper lib. contra Collat. cap.6. hanc aſſertionem tribuit Caſſiano cùm ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illud damnatum incidere, quòd, velis nolis, conuinceris dicere, gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari, cùm aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas.* Hoc autem dictum, ſicut & præcedens, ita temperat Caſſianus, vt dicat, gratiam non dari propter bona illa opera, vt propter merita: ſed tanquam *propter ſolam occaſionem*, vt patet ex lib.12. Inſtitut. cap.14. vbi ait: *Præſto eſt namque* (ſcilicet Deus) *occaſione ſibi tantummodo à nobis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia conferenda.* Et infrà: *Dicimus enim ſecundùm*

ſalua

ſaluatoris ſententiam, dari quidem petentibus, & aperiri pulſantibus, & à quærentibus inueniri: ſed petitionem, & pulſationem, & inquiſitionem noſtram non eſſe condignam, niſi miſericordia Dei, id quod petimus, dederit. Et hoc ſenſu Semipelagianorum errorem Hilarius epiſt. ad Auguſt. intellexiſſe videtur, cùm refert ipſos aſſeruiſſe: *Nec negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat: non autem quicquam ipſa iam valeat.* In eodem ſenſu loquitur Concil. Arauſican. cap.6. *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri,* &c. *Miſericordiam,* inquit; nam Maſſilienſes fatebantur auxilia præuenientis gratiæ adiuuantis dari ex miſericordia; non ex debito iuſtitiæ, petentibus, quærentibus, pulſantibus ex facultate naturæ: licèt occaſione horum conatuum naturæ tribueretur à Deo.

Eundem fuiſſe Semipelagianorum ſenſum colligitur ex Auguſti- 29.

no

no lib. de præd.55. cap.2. dicente: *Videte, ſi aliud agitur iſto modo, niſi vt gratia ſecundùm merita noſtra detur, quolibet modo ac ſic gratia non ſit gratia.* Vbi pondera particulam illam *quolibet modo*: nam ampliat meritum ad quemcumque modum meriti.

30. Vltimò dicit, prædeſtinationem Dei eſſe generalem reſpectu omniũ, non gratuitam reſpectu aliquorum. Conſtat hoc ex collat.13. cap.7. vbi ait: *Cuius benignitas cùm bonæ voluntatis quantulamcumque ſcintillam emicuiſſe proſpexerit, vel quam ipſe tanquam de dura ſilice noſtri corporis excuſſerit, confouet eam, & exſuſcitat: ſuáque inſpiratione confortans vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Et poſt pauca: *Qui enim vt pereat vnus ex puſillis non habet voluntatem, quomodo ſine ingenti ſacrilegio putandus eſt non vniuerſaliter omnes, ſed quoſdam ſaluos fieri velle pro omnibus.*

CAP

CAPVT III.

Quid olim Manichæi, & his temporibus Lutherani, & Caluiniani circa neceſſitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij ſenſerint.

PRo explicatione huius difficultatis, & ne doctrina Catholicorum cum errore Manichæorum, Lutheranorum, vel Caluiniſtarum confundatur: ſed manifeſtum ſit, in quo dogmate hi hæretici fuerint per Sac. Conc. Trid. damnati, notandum eſt, quòd (vt S. Thomas opuſc. 3. cap. 9. obſeruauit) multi ex hæreticis, *dum aliquos errores vitare voluerunt, inciderunt in errores contrarios. Sic Arrius, dum vitare voluit errorem Sabellij confundentis SS. Trinitatis perſonas, incidit in errorem contrarium, vt diuideret Deitatis eſſentiam.* Similiter Eutyches, *dum vitare voluit errorem Neſtorij diuidentis in Chriſto perſonam Dei, & hominis: contrarium* 1. *Ex diſput. 3.*

rium errorem inſtituit, vt confiteretur, v-
2. *nam eſſe Dei, & hominis naturam.* Similiter etiam, vt notauit Concil. Senonenſe in præfat. *in errorem Manichæi incidit Lutherus, dum nimis anxiè & ſcrupuloſè deuitat Pelagium. Metuens nãque liberum arbitrium cum Pelagio nimis efferre, omne bonum opus, quod eſt in homine, Deo tribuit, & diuinæ gratiæ: nihil prorſus libero arbitrio. Sicque tollens omnino liberum arbitrium Lutherus factus eſt Manichæus, dum refugit eſſe Pelagianus. Debuerat certè Lutherus ex Apoſtolo noſſe, ita neceſſariam eſſe diuinam gratiam ad operandum bene, vt cum ea tamen liberum arbitrium bonum opus efficiat.*

3. Sicut ergo Lutherus deuitare volens Pelagium de medio abſtulit liberum arbitrium; ita & Pelagius liberum arbitrium contra Manichęos ſtatuere volens nullum gratiæ Chriſti locum reliquit, de quo videndus eſt S. Auguſtinus lib. 2. contra duas epiſt. Pelagian. cap. 1. & 2. Vt ergo luce clariùs appareat, qualiter inter duos extremos errores Pelagianorũ videli

videlicet, & Semipelagianorum ex vna parte: & Manichæorum, ac Lutheranorum, & Caluiniſtarum ex altera; ſana, & Catholica doctrina procedat; Lectori (vt arbitror) non erit ingratum, poſt errores Pelagianorum, & Semipelagianorum, quos in capite præcedenti notauimus, Manichæorum, & aliorum hæreticorum, qui illis adhæſerunt, aut errorem eorum tenuerunt, aſſerta ſubnectere.

Iſti autem præter alia fabuloſa, 4. quamplurima; quæ & S. Auguſtinus hæreſ. 46. cit. ad longum refert; multa, quæ cum Pelagianis conueniunt, alia quæ Lutheranis, & Caluinianis parauerunt viam, dogmata erronea aſſeruerunt.

Primò *Manichaus duo principia, inter ſe diuerſa, atque aduerſa, eadémque æterna, & coæterna* (hoc eſt, ſemper) *fuiſſe compoſuit: duáſque naturas, atque ſubſtantias, boni ſcilicet, & mali ſequens alios antiquos hæreticos opinatus eſt*, vti habetur apud S. Auguſtinum lib.

C de

de hær. hær. 46. tomo 1.

5. Secundò, *peccatores natura malos eſſe, & à malo principio productos; non autem eſſe malos proprij arbitrij libertate.* Contra iſtum errorem, cùm adhuc Romæ remoraretur, tres libros de lib. arb. ſcripſit S. Auguſtinus, vt lib. 1. retract. cap. 9. teſtatur ipſe.

Tertiò, (vt idem ſanctus refert ead. hæreſi 46. cir. fin.) dixerunt Manichæi, *carnalem concupiſcentiam, qua caro concupiſcit aduersùs ſpiritum, non ex vitiata in primo homine natura, nobis ineſſe infirmitatem: ſed ſubſtantiam volunt eſſe contrariam, ſic nobis inhærentem, vt quando liberamur, & purgamur, ſeparetur à nobis, & in ſua natura ipſa immortaliter viuat.*

Quartò, *Baptiſmum in aqua, nihil cuiquam perhibent ſalutis afferre: nec quemquam eorum, quos decipiunt, baptizandum putant.* Aug. ibid.

6. Quintò, hominem malum non poſſe fieri bonum, nec bonum poſſe propria libertate fieri malum; ita refert Hieronymus in procem. dial. aduer

aduerſùs Pelag. qui *Manichæos*, inter alios hæreticos aſſeruiſſe commemorat, *poſſe ad perfectionem, & non dicam, ad ſimilitudinem, ſed æqualitatem Dei, humanam virtutem, & ſcientiam peruenire: ita, vt aſſerant, ſe ne cogitatione quidem, & ignorantia, cùm ad perfectionis culmen aſcenderint, poſſe peccare.*

Sextò, hominem non eſſe liberi arbitrij, ſed eum omnia agere fatali neceſſitate; ita refert Hieronym. in proœmio citato, vbi ait, *Manichæorum eſſe hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitrium, & adiutorium Dei tollere*. Idem refert Auguſtinus contra Fortunatum Manichæum, Chryſoſt. hom. 45. in Ioan. & Socrates lib. 1. cap. 17. Videatur S. Auguſtinus lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. cap. 2. & lib. 3. cap. 9.

Lutherani, & Caluiniani ex 7.
parte Manichæis conſentiunt, ex parte Pelagianis, quamuis in multis aſſertionibus ab illis, atque ab iſtis diſſentiant. Conueniunt quidem cum Manichæis in

 eo,

eo, quòd lib. arb. de medio tollunt, & mali originem non ex libero voluntatis arbitrio, ſed ex Deo ipſo procedere aſſerunt. Cum Pelagianis verò, quoniam approbant conſequentiam; quia illi conuicti præoperantem gratiam abnegarunt, & æternum, atque abſolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis, quo omnia in tempore facienda determinauit, de medio tollunt; ſicque eadem via in contrarios errores, & inter ſe colluctantes abierunt, & à fide Catholica receſſerunt. Aſſertiones autem Lutheranorum, & Caluiniſtarum, in quibus cum Manichæis conueniunt, ſunt quæ ſequuntur.

Aſſertiones Lutheranorum, & Caluiniſtarum circa gratiam, & liberum arbitrium.

8. Primum dogma Lutheranorum, & Caluiniſtarum eſt, hominem non verè eſſe liberi arbitrij, ſed in eo liberum

berum arbitrium eſſe titulum, ſine re, aut rem de ſolo titulo. Ita aſſeruit impius Lutherus in aſſert. art. ad Leonem X. art. 36. & in lib. qui inſcribitur, Operationes in Pſalmos, ſuper Pſalmum 5.

Subſcribit Caluinus lib. 2. Inſtit. cap. 3. §. 7. Eundem errorem tenuit Philippus Melanchthon ad cap. 8. epiſt. ad Rom. edit. 2. & libro 2. Locorum communium, cap. de ſeruo arbitrio.

Eſt tamen differentia inter Lutherum, & Caluinum; nam Lutherus aſſeruit liberum arbitrium nullam habere in bono opere actiuitatem, ſed concurrere merè paſſiuè recipiendo motum à ſolo Deo productum, vt verba eius, ſuperiùs adducta, demonſtrant. Caluinus autē moderatus, vtcunque errorem Lutheri fatetur, liberum noſtrum arbitrium non ſe habere merè paſſiuè, tanquam inanime quoddam, ſed actiuè concurrere, & motu ſpontaneo ad ſuas operationes, non tamen liberè. 9.

10. Secunda hæreſis Lutheranorum affinis præcedenti affirmat, nullum eſſe futurum contingens: ſed omnia ex neceſſitate abſoluta euenire. Conſtat hoc ex locis ſuperiùs adductis. Sed expreſsè eam ſequuntur Philippus Melanchthon lib. 2. Locorum communium, cap. de lib. arb. Theodorus Beza in ſumma Chriſtianiſmi pag. 171. 177. & 186. & in abſterſione calumniarum Neſtruzij ad primam calumniam, de prouidentia Dei.

11. Tertia hæreſis Lutheranorum aſſerit, mandata Dei etiam per gratiam ſeruari non poſſe; ſed homini eſſe omnino impoſſibilia. Ita dicit Lutherus in conſultatione ration. Latomianæ, & in reſponſione ad dialog. Syluestri Prier. Et Philippus Melanchthon ad c.4. epiſt. ad Rom. edit. 1. & Caluin. lib. 2. Inſtit. cap. 7. Denique Ioan. Mœnhæm. dialog. 3. *Nemo* (ait) *quantumuis perfectus præſtare poteſt, quod lex iubet.*

12. Quarta hæreſis Lutheranorum, eaque

eaque omnium impiiſſima, & blaſphema affirmat, Deum eſſe cauſam, & auctorem peccati, atque mala opera in nobis ita, vt bona operari. Lutherus enim in aſſert. art. 36. ſic loquitur: *Quomodo poteſt ſeſe homo ad bonum præparare, cùm neque in poteſtate eius ſit, vias ſuas malas facere: nam, & mala opera impijs operatur Deus, vt Prouerb. 16. dicitur: Omnia propter ſeipſum operatus eſt Dominus; etiam impium ad diem malum.*

Eundem errorẽ ſequutus eſt Caluinus lib. contra Pigghium, & lib. 3. Inſtitut. cap. 23. §. 7. & 8. Philip. Melanch. ad cap. 8. ad Rom. edit. 1. & ad cap. 9. eiuſdem epiſt. Zuinglius ſerm. de prouidentia cap. 6. 13.

Quinta hæreſis eorum aſſerit, quòd voluntas noſtra, niſi per Dei gratiam flectatur, naturaliter eſt inclinata ad malum; ita Caluinus lib. 2. Inſtitut. c. 3. num. 8. vbi ait: *Ex mera gratia eſt, vbi velle bonum incipimus: qui ad malum toto animo ſumus naturaliter propenſi.* Et num. 9. ex illis ver-

bis Salomonis 1. Reg. 8. *Inclinet cor noſtrum ad ſe Dominus*, concludit: *Peruicaciam cordis noſtri oſtendere, quod in legis diuinæ rebellionem naturaliter exultet, niſi flectatur.*

Sexta eorumdem hæreſis eſt, Deū ita inchoare, & perficere in nobis bonum opus mouendo liberum arbitrium, vt noſtra voluntas non liberè, ſed ſolùm motu ſpontaneo motionem diuinam ſubſequendo, cooperetur. Ita Caluinus lib. 2. Inſtitut. cap. 3. §. 7.

14. Septima hæreſis Lutheranorum affirmat, gratiam Dei ita eſſe efficacem ex ſcipſa, vt noſtra voluntas eidem non cooperetur liberè, ſed ſolùm ſpontaneè, vltro, & non coactè; ita Caluinus lib. 2. Inſtit. cap. 3. num. 11. *Neque ſecus accipi ſententia Chriſti poteſt*, Ioan. 6. *Omnis, qui audiuit à Patre meo, venit ad me, quàm, vt efficacem à ſeipſa Dei gratiam doceat, quemadmodum & Auguſtinus cōcedit.* Sic intellexerunt verba Caluini, qui contra illum ſcripſerunt, præſertim Sta-

pleto

pletonius in promptuario Catholico, feria 6. hebd. 1. Quadrag. num. 4. vbi ait: *Ex ſeipſa efficax (vt Caluinus loquitur) quæ ſola totum operetur, & cum qua nos liberè non cooperemur.* Vnde ipſe Caluinus num. 12. inquit: *Nos, ex quo ſemel Domini virtute in iuſtitiæ obſequium edomiti ſumus, vltro pergere, & propenſos eſſe ad ſequendum gratiæ actionem: eſt enim certiſſimum, vbi gratia Dei regnat, talem eſſe obſequendi promptitudinem. Vltrò pergere* inquit, non liberè, quia ſemper negauit voluntatem liberè ſequi gratiæ efficacis motionem, & in hoc errauit Caluinus, non autem in eo, quòd præuenientem gratiam verè efficacem agnouit.

CAPVT IV.

Quid nonnulli Doctores Catholici ſentiant circa vires naturales liberi arbitrij, ac illius concordiam cum diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & cum efficacia auxiliorum gratiæ.

Vbi diſcurſus eiuſdem concordiæ proponitur, & referuntur fundamenta, quibus innituntur, cum præcipuis aſſertionibus, quas ex illis deducunt.

1. Ex diſp. 4. QVatuor ſunt fundamenta potiſſima, quibus concordiam liberi arbitrij, cum gratiæ donis, diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & reprobatione, quidam Theologi ſe exactè atque dilucidè explicaſſe arbitrantur; & per illam aperire viam facilem, qua tam Pelagiani, quàm Lutherani ad vnitatem Eccleſiæ, & fidei ſinceritatem poſſent peruenire. Neque dubitant, quia ab Auguſtino, & cæteris Patribus vnanimi conſenſu eadem concordia comprobata fuiſſet, ſi eis propoſita eſſet, & explicata.

2. Primum, & potiſſimum fundamentum eſt, eſſe in Deo conſtituendam quamdam ſcientiam mediam inter merè naturalem, & merè liberam, per quam Deus ante omne decre

decretum ſuæ voluntatis prædeterminantis actum futurum, cognoſcat, quid liberum arbitrium creatum ex ſua innata libertate acturum eſſet, ſi in talibus circunſtantiis conſtitueretur, & tali excitatione moueretur. Si autem inquiratur, an huiuſmodi ſcientia media appellanda ſit libera, vel naturalis, reſpondent, partim habere conditionem ſcientiæ naturalis, quatenus præuenit actum liberum voluntatis diuinæ, neque in poteſtate Dei fuit, aliud ſcire; partim habere conditionem ſcientiæ liberæ, quatenus, quòd ſit vnius partis potius quàm alterius habet ex eo, quòd liberum arbitrium, ex hypotheſi, quod crearetur in vno, aut in altero ordine rerum, eſſet potius facturum vnum, quàm aliud; cùm vtrumuis indifferenter poſſet facere.

3. Ideo autem hanc ſcientiam mediam, tanquam potiſſimum eiuſdem concordiæ fundamentum ſtatuunt, vt ex illa veluti ex prima radice certitudo, & infallibilitas diuinæ pro-

uidentiæ, & prædeſtinationis quantùm ad effectus aſſequutionem deſumatur. Cùm enim doceant, prædeſtinationem non eſſe certam certitudine ordinis, & cauſalitate mediorum, & auxilia, quibus prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt, ex reali, & intrinſeca virtute, quam habent intentionaliter, vt veniunt à Deo, non eſſe efficacia, ſed dependenter à libera cooperatione arbitrij creati cum illis: ſi ex præſcientia media eiuſmodi certitudo radicaliter non deſumeretur, nullum ſolidum relinqueretur fundamentum, cui prædeſtinationis infallibilitas inniteretur. Prædiffinitiones quippe, & prædeterminationes efficacis voluntatis diuinæ, atque exiſtentiam, quam futura contingentia habent in æternitate, antequam in ſuo eſſe præducantur in tempore, ex quibus Thomiſtæ dicunt, prædictam certitudinem deſumendam eſſe; exiſtimant repugnare libertati. Vnde concludunt, quòd

quòd ſine ſcientia media arbitrij noſtri libertas non poteſt ſalua conſiſtere.

4. *Primum corollarium.*

Ex quo inferunt primò, ſcientiam, qua Deus antequam ſtatuat voluntatem creare, prævidet, quid ſit futurum ex hypotheſi, quod in eo rerum ordine collocetur, pendere ex eo, quòd ipſa pro ſua libertate hoc, vel illud ſit factura, & non è contrario. Et conſequenter affirmant, non propterea aliquid futurum eſſe, quia Deus ſcit illud eſſe futurum: ſed è contrario, quia futurum eſt per liberum arbitrium, ideo ſcitur à Deo, antequam fiat.

Secundū corollarium.

Inferunt ſecundò, certitudinem, & infallibilitatem præſcientiæ diuinæ reſpectu futurorum contingentium non eſſe deſumendam ex reali exiſtentia, quam habeant in æternitate, antequam in ſuo eſſe producantur in tempore, aut in alia quauis menſura propria. Arbitrantur enim huiuſmodi exiſtentiam in æternitate libertatem arbitrij de me-

dio tollere.

Tertium corollarium. Inferunt tertiò, actus futuros liberi arbitrij non cognoſci certò & ineffabiliter à Deo in decreto, ſiue in prædeterminatione abſoluta, & efficaci ſuæ diuinæ voluntatis; exiſtimant enim huiuſmodi prædeterminationem antecedentem præſcientiam determinationis liberi arbitrij futuræ ex hypotheſi, quod conſtituatur in tali ordine rerum, multum præiudicare libertati arbitrij, de quo in diſp.10. & 11. agendum eſt.

Quartũ corollarium. Inferunt quartò, ordinem cauſarum, & mediorum, qui diuina prouidentia conſtitutus eſt, ſecluſa præſcientia media, nullam omninò neceſſitatem libero arbitrio adferre, non ſolùm conſequentis, ſed nec etiam conſequentiæ. Idem docent de prædeſtinatione, quòd ſcilicet non ſit certa, quantùm ad effectus aſſecutionem, certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, ſed ſolùm certitudine illius præſcientiæ mediæ,

diæ, à qua radicaliter certitudo prædeſtinationis iuxta eoſdem auctores dependet.

Inferunt quintò, bonum vſum liberi arbitrij à Deo præcognitum per ſcientiam mediam eſſe cõditionem, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem, in mente diuina præexiſtens, non haberet rationem prædeſtinationis comparatione talis hominis, ſed ſolùm retineret communem rationem prouidentiæ ſupernaturalis. *Quintũ corollarium.*

5. Secundum fundamentum eſt, cõcurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, nec præmouere, vel applicare illam ad operandum, ſed eſſe influxum immediatum, cum cauſa ſecunda, in illius actionem, & effectum. Quam doctrinam extendunt ad concurſum Dei generalem, quo cum libero arbitrio concurrit ad opera ordinis naturalis. *Secundũ fundamentum.*

Idem ſentiunt de concurſu Dei generali, quoad actus ſupernatura-

les

les concurrit; aſſerunt enim, non eſſe concurſum immediatum in liberum arbitrium, vt in cauſam, quaſi priùs eo concurſu motum ac à Deo ad agendum applicatum tales actus eliceret: ſed eſſe influxum Dei immediatum in actus ipſos vnà cum libero arbitrio, & gratia præuenienite. Fatentur tamen, concurſum Dei per gratiam excitantem eſſe influxum in liberum arbitrium, vt in cauſam, eidémque vires tribuere, quibus poſſit operari (ſi velit) eos actus quos ſola ſua virtute naturali producere non poterat.

6. *Primum corollarium.* Ex hoc ſecundo fundamento inferunt primò, concurſum Dei generalem eſſe ex ſe differentem, vt pro diuerſitate influxus cauſæ ſecundæ ſequatur potius actio huius ſpeciei, quàm alterius: atque adeò ex vario influxu arbitrij prouenire, quòd ſequatur potius volitio, quàm nolitio: & volitio honeſti potius, quàm turpis obiecti; & conſequenter affirmant, actiones liberi arbitrij (ſicut

ut & cuiuſuis alterius cauſæ ſecundæ) à concurſu generali Dei non habere, quòd ſint tales, vel tales in particulari; ac proinde, neque quòd ſint ſtudioſæ, vel vitioſæ, ſed ab ipſomet libero arbitrio.

Eodem modo loquuntur de auxilio ſpeciali gratiæ adiuuantis: ſentiunt enim eſſe ſecundùm ſe indifferens, ſeu modo indifferenti eſſe expoſitum ad concurrendum cum libero hominis arbitrio ad opera pietatis, ſi ipſe voluerit concurrere.

Inferunt ſecundò Deum antecedenter ad præſcientiam cooperationis arbitrij futuræ, ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum conſtituatur, neque decreto extrinſeco ſuæ voluntatis, neque auxilio aliquo inhærenti libero arbitrio poſſe (ſalua eiuſdem arbitrij libertate) ipſum verè efficienter, ſeu phyſicè prædeterminare ad aliquam operationem, etiam ſupernaturalem. Sentiunt enim talem prædetermina- 7. *Secundũ corollarium.*

tionem

tionem libertati arbitrij repugnare.

Tertium corollarium. Inferunt tertiò, liberum influxum, ſeu cooperationem arbitrij (vt emanat ab ipſo arbitrio) non eſſe efficienter ab alia cauſa extrinſeca, etiam à Deo, ſed ab ipſo arbitrio ſe liberè determinante, & pro ſua innata libertate, pariter cum Deo influente in talem actum particularem potius, quàm in oppoſitum: cùm vtrunque poſſet indifferenter eligere, ſi vellet.

Quartũ corollarium. Inferunt quartò, bonum vſum liberi arbitrij prædicto modo ſpectatum computandum non eſſe inter effectus prædeſtinationis: ſed ad illam præſupponi ex parte noſtra, tanquam id, quod Deus à nobis exigit; vt opera noſtra libera ſint, atque adeò digna laude, aut vituperio.

Quintũ corollarium. Inferunt quintò, auxilium gratiæ non eſſe efficax, ex ſeipſo ſecundùm realem virtutem, quam habet, vt venit à Deo; ac per conſequens diuiſionem illam communem Theologorum, qua auxilium gratiæ diuiditur

ditur in auxilium efficax, & inefficax, ab effectu, qui ſimul arbitrij libertate pendet, eſſe deſumendam: non autem ex aliqua reali virtute, intentionaliter exiſtente in auxilio efficaci, quæ in auxilio ſufficienti, ſeu inefficaci non reperiatur.

Inferunt ſextò, auxilia præuenientis, atque adiuuantis gratiæ, quæ lege ordinaria conferuntur viatoribus, quòd efficacia, aut inefficacia ad conuerſionem, ſeu iuſtificationem ſint, pendere à libero conſenſu, & cooperatione arbitrij noſtri cum illis: atque adeò in libera poteſtate noſtra eſſe conſtitutum illa efficacia reddere conſentiendo, & cooperando cum illis ad actus, quibus ad iuſtificationem diſponimur: vel inefficacia, continendo conſenſum, & cooperationem noſtram, aut etiam eliciendo contrarium diſſenſum. 8. *Sextum corollarium.*

Inferũt ſeptimò, omnia loca Scripturæ, & Sanctorum Patrum, in quibus aſſeritur, Deum facere, vt *Septimũ corollarium.*

facia

faciamus; & operari, vt operemur; & conuertere corda noſtra, & ſimilia, quatenus aliqua ratione ſoli Deo tribuuntur; ſolùm verificari ratione gratiæ excitantis, & moraliter, ſeu metaphoricè mouentis ad conſenſum, alliciendo, inuitando, ſeu quouis alio modo, etiam interiùs, moraliter ſuadendo bonum in illis circumſtantiis, in quibus Deus præſcit hominem eſſe conſenſurum ex hypotheſi, quod prædicto modo excitetur.

Octauũ corollarium. Inferunt octauò, auxilium actuale, quo Deus mouet noſtram voluntatem ad actus liberos ſupernaturalis ordinis, ſubiacere poteſtati eiuſdem voluntatis, quantùm ad vſum: ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur cùm volumus: quamuis ex diuina præſcientia certus ſit, & ineffabilis conſenſus liberi arbitrij futurus.

Nonum corollarium. Inferunt nonò, Deum, poſtquam ſua gratia excitante hominem præuenit, expectare creatam voluntatem,

tatem, vt conſentiat.

Inferunt decimò, voluntatem creatam eſſe quodammodo primam radicem, & cauſam ſuæ determinationis, quamuis illam ſine influxu, & cooperatione Dei efficere non poſſit. *Decimũ corollarium.*

Ex eodem fundamento inferunt fundamentum tertium, cum ſuis appendicibus aſſertionibus, quas ſtatim ſubiiciemus.

Tertium fundamentum eſt, Deũ, & liberum arbitrium eſſe cauſas particulares eiuſdem actus, etiam ſupernaturalis: ſicut ſunt duo trahentes nauiȷn comparatione motus eiuſdem nauis. 9. *Tertium fundamentũ.*

Ex hoc fundamento eaſdem prorſus aſſertiones inferunt, quas ex præcedenti, & alias inſuper, quæ cum fundamento tertio habent etiã non modicam connexionem: ſunt autem, quæ ſequuntur.

Inferunt primò, ab inæquali conatu, & influxu liberi arbitrij prouenire poſſe, vt conferente Deo duobus *Primum corollarium.*

bus

bus hominibus æquale auxiliũ gratiæ adiuuantis, vnus eorum intenſiùs operetur, meliúſque ſe diſponat ad gratiam iuſtificantem, quàm alius: &, vt conferente eiſdem inæqualia auxilia, æquè operentur, aut is interdum plus, qui minori ſuffultus eſt auxilio.

Secundũ corollarium. Inferunt ſecundò, quòd ſtantibus in duobus hominibus æqualibus auxiliis, tam externis, quàm internis, præuenientis gratiæ omnino æqualibus, euenire poteſt, & de facto contingit pro vtriuſque libertate, quòd vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur: alius verò in peccato perſiſtat, & damnetur, quia vnus voluit cooperari iiſdem auxiliis, alius noluit.

10. *Tertium corollarium.* Inferunt tertiò, quòd licèt quiuis illorum actuum credendi, ſperandi, & diligendi, ſit vnica actio, tres nihilominus habet partes vnius integræ cauſæ, à qua ita emanat totus, vt à ſingulis etiam partibus partialitate (vt vocant) cauſæ totus etiam

ema

net, diuerſo tamen modo. Etenim à Deo influente, per ſolum concurſum generalem emanat, vt à cauſa vniuerſali, à qua proinde non habet magis, quòd ſit aſſenſus credendi, aut dolor de peccatis, quàm vel actus oppoſitus, vel actus cuiuſuis alterius potentiæ. Ab influxu verò liberi arbitrij vnà cum notitiis, & cæteris neceſſariis, vt quoad ſubſtantiam actus producatur, habet tanquam à cauſa particulari, vt quoad ſubſtantiam actus ſit potius aſſenſus fidei, aut dolor de peccatis, quàm alius aliquis diuerſus actus. A gratia verò præueniente, ſeu à Deo, vt per illam tanquam per ſuum inſtrumentum, vnà cum libero arbitrio influit in eundem actum, habet vt ſit actus ſupernaturalis ſpecie diſtinctus ab actu purè naturali credendi, aut dolendi de peccatis, quem liberum arbitrium ſuis ſolis viribus tunc eliceret, ſi cum eo ſimul non influeret gratia præueniens.

Quartò

11. *Quartũ corollarium.* Quartò habitum fidei ſupernaturalis non eſſe neceſſarium, vt intellectus aſſentiatur myſteriis fidei, tanquam reuelatis à Deo aſſenſu certo, & firmo: ſed vt aſſenſus ille ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet.

Quintũ corollarium. Hinc etiam inferunt quintò, liberum arbitrium cum ſolo concurſu Dei generali elicere poſſe fidei aſſenſum, quoad ſolam actus ſubſtantiam, ſeu merè naturalem, quo aſſentiatur omnibus myſteriis fidei, tanquam à Deo reuelatis, & quia à Deo reuelata ſunt: ita videlicet, vt per talem aſſenſum impleatur præceptum fidei, & peccatum infidelitatis vitetur.

Sextum corollarium. Inferunt ſextò, poſſe hominem ſolis viribus naturalis arbitrij, & concurſu generali Dei elicere actum abſolutum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, quæ ad iuſtificationem nequaquam ſufficiat: & pari ratione propoſitum abſolutum ſeruandi in genere præcepta omnia; præſer

præſertim quando occaſiones, & difficultates omnes abſunt.

Inferunt ſeptimò poſſe hominem cum ſolo concurſu Dei generali intuitu bonitatis diuinæ elicere actum contritionis naturalem, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi lethaliter: & idem dicunt de attritione, qua peccator fidelis, propter pœnas inferni, aut turpitudinem peccati, cum ſpe veniæ, & abſoluto propoſito de cætero non peccandi mortaliter, dolet de omnibus peccatis commiſſis. *Septimũ corollarium.*

Inferunt octauò poſſe hominem in natura lapſa, cum ſolo concurſu Dei generali reſiſtere, pro quolibet temporis momento, cuicunque graui tentationi, quam pro ſeruanda in eo ſolo inſtanti lege naturali neceſſe ſit vincere. *Octauũ corollarium.*

Hinc nonò conſequenter affirmant, nullum eſſe in ſingulari opus bonum morale merè naturale, quod homo in natura lapſa cum ſolo concurſu Dei generali nõ poſſit efficere. *Nonum corollarium.*

Decimũ corollarium. Inferunt decimò, cum ſolo concurſu generali Dei, abſque alio dono, vel auxilio gratiæ poſſe hominẽ efficere opus bonum morale: quod fini naturali hominis accommodatum, atque comparatione illius ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus.

Quartũ fundamentũ. Quartum fundamentum eſt, eſſe quandam legem à Deo ſtatutam, vt facienti totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, dentur auxilia præuenientis gratiæ, quibus id, prout ad ſalutem oportet, exequatur. Ex quo inferunt, quæ ſequuntur.

Primum corollarium. Inferunt primò, quòd quotieſcumque liberum arbitrium ex ſuis viribus naturalibus conatur, præſtóve eſt ad conandum totum id, quod ex ſeſe poteſt, tam circa ea, quæ fides docet addiſcenda, & amplectenda, quàm circa dolorem de peccatis, ac iuſtificationem; à Deo conferri gratiam præuenientem, atque auxilia, quibus id faciat, vt oportet ad ſalutem;

tem ; non quidem quaſi eo conatu dignus efficiatur talibus auxiliis, vlláque ratione ea promereatur : ſed quoniam id obtinuit nobis Chriſtus ob ſua merita, vt ea ratione dum eſſemus in via , ſemper in manu liberi arbitrij noſtri poſita eſſet ſalus noſtra, per nóſque ipſos ſtaret,quòd ad Deum non conuerteremur.

Inferunt ſecundò , quòd ſicut Deus ſemper præſtò eſt per concurſum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit , aut nolit , prout placuerit; ita præſtò eſt illi per auxilium gratiæ ſufficiens, vt quoties ex ſuis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex iis , quæ ad iuſtificationem ſpectant , illud exequatur , prout ad ſalutem oportet. 15. *Secundũ corollarium.*

Alias propoſitiones inferunt,quas pro nunc conſultò omittimus ; tum quoniam ad præcedentes reducuntur ; tum etiam , quoniam infrà, cùm de illis erit agendum , adducentur.

14. Ex his quatuor fundamentis cum appẽdicibus aſſertionibus intelligibilẽ,& facilem reddi arbitrantur cõcordiã liberi arbitrij cum diuina præſcientia, prouidentiã, & prædeſtinatione, necnõ cum efficacia auxiliorũ gratiæ: faciléque diſſolui omnia argumenta, quibus Pelagiani, & eorum reliquiæ, neceſſitatem & efficaciam gratiæ; Lutherani verò,& Caluiniani libertatem arbitrij de medio tollere conabantur.

15. Cùm enim Pelagiani obiiciunt (poſita prædeſtinatione à S. Auguſtino tradita) ſequi hominem prædeſtinatum neceſſariò ſaluari, & hominem reprobatum non poſſe ſaluari, ſed quicquid faciat, neceſſariò damnari; ac per conſequens induci homines in quandam deſperationem; & fruſtrà eſſe orationes, & exhortationes: recurrunt ad ſcientiam mediam in primo fundamento explicatam, & ad propoſitiones appendices illius; aſſerentes non ſequi, hominem prædeſtinatum neceſſariò

ceſſariò ſaluari, aut reprobum neceſſariò damnari, niſi præſuppoſita ſcientia media; & ex ſuppoſitione, quòd ille ſit cooperaturus auxiliis gratiæ, vel iſte diſſenſurus; quæ ſuppoſitio cùm ſit conſequens ad liberum concurſum voluntatis creatæ, non tollit, ſed potiùs ſupponit liberum vſum illius. Eodem modo reſpondent ad argumenta, quibus neceſſitas gratiæ, & eius efficacia ab eiſdem Pelagianis proclamantibus cum libertate, quam experimur, cohærere non poſſe, impugnatur. Dicunt enim, gratiæ efficaciam præſupponere præſcientiam mediam, cooperationis arbitrij futuræ ex hypotheſi, quòd tali gratia in talibus circunſtantiis excitaretur: & conſequenter per eamdem gratiam non prædeterminari voluntatem noſtram ad conſentiendum vocationi diuinæ; & propterea manere liberam ad conſentiendum, vel diſſentiendum.

Ex eiſdem fundamentis ſatisfa- 16.

Digitized by Google

cere conantur præcipuis argumentis, quibus Lutherani, & Caluiniani libertatem arbitrij de medio tollere contendunt. Cùm enim argumētantur, non eſſe in homine liberū arbitrium, quia non poteſt operari, niſi quod Deus vult, & quādo Deus vult; reſpondent, hominem verè eſſe liberum, & liberam electionem in ſuis actibus habere: quia Deus abſoluta, & efficaci voluntate nunquam vult, quòd homo operetur talem actum in particulari, niſi præſuppoſita ſcientia media, qua præſciuit hominem ex ſua innata libertate eſſe cooperaturum, & voliturum tale obiectum ex hypotheſi; quòd conſtitueretur in talibus circunſtantiis, & talibus auxiliis non prædeterminantibus eius voluntatem ad alteram partem excitaretur, & moueretur, vt ex dictis in primo, & ſecundo fundamento conſtat. Quapropter, ſi conſtitutus à Deo in illis circunſtantiis conſentiat, liberè conſentit; ſi autem diſſentiat, vt reuera poteſt,

teſt, liberè diſſentit. Et cùm prænominati hæretici impugnant iterum libertatem arbitrij,ex neceſſitate auxiliorum gratiæ, quia homo præſertim in natura lapſa non poteſt operari aliquod opus pietatis, aut meritorium vitæ æternæ, niſi Deus ſua miſericordia excitet illum, & adiuuet auxilio ſpeciali; ergo non erit in poteſtate hominis tale opus operari, quando voluerit: ſed ſolùm quando Deus voluerit illum adiuuare. Reſpondent, ex dictis in tertio, & quarto fundamento,quòd homo poteſt ex viribus naturæ operari quodlibet opus bonum, etiam fidei, ſpei, & charitatis, quantùm ad ſubſtantiam:& ſi homo faciat totum, quod in ſe eſt ex viribus propriis producendo illa opera, aut quodlibet illorum, eo modo, quo poteſt, Deus ex certa lege gratis donabit illi auxilia excitantis, & adiuuantis gratiæ, quibus tale opus, (ſicut oportet ad ſalutem) exequatur; ac per conſequens idem opus verè eſt in

libera poteſtate hominis: ſi autem nolit facere, quod in ſe eſt, liberè etiam omittit illud opus ſupernaturale, quia noluit illud producere quantùm ad ſubſtantiam actus.

17. Sed quàm difficilis ſit hæc concordia, & à mente S. Thomæ, & S. Aug. aliena, ex huius operis diſcurſu pius, & prudens lector facilè colliget, ſi loca Scripturæ ſacræ; ſummorum Pontificum, Conciliorum, ac SS. Patrum, præſertim S. Auguſtini, S. Proſperi, ac S. Thomæ, quæ in confirmationem noſtræ doctrinæ adducemus, & attentè legerit, & diligenter expenderit.

CAPVT V.

Quanta ſit auctoritas S. Auguſtini circa materiam prædeſtinationis, & gratiæ, & quòd non liceat ab eius ſententia diſcedere.

Non

NOn defuerunt, qui auctoritatem S. Aug. circa prędeſtinationem, & gratiam infirmare volentes, dixerint, eius doctrinam in hac parte eſſe particularis vnius Doctoris, à qua ſubinde liceret abſcedere. Addunt ſe in omnibus aliis eius doctrinam plurimùm admirari, ſuſcipere, ac libenter audire: eam tamen, quam de prædeſtinatione, & gratia Chriſti doctrinam ſequitur, ad reſiſtendum hæreticis huius temporis aptam non eſſe: nec antiquioribus Auguſtino Patribus Græcis conſonam. Obiectio hæc fuit olim à Semipelagianis contra doctrinam eiuſdem S. Doctoris propoſita, vt refert S. Proſper in libro de gratia, & lib. arb. ad Ruffinum, in princ. & præfat. in reſponſ. ad capita Gallorum, S. Hilar. epiſt. ad Aug. & Fulgent. lib. 1. de præd. ad Monimum in fine. Sed contra hos hæreticos plures ſummi Pontifices doctrinam eiuſdem Auguſtini approbauerunt, & Catholicam eſſe decreuerunt, præ-

Ex diſp. 5. Auguſtini ſententiam circa prædeſtinationẽ gratuitã, Maſſilienſes impugnarunt.

D 5 ſertim

ſertim Celeſtinus Papa Epiſt. ad quoſdam Galliarum Epiſcopos cap. 2. & 3. Leo I. epiſt. ad Nicetam Epiſcopum, Gelaſius epiſt. 3. & 4. quæ eſt ad Honorium.

Vnde, vt quidam notauerunt graues auctores, ſedes Apoſtolica non tantùm ſemel, ſed etiam ſecundò, & tertiò aduersùs Pelagianorum reliquias pro defenſoribus gratiæ, & prædeſtinationis, quam ex ſacris literis hauſit Auguſtinus, ſententiam tulit, vt iam eius doctrina circa prædeſtinationem, & gratiam non vnius particularis Doctoris opinio; ſed fides Eccleſiæ Catholicæ dici debeat. Doctrina etiam S. Thomæ, qui fideliſſimus S. Auguſtini fuit interpres, commendauerunt plures Romani Pontifices: præſertim Innocentius VI. in quodam ſermone de laudibus S. Thomæ; qui incipit: *Et ecce pluſquam Salomon hic,* Ioan. 22. in Bulla Canonizationis eius, data Auenione 18. Iulij, anno 1323. Clemens VI. in Bulla edi-

ta

ta Auenione die quinta Februarij, anno ſui Pontificatus ſecundo, Vrbanus V I. in Bulla ad Archiepiſcopum, & Doctores Vniuerſatis Toloſanæ apud montem Fiaſconem, die 30. Auguſti Pontificatus ſui anno ſexto inter alia inquiens: *Volumus, & tenore præſentium vobis iniungimus, vt dicti B. Thomæ doctrinam, tanquam veridicam, & catholicam ſectemini, eámque ſtudeatis totis viribus ampliare.* Quæ omnia confirmauerunt nouiſſimè Pius V. in quadam Bulla Romæ 11. Aprilis 1567. & Clemens V I I I. in Bulla ſpeciali, qua ciuitati Neapoli S. Thomam in *patronum, & protectorem* conceſſit, illum *interpretem diuinæ voluntatis appellans.*

In hoc igitur opere ea potiſſimè, quæ ad germanam intelligentiam doctrinæ SS. Auguſtini, & Thomæ, circa auxilia diuinæ gratiæ, & eorum efficaciam, qua potuero breuitate, & claritate (Deo auxiliante) diſcutiam: pro defenſione eorundem SS. quæ antiquæ doctrinæ

D 6 congru

congruunt, adnotando, & aduerſariorũ argumenta diſſoluendo. Hoc vnum cum D. Caietano in procem. 1. par. omnibus perſuaſum eſſe volo & obteſtor: *quoniam perſonis nullo pacto, opinionibus verò non niſi vt diſſonant, aduerſari intendo.*

CAPVT VI.

Quòd præter ſcientiam merè naturalem, & merè liberam nulla ſit etiam in Deo ſcientia media conſtituenda.

1. *Ex diſp. 6. & 7.* CVm ſcientia Dei ſufficienter diuidatur in ſcientiam merè naturalem, qua ante omne decretum ſuæ diuinæ voluntatis cognoſcit omnia poſſibilia, & in ſcientiã merè liberam, qua poſt liberum decretum faciendi vel permittendi quæ futura ſunt vel exiſtunt in aliqua differentia temporis, ea cognoſcit, manifeſtum.

ſtum eſt, nullam dari ſcientiam mediam inter mere naturalem, & mere liberam: quam diuiſionem tanquam ſufficientem S. Thomas conſtituit, ſed præſertim prima parte quæſt. 14. art. 9. & 3. p. quæſt. 10. art. 2. ad 2. & art. 3. in fin. corp. & quæſt. 13. art. 1. ad 2. & 1. cont. Gentes cap. 66. & 69. ad 11. quod etiam ratione comprobatur. Sicut enim inter ens, & non ens nullum datur medium, cùm opponantur contradictoriè; ita neque inter obiectum ſcietiæ viſionis, quod eſt ens actu exiſtens in aliqua menſura, & inter obiectum ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ, quod eſt non ens, ſiue quod non exiſtit in aliqua differentia temporis, nullum datur obiectum medium, quod per ſcientiam mediam poſſit cognoſci.

Fuerunt autem olim peſſimi quidam hæretici Arriani, qui tanquam fundamentum potiſſimum ſui erroris hanc ſcientiam mediam conſtituerunt in Deo, vt videlicet ex parte præſcientiæ boni vſus liberi arbitrij 2. *Ex diſput. 7. num. 10.*

bitrij futuri aſſignarent cauſam propter quam ſolus Chriſtus, quem per gratiam, & non per naturam contra Eccleſiam Catholicam dicebant eſſe filium Dei, ſolus inquam ille fuerit ad tantam dignitatem euectus. Ita refert Alexander Alexandrinus Epiſcopus in quadam epiſtola ad Alexandrum Epiſcopum Conſtātinopolitanum, quæ habetur in Concilio Epheſino lib.1. tom.1. Conciliorum, cuius verba ſunt: *Ac cùm illis obiicitur ſententia, quæ deinceps ſequitur, & ipſi ſpreuerunt me, quod planè naturæ ſeruatoris, qui eſt natura immutabilis, repugnat: tunc omni exuta erga Deum pietate, ac reuerentia aiunt: Deum cùm eum præſcientia, & præſenſione prænouiſſet neutiquam ipſum aſpernaturum, idcirco ex omnibus elegiſſe: non enim natura aut quidquam præter cæteros filios habuiſſe prærogatiuæ (nullum namque natura Filium Dei eſſe affirmant, neque quemquam eſſe, qui vlla cum eo proprietate coniunctus ſit) ſed cùm eſſet natura mutabili, & propter ſingularem in-*

uitas,

vita, & moribus ritè inſtituendis diligentiam, ac ſtudium non ad vitia deflecteret, Deum eum elegiſſe adeò, vt ſi vel Paulus, vel Petrus in hac obnixè incubuiſſet, eodem modo fuiſſent Filij Dei, quo ille fuit. Ac quo inſanam, & peſtiferam ſuam doctrinam confirment, etiam in ipſas Scripturas vim faciunt, & ſententiam in Pſalmis de Chriſto traditam, quæ ita ſe habet Pſal. 44. *Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis: ad ſuum inſtitutum detorquent.*

Eandem ſcientiam mediam ad ſtabiliendam prædeſtinationem ex præuiis meritis ſtatuerunt Semipelagiani, vt videre licet apud S. Proſperum epiſtola ad Auguſtinum, vbi ſic loquitur: *Sed in tantum quibuſcumque commentitiis meritis electionem Dei ſubiiciunt, vt quia præterita quæ non extant, futura quæ non ſint futura confingant; nouóque apud illos abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſint, & præſcita non acta ſint.* Et S. Hilarius in conſimili epiſtola ad Auguſtinum idipſum 3.

pſum commemorat, dicens: *Cùm autem dicitur eis, quare aliis, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur, vel nunc prædicetur, quod aliquando penè omnibus, ſicuti nunc aliquibus gentibus prædicatum non ſit: dicunt id præſcientiæ eſſe diuinæ; vt eo tempore, & ibi, & illis veritas annunciaretur, vel annuncietur, quando & vbi nunciabatur eſſe credenda: & hoc non ſolùm aliorum Catholicorum teſtimoniis, ſed etiam Sanctitatis tuæ diſputatione antiquiore ſe probare teſtantur.* Quibus reſpondens S. Auguſtinus in lib. de prædeſtinatione Sanctorum, præſertim c. 14. vbi explicans illud Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius,* inquit, *id dictum eſſe ſecundùm pericula vitæ huius, non ſecundùm præſcientiam Dei, quia hoc (ait) præſciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat;* quibus verbis oſtendit, ante decretum Dei prædeſtinantis non eſſe ſcibile quid ex innata ſua libertate faceret creata voluntas ex hypotheſi, quòd in talibus circunſtantiis crearetur, vel conſtitueretur à Deo, & tale

tale obiectum illi proponeretur: & epiſt. 105. ad Sixtum explicans illud Ioan. 6. *Sciebat enim ab initio Ieſus, qui eſſent credentes, & quis eſſet traditurus eum*, inquit: *Ne quiſquam exiſtimaret credentes ſic ad eius præſcientiam pertinere quo non credentes; id eſt, vt non eis fides ipſa deſuper daretur, ſed tantummodo voluntas eorum prænoſceretur, mox adiecit atque ait: Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo.* Et lib. 1. de anima, & eius origine, cap. 12. contra eos arguens, qui dicebant Deum permittere, vt infantes multi in peccato originali decederent, quoniam præſciebat ipſos futuros iniquos, ſi viuerent: *Ipſa* (inquit) *exinanitur præſcientia omnino ſi quod præſcitur non erit. Quomodo enim dicitur præſciri futurum, quod non eſt futurum?* Quibus verbis apertè docet non eſſe cognoſcibile ante decretum diuinæ voluntatis, quid feciſſent illi infantes, ſi diutius vixiſſent.

Rationibus etiam hoc ipſum cō- 4.
proba

probari poteſt. Primò: Deus ante omne decretum ſuæ voluntatis non ſcit, quot homines vel Angelos eſſet producturus, ſi crearet alium mūdum: ergo ſimiliter ante idem decretum non ſcit quot actus, vel quales eſſet producturus quilibet homo, ſi crearetur, & conſtitueretur in tali ordine rerum. Antecedens conceditur à quibuſdam aſſertoribus ſciētiæ mediæ, & illud probant; nam aliàs Deus non eſſet liber in eorum productione, quia tunc illa productio eſſet determinata à natura, & ſecundùm ſe. Et conſequentia probatur, quia ſicut omne illud quod Deus immediatè per ſeipſum operatur ad extra dependet intrinſecè ex decreto ſuæ voluntatis, ita etiam quidquid Deus operatur mediante cauſa ſecunda, & quidquid facit ipſa cauſa ſecūda, dependet intrinſecè ex decreto voluntatis diuinæ: cùm eius cauſalitas, & prouidentia ad quodcunque ens in particulari ſe extendat.

Secun

Secundò probatur, vt docet Ariſtoteles lib. 1. de interpret. cap. 8. & patebit infrà, propoſitiones de futuro contingenti ſecundùm ſe non habent determinatam veritatem, nec etiam ſunt determinatè falſæ, aliàs tolleretur contingentia, quia contingens in quantum contingens, ſe habet omnino indifferenter ad vtrumlibet: ergo ante decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis voluntatem ad alteram partem contradictionis, vel contrarietatis non eſt ſcibile, quid in particulari faciet homo, vel quid eſſet facturus, ſi cõſtitueretur in talibus circumſtantiis, ſed ſolùm quid poſſet facere. Patet conſequentia, quoniam nihil eſt ſcibile, niſi ſit determinatè verum: ergo ſi ante decretum diuinæ voluntatis non eſt determinatè verum, quòd Petrus conſentiet, ſi ponatur in talibus circunſtantiis, id non erit ſcibile etiam à Deo. 5.

Propoſitiones de futuro contingẽti, non ſunt ſecundùm ſe determinatè veræ, aut determinatè falſæ.

Tertiò quia nulla apparet neceſſitas, vel vtilitas conſtituendi in Deo ante 6.

ante decretum ſuæ voluntatis præſcientiam cooperationis, & boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi: ergo non eſt conſtituenda ante idem decretum, ſed poſt illud. Antecedens probatur. Si eſſet talis neceſſitas, vel vtilitas maximè ad concordandam libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinæ prouidentiæ, & prædeſtinationis, ac efficacia auxiliorum gratiæ; ſed ad hoc non eſt neceſſaria, cùm abſque illa optimè inter ſe cohæreant: vt infrà patebit: nec etiam eſt vtilis, aut apta ad eandem concordiam; nam per illam non ſoluunt difficultates quas auctores oppoſitæ ſententiæ in cōcordia ipſa fugere intendunt, ſed magis in eas incidunt: quoniam poſita eiuſmodi præſcientia antecedenter ad decretum Dei prædeſtinantis bonum vſum liberi arbitrij futurum abſolutè, vel ex hypotheſi, videtur ſequi, eundem bonum vſum arbitrij tandem vltimatè reducendum eſſe ad aliquid naturale; videlicet

licet ad conſtellationem cæleſtem, vel complexionem indiuidualem, aut proprietatem huius liberi arbitrij, quæ non eſt in poteſtate hominis, ratione cuius aſſeritur, vocationem in eiſdem circunſtantiis eſſe ita congruam, & attemperatam huic voluntati, vt ſi per illam præmoueatur, ſit infallibiliter præſtituta conſenſum. Quod ſic probo. Nam quòd Petrus, verbi gratia, ſit potius conſenſurus, quàm diſſenſurus obiecto ſibi propoſito, ſi conſtituatur in talibus, vel talibus circunſtantiis, non refunditur ad aliquod decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis, vt homo conſentiat, ſi in eiſdem circunſtantiis conſtituatur: quoniam obiectũ ſcientiæ mediæ, & ſcientia ipſa antecedit omne decretũ diuinũ: nec etiã reducitur in ipſum auxiliũ gratiæ, nam illud auxilium vt ſupponunt aſſertores ſcientiæ mediæ, non præmouet efficaciter voluntatem ad alteram partẽ: ſed eam omnino indifferentem ad oppoſita relinquit: in

cauſa autem omnino indifferenti, inquantum indifferens id eſt, non inclinata efficaciter ad alteram partem, non poteſt certò, & ineffabiliter cognoſci determinatus effectus, vt ſuprà dictum eſt. Nec reducitur in ipſam liberam voluntatem ſub illo auxilio in talibus circunſtantiis cōnſtitutam propter eandem rationem: quoniam voluntas ſub eodem auxilio, & in eiſdem circunſtantiis cōſtituta adhuc manet ſecundùm illos indeterminata, & omnino indifferens ad oppoſita. Nec reducitur in obiectum propoſitum volūtati, quia, vt ex præmiſſis conſtat, nullum obiectum mouet efficaciter voluntatem hominis viatoris, quantum ad exercitium actus. Nec reducitur in alium priorem actum liberum voluntatis, nam ſupponamus, quòd ille ſit primus actus liber: nihil ergo reſtat, ad quod poſſit vltimatè reduci prædictus conſenſus arbitrij in talibus circunſtantiis conſtituti, niſi in naturalem complexionem, aut proprieta

prietatem huius indiuidui, vel in aliam cauſam naturalem, quod tamen nullatenus eſt concedendum: nam ſequeretur, quòd voluntas huius hominis in talibus circunſtantiis conſtituti eſſet per naturam, ſeu naturaliter determinata ad vnum, quod eſt magnum inconueniens; tolleretur enim eius libertas.

7. Si dicatur, ipſam voluntatem ex ſe habere hanc facultatem, quòd poſſit ſe determinare, & determinet ad alteram partem, quæ ſibi placuerit; contra hoc inſurgit eadem difficultas: quia licèt natura voluntatis conſiſtat in facultate ad vtrumlibet, non tamen habet, nec poteſt illi cōpetere ex natura ſua, quòd ſe determinet ad conſenſum talis obiecti ſibi propoſiti, potius quàm ad diſſenſum: nam aliàs eſſet determinata per naturam ad vnum ſaltem in talibus circunſtantiis conſtituta. Cùm ergo omnes iſtæ difficultates facilè euitentur, ſi dicamus præſcientiam boni vſus liberi arbitrij futuri etiam

ex

ex hypotheſi, quod in talibus circunſtantiis conſtitueretur non antecedere in ſigno rationis, ſed ſubſequi liberum decretum voluntatis diuinæ, à quo participat creatura omnem ſuam libertatem: relinquitur, ante eiuſmodi decretum non eſſe in Deo conſtituendam præſcientiam eiuſdem boni vſus arbitrij futuri, etiam ex hypotheſi.

8. Quartò probatur deducendo ad aliquod inconueniens. Nam hac præſcientia media poſita, videtur eneruari efficacia gratiæ; & dari ex parte noſtra ratio prædeſtinationis, vel ſaltem conditio, ſine qua non: ergo non eſt admittenda. Antecedens quoad primam partem infrà patebit cùm de gratuita Dei prædeſtinatione tractabitur: quoad ſecundam verò probatur. Nam præſcientia códitionata, ſeu media non pertinet intrinſecè ad prædeſtinationem; ſed ad illam præſupponitur, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ergo obiectum eiuſdem ſcientiæ non per-

tinet

tinet intrinſecè ad ipſam prædeſtinationem, nec eſt pars, vel effectus illius: ergo ante decretum prædeſtinandi Petrum ad gratiam, & gloriam, præſupponitur neceſſariò ex parte eiuſdem Petri, quòd ex innata eius libertate ſit conſenſurus Deo vocanti, ex hypotheſi quòd conſtituatur in talibus circunſtantiis, & cum talibus auxiliis non applicantibus efficaciter eius voluntatem ad conſenſum: hoc enim eſt obiectum ſcientiæ mediæ; ergo prius eſt in ſigno rationis, quòd Petrus conſtitutus in eiſdem circunſtantiis, & cum eiſdem auxiliis ſit pro ſua innata libertate conſenſurus, quàm quòd intelligatur prædeſtinatus: ac per conſequens prædeſtinatio Petri penderet ex futura eius cooperatione à Deo præcognita per ſcientiam mediam, tanquam à conditione, ſine qua non eſſet in Deo prædeſtinatio Petri, ſeu decretum efficax prædeſtinandi Petrum. Poterit ergo ex parte noſtra aſſignari ratio vel con-

ditio neceſſariò præerequiſita, qua ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem, quibus Deus huic, vel illi opitulari ſtatuit, ſortiatur rationem prædeſtinationis, vel retineat ſolummodo rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis. Etenim ſi Petrus pro ſua innata libertate, re ipſa conſenſurus ſit, cum talibus auxiliis præuenientis gratiæ, & perſeueraturus vſque in finem, manebit prædeſtinatus; ſi autem cum eiſdem auxiliis non ſit conſenſurus, non manebit prędeſtinatus, ſed reprobus.

9. Confirmatur. Nam eo ipſo, quod ante omne decretum voluntatis diuinæ ſupponitur, Petrum ex ſua innata libertate eſſe conſenſurum Deo vocanti ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum conſtituatur; data illa hypotheſi, & ſecluſo quocunque alio, eſſet de facto cooperatio Petri, & conſequenter talis cooperatio eximeretur à prædeſtinatione, & cauſalitate diuina; ac ſubinde aliquid maximè conducens ad vitam æ-

ternam

ternàm conſequendam (cuiuſmodi eſt prædicta cooperatio arbitrij) tribueretur naturæ; pro innata eius libertate, & non eſſet effectus prædeſtinationis, ſed potiùs conditio, ſine qua non eiuſdem prædeſtinationis, quòd tamen concedi non poteſt, vt patebit infrà.

Nec obſtat quòd res quæ non eſt, 10. nec cognoſcitur aliquando futura, non poteſt eſſe cauſa, vel conditio ſine qua non prædeſtinationis. Nam eo ipſo, quòd aſſeritur, ante omne decretum diuinæ voluntatis eſſe certum, Petrum ex innata libertate eſſe conſenſurũ vocationi diuinæ, & perſeueraturum vſque in finem, ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus circunſtantiis, poſita in eſſe tali hypotheſi, ſicut poſita eſt in omnibus prædeſtinatis, qui ſunt, vel fuerunt, & ponetur in iis, qui naſcentur: iam de facto cooperatio arbitrij perſeuerantis vſque in finem eſſet conditio ſine qua non prædeſtinationis, & conſequenter non haberet

rationem cauſæ finalis eiuſdem prædeſtinationis; nam huiuſmodi cauſa eſt effectus prædeſtinationis.

11. Quintò probatur. Obiectum ſcientiæ mediæ non eſt ſcibile; ergo reſpectu illius non poteſt eſſe vera ſcientia. Antecedens probatur, quia non eſt aliquid ſcibile, niſi aliqua neceſſitate ſit neceſſarium: ſed ante omne decretum diuinæ voluntatis, non eſt aliqua neceſſitate neceſſarium, etiam neceſſitate conſequentiæ, quòd Petrus poſitus in talibus circunſtantiis, & cum talibus auxiliis non applicantibus efficaciter eius voluntatem ad conuerſionem, infallibiliter conuertatur; ergo non eſt ſcibile, etiam à Deo, quòd conuertetur. Minor probatur. Impoſſibile eſt, quòd aliquis effectus ſequatur neceſſariò neceſſitate conſequentiæ, ſeu neceſſitate infallibilitatis ex cauſa defectibili, & impedibili per concurſum aliarum cauſarum, niſi talis cauſa determinetur ad talem effectum ab alia cauſa ſuperiori, quæ

Scientiæ mediæ obiectum non eſt ſcibile.

deficere

deficere non poſſit, nec impediri per alias cauſas: ſed Deus non determinat cauſas defectibiles ad particulares effectus, niſi per decretum ſuæ voluntatis; ergo ante eiuſmodi decretum, non eſt neceſſarium neceſſitate conſequentiæ, ſiue neceſſitate infallibilitatis, quòd voluntas creata, quæ ex natura ſua defectibilis eſt, & impedibilis, conſentiat obiecto ſibi propoſito, ſi conſtituatur in talibus circunſtantiis.

Confirmatur hæc ratio auctoritate S.Th. 1.p.q.14. art.13. in corpore; vbi ſic ait: *Contingens, vt eſt in ſua cauſa, conſideratur vt futurũ, & vt cōtingens nondum determinatũ ad vnum; quia cauſa cōtingens ſe debet habere ad oppoſita: & ſic contingens non ſubditur per certitudinẽ alicui cognitioni. Vnde quicumque cognoſcit effectũ contingentẽ in cauſa ſua tantùm, nõ habet de eo niſi coniecturalem cognitionem*; & idẽ docet q.87.art.3. & q.88.art.3. in corpore, & q.16. de malo, art.7. 12. *Contingens vt cōtingẽs non ſubditur certa cognitioni.*

Sextò probatur. Impoſſibile eſt, quòd aliquis effectus ſit, vel intelli-

gatur futurus in aliquo caſu,niſi dependenter à ſua cauſa efficiente : ſed decretum diuinæ voluntatis eſt prima, & vniuerſaliſſima cauſa efficiens, à qua magis dependent effectus, quàm à ſua cauſa proxima, vt dicitur in libro de cauſis, propoſitione prima; ergo ante decretum diuinæ voluntatis,nihil erit, aut eſſet futurũ poſita quacunque conditione, ac per cõſequens ante idem decretum, non eſt ſcibile; quòd,ſi volũtas Petri conſtituatur in talibus circunſtãtiis, conſentiet obiecto ſibi propoſito.

Ante decretum diuinæ voluntatis nihil intelligitur vt futurum.

13. Confirmatur primò. Ita ſe habet decretum Dei abſolutum in ordine ad futurum abſolutè,ſicut decretum conditionatum in ordine ad futurũ conditionatum : ſed implicat, quòd aliquid ſit futurum abſolutè, niſi præcedat decretum Dei abſolutum decernentis,quòd illud fiat,vt in Enchiridio ad Laurentium, cap. 95.dicit Auguſt. ergo implicat etiã, quòd ſit aliquid futurum conditionatum, niſi præcedat decretum Dei ſtatuentis

tis, vt futurũ illud fiat, ſi adimpleatur conditio; ergo ante huiuſmodi decretum non eſt ſcibile, Petrum eſſe conſenſurum ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus, vel talibus circunſtantiis.

Confirmatur ſecundò: Futurum conditionatum adimpleta cõditione tranſit in futurum abſolutè; ergo ſi ante decretum ſuæ voluntatis cognoſcit Deus certò, & infallibiliter, quòd, ſi Petrus conſtituatur in talibus circunſtantiis, cõſentiet tali obiecto ſibi propoſito: adimpleta illi conditione, antequam Deus aliquid decernat de actu futuro, cognoſcet illum actum, vt futurum abſolutè: & ita in tali caſu aliquid eſſet futurum abſolutè independenter à decreto diuinæ voluntatis, quod repugnat perfectioni cauſalitatis diuinæ. 14.

CAPVT VII.

Obiectiones, quibus probare conantur conſtituendam eſſe in Deo ſcientiam mediam, diſſoluuntur.

Ex diſp. 7. EX præmiſſis autẽ facilè diſſolui poſſunt argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur.

1\. Primum argumentũ deſumitur ex diuerſis locis Scripturę, in quibus reuelantur multa conditionata cõtingentia futura ex hypotheſi, quæ tamẽ abſolutè nunquã ſunt poſita in eſſe, ſicut Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone facta eſſent virtutes, quæ in te facta ſunt, olim in cilicio, & in cinere pœnitentiam egiſſent.* Lucæ 16. *Si Moyſem, & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.* Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius.* Iſaiæ 1. *Niſi Dominus Sabbaoth reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus:* & 4. Reg. 13. *Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties, percuſſiſſes Syriam vſque ad conſumptionem.* Hæc autem omnia futura conditionata cognoſcuntur à Deo per ſcientiam mediam, cùm non poſſint ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ ſolùm eſt de poſſibilibus: nec ad

ad ſcientiam viſionis, quæ ſolùm terminantur ad res actu exiſtentes, pertinere; ergo neceſſariò conſtituenda eſt in Deo ſcientia media.

Reſpondetur, quòd veritas illorum futurorum contingentium conditionatorum fundatur in decreto, quo Deus ſtatuit ponere in eſſe conſequens eorundem conditionatorum illud efficiendo vel permittendo ex hypotheſi, quòd ipſa conditio purificaretur in eſſe. Quia tamen ex prædicto decreto conditio non fuit poſita in eſſe, ideo neque ipſum conſequens fuit poſitum in eſſe; vnde per ſcientiam liberam, quæ ſequitur decretum diuinæ voluntatis, cognoſcit Deus eiuſmodi futura contingentia conditionata, non autem per ſcientiam mediam, quæ prædictum decretum antecedit. Specialiter tamen ad locum Sapientiæ 4. reſpondetur cum S. Auguſtino lib. de Prædeſt. SS. cap. 14. tom. 7. quòd illud verbum *dictum eſt ſecundùm pericula vitæ huius, non ſecundùm præſcientiã* 2.

Dei, qui hoc praſciuit, quod futurũ erat, non quod futurum non erat, id eſt, quòd ei mortẽ immaturã fuerat largiturus, vt tentationũ ſubtraheretur incerto; non quòd peccaturus eſſet, qui manſurus in tentatione non eſſet. Per hæc facilè explicari poſsũt dicta pluriũ SS. Patrum, qui in cõfirmationem ſcientiæ mediȩ adducuntur. Sed contra iſtam ſolutionem obiicitur

3. Secundum argumentum. In Deo nullum poteſt eſſe actuale decretum liberũ ſine aliquo effectu reali producto in aliqua differentia temporis per idem decretum: ſed nullus effectus fuit, aut eſt, neque erit productus in futuris contingentibus conditionatis, quæ futura eſſent, ſi adimpleretur conditio; in re autem futura non ſunt, nulla enim immutatio realis facta eſt in Tyriis, & Sidoniis (verbi gratia) per hoc quòd pœnitentiam egiſſent, ſi apud illos facta fuiſſent ſigna, quæ in Corozaim & Bethſaida facta sũt. Ergo veritas illius cõditionati, & aliorum conſimilium non dependet ex aliquo actuali decreto exiſtẽte in Deo, ac per conſequens

cognoſcuntur à Deo infallibiliter ante prædictum decretum.

Reſpondetur, quando decretum 4. Dei eſt abſolutū ex parte obiecti voliti, reſultat ex illo pro aliquo tēpore realis mutatio in creatura; quando autē eſt cōditionatum ex parte obiecti voliti, non eſt neceſſe, quòd inferat mutationem realem in creatura: ſed ſufficit, quòd ex vi illius decreti realiter mutetur creatura, ſi conditio fuiſſet impleta: & hæc realis mutatio, quæ futura in creatura eſſet, ſi adimpleretur conditio, eſt etiā ſufficiens, vt diuina volūtas aliter comparetur ad creaturas poſt illud decretū actuale, quàm antea: eo vel maximè, quòd reſpectus rationis, qui inuoluitur in decreto Dei actuali, in ordine ad obiecta ſecūdariò volita, vt obiecta sūt, non eſt reſpectus prædicamētalis, ſed trāſcendentalis, nec eſt reſpectus realis, ſed rationis; etiā ex parte creaturarū, quādo creaturæ nō exiſtunt, ſed exiſterent, ſi adimpleretur conditio.

Secundò reſpondetur, non eſſe ne- 5.

ceſſarium etiam in decreto Dei abſoluto ex parte obiecti voliti, quòd sẽper inferat mutationẽ realẽ in creatura pro aliqua differẽtia tẽporis. Etenim decretũ, quo Deus vult ſua lege naturali obligare ſub peccato mortali creaturã rationalẽ, eſt abſolutũ ex parte obiecti voliti, & tamẽ ex hoc decreto nulla reſultat ex neceſſitate mutatio realis in eadem creatura.

6. Tertium argumentum, datur medium inter abſolutè futurũ, & poſſibiliter futurum, videlicet conditionaliter futurum: quòd nempe futurũ eſſet, ſi talis vel talis conditio poneretur: ergo inter ſcientiã merè naturalem, qua Deus cognoſcit omnia poſſibilia, & ſcientiã merè liberam, qua cognoſcit omnia exiſtẽtia in aliqua differentia temporis, datur ſciẽtia media qua cognoſcit omnia futura conditionata.

7. Reſpõdetur, quòd, vt docet S.Th. opuſc.48. tract. de annũciatione, c.14. veritas propoſitionalis cõditionalis cõſiſtit in bonitate cõſequentiæ. Vn-

de

de hæc cõditionalis, *Si homo eſt albus, homo eſt muſicus*, eſt falſa, eo quòd ad album non ſequitur neceſſariò, eſſe muſicum, ſed ſolùm contingenter, & per accidens. Hæc autem conditionalis, *Si equus eſt homo, equus eſt animal rationale*, eſt vera, quia licèt tam antecedens quàm conſequens ſit falſum, conſequentia tamen eſt bona, eo quòd ad eſſe hominem ſequitur neceſſariò eſſe animal rationale; ſi ergo in futuris conditionatis conſequens ſequitur neceſſariò ad antecedens ſecundùm ſe ex natura rei antecedenter ad omne liberum decretum diuinæ voluntatis, tunc cognoſcuntur à Deo per ſcientiam merè naturalem, & huiuſmodi ſunt hæc futura conditionata, *Si Deus voluiſſet creare alium mundum, creaſſet illum; ſi Iudas eſſet prædeſtinatus, ſaluus factus fuiſſet.* Si autem conſequens futuri conditionati non ſequatur ineffabiliter ex natura rei ad antecedens, vel ad hypotheſin, ſed ſolùm ex libero decreto diuinæ voluntatis, decernentis,

nentis, quòd ponatur in eſſe ipſum conſequens, ſi purificaretur conditio, tunc cognoſcuntur à Deo per ſcientiam merè liberam, eo quòd eorum veritas fundatur in libero decreto exiſtente in Deo, licèt tale decretum ſit conditionatum ex parte obiecti voliti; & huiuſmodi ſunt futura conditionata quæ in locis allegatis in primo argumento referuntur. Vnde ſuperfluè ponitur ſciẽtia media in Deo, cõparatione futurorum conditionatorum.

8. Quartum argumentum. Ante omne decretum diuinæ voluntatis, iſtæ duæ propoſitiones ſunt contradictoriæ: *Si Petrus creetur, & conſtituatur in tali ordine rerum, peccabit: ſi Petrus creetur, & conſtituatur in tali ordine rerum, non peccabit*; ergo altera illarum eſt vera. Patet conſequentia; nam vt docet Ariſtoteles lib. περὶ ἑρμεν. neceſſe eſt, vt duarum contradictoriarum altera ſit vera, altera falſa. Ergo conditionatum verum de futuro contingenti cognoſcitur certò

à Deo.

à Deo. Deus enim cognoſcit certò omnem veritatem; ergo ante omne decretum ſuæ voluntatis, cognoſcit Deus huiuſmodi futura conditionata per ſcientiam mediam.

Reſpondetur, quòd vt illæ duæ propoſitiones ſint contradictoriæ, debet in negatiua antecedere negatio copulam (*ſi*) & tunc ante omne decretum diuinæ voluntatis decernentis actum futurum affirmatiua eſt falſa, nimirum, *Si Petrus conſtituatur in tali ordine rerum, peccabit*; quoniam eſt mala conſequentia: ad veritatem autem cōditionalis requiritur, quòd ſit bona conſequentia, & ſubinde conditionalis negatiua eſt vera. Facit enim iſtum ſenſum, non ſequitur, quòd ſi Petrus conſtituatur in tali ordine rerum, peccabit, qui ſenſus eſt verus, cùm voluntas adhuc in illis circunſtantiis poſita ante decretum diuinæ volūtatis ſit omnino indifferens ad actū peccati, vel ad actū oppoſitæ virtutis producendum. 9.

Secundò reſpondetur, quòd quādo 10.

Ex duabus contradictoriis non oportet, quòd altera ſit determinatè vera.

do propoſitiones ſunt in materia contingenti, non oportet, quòd ex duabus contradictoriis altera ſit ſecundùm ſe determinatè vera, altera determinatè falſa; ſed ſufficit, quòd ſi vna eſt vera, altera ſit falſa, ita vt repugnet, ambas ſimul eſſe veras, vel falſas. Et quoniam peccare, vel non peccare, contingenter competit Petro, hinc eſt, quòd non ſit magis vera ſecundùm ſe hæc propoſitio: *Petrus in talibus circumſtantiis poſitus, peccabit*, quàm oppoſita.

11. Tertiò reſpondetur, & explicatur magis præcedens ſolutio, quòd pro quolibet inſtanti temporis neceſſe eſt ex duabus contradictoriis de futuro contingenti alteram eſſe determinatè veram; alteram determinatè falſam: non tamen oportet, quòd pro quolibet ſigno rationis altera ſit determinatè vera, & altera determinatè falſa. Vnde ante decretum diuinæ voluntatis neutra illarum eſt determinatè vera, aut determinatè falſa; ſed eſt indifferens ad v-

trum

trumque. Si enim Deus in ſecundo ſigno rationis deſcernat, vt poſitò in eſſe antecedenti ponatur ſimiliter & conſequens, propoſitio conditionalis affirmatiua de futuro contingenti erit vera, & oppoſita erit falſa: ſi autem decernat, vt poſito in eſſe antecedenti non ſequatur conſequens, propoſitio conditionalis negatiua de futuro contingenti erit vera, & affirmatiua falſa.

CAPVT VIII.

Quòd res futuræ contingentes actu exiſtant in æternitate ſecundùm propriam, & actualem exiſtentiam, quam habituræ ſunt in tempore.

QVidam dixerunt, res non eſſe præſentes Deo in æternitate in eſſe reali, & ſecundùm proprias exiſtentias, niſi quando actu eſſe habent in propria, & immediata menſura: ſed 1. *Ex diſput. 8.*

ſed ſolùm in eſſe obiectiuo, ſiue in eſſe cognito. Sed hæc poſitio non videtur doctrinæ SS. Auguſtini, & Thomæ conformis, nec etiam rationi: oppoſitam enim docet S. Doctor 1. par. quæſt. 14. art. 13. & 1. contr. Gent. cap. 66. ratione 6. vbi dicit, *quòd Deus cognoſcit omnia contingentia, non ſolùm prout ſunt in ſuis cauſis, ſed etiam prout vnumquodque eorum eſt actu in ſeipſo.* Et 1. part. quæſt. 14. art. 13. inquit, *quòd omnia, quæ ſunt in tempore, ſunt Deo ab æterno præſentia, non ſolùm ea ratione, qua habet rationes rerum apud ſe præſentes, vt quidam dicunt, ſed quia eius intuitus fertur ab æterno ſuper omnia prout ſunt in ſua præſentialitate.* Idem docet quæſt. 2. de verit. art. 12. in corp. & 1. p. quæſt. 57. art. 3. & q. 86. art. 4. & 22. quæſt. 171. art. 6. ad 1. & 2. & in 1. diſ. 38. quæſt. 1. art. 5. in corp. vbi ait: *quòd Deus non tantùm cognoſcit ab æterno de rebus ſe cognoſcere cauſas, quod eſt eſſe in cognitione ſua: ſed etiam ab æterno videt vno intuitu ſingula tempora, & rem talem eſſe in hoc tempore,*

re,

re, & in hoc deficere.

S. etiam Auguſtinus lib.4.de Trinit. cap.17.ait; *Apud Deum præterita, & futura ſtant*; & lib 5. cap.16. *Apud Deum* (inquit) *nec præterita tranſierunt, & futura iam facta ſunt.* idem dicit lib. 15. cap.7. in ſoliloquiis cap.26. *Tu* (inquit) *noſti, quoniam quod ego, per ſucceſſus dierum, & temporalium hinc ad mille annos huius temporalitatis expecto, in conſpectu æternitatis tuæ iam factum eſt, & quod futurum eſt, iam factum eſt.* idem docent S.Hieronymus ad Epheſ.1. & Ambroſ. lib.8. de fide ad Gratianum cap.7. Greg. hom. Dominicæ in paſſione, Anſelm. lib. de caſu Diab. cap.18. & 20. & lib. de concordia præſcientiæ, & prædeſtinationis cap.1. Iſidor. lib.2. de ſummo bono cap.6. Gloſſa ſuper Pſal.89. & S.Proſper lib.1. de voc.gent. cap.24. & probatur primò ex Sacris literis. Dicitur enim Iob 14. *Numerus menſium eius apud te eſt*, quem locum explicans S.Greg. lib.12. moral. cap.5. ait: *Quoniam apud omnipotentem Deum* 2.

entia

entia labentia ſtant, apud eum eſſe numerum noſtrorum menſium perhibet. Et ad Hebræos 1. *Per quem fecit & ſæcula.* in ſæculis autem quædam ſunt præterita, quædam futura. Iſaiæ 45. ſecundùm L X X. *Fecit ventura*, & ad Romanos 4. vocat *ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt.*

3. Secundò probatur ratione; Deus habet claram, & diſtinctam cognitionem intuitiuam omnium futurorum contingentium. dicitur enim Eccleſiaſt. 38. *Opera omnis carnis coram illo: à ſæculo vſque in ſæculum reſpicit: & nihil eſt nouum in oculis eius.* Et ad Hebr. 4. *Non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius: omnia autem nuda, & aperta ſunt oculis eius.* Et ratio id ſuadet; nam cognitio Dei debet eſſe perfectiſſima, qualis eſt intuitiua: ergo omnia illa ſunt præſentia in æternitate ſecundùm propriam exiſtentiam, & non tantùm in eſſe obiectiuo, ſiue in eſſe cognito. Patet conſequentia; nam cognitio intuitiua eſt rei præſentis, prout præſens eſt ſecundùm

pro

propriam exiſtentiam. Confirmatur; aliàs mutaretur Dei cognitio, quando futura producerentur in eſſe; nam inciperet cognoſcere intuitiuè, quod antea cognoſcebat abſtractiuè.

Tertiò probatur alia ratione deſumpta ex S. Thom. art. 13. cit. ad 3. Ita ſe habet Deus in ordine ad futura contingentia, ſicut exiſtens in alta ſpecula, ex qua intuetur totam viam in ordine ad tranſeuntes per illam; licèt enim vnus pergat poſt alium, & poſterior non videat priorem; ille tamen qui eſt in ſpecula, omnes ſimul intuetur, & habet præſentes ſibi: ergo ſimiliter Deus habet ſibi præſentes in ſpecula æternitatis omnes res præteritas, & futuras; licèt iſtæ ſuccedant illis.

Sed contra præmiſſa obiicitur primò: Omnes res creatæ inceperunt 4.
eſſe in tempore, iuxta illud Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram*; ergo nulla res creata habet ab æterno propriam & actualem aſſiſtentiam. Reſpondetur ex dictis creationem

tionem propriè, & abſolutè loquendo, reſpicere propriam menſuram, in qua res producuntur de non eſſe ad eſſe. Cuius ratio eſt; nam in tempore reperitur prius,&poſterius. Vnde in illo poſſumus ſignare aliquod inſtans, in quo res non ſit, & aliud in quo res incipiat eſſe, quod quidem non habet locum in æternitate cùm ſit indiuiſibilis, & tota ſimul. Vnde locus Scripturæ inductus, & alia conſimilia ſolùm concludunt, creaturas non fuiſſe ab æterno in propria menſura.

5. Secundò obiicitur. Impoſſibile eſt, quòd aliquid exiſtat in menſura ſuperiori ſecundùm ſuum eſſe reale, niſi priùs exiſtat in menſura inferiori ſecundùm idem eſſe reale: nam res non comparantur ad menſuram ſuperiorem niſi mediante inferiori. Sicut ergo implicat, quòd aliquid ſit ſub cælo tanquam ſub menſura inadæquata, & ſuperiori, niſi exiſtat in aliquo loco inferiori ſibi proprio, & adæquato, ita erit

impli

implicatio quòd aliquid exiſtat realiter in æternitate, antequam habeat eſſe in propria menſura.

Reſpondetur, quòd quando ſuperior menſura eſt finita, & limitata, nihil exiſtit in ſuperiori menſura, & inadæquata, niſi priùs exiſtat in menſura inferiori propria, & adæquata; vt contingit in exemplo adducto in argumento. Cæterùm quãdo menſura ſuperior eſt infinita, & illimitata; qualis eſt æternitas, bene poteſt aliquid exiſtere ſecundùm realem exiſtentiam in ſuperiori mẽſura, antequam exiſtat in menſura inferiori ſibi propria, & adæquata. Cuius ratio eſt, quia menſura infinita nullam poteſt admittere in ſe ſucceſſionem, aut mutabilitatem: vnde eminentiori modo continet in ſe in vnico inſtanti quidquid continetur ſucceſſiuè in menſuris inferioribus.

Tertiò obiicitur; ſi res iam habent eſſe in æternitate, & propriam exiſtentiam, ſequitur, quòd nulla rema- 6.

neat

neat libertas arbitrij, neque contingentia rerum: nam ſi exiſtunt in æternitate, ergo iam omnia futura ſunt producta ſecundùm omnes circunſtantias, quas habebunt in noſtro tempore: ergo non erit hoc modo in poteſtate liberi arbitrij aliquid facere, vel alio modo, quàm factum ſit in æternitate; ergo nulla remanet libertas.

Reſpondetur, ſuppoſito, quòd Deus præſentialiter videat in æternitate aliquem actum noſtri liberi arbitrij futurum tali tempore, ſimul eſſe incompoſſibile, quòd actus ille non fiat: ſed hæc impoſſibilitas eſt ſecundùm quid, & ex ſuppoſitione, quæ, vt patebit infrà, libertati non obſtat. Simpliciter autem, & in ordine ad ſuam cauſam proximã, quæ defectibilis eſt, poteſt non eſſe, ſicut ſuppoſito, quòd ego video Petrum loquentem, impoſſibile eſt, quòd non loquatur, & tamen liberè loquitur, & contingenter; vnde exiſtentia rerum in æternitatem non

impe

impedit earum contingentiam,& libertatem.

CAPVT IX.

Quòd certitudo ſcientiæ diuinæ, quæ futura omnia contingentia cognoſcit; in actuali exiſtentia rerum in æternitate, & in decreto abſoluto diuinæ voluntati innitatur.

EX præmiſſis colligitur, quòd a- 1.
ctualis exiſtentia rerum in æter- *Ex diſp.*
nitate conſiderata ex parte diuinæ *11. 12. &*
æternitatis, eſt propria ratio,propter *13.*
quam Deus certò cognoſcit omnia futura etiam contingentia. Vnde S. Thom.1. p.q. 14. art. 13.q.86. art.4. in corp.1. con. Gen. cap.67. q. 2. de veritate art.10. & quodl. 12.q.3. ex eo probat, cognitionem futurorum contingentium eſſe in Deo infallibilem, *quia intuitus Dei fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſuo præſentialitate,*

tate, eo quòd æternitas, qua menſuratur cognitio diuina, habet ſibi præſentes omnes res futuras propter eminentiam, & infinitam perfectionem ipſius æternitatis.

2. Præterea probatur, vt docet S. Thomas, æternitas ambit omne tempus; ergo actu continet omnia futura in tempore, tanquam ſibi præſentia; ergo ex parte perfectionis ipſius æternitatis aſſignatur propria, & ſufficiens ratio, propter quam æterna Dei cognitio reſpectu futurorum contingentium ſit infallibilis, quamuis futura in ſeipſis ſint contingentia. Etenim ea quæ ſunt præſentia cognoſcenti, quamuis ſecundùm ſe contingentia ſint, iam conſiderantur, vt determinata, & vt determinatè vera in ordine ad illam menſuram, in qua ſunt præſentia, & in ordine ad cognitionem, qua vt præſentia ſibi cognoſcuntur. Nam perfectio eſſentialis ſcientiæ diuinæ non debet deſumi ex obiecto ſecundario, ſed ex primario. Certitudo autem,

&

& infallibilitas eſt perfectio eſſentialis ſcientiæ; cognitio enim quæ non eſt certa, non eſt ſcientifica: vnde certitudo cognitionis diuinæ non debet deſumi ex ipſis creaturis exiſtentibus in æternitate; creaturæ enim pertinent ad obiectum ſecundarium cognitionis diuinæ. A poſteriori tamen poteſt eadem certitudo per eamdem exiſtentiam demonſtrari, vt docet S.Thomas 1.p.q.14.art. 8.ad 1.& ratio id ſuadet, quia certitudo cognitionis præſertim diuinæ optimè colligitur ex certitudine, & determinatione obiecti, & veritate illius: ſed futura contingentia, vt ſunt præſentia in æternitate iam cõſiderantur, vt determinata ad vnum, vt S.Thomas docet 1.par. quæſt. 14. art. 13. ergo ex determinatione veritatis, quam habent in æternitate, poteſt colligi per euidentem conſequentiam à poſteriori, quòd Deus infallibiliter illa cognoſcat, cùm ſit euidens, quòd nulla Deum ipſum veritas lateat. Et ſi quis obiicit:

Deus infallibiliter cognoſcit futura vt futura; ergo non vt præſentia, ſeu actualiter exiſtentia in æternitate, aliàs nõ eſſet in Deo præſcientia futurorum; ſed præſentium ſcientia. Reſpondetur, Deũ cognoſcere quidẽ futura cõtingentia vt futura in propria mẽſura, ſi ly *vt*, importet conditionẽ ex parte obiecti cogniti, quia reuera tale obiectũ eſt futurũ in propria menſura: nõ tamẽ cognoſcit illa vt futura in æternitate, ſed vt præſentia: nam in æternitate non eſt accipere præteritum, & futurum; ſed ſolùm præſens, cùm ſit menſura indiuiſibilis, & tota ſimul.

3\. Poteſt etiam ex alio capite deſumi certitudo ſciẽtiæ diuinæ comparatione futurorum contingentium, nimirum ex decreto abſoluto, & efficaci ſuæ voluntatis prædeterminantis in particulari omnia futura etiam libera cum omnibus ſuis circunſtantiis, ſi ſunt bona, vel ea permittentis; ſi ſunt mala. Id quod expreſsè docet S. Thomas 1. cont. Gent.

cap.

cap.66. poſt 6. rat. & cap.68. ratio. 4. vbi ſeipſum referens ad præallegatum cap. ait: *Deus non ſolùm cognoſcit res ſecundùm quod in ſeipſis ſunt, ſed etiam ſecundùm quod ſunt in cauſis ſuis, vt ex ſupradictis patet, cognoſcit enim ordinem cauſæ ad ſuum effectum.* Et poſt quintam rationem ex iis, quæ propoſuerat in diſcurſu capitis, & præſertim ex eo, quòd Deus eſt prima cauſa, ſub cuius dominio, & poteſtate eſt noſtrum velle, & nolle; concludit, *quòd Deus ſeipſum cognoſcendo noſtræ voluntatis motus cognoſcere poſſit;* quia videlicet cognoſcit decretum ſuæ voluntatis, quo ſtatuit in nobis atque nobiſcum tales actus liberos tali tempore operari. Item etiam in cap.67. præſertim ratione tertia docet, quòd effectus poſſunt certò cognoſci *in cauſa determinata completa, & non impedita:* ſed decretum diuinę voluntatis eſt efficaciſſima cauſa omnium futurorum, & non impeditur, ſed neque impediri poteſt per aliquam cauſam ſecundam, aut per

aliquam mutationem voluntatis diuinæ, eo quòd voluntas Dei eſt immutabilis, & ſuppoſito, quòd ſtatuit aliquid facere impoſſibile, eſt in ſenſu compoſito, quòd illud non fiat, vt docet S. Thom. 1. par. q. 19. art. 3. & S. Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium, cap. 62. ergo.

4. Loca etiam Scripturæ idipſum confirmant: dicitur enim Pſal. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra.* Iſaiæ 14. *Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? & manus eius extenſa, & quis auertet eam?*

Duplex autem decretum præſupponitur ex parte Dei ad præſcientiam infallibilem peccatorum. Alterum eſt decretum abſolutum producendi actum peccati, in quantum actus & ens eſt; nam ſub hac ratione talis actus eſt à Deo, vt à prima cauſa efficiente. Alterum verò eſt decretum non dandi auxilium efficax ad vitandum peccatum, ſeu decretum permittendi eius malitiam, quæ ſoli

ſoli voluntati creatæ ſeu defectibili tribuitur, & in his duobus decretis certò cognoſcit omnia peccata futura, vt conſtat ex illo Pſal. 80. *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum:ibunt in adinuentionibus ſuis.* Quibus verbis ſignificatur, Deo deſerente, & non adiuuante peccatorem, ne cadat, infallibiliter eſſe peccaturum. Vnde S. Auguſtinus explicans differentiam inter receſſum Chriſti corporalem, & ſpiritualem, ait: *Quomodo ſi anima deſerat, moritur corpus; ſic anima moritur, ſi deſerat Deus.* Et ſerm. 13. de verbis Apoſtoli, *Niſi ille regat, cadis.* Et lib. de correct. & grat. cap. 12. *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſſent, manerent ſi vellent; nec Deus in eis operaretur, vt vellent: inter tot, & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita*

vellent infirmitate voluntatis, vt poſſent. Idē docet S. Proſper epiſt. de lib. arb. ad Ruffin. circa fin. *Liberum*, inquiens, *arbitrium cùm ſolùm eſſet, ſibique permiſſum non niſi in ſuam perniciem mouebatur.* Et S. Chryſoſtomus hom. de Adam & Eua inquit, *Cùm dicitur tradi homo deſiderijs ſuis ex ipſa propagine ſit reus, quia deſertus à Deo cedit cupiditatibus atque conſentit, vincitur, capitur, trahitur, poſſidetur.*

5. Hæc omnia efficaciſſimè confirmantur ex Concilio Arauſicano II. can. 19. vbi dicitur: *Natura humana, etiamſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam Creatore ſuo non adiuuante ſeruaret.* Ergo ſecundùm mentem Concilij, Deo non adiuuante hominem, ne cadat, infallibiliter cadet; aliàs ſeipſum in bono conſeruaret, Creatore ſuo illum non conſeruante. Idem probatur ex Innoc. Papa, epiſt. 25. ad Concil. Carthaginen. quæ eſt apud Auguſtinum 91. vbi ſic loquitur: *Quotidiana præſtat ille remedia, quibus niſi freti,*

freti, confiſique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores: neceſſe eſt enim, vt, quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante vincamur. Quo nihil dici potuit clarius pro noſtra ſententia. Ratione probatur. Sine auxilio efficaci prædeterminante liberum arbitrium ad actum virtutis, nunquam homo producet illum actum, vt inferiùs manifeſtum fiet: ergo in decreto, quò Deus ſtatuit non dare Petro, verbi gratia, tali tempore auxilium efficax ad actum virtutis, qui eſt in præcepto, ſcit quòd Petrus non producet illum actum, ac per conſequens ſcit quòd peccabit omiſſionis peccato.

Præterea idipſum probatur de peccato commiſſionis. Nam in decreto, quo Deus prædeterminauit voluntatem Petri ad actum peccati, in quantum actus & ens eſt, certò cognoſcit, quòd producet illum actum, vt dicetur infrà: ergo ſi ex alia parte permittat eiuſdem actus malitiam moralem, & quòd Petrus de- 6.

ficiendo à regula rationis eumdem actum producat, erit infallibile, quòd Petrus peccabit, ac per conſequens id certò cognoſcet Deus.

7. Quo fit, vt etiam in determinatione cauſarum ſecundarum, quæ impediendæ non ſunt per cõcurſum aliarum cauſarum, cognoſcit Deus certò omnia futura contingentia, etiam libera, vel à poſteriori deſumitur certitudo eiuſdem cognitionis. Itaque eo ipſo quòd Deus cognoſcit determinationem cauſæ ſecundæ, & omnium aliarum cauſarum concurſum, per quem non impedietur effectus contingens, certò cognoſcit illum eſſe futurum. Etenim effectus certò cognoſcitur in cauſa ſimpliciter neceſſaria, eo quòd talis cauſa habet infallibilem ordinem ad talem effectum; ſicut cognoſcimus infallibiliter, quòd omnis homo eſt riſibilis; quia eſt rationalis: ſed cauſa contingens completè determinata, & non impedienda, quantumuis ſit libera, & poſ-

ſit non agere, de facto tamen infallibiliter operabitur, & producet ſuum effectum, vt 2. cont. Gent. cap. 32. ratio. 4. docet S. Thom. Ergo etiam in tali cauſa poteſt certò cognoſci eius effectus contingenter futurus.

CAPVT X.

Quòd præſcendendo omnē prædeterminationem diuinæ voluntatis, & exiſtentiam rerum in æternitate, non poſſit aſſignari alia ratio certitudinis ſcientiæ diuinæ, comparatione futurorum contingentium, ex parte videlicet veritatis obiecti.

CVm autem in illo priori ſigno rationis, in quo intelligitur eſſentia diuina cum eius attributis, & perſonis ante omne liberum decretum voluntatis eius prædeterminantis abſolutè, vel ex hypotheſi quam partem ſit amplectenda creata voluntas, nulla propoſitio de futuro 1. *Ex diſp.* 13.

contingenti ſit determinatè vera, vel determinatè falſa: ſed indifferens ad vtrumlibet, vt ex præmiſſis conſtat, relinquitur quòd ſecluſa Dei prædeterminatione, & actuali exiſtentia, quam futura contingentia in æternitate habent, nullum reſtet ſolidum fundamentum, cui certitudo præſcientiæ diuinæ comparatione futurorum contingentium innitatur. Etenim S. Doctor ex illis dumtaxat duobus capitibus colligit certitudinem, & infallibilitatem præſcientiæ diuinę. Nec poteſt dici, quòd innitatur in ipſa veritate obiecti. Etenim in illo priori ſigno rationis, antequã intelligatur liberum decretum voluntatis diuinæ, futura non habent determinatam entitatem, neque in ſeipſis, quia non intelliguntur exiſtere etiam in æternitate. Nam talis exiſtentia intrinſecè dependet ex decreto diuinæ voluntatis, vt patet ex illo Apocal. cap. 4. *Propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt*, & iterum dicit Scriptura:

Quomo

Quomodo autem poſſet aliquid permanere niſi tu voluiſſes? nec habent determinatum eſſe in ſuis cauſis. nam in illo priori nondum intelligitur determinata prima cauſa ad productionẽ alicuius futuri: ergo in illo priori nullam habent determinatam veritatem, ſi conſiderentur vt futura, quia quod non habet determinatam entitatem, non habet determinatam veritatem. Præterea probatur. Ante decretum diuinæ volũtatis hæc propoſitio: *Antichriſtus erit*, non eſt determinatè vera ex natura ſubiecti, nam actualis exiſtentia ſolùm Deo competit ex natura rei; nec eſt determinatè vera ex aliqua cauſa efficiente; nam in illo priori nondum intelligitur decretum diuinæ voluntatis, ſine quo non poteſt, nec intelligi cauſalitas alicuius cauſæ ſecundæ, cùm eſſentialiter depẽdeat à cauſalitate primæ cauſæ: ergo in illo priori ſigno rationis non intelligitur illud prædicatum competere ſubiecto, atque adeò in obiecto ſignifica-

to per illam propoſitionem nulla reperitur determinata veritas, aliàs illud prædicatum per ſe competeret ſubiecto, & ab intrinſeco, atque adeò non poſſet poſtea in tempore prædicari de illo contingenter.

2. Eiſdem rationibus probari poteſt quòd propoſitiones de futuro contingenti etiam non ſint determinatè falſæ, antequam intelligatur liberum decretum diuinæ voluntatis; aliàs enim ſequeretur, quòd eſſent determinatè falſæ ex natura rei, ac per conſequens Deus non poſſet per decretum ſuum illas reddere veras: ſicut Deus non poteſt efficere, quòd hæc propoſitio: *Homo non eſt rationalis*, ſit determinatè vera; quia ex natura rei antecedenter ad omne decretum voluntatis Dei eſt determinatè falſa.

3. Sed contrà obiicitur primò. Etiam in illo primo ſigno rationis, antequam intelligatur decretum diuinæ voluntatis, iſtæ duæ propoſitiones ſunt contradictoriæ: *Antichriſtus erit*, *Antichriſtus non erit*. Ergò altera illarum,

rum, eſt determinatè vera, & altera determinatè falſa. De ratione enim contradictoriarum eſt, quòd altera ſit vera, altera falſa; ergo in illo ſigno cognoſcit Deus contradictoriam, quæ eſt vera, ac per conſequens, in ipſa veritate obiecti contingentis fundari poteſt certitudo præſcientiæ diuinæ.

Reſpondetur, quòd vt ſuprà dictum eſt, ex duabus contradictoriis etiam de futuro contingenti, oportet, quòd altera ſit determinatè vera, altera determinatè falſa pro quolibet inſtanti temporis; non tamen oportet, quòd altera ſit determinatè vera, altera determinatè falſa pro quolibet ſigno rationis. Ad eſſentiam autem contradictoriarum, in quocumque ſigno rationis conſiderentur, ſufficit, quòd repugnet, ambas ſimul eſſe veras, vel falſas; & quòd ſi vna eſt vera, altera ſit falſa, quòd quidem competit illis propoſitionibus, etiam pro illo priori ſigno: vel dicendum, quòd vera con- 4.

tradictio attenditur ſecundùm inſtans temporis, non autem ſecundùm inſtans naturæ; quia inſtans naturæ non eſt inſtans, in quo, ſed à quo.

5. Secundò arguitur, vt docet Ariſtoteles 6. Metaphyſ. verum, & falſum reſpectu propoſitionis, ſunt contraria immediata, ſicut ſanum, & ægrum reſpectu animalis: ſed inter contraria immediata non datur medium: ergo in quocumque ſigno rationis quælibet propoſitio de futuro contingenti vel eſt vera, vel falſa, ac per conſequens à Deo certò cognita. Reſpondetur ſimiliter, quòd pro quolibet inſtanti temporis verum, & falſum reſpectu propoſitionis contingentis ſunt oppoſitè immediata, & ſic intelligitur Ariſtoteles: ſed pro illo ſigno rationis propoſitio contingens eſt indifferens ad veritatem, vel falſitatem, vt dictum eſt.

CAP

CAPVT XI.

Quòd iſta cauſalis ſit vera, quia Deus præſciuit aliquid futurum eſſe, ideo futurum eſt.

EX diuinis literis, ſi attentè conſiderentur, habemus, quòd ſcientia Dei ſit cauſa rerum efficiens. Dicitur enim Prouerb. 13. *Dominus ſapientia fundauit terram*, & Pſal. 103. *Omnia in ſapientia feciſti.* Pſal. 139. *Qui fecit cœlos in intellectu.* id eſt, per ſapientiam, vt explicat Gloſſa, & Ioan. 1. dicitur de Verbo diuino, quòd eſt ſapientia Patris: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Quod etiam probat S. Thomas 1. par. quæſt. 14. art. 8. & 2. cont. Gent. cap. 23. & 24. & quæſt. 3. de potent. art. 15. Et ratio id ſuadet, quia modus efficienter cauſandi per intellectum, & artem, eſt perfectiſſimus, vnde oportet, quòd perfectiſſimæ cauſæ 1. *Ex diſput. 16.*

cauſæ efficienti competat, ſcilicet Deo: hæc autem cauſalitas competit ſcientiæ Dei, vt eſt libera, ſiue quatenus præſupponit actum diuinæ voluntatis; ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd, vt docet S. Thomas in 1. diſt. 38. quæſt. 1. art. 1. in productione rei artificiatæ huiuſmodi proceſſus ſeruatur: *Primò ſcientia artificis oſtendit finem; ſecundò voluntas intendit illum; tertiò imperat actum, per quem educatur opus, & tandem circa tale opus ſcientia artificis ponit formam conceptam.* Ex quo infert S. Thom. *quòd principalis cauſalitas reſidet penes voluntatem, quæ imperat actum.* Vnde vt ſcientia artificis ſit cauſa rei artificiatæ, & habeat rationem principij effectiui in actu ſecundo; requiritur neceſſariò actus voluntatis determinantis ſcientiam ad opus. Ideo S. Thomas quæſt. 2. de verit. art. 14. in corp. & ad 2. inquit: *Mediante diuina voluntate proueniunt res à ſcientia Dei.* & idem docet 1. p. quæſt. 19. art. 4. maximè ad quartum. Et ratio id ſuadet:

det:nam,vt inferiùs patebit, in Deo non reperitur alia potentia exequutiua præter intellectum, & voluntatem: ergo per intellectum & voluntatem efficienter produxit res creatas. Non enim poteſt dici, quòd per ſolam voluntatem abſque aliqua ratione eas produxerit, vt quidam poſuerunt, quorum errorem impugnat S.Thomas 2. cont.Gent.cap.24.

2. Quo fit vt cauſalis iſta, *quia res futuræ ſunt, ideo cognoſcuntur à Deo*, ſit falſa: hæc autem, *quia Deus ſcientia libera ſcit aliquid eſſe futurum, ideo futurum eſt*, ſit vera. Ita docet S.Thom.1.p.quæſt. 14. art.8. ad primum, & S.Auguſtin. tom.3. lib.15. de Trin. cap.13. vbi ait: *Vniuerſas autem creaturas ſuas, & ſpirituales, & corporales non quia ſunt, ideo nouit: ſed quia nouit ideo ſunt: non enim neſciuit, quæ fuerat creaturus. Quia ergo ſciuit, creauit: non quia creauit, ſciuit.* & lib.6. cap.10. idipſum repetit. Fauet S.Gregorius 20. mor. cap.24. Idem tenet expreſsè Magiſter ſent. in 1. d.38. vbi ait: *Neque enim res futuræ cauſa*

cauſa ſunt Dei præſcientia; licèt enim non eſſent futura, niſi præſcirentur à Deo, non tamen ideo præſciuntur à Deo quia futura ſunt: ſi enim hoc eſſet, tunc eius quod æternum eſt, aliquid exiſteret cauſa, ab eo alienum, ab eo diuerſum, & ex creaturis penderet ſcientia Creatoris, & creatum eſſet increati cauſa. Impoſſibile autem eſt, quòd Deus accipiat ſcientiam à rebus etiam tanquam ab obiecto; nam obiectum proximum,& immediatum diuinæ cognitionis nòn eſt aliquid extra Deum, ſed eſt ipſa eſſentia diuina, vt 1.p. quæſt.14. art... docet S.Thom. Ergo. Confirmatur: Angeli non accipiunt ſcientiam à rebus creatis etiam tanquam ab obiecto, quia non accipiunt ab illis ſpecies intelligibiles, quibus eaſdem res cognoſcunt, vt probat S.Doctor quæſt.2. de verit. art.14. Ergo à fortiori idem erit dicendum de ſcientia Dei.

3. Præterea probatur. Nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd ſciẽtia Dei comparatione futurorum contin

contingentium, non eſſet infallibilis. Etenim quòd Antichriſtus naſcetur, non eſt ſecundùm ſe aliquid infallibile, cùm ſit futurum contingens, & conſequenter ſecundùm ſe poſſit eſſe, & poſſit non eſſe; ergo ſi ſcientia Dei, qua cognoſcit Antichriſtum naſciturum, deſumitur ex hoc obiecto, erit fallibilis, ſicut & ipſum obiectum fallibile eſt.

Sed contra præmiſſa arguitur primò. Si ſcientia Dei eſt cauſa futurorum contingentium; ergo erit cauſa, quòd Petrus loquatur, & cuiuſcumque alterius actus liberi: ac per conſequens, non erit in poteſtate Petri, aliud facere, niſi id quod Deus præſciuit, Petrum eſſe facturum, & ita peribit creati arbitrij libertas, & contingentia rerum. 4.

Reſpondetur, quòd Deus non ſolùm præſciuit, Petrum eſſe loquuturum, ſed etiam quòd ſit loquuturus liberè, ſed contingenter. Vnde ex præſcientia Dei libera potiùs infertur actuale exercitium libertatis hu-

manæ,

manæ, quàm deſtruatur: nam talis præſcientia non aufert à voluntate Petri loquentis liberam facultatem, qua poſſit non loqui, ſi velit.

5. Secundò ſcientia Dei libera eſt intuitiua rerum: ergo ſupponit res exiſtentes, & creatas: ergo non eſt cauſa illarum; ac per conſequens illa cauſalis erit falſa: quia Deus ſciuit aliquid eſſe futurum, ideo futurum eſt.

Reſpondetur, ſcientiam Dei intuitiuam terminari quidem ad res exiſtentes, quas ipſa producit, vnde ſcientia Dei in quantum eſt practica in actu ſecundo, producit effectiuè rerum exiſtentias, ſed in quantum intuitiua, illas ſupponit tanquam obiectum ſecundarium.

6. Tertiò, priuationes, & mala ſeu peccata, non ideo futura ſunt in rebus, quia Deus ſciuit eſſe futura: aliàs Deus eſſet cauſa malorum, & priuationum, quod eſt falſum. Nam priuationes, & peccata in cauſas deficientes reducuntur, & non in Deũ, qui

qui eſt cauſa efficiens, & non deficiens: ergo ſimiliter res poſitiuæ non ideo futuræ ſunt, quia præſciuntur à Deo.

Reſpondetur, ſcientiam Dei eſſe cauſam earum rerum, quas cognoſcit per propriam ſimilitudinem: mala autem & ſimiliter priuationes non cognoſcit Deus per propriam ſimilitudinem, ſed per ſimilitudinem bonorum, vt docet S.Thom.1.p. quæſt.14. art.10. & quæſt.15. art.3. ad 1. Vnde ſcientia Dei non eſt cauſa malorum. Solutio eſt S.Thomæ in 1.diſt.38.quæ.1.art.1.ad 2. 6. *Mala & priuationes non cognoſcit Deus per propriam ſimilitudinem.*

CAPVT XII.

Quòd præter intellectum, & voluntatem non ſit in Deo conſtituenda tertia potentia exequutiua, per quam res immediatè producantur.

EX præmiſſis etiam manifeſtum eſt, Deum per intellectum, & volunta 1. *Ex diſput.17.*

luntatem operari, quæcumque operatur; nulla alia tertia potentia executiua mediante, ratione ratiocinata ab eis diſtincta. Quod expreſsè docet S.Thomas 1. part. quæſt.25. art.1. ad 4. in 2. ſolut. per quam correxit primam. Ibi enim ait: *Ipſa ſcientia, vel voluntas diuina, ſecundùm quod eſt principium effectiuum, habet rationem potentiæ.* Idem colligitur ex quæſt.54. art.5. & quæſt.57. art.2. in corp. vbi in Angelis non conſtituit aliam potentiam, niſi intellectum, & voluntatem: ergo à fortiori idem de Deo dicendum erit, cùm ſit ſimpliciſſimus. Quod etiam oſtendi poteſt ratione eiuſdem S.Thomæ quodl.6. quæſt.2. art.2. omnis potentia naturalis debet eſſe ſecundùm modum naturæ illius, cuius eſt potentia: ſed natura diuina eſt purè intellectualis: ergo omnis potentia illius eſt purè intellectualis: ergo debet eſſe, vel intellectus, vel voluntas, quia naturæ purè intellectuali ſolùm competit intellectus, & voluntas, vt dicit Auguſtinus

guſtinus 21. de Trin. cap.2. Accedit auctoritas Apoſtoli dicentis : *Qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ*; vbi, vt notauit Gloſſa, priùs ponitur *conſilium*, quod pertinet ad intellectum, deinde additur, *voluntatis ſuæ*; vt ſignificetur, quòd intellectus diuinus, ſeu ſcientia eius, vt determinatur à voluntate, eſt cauſa rerum. Item etiam Geneſ. 1. *Dixit Deus: Fiat lux; & facta eſt lux.* Et Pſal. 148. *Ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandauit, & creata ſunt*, vbi intellectui Dei, atque imperio eius tribuitur immediatè rerum productio: imperium autem eſſentialiter eſt actus intellectus, vt mouetur à voluntate, ſicut docet S. Thomas p.2.q.17.art.1. ergo. Item vt docet S. Thomas de malo, q.15.art.1. ad 14.& 15. Angeli *ſolo imperio* mouent corpora cæleſtia, & inferiora; ergo ſimiliter Deus, *ſolo imperio*, qui eſt actus intellectus, vt mouetur à voluntate res producit.

Sed contra præmiſſa obiicitur: 2. potentia exequutiua in nobis reali-

ter diſtinguitur ab intellectu, & voluntate: ergo in Deo diſtinguitur fundamentaliter, ſiue ratione ratiocinata: ea enim prædicata abſoluta, quæ in nobis diſtinguuntur realiter, oportet quòd in Deo fundamentaliter, ſeu ratione ratiocinata diſtinguantur. Reſpondetur, quòd natura hominis non eſt purè intellectualis. Vnde in illo datur potentia exequutiua diſtincta ab intellectu, & voluntate; natura autem diuina, & angelica eſt purè intellectualis; vnde non eſt ſimile.

3. Secundò obiicitur: Potentia exequutiua in Deo habet diſtinctũ obiectum immediatum ab obiecto intellectus, & voluntatis: etenim immediatum obiectum intellectus, & voluntatis diuinæ eſt ipſa eſſentia diuina; immediatum autem obiectum potentiæ exequutiuæ ſunt creaturæ factibiles: potentiæ autem ſicut & habitus diſtinguuntur per actus, & actus per obiectum immediatum; ergo. Reſpondetu

detur, quòd etiam in Deo obiectum immediatum ſcientiæ practicæ vt ſit, non eſt ipſe Deus, ſed res operabiles, ſeu factibiles ab ipſo Deo. Vnde per eamdem ſcientiam practicam tanquam per potentiam exequutiuã producit immediatè res ad extra.

CAPVT XIII.

Quòd ſecluſa ſcientia media prouidentia diuina ſit immobilis & indiſſolubilis quoad effectus abſoluti intenti aſſecutionem, & certa certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.

QVamuis prouidentia ſecundùm communem rationem prouidentiæ non inducat infallibiliter aſſecutionem finis intenti, vt patet in prouidentia humana, quæ non ſemper aſſequitur finem, propter quod Sapient. 9. dicitur: *Cogitationes mortalium timidæ & incertæ prouidentiæ noſtræ*; nihilominus de intrin- 1. *Ex diſp. 30. & 31.*

ſeca ratione prouidentiæ diuinæ, quatenus diuina non ſolùm eſt ordo mediorum in finem, ſed etiam aſſecutio finis principaliter intenti, vt docet Caietanus 1.p.q.22. art.1. circa difficultatem, & M. Bañes eod. art.dub.1. & ait, illã ſequi vniuerſos Doctores graues noſtri temporis, éſtque expreſſa ſententia S. Thom.1. p.q.22.art.2. ad 1.vbi ait, *quòd cùm omnes cauſæ particulares contineantur ſub vniuerſali cauſa, impoſſibile eſt aliquem effectum ordinem cauſæ vniuerſalis effugere*; & in art.4. ad 2. inquit: *Quòd in hoc eſt immobilis, & certus diuinæ prouidentiæ ordo, quòd ea quæ ab ipſo prouidentur, cuncta eueniunt eo modo, quo ipſe prouidet ſiue neceſſariò, ſiue contingenter*; & in ſol. ad 3. ſubdit: *Quòd diuina prouidentia non deficit à ſuo effectu, neque à modo eueniendi quem prouidet*; & 3. cont. Gent. cap.94. apertè docet, quòd diuina prouidentia eſt certa, & quantum ad ordinem mediorum, & quantum ad euentum. Sed præſertim in §. præterea, inquit; *quòd ordo*

ordo diuinæ prouidentiæ immutari omninò non poteſt. Et §. ſi autem, ait; *quòd diuina prouiſio omnino ceſſari non poteſt.* Eadem eſt ſententia S. Auguſtini in Enchir. ad Laurent. c. 95. & 96: & lib. de correct. & grat. c. 7. & 14. vbi ait: *Sic velle, & nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, quæ faciunt, quæ non vult, facit ipſe quæ vult.* Et in fine eiuſdem capitis ſubdit: *Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum quàm ipſe ſuas.* Et ratio id ſuadet; nam licèt prouidentia non ſit de fine, ſed de mediis propter finem, præſupponit tamen abſolutam volitionem finis intenti: ſed impoſſibile eſt, quòd voluntate abſoluta velit Deus per media conſequi finem, & non aſſequatur illum: aliàs voluntas diuina eſſet inefficax, & impediretur, ac ſuperaretur à voluntate creata, vel ab aliis cauſis ſecundis; quod tamen eſt impoſſibile, & contra SS. Auguſtinum, & Thomam locis allegatis: ergò.

2. Quo ſit, vt in vniuerſum ordo diuinæ prouidentiæ ſit certus immobilis, & indiſſolubilis, quantum ad effectus aſſecutionem. Hæc autem certitudo non fundatur in ſcientia media, neque illam præſupponit; cùm talis ſcientia fuerit ſuperiùs excluſa. Vnde neceſſe eſt, quòd fundetur in ipſo ordine, & cauſalitate mediorum, atque in efficacia voluntatis Dei, qui omnia, quæcunque voluit, fecit in cœlo, & in terra; *quod vtique, vt ait* Auguſtinus in Enchir. cap.95. *non eſſet verum, ſi aliqua Deus voluit facere, & non fecit, & (quod eſt indignius) ideo non fecit; quia ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit*. Idipſum confirmat auctoritas Boëtij lib. 4. de conſol. proſa 4. dicentis: *Factum eſt immobilis diſpoſitio, rebus mobilibus inhærens*; & iterum ait: *Ab immobilibus prouidentia proficiſcens, actus, futuraque hominum indiſſolubili cauſarum annexione aſtringit.* Ex quo teſtimonio S. Thomas 1. p. p. 116. art.3. probat, quòd

quòd licèt *factum ſecundùm conſiderationem ſecundarum cauſarum mobilis ſit, tamen ſecundùm quod ſubeſt diuinæ prouidentiæ, immobilitatem ſortitur, non quidem abſolutæ neceſſitatis, ſed conditionatæ.* Et S. Auguſtinus lib. 5. de ciuit. Dei cap. 1. ait: *Si propterea quiſquam res humanas fato Dei tribuit, quia ipſam Dei voluntatem vel poteſtatem fati nomine appellat, ſententiam teneat, & linguam corrigat.*

Sed contrà obiicitur primò; etiam reprobi ordinantur per diuinam prouidentiam ad beatitudinem ſupernaturalem, ſecundùm illud 1. Timoth. 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, & concedit illis media ad talem finem. Et tamen non aſſequuntur illum: ergo. Reſpondetur, quòd reprobi voluntate Dei antecedenti ordinantur ad beatitudinem ſupernaturalem, non autem voluntate conſequenti, & beneplaciti, quæ ſemper impletur. Vnde non oportet quòd per diuinam prouidentiam ad illum finem perue- 3.

 niant.

niant. Semper tamen Deus aſſequitur alium finem, quem per talem prouidentiam principaliter intendit, ſcilicet bonum electorum, quibus *omnia cooperantur in bonum*, vt dicitur Romanor. 8. & ſimiliter conſequitur iſtum finem, nimirum manifeſtationem ſuæ iuſtitiæ in reprobis, & maioris miſericordiæ in electis.

4. Secundò obiicitur; Multi ſunt actus prouiſi à Deo, qui pendent neceſſariò ab arbitrio voluntatis humanæ; ſed liberum arbitrium, nihil impediente diuina prouidentia, poteſt facere & non facere actum liberum prouiſum à Deo, aliàs tolleretur eius libertas; ergo poteſt diſſoluere ordinem diuinæ prouidentiæ; non ergo eſt indiſſolubilis talis ordo, quantum ad aſſecutionem effectus. Reſpondetur ex doctrina S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 94. allegato, non obſtante certitudine, & indiſſolubilitate diuinæ prouidentiæ, liberum hominis arbitrium

trium poſſe abſolutè, & in ſenſu diuiſo non facere actum illum, quem Deus abſolutè voluit & prouidit, vt faceret: tamen in ſenſu compoſito impoſſibile eſt, quòd non faciat illum actum, vel faciat oppoſitum; hæc enim duo ſunt incompoſſibilia: *Deus ſua prouidentia ordinauit, & voluit abſolutè, quòd Petrus loquatur, & Petrus non loquitur*; hæc tamen ſimul ſunt compoſſibilia: *Deus vult abſolutè, vt Petrus loquatur, & Petrus poteſt non loqui.* Cuius ratio eſt; nam Deus voluit & ordinauit, quòd Petrus loquatur liberè, & contingenter: nam vult rem cum modo proprio: vnde voluit, quòd loquatur ita, vt poſſit non loqui, ſi velit; vnde per certitudinem, & immobilitatem diuinæ prouidentiæ arbitrij noſtri libertas non tollitur.

Tertiò obiicitur; Certitudo formaliter loquendo eſt firma adhæſio intellectus: ergo dicit intrinſecum ordinem ad intellectum; ergo prouidentia diuina ſolùm eſt certa certi-

 tudine

tudine præſcientiæ: non autem certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum. Reſpondetur cum S. Thoma q.6. de verit. art.3. in corp. duplicem eſſe certitudinem; altera enim eſt certitudo cognitionis, & hæc ſumitur per habitudinem obiecti cogniti ad intellectum: altera verò eſt certitudo ordinis, & cauſalitatis; & hæc deſumitur ex habitudine infallibili cauſæ ad effectum, ſicuti eſt certum, & infallibile, quòd, ſi ſol oriatur, dies eſt. Prouidentia ergo diuina vtroque modo eſt certa, & certitudine ordinis, ſeu cauſalitatis mediorum, & certitudine præſcientiæ, quæ ſequitur liberum decretum voluntatis diuinæ: non autem certitudine ſcientiæ mediæ, quæ omne decretu Dei antecedet; hanc enim præſcientiam non admittimus, ſed hæc omnia dilucidiora fient ex his, quæ infrà de certitudine diuinæ prędeſtinationis dicenda ſunt.

CAP.

CAPVT XIV.

Quòd cauſæ ſecundæ contingentes, & liberæ non poßint ſe ſubtrahere, vel exire ab ordine, qui per diuinam prouidentiam eſt præfixus.

EX his autem, quæ de certitudine & infallibilitate prouidentiæ diuinæ dicta ſunt, euidenter oſtenditur, quòd licèt noſtrum liberum arbitrium poſſit ſeipſum ſubtrahere ab ordine prouidentiæ, & gubernationis diuinæ, ſecundùm quod procedit per aliquam cauſam particularem, tamen non poteſt totaliter effugere ordinem diuinæ prouidentiæ in generali, ſecundùm ſcilicet quod progreditur à cauſa gubernatiua totius; vt probat S. Thomas 1. p. q. 103. art. 7. & 8. Et huius ratio deſumi poteſt ex rebus naturalibus, in quibus hoc reperitur, quòd vna forma particularis poteſt recedere ab 1. *Ex diſſ. 31. & 32.*

alia forma particulari, ſicut albedo recedit à nigredine: non tamen poteſt effugere formam vniuerſalem entis, aut totaliter ab ea recedere, quia redigeretur in nihilum; ergo ſimiliter liberum arbitrium creatum poteſt recedere ab ordine diuinæ prouidentiæ, qui conſideratur ſecundùm aliquam particularem cauſam: non tamen poterit recedere totaliter ab ordine prouidentiæ, quia attenditur ſecundùm vniuerſalem cauſam, aut illum effugere. Quod enim recedere videtur à diuina voluntate, & prouidentia, ſecundùm ordinem vnum relabitur in ipſam ſecundùm alium. Sicut peccator, qui, quantum eſt in ſe, recedit à diuina voluntate peccando, incidit, vt probat Aug. lib. de ſpiritu, & litera, c. 32. in ordinem diuinæ volũtatis, dũ per eius iuſtitiam punitur. Præterea eſt ad idem alia ratio deſumpta ex S. Th. eodẽ art. 7. Quod fit præter ordinẽ alicuius agẽtis, eſt à caſu reſpectu illius; caſus enim eſt cauſa agens

præter

præter intentioné,vt 2.Phyſ.text.49. & 50.docet Ariſt. &S.Th.2.2. q.64. art.8.in corp.& lib.3.cont.Gent.cap. 5.Sed reſpectu Dei nihil fit à caſu,vt docet S.Doct.1.p. quæſt.103. art.7. ad 1.& S.Auguſt. lib.83. quæſt.q.24. circa medium;ergo;&c.

Quo fit, vt liberum arbitrium 2. creatum omnipotenti Deo nequeat reſiſtere, vel contra ordinem diuinæ prouidentiæ abſolutæ,& efficaci voluntate ſtatutum reniti. Quod etiam probatur ex ſacris literis. Etenim Geneſ.50. dixit Ioſeph fratribus ſuis: *Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati? Vos cogitaſtis de me malum,ſed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis; & ſaluos faceret multos populos.* Et Iob 9. *Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt.* & cap.41. *Quis reſiſtere poteſt vultui meo?* Sap.11. *Virtuti brachij tui quis reſiſtet?* Et Iſai.47. *Vltionem capiam, & non reſiſtet mihi homo.*

Accedunt teſtimonia SS.Patrum, 3. & in primis id docet S.Auguſt. lib. de correct. & grat. cap.14. vbi ait:

Cui

Cui volenti ſaluum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium: ſic enim velle vel *nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult, facit ipſe, quod vult.* Et paulo inferiùs ſubdit: *Non eſt itaque dubitandum voluntati Dei, qui in cælo, & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit; & qui etiam illa, quæ futura ſunt, fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quominus faciat ipſe quod vult, quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus quod vult, cùm vult facit.* Subſcribit S.Proſp. in Epiſt. ad Ruffin. de lib.arb. verſ. *An dicendum voluntati Dei humanas obſiſtere voluntates.* Et S.Hieronym. ſuper 1.epiſt.ad Epheſ. cap. 1. inquit: *Homines pleraque volumus facere conſilio; ſed nequaquam voluntatem ſequitur effectus. Illi autem nullus reſiſtere poteſt, quin omnia, quæ voluerit, faciat.* Fauet Boëtius lib. 3. de conſolatio. proſa 12. *Non eſt* (inquit) *aliquid quod ſummo huic bono vel velit, vel poſſit obſiſtere.* Et S. Thom. 3. cont. Gent.

Gent. cap.94. ait: *Impoſſibile eſt, quòd aliquod agens diuinæ prouidentiæ executionem impediat, ſibi contrarium agendo.* Et paulo pòſt ſubdit, quòd *diuina prouiſio omnino caſſari non poteſt.* Idem docet in aliis locis capite præcedenti adductis. Ratione probatur, liberum arbitrium creatũ ſeipſum mouere non poteſt, aut aliquid efficere, niſi moueatur à Deo; ſed Deus non poteſt mouere liberum arbitrium creatum, vt reſiſtat voluntati eius efficaci; aliàs Deus contra ſeipſum pugnaret, quod eſt contra S.Dionyſ. nec operaretur omnia propter ſemetipſum, quod repugnat Scripturæ ſacræ dicenti Prou.16. *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* Ergo impoſſibile eſt, quòd arbitrium creatum Deo reſiſtat, aut voluntati eius efficaci.

Præterea ſimpliciter loquendo, implicat, quòd aliqua creatura moueatur immediatè à Deo, & talis motus ſit ei ſimpliciter violentus, vt docet S.Thom. quæſt.1. de potentia, 4.

art.3.

art.3. ad 1. & alij Doctores quamplurimi; ergo impoſſibile eſt, quòd aliquis motus creaturæ procedat immediatè à Deo; & talis motus ſit ei violentus; ac per conſequens nulla creatura poterit reſiſtere Deo immediatè mouenti: ergo ſimiliter creata voluntas non poterit Dei prouidentiæ, aut voluntati eius efficaci reſiſtere.

5. Item, vt aliquis reſiſtat alteri, oportet quòd habeat æqualem, vel maiorem virtutem cum illo: nam à proportione minoris inæqualitatis non fit actio, ac per conſequens nec efficax reſiſtentia, quæ ſine actione fieri non poteſt. Sed nullum arbitrium creatum habet æqualem, aut maiorem virtutem, quàm Deus: nam virtus, & efficacia diuina eſt infinita: omnis autem virtus, & efficacia creata eſt finita, & limitata; ergo impoſſibile eſt, liberum arbitrium creatum reſiſtere Deo, aut voluntati eius efficaci.

6. Argumenta, quibus hæc doctrina impu-

impugnatur, communia ſunt cum obiectionibus militantibus contra prædeterminationem diuinæ volũtatis, & efficaciam auxilij præopetantis gratia, vnde inferiùs proponenda ſunt, & ſoluenda.

CAPVT XV.

Quòd prædeſtinatio, quantum ad effectus aſſecutionem, ſit certa, & infallibilis certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum independenter à ſcientia media.

QVæ dicta ſunt de certitudine prouidentiæ diuinæ, à fortiori procedunt de prædeſtinatione Sanctorum, cùm ſit pars prouidentiæ perfectiſſima. Hæc namque independenter à ſcientia media certa eſt, & infallibilis certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, ſeu beneficiorum Dei, quibus, vt ait Auguſtin. *certiſſimè liberantur; quicumque liberantur.* 1. *Ex diſput. 41.*

Vnde

Vnde S. Thom. quæſt. 6. de verit. art. 3. in corp. ait, quòd *præter certitudinem præſcientiæ,* (& loquitur de præſcientia libera, non de ſcientia media, quam non agnouit;) *ipſe ordo prædeſtinationis habet infallibilem certitudinem.* Quod etiam ex apertiſſimis locis ſacræ Scripturæ colligitur. Etenim Chriſtus Dominus Ioan. 10. loquens ad literam de prædeſtinatis ait: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur me: & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & nemo rapiet eas de manu mea,* hoc eſt, de poteſtate mea, vt innueret, quòd in ipſa omnipotentia Dei, & efficacia auxiliorum gratiæ, quæ præparauit electis, certitudo prædeſtinationis fundatur. Et Paulus Apoſtolus Roman. 8. nomine prædeſtinatorum loquẽs: *Certus ſum* (inquit) *quòd neque mors, neque vita, neque Angeli,* &c. *poterunt nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Expendatur verbum illud, *certus ſum:* ex illo namque colligit S. Auguſt. certitudinem prædeſtinatio-

nis,

nis, lib. de correct. & grat. cap.7. Idem confirmant efficaciſſimè verba illa Romanor.4. Ideo ex fide, vt ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio; ex quo teſtimonio S.Auguſt. lib. de prædeſt. SS. cap.10. probat infallibilitatem, & firmitatem promiſſionis, & prædeſtinationis Dei non inniti præſcientiæ cooperationis arbitrij, ſed omnipotentiæ prædeſtinantis, & ipſi gratiæ Dei, qua id, quod promiſit, potens eſt & facere; vnde ſubdit Auguſtinus: *Non ait: Potens eſt prædicere, & præſcire: nam, & aliena facta poteſt prædicere, & præſcire; ſed ait: Potens eſt, & facere; ac per hoc facta non aliena, ſed ſua.* Item etiam Romanorum 9. dicitur: *Vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante*, &c. Ex quibus verbis colligit ibi S.Thom. prædeſtinationem eſſe certam, & firmam ex electione Dei, atque voluntate, ac per conſequens ex cauſalitate mediorum.

Ratio quoque S.Thom. quæſt.6. 2.

de

de verit. art. 3. alleg. idipſum confirmat. Sequeretur enim ex oppoſita ſententia, quòd prædeſtinatus non differret à non prædeſtinato ex parte ordinis, ſed tantùm ex parte præſcientiæ euentus: & ita præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis, ac per conſequens prædeſtinatio non eſſet ex electione prædeſtinantis, ſed ſecundùm præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, & conſequenter daretur ex parte noſtra aliqua cauſa prædeſtinationis, quod eſt contra Scripturam, & Patres, vti obſeruauit S. Doctor.

3. Quæ de certitudine prædeſtinationis, quantum ad aſſecutionem effectus, diximus, extendenda ſunt ad numerum prædeſtinatorum in particulari, & ad quantitatem gloriæ, ad quam ſunt prædeſtinati, nec non ad media, & ad actus meritorios, per quos ad eiuſmodi quantitatem gloriæ perueniunt; omnia hæc ſunt à Deo prædiffinita, præordinata, & prædeſtinata, & ideo certò, & infallibiliter

biliter euenient certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, nulla præſuppoſita ſcientia media, in qua certitudo ordinis fundetur. De numero prædeſtinatorum id docet S. Thom. 1.p. quæſt.23. art.7. vbi probat, numerum prædeſtinatorum eſſe Deo certum, *non ſolùm per modum cognitionis, ſed etiam per modum cuiuſdam principalis prædiffinitionis.* Quòd verò bona opera, quibus prædeſtinati ad tantam gloriam peruenient, ſint à Deo prædiffinita, & ordinata, ac per conſequens certò euenient certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, colligitur ex Apoſt. ad Epheſ.2. vbi loquens de prædeſtinatis inquit: *Ipſius enim ſumus factura, creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* Quæ verba exponens S. Athanaſius ſuper cap. 2. ad Epheſ. in impreſſione Lugdunenſi 1532. *Sciens autem hæc*, ſupple, bona opera, *parauit Deus, quæ differri non potuerunt, neque prætermitti, quin peragantur tanquam diuinitus ſint prædiffini*

finita, idque per multam erga nos prouidentiam. Ergo ex decreto prædeſtinantis, certum eſt, quòd electi producent in tempore bona illa opera, per quæ Deus præordinauit eos ad tantam gloriam perducere. Idem docet Theodoretus in illa verba ad Roman. 8. *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit.* vbi ait: *Prædeſtinatos autem, & præfinitos etiam vocauit.* Et ad Epheſ. 1. in illa verba: *Elegit nos in ipſo.* ſic ait: *Ab initio enim ante mundi conſtitutionem ea, quæ ad nos pertinebant, præſciuit, & prædefiniuit.* & paulo pòſt ſubdit: *Præſciuit nos, & dilexit, & noſtram precationem præconſtituit; vt nos filiorum adoptionis donum perciperemus ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ.*

4. Præterea probatur. Qui efficaciter vult finem, præparat, ac prædeterminat media, per quæ vult finem illum conſequi, aliàs exponeret ſe periculo non aſſequendi finem, ſicut ille de quo dicitur Lucæ 14. *Hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.* Sed Deus ante omnem præ-

ſcien

ſcientiam futuræ cooperationis arbitrij, voluit prædeſtinatis beatitudinem æternam, tanquam finem conſequendum à nobis, per opera merita: ergo præparauit, & prædeterminauit omnia, & ſingula bona opera per quæ prædeſtinati reipſa in tali vel tali intenſione conſequuturi erant beatitudinem æternam, & in ea intenſione, quæ à Deo eſt præordinata. Cùm ergo Deus infallibiliter operetur, quæcumque decreuit facere; relinquitur quòd ex virtute eiuſdem decreti; ſit certum & infallibile, quòd prædeſtinati elicient in tempore omnia illa pia opera.

Item, vt patebit infrà, quantitas 5.
cooperationis arbitrij cum gratia menſuratur ex quantitate auxilij efficacis, quo Deus præmouet idem arbitrium ad cooperandum: itaque ſi Deus mouet per auxilium intenſum (vt quatuor) liberum arbitrium cooperabitur (vt quatuor;) & ſi moueat per auxilium intenſum (vt ſex,)

coope

cooperabitur (vt ſex:) ergo in decreto, quo Deus ſtatuit prædeſtinatis dare talia auxilia efficacia ad eos actus bonos cum tanta intenſione producendos; fundatur tanquam in prima radice infallibilitas, & certitudo, quòd prædeſtinati eoſdem actus elicient.

6. Eiſdem rationibus efficaciter probatur, prædeſtinationem paruulorum eſſe certam, & infallibilem certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, nulla præſuppoſita ſcientia media, qua, vt aiunt, Deus præſciuit liberam voluntatem applicantis Baptiſmum, & parentum, qui eoſdem paruulos genuerunt, ex quorum induſtria procedit, quòd paruuli ad lauacrum generationis peruenerint priuſquam immatura morte rapiantur. Quod etiam confirmari poteſt: quòd paruulus conſequatur reipſa remedium contra originale peccatum, & moriatur antequam perueniat ad vſum rationis, eſt effectus prædeſtinationis illius; ſicut è contrario

trario permiſſio, qua Deus permittit, vt paruuli reprobi non conſequantur tale remedium, eſt effectus reprobationis eorum: etenim media per quæ prædeſtinatus conſequitur vitã æternam, ſunt effectus prædeſtinationis, vt ex præmiſſis conſtat, & ex ipſa definitione prædeſtinationis tradita ab Auguſtino: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicumque liberantur.* Ergo prædeſtinatio paruulorum ex ipſo ordine mediorum, effectúve prædeſtinationis, conſequitur infallibiliter ſuum effectum.

Accedit, quòd non procedit à caſu, & fortuito, quòd iſte paruulus baptizetur, ille verò non baptizetur, antequam moriatur: ſed ex ordinatione, & prouidentia diuina, qua miſericorditer voluit vni per talia vel talia media ſubuenire; alterum verò in ſua damnatione, propter originale peccatum relinquere. Dicit enim Auguſtinus lib. de dono perſe- 7.

ue. cap. 12. in fin. *Neque enim fato cogitur Deus, illis infantibus ſubuenire, illis autem non ſubuenire, cùm ſit vtriſque cauſa communis. Aut res humanas in paruulis non diuina prouidentia, ſed fortuitis agi caſibus, opinabimur, cùm rationales, vel damnanda, vel liberandæ ſint animæ; quandoquidem nec paſſer cadit in terram ſine voluntate Patris noſtri, qui in cælis eſt: aut parentum negligentiæ ſic tribuendum eſt, quòd paruulus ſine Baptiſmo moritur, vt nihil ibi agant ſuperna iudicia: tanquam ipſi, qui hoc modo malè moriuntur, parentes ſibi negligentes, voluntate propria, de quibus naſcerentur, elegerint. Quid dicam, quòd paruulus aliquando, antequam illi per miniſterium baptizantis ſuccurri poſſit, exſpirat? Plerumque enim feſtinantibus parentibus, & paratis miniſtris, vt Baptiſmus paruulo detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur.* Et in Epiſt. 107. ad Vitalem inquit: *Multi ſalui non fiunt, non quia ipſi nolunt, ſed quia Deus non vult: quod ſine vlla caligine monſtratur*

in paruulis. Ergo ex ipſo ordine, & effectu prædeſtinationis eſt certa, & infallibilis prædeſtinatio paruulorum. Qualiter autem cum hac certitudine, noſtri arbitrij libertas illęſa permaneat, ex parte dictum eſt ſuprà, & latiùs patebit infrà, cùm de prædeterminatione diuinæ voluntatis, & efficacia præoperantis gratiæ agendum erit.

LIBER SECVNDVS,

IN QVO

SECVNDVM FVNDAMENTVM aduerſæ concordiæ cum eius appendicibus aſſertionibus impugnatur.

CAPVT I.

Quòd concurſus Dei generalis ſit influxus immediatus in cauſam ſecundam, eam præmouens, & applicans ad operandum, & cum illa influens in eius actionem & effectum.

1. *Ex diſp. 15.* VT cauſæ ſecundæ naturales ſuas producant operationes, neceſſarius eſt præuius Dei influxus in ipſas cauſas, quoad operandum mouean

moueantur, & applicentur. Ita habetur in Catechiſmo Romano ex decreto ſacroſancti Conc. Trid. iuſſu Pij V. edito, par. 1. de primo Symboli articulo, numero 22. eius verba ſunt: *Non ſolum autem Deus vniuerſa, quæ ſunt, prouidentia ſua tuetur, atque adminiſtrat: verumetiam, quæ mouentur, & agunt aliquid, intima virtute ad motum atque actionem ita impellit, vt quamuis ſecundarum cauſarum efficientiam non impediat; præueniat tamen, cùm eius occultiſſima vis ad ſingula pertineat: & quemadmodum Sapiens cap. 8. teſtatur: Attingat à fine vſque ad finem fortiter, & diſponat omnia ſuauiter. Quare ab Apoſtolo Actor. 17. dictum eſt, cùm apud Athenienſes annunciaret Deum, quē ignorantes colebant: Non longè eſt ab vnoquoque noſtrûm; in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus.* Ex Philoſopho 8. Phyſ. textu 33. lect. 9. apud S. Thom. idipsũ cõſtat, cuius verba ſunt: *Vtraque igitur mouere dicimus & primum & vltimum mouentium, ſed magis primum; illud enim mouet vltimum, ſed non hoc primum,*

primum, & ſine primo quidem vltimum non mouebit: illud autem ſine hoc, vt baculus non mouebit, niſi moueatur ab homine. Vnde idem Ariſtot. 7. Phyſ. cap. 1. & 8. Phyſ. cap. 5. ex illo principio communiter recepto, *omne quod mouetur, ab alio mouetur,* concludit, deueniendum eſſe ad vnum primum mouens, quod omnia agentia moueat, & non moueatur ab alio, ne detur proceſſus in infinitũ. Et auctor lib. de Cauſ. propoſit. 1. & 16. docet, virtutem diuinã eſſe virtutẽ omniũ cauſarum, quia videlicet coniungit cauſas ſecundas cum ſuis effectibus, quod etiam docet S. Thom. 1. p. q. 36. art. 3. & q. 3. de potentia, art. 7.

2. Secundò probatur auctoritate S. Thom. qui in 1. 2. quæſt. 109. 110. & 111. in omnibus ferè articulis præter formam permanentem, quam habent cauſæ ſecundæ, & conſeruationem illius, docet, eſſe neceſſarium, quòd Deus, tanquam agens vniuerſale, moueat ipſas cauſas ſecundas ad ſuas operationes, id eſt, vt illæ

læ operentur. Sed præſertim ſunt notanda verba, quæ habet art. 1. eiuſd. quæſt. 109. ait enim: *Omnes motus tam corporales, quàm ſpirituales reducuntur in primum mouens ſimpliciter, quod eſt Deus: & ideo quantumcunque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo.* Et idem repetit art. 9. eiuſdem quæſt. in corp. vbi generaliter docet, quòd *nulla res creata poteſt in quemcumque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ.* Hoc ipſum docet expreſſiùs in 2. ſenten. diſtinct. 37. q. 2. art. 2. & q. 3. de potent. art. 7. in corp. Et in ſolutione ad ſeptimum eiuſdem articuli docet, quòd, quando Deus mouet cauſam ſecundam ad agendum, aliquid ei confert, quo illa actualiter agat, & inquit: *Sed id, quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat, eſt vt intentio ſola habens eſſe quoddam incompletum per modum, quo colores ſunt in aëre, & virtus artis in inſtrumento artificis.* Idem confirmat 1. p. q. 2. art. 3. in corp. & q.

105. art.4. & 5. & 3. cont. Gent. cap.70. Eandem ſententiam tuentur Capreolus in 2. d. 1. q. 2. art.1. Caietan. 1. p.q. 45. art.5. § *Ad Durandum.* & q. 115. art.6. §. *Ad euidentiam.* Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 70. & ait eſſe expreſſam ſententiam S. Thom. q. 3. cit. de potentia, cui omnes Thomiſtæ vnanimiter conſentiunt. Eandem ſententiam ſequitur Magiſter Cabrera 3. p. q. 17. art. 4. diſp. 2. §. 30. n. 113. & ſeqq. aítque eſſe S. Thomæ, & receptam ab omnibus Philoſophis. Et ratio id conuincit. Nam, vt oſtendit ex profeſſo S. Thom.3. cont. Gent. cap. 66. eſſe eſt actus vniuerſaliſſimus, & proprius effectus ſolius Dei; vnde & in lib. de Cauſis dicitur, quòd neque intelligentia dat eſſe, niſi in quantum eſt diuina: ergo cauſæ ſecundæ, quatenus attingunt eſſe proprij effectus formaliter loquendo, ſunt inſtrumenta ipſius Dei. Vnde oportet, quòd moueatur ab illo prius natura quàm attingant ipſum

ipſum eſſe cuiuslibet effectus, nam vt inſtrumentum attingat effectum principalis agentis, oportet quòd præuia motione ab illo moueatur.

Secunda concluſio: Cauſæ liberæ, etiam contingentes, indigent præuio Dei influxu, vt ſuas producant operationes. Ita S. Thom. locis citatis, & 1.p. q. 83. art. 1. ad 3. vbi ait: *Liberum arbitrium non eſt ſufficiens ad aliquid volendum, niſi moueatur, & iuuetur à Deo*; & in ſolut. ad tertium inquit: *Deus eſt prima cauſa mouens, & naturales cauſas & voluntarias; & ſicut naturalibus cauſis mouendo eas non aufert, quin actus earum ſint naturales; ita mouendo cauſas voluntarias, non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ, ſed potiùs hoc in eis facit: operatur enim in vnoquoque ſecundùm eius proprietatem.* Et in 2. ſententiarum diſt. 37. q. 2. art. 2. ad 2. inquit: *Deus influit agenti eſſe, poſſe, & agere, & quicquid perfectionis in agente eſt.* Et in ſolutio. ad 3. ſubdit: *In bonis actibus vtrun-* 3.

Digitized by Google

que agenti influit, & vt agat, & vt benè agat. Vbi apertè docet, Deum priùs influere in liberum arbitrium, vt in cauſam, quam influat cum illo in eius effectum.

4. Præterea probatur ſpeciali ratione, quam aſſignat S. Thom. 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. Ab eo, quod ſe habeat indifferenter ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio determinata, niſi ab aliquo alio moueatur, & inclinetur ad vnum, vt dicit Comment. 2. Phyſ. text. 48. Ab eo enim, quod eſt in potentia, & indifferens, in quantum huiuſmodi, non exit determinatus actus: quia non eſt maior ratio, quare exeat iſte actus, quàm oppoſitus, cùm talis potentia ſecundùm ſe ſit indifferens ad oppoſita: ſed cauſa libera, & contingens ſe habet indifferenter ad oppoſita; ergo non exibit ab illa determinata operatio, niſi moueatur à primo agente, & determinetur ad vnam particularẽ operationem. Eſt ad idem alia ratio eiuſdem S.Thom.

S. Thom. p.2.q.9. art.4. in corp. & 1.p.q.2. art.3. Omne, quod quandoque eſt agens actu, quandoque in potentia indiget moueri ab aliquo mouente, quòd ſit purus actus: ſed voluntas creata, quandoque eſt agens actu, quandoque in potentia; ergo indiget moueri à primo actu, vt ſuam producat operationem.

Præterea idem oſtenditur alia ra- 5.
tione S. Thom. in 2. diſt. 37. q. 2. art.2. in corp. Nam videtur ſequi ex oppoſita ſententia, eſſe plura prima principia. Conſequens eſt error Manichæorum, vt vidimus lib. 1. cap. 3. Ergo. Sequela probatur. Nam eſt de ratione primi principij, vt agere poſſit ſine auxilio prioris agentis, & ſine influentia illius. Ergo ſi voluntas humana aliquam actionem produceret abſque motione prioris agentis, reſpectu illius actionis, eſſet voluntas creata primum principium, & primum ſe mouens ſimpliciter, &

primum ſe determinans.

6. Præterea probatur alia ratione, quam proſequitur S. Thom. eod. art. 2. id quod non habet à ſe eſſe, nõ habet à ſe operari, aut aliquid influere, ſed totum hoc accipit ab alio, à quo habet eſſe. Vnde & Conc. Florent. decreto de fide Cathol. ex eo probat, quòd filius Dei habet æternaliter à Patre hoc ipsũ, quod eſt ſpirare Spiritum ſanctũ; quoniam filius habet eſſe non à ſeipſo, ſed à Patre, à quo æternaliter genitus eſt, & in Euãgelio ipſa Veritas teſtatur: *Doctrina mea non eſt mea, ſed eius, qui miſit me, Patris.* Et iterum: *Filius non poteſt à ſe facere quippiam*; quia videlicet nõ eſt à ſe, ſed à Patre: ſed voluntas creata non habet eſſe à ſeipſa, ſed à Deo; ergo non habet à ſe hoc, quod eſt actualiter influere in ſuam operationem: ſed hoc ipſum accipit à Deo; ergo Deus influit in ipſam voluntatem motione præuia, quia voluntas mouetur ad ſuam operationem, & applicatur, vt actualiter agat.

Vltimò probatur ratione ſpeciali, quæ procedit de omni operatione vitali: Fieri non poteſt, etiam per potentiam abſolutam, vt Deus producat actionem vitalem creatam, niſi mediante potentia vitali; quia talis actio à ſolo Deo attingi non poteſt, aut produci, cùm dicat intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem: ergo impoſſibile eſt, quòd Dei operatio ſeu concurſus influat cum cauſa vitali in operationem vitalem, niſi priùs natura influat in ipſam cauſam vitalem, per quam debet produci eiuſmodi vitalis operatio. 7

Sed contrà obiicitur primò: Motio hæc actualis, & concurſus iſte præuius nihil confert voluntati, quo ad agendum iubeatur, inclinetur, aut confortetur: ergo ſuperfluè ponitur. Reſpondetur, quòd confert voluntati vltimum complementum actus primi, & Deus per illum efficit, vt virtus operatiua ad actum ſecundum reducatur, vt capite ſequenti 8

quenti patebit.

9. Secundò : Solùm inſtrumenta indigent præuia motione & applicatione principalis agentis, vt actu operentur : ſed voluntas, & aliæ cauſæ ſecundæ non ſunt inſtrumenta, ſed cauſæ principales ſuorum effectuum; ergo. Reſpondetur, quòd omnis cauſa ſecunda etiam libera, quatenus tribuit effectui eſſe, & vltimam actualitatem, eſt inſtrumentum Dei, vt docet S.Thom.quæſt.3. de potent. art.7.in corp. & ad 7. & Caiet.1.p.quæſt.45.art.5. vnde nunquam exient in actum ſecundum, niſi præuia motione actuali moueantur;& iubentur à Deo.

10. Tertiò : Si præuius ille Dei influxus in cauſam eſt neceſſarius, vt voluntas operetur, ſequitur quòd ſine illo operari non poſſit, & ita peribit eius libertas, ac per conſequens non imputabitur ei ad culpam omiſſio actus, qui eſt in præcepto, quia non eſt in eius poteſtate habere præuiam illam motionem, quæ neceſſaria dicitur

citur ad operandum. Reſpondetur: Præuia illa motio, ſiue influxus immediatus in cauſam, non eſt neceſſarius, vt voluntas poſſit operari, ſi velit, id enim habet per propriam virtutem, aut per habitus ſupernaturales, ſed ſolùm eſt neceſſarius, vt actualiter operetur. Vnde ex eo, quòd voluntas non moueatur à Deo præuia illa motione, non ſequitur, quòd non poſſit velle aut operari; ſed ſolùm infertur, quòd de facto non ſit operatura, ac per conſequens omiſſio actus, qui eſt in præcepto, imputabitur illi ad culpam, quia ex Dei miſericordia poterat habere motionem illam præuiam, & ſua culpa ſe impedibit, ne illi donaretur à Deo. Alia argumenta, quæ ex parte libertatis opponuntur, inferiùs proponenda ſunt, & ſoluenda.

CAP.

CAPVT II.

Quidnam ſit motio illa præuia, qua Deus mouet, & applicat cauſas ſecundas, etiam liberas, ad operandum.

1. *Ex diſput. 19.* NOn autem conuenit inter Doctores, quidnam ſit motio illa præuia, ſeu influxus immediatus in cauſam. Quidam dixerunt eſſe qualitatem, non quidem per modum permanentis, ſed per modum diſpoſitionis tranſeuntis cum operatione cauſæ ſecundæ; ſed hæc poſitio eſt expreſsè contra S. Thom. 1. 2. quæſt. 110. art. 2. & contra illam eſt argumentum. Nam videtur repugnare libertati voluntatis, quòd per qualitatem aliquam determinetur ad operandum. Præterea poſita in homine quacumque qualitate actiua, indiget vt operetur præuia Dei motione, vt capite præcedenti oſtenſum eſt: ſed poſito influxu illo præ-

uio

uio Dei in liberum arbitrium, vt in cauſam, non indiget vt operetur alia motione actuali, aliàs daretur proceſſus in infinitum, quod eſt inconueniens: ergo talis influxus non eſt qualitas actiua. Alij dixerunt per oppoſitum, extremum illum influxum, ſeu concurſum Dei præuium nihil ponere in cauſa ſecunda, quod ſit præuium ad eius operationem, ſed eſſe ipſum Deum, ſeu voluntatem diuinam, quatenus parata eſt, & expoſita ad concurrendum ſimul cum cauſis ſecundis, quotieſcumque ipſæ vel ex neceſſitate naturæ operentur, vel ex innata libertate operari voluerint. Addunt tamen, quòd motio Dei ſolùm ponit in cauſis ſecundis operationem ipſius cauſæ ſecundæ, quatenus procedit efficienter ex concurſu Dei ſimultaneo: ſicut creatio in creatura nihil ponit diſtinctum à ſubſtantia illius, ſed eſt ipſa creatura, ſecundùm quod procedit efficienter à Deo.

Sed hæc poſitio ſtare non poteſt. 2

Nam

Nam iuxta illam, concurſus Dei generalis non eſſet influxus immediatus in cauſam ſecundam, ſed ſolùm eſſet influxus immediatus cum cauſa ſecunda in eius effectum, cuius contrarium oſtenſum eſt ſuprà. Item etiam ſequeretur ex eadem ſententia, quòd Deus, & cauſa ſecunda, pręſertim libera, eſſent duæ cauſæ partiales, operationes ſeu effectus producti ad extra; immo concurſus Dei eſſet poſterior ordine rationis ſeu cauſalitatis ipſo concurſu cauſæ ſecundæ, quod eſt conueniens, vt patebit infrà. Alij Doctores etiam ex illis, qui admittunt, concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, opinantur, eumdem influxum eſſe realiter ipſam operationem cauſæ ſecundæ, quatenus procedit à Deo eamdem cauſam applicante, & præmouente efficaciter ad operandum. Et in hoc diſtinguitur hic modus dicendi à præcedenti, quia præcedens non admittit, concurſum Dei generalem eſ-

ſe

ſe influxum immediatum in cauſam. Sed quidquid ſit de illa quæſtione, an prædictus influxus Dei actualis diſtinguatur realiter tanquam res à re ab eius operatione: an ſolùm formaliter, de eo alibi fuſiùs egimus.

Dicendum eſt cum S.Thoma q.3. de potentia, art.7. ad 7. quòd virtus naturalis, quæ eſt rebus naturalibus in ſua inſtitutione collata, ineſt eis, vt quædam forma, habens eſſe ratum, & firmum in natura. Sed id, quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat, eſt vt intentio ſola habens eſſe quoddam incompletum per modum quo colores ſunt in aëre, & virtus artis in inſtrumento artificis. Ergo. Hoc autem ens incompletum præuium actioni cauſæ ſecundæ producitur in illa effectiuè à ſolo Deo, & nullo modo dependet efficienter ex influxu cauſæ ſecundæ; vt expreſsè docet S.Thom.art.7. cit. ad 3. argum. vbi ait: *In operatione, qua Deus operatur mouendo naturam, non operatur ipſa natura.* Et ratio id ſuadet; 3.

det; nam illud ens incompletum eſt quid præuium operationi, ſiue influxui cauſæ ſecundæ: ergo non dependet efficienter ab ea; id enim quod eſt prius, non dependet efficienter ab eo, quod eſt poſterius. Præterea motio illa præuia eſt complementum virtutis operatiuæ, quæ reſidet in cauſa ſecunda, & proprio vocabulo appellatur motio Dei virtuoſa, qua ipſa cauſa ſecunda efficaciter mouetur ad operandum: ergo non pendet efficienter ab ipſa cauſa ſecunda.

4. Quo fit, vt liberum arbitrium paſſiuè ſe habeat in ordine ad illam præuiam motionem, quam recipit à Deo; ſed quia in eodem inſtanti temporis liberè producit operationem, ad quam mouetur, ideo non ſe habet merè paſſiuè, ſed in ordine ad talem operationem ſe habet actiuè, & liberè. Nam, vt ait Auguſtinus, *filij Dei aguntur, vt agant, non vt ipſi nihil agant.*

5. Sed eſt argumentum, quo probatur,

batur, motionem illam Dei eſſe idem realiter, quod ipſa operatio liberi arbitrij, vt procedit à Deo. In naturalibus motio ad albedinem eſt ipſa albedo vt in fieri, quia, vt dicit Ariſt. motus non eſt præter res, ad quas eſt motus: ergo motio actualis, qua Deus mouet voluntatem ad actum liberum, erit ipſe actus liber, vt eſt in fieri à Deo. Reſpondetur, motionem ad albedinem non tribuere virtutem aliquam actiuam, aut complementum virtutis actiuæ ſubiecto, in quo recipitur; quia merè paſſiuè ſe habet illud ſubiectum in ordine ad albedinem: motio autem præuia, qua Deus mouet, & applicat liberum arbitrium, vt ſe determinet ad ſuos actus, tribuit illi virtutem quandam, ſeu complementum virtutis actiuæ, vt dictum eſt; vnde non eſt ſimile.

CAP

CAPVT III.

Quòd concurſus Dei generalis, quo liberum arbitrium mouet, & adiuuat ad actus ſupernaturales producendos, ſit ſupernaturalis.

1. *Ex diſput.20.* CVm ergo concurſus Dei generalis præmouens, & applicans ſecundas cauſas ad operandum, ſit complementum quoddam virtutis actiuæ ipſarum cauſarum, vt ex præmiſſis conſtat, neceſſe eſt, vt ſit eiuſdem ordinis cum virtute actiua earumdem cauſarum: vnde ſi cauſæ ſecundæ fuerint ſupernaturales, ſeu principia operationum ſupernaturalium, concurſus Dei generalis erit ſupernaturalis, & alterius rationis ab eo, quo Deus concurrit ad actus merè naturales. Hæc eſt doctrina S. Thom. 1.2. quæſt. 109. art. 9. in corp. vbi ſic loquitur: *Homo ad rectè viuendum dupliciter auxilio Dei indiget. Vno modo,*

modo, quantum ad aliquod habituale donum; per quod natura humana corrupta ſanetur, & ſanata eleuetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ. Alio modo indiget homo auxilio gratiæ, vt à Deo moueatur ad agendum. Auxilium autem gratiæ eſt ſupernaturale, ſicut & ipſa gratia: ergo. Præterea probatur ratione; Deus, in quantum auctor gratiæ, eſt finis vltimus ſupernaturalis omnium ſupernaturalium actionum: ergo, in quantum auctor ſupernaturalis, eſt prima cauſa eorum efficiens: ergo concurrit ad illas generali concurſu ſupernaturali.

Secundò: Concurſus primæ cau- 2.
ſæ debet eſſe proportionatus formæ, per quam operatur cauſa ſecunda; ſed forma per quam operatur cauſa ſecunda actus ſupernaturales eſt ſupernaturalis: nam potentia naturalis, ſcilicet intellectus, & voluntas, & aliæ potentiæ naturales ſecundùm ſe, nullam habent proximam virtutem actiuam compara-

tione actuum ſupernaturalium ; ſed tota earum virtus dependet vt quò à forma ſupernaturali, vt patebit infrà : ac per conſequens forma, per quam operatur cauſa ſecunda ſupernaturales actus, eſſe debet ſupernaturalis: ergo ſimiliter concurſus primæ cauſæ debet eſſe ſupernaturalis.

Confirmatur, nam, vt ſuprà dictum eſt, concurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam, & in ea recipitur, & modificatur ab ipſo Deo iuxta eiuſdem cauſæ conditionem prius natura quàm cum illa producta effectum : ergo neceſſe eſt, quòd idem concurſus generalis cum cauſa ſecunda ſupernaturali ſit etiam ſupernaturalis ; aliàs enim Deus non modificaret eumdem concurſum in cauſa ſecunda, nec illum accommodaret eius conditioni, & naturæ.

3. Tertiò idipſum probatur ſpecialiter de concurſu Dei ſimultaneo. Concurſus, quo Deus immediatè cum cauſa ſecunda ſupernaturali produ

producit ſupernaturalem operationem, eſt realiter ipſamet operatio, vt procedit ex influxu Dei: ſed operatio eſt ſupernaturalis; ergo influxus immediatus Dei in eandem operationem eſt ſupernaturalis.

Sed dicunt, operationem non eſſe ſupernaturalem, vt producitur à concurſu Dei, vel ab influxu liberi arbitrij, ſed quatenus producitur ex influxu habitus ſupernaturalis, vel excitantis gratiæ ſimul cum potentia hominis intellectiua, vel appetitiua: ſed contra hoc eſt argumentum. Gratia excitans ſine adiuuante non efficit actum liberum, neque attingit ſupernaturalitatem illius; ſed ſolùm mouet moraliter liberum arbitrium, ex parte obiecti ſuadendo, inuitando, & alliciendo, vt proſequatur bonum ſibi propoſitum per intellectum: habitus autem ſupernaturalis ſolùm tribuit potentiæ poſſe operari ſupernaturales actus; non autem tribuit illi actualiter operari: ergo præter ipſum habitum, & gra- 4.

tiam excitantem, neceſſe eſt ponere ex parte Dei concurſum actualem ſupernaturalis ordinis, quo ipſa potentia rationalis, eleuata per habitũ ſupernaturalem, moueatur efficaciter à Deo, vt actualiter operetur ſupernaturalem actum.

5. Sed contrà obiicitur primò. Præexiſtente ex parte intellectus habitu fidei in poteſtate liberi arbitrij eſt producere, vel non producere actum fidei ſupernaturalem cum concurſu Dei generali: ergo ad id non requiritur alius concurſus ſupernaturalis ordinis, aliàs etiam ſuppoſito habitu fidei non eſſet in poteſtate arbitrij actum fidei eligere. Reſpondetur, eſſe quidem in poteſtate noſtri arbitrij ipſum credere, ſuppoſito tamen ex parte Dei concurſu generali eiuſdem ordinis; ſine quo liberum arbitrium, quantumuis habeat perfectum habitum fidei, nunquam operabitur. Nec ex hoc ſequitur, hominem non habere liberum arbitrium, ſed ſolùm ſequitur, quòd

non

non habeat liberum arbitrium independenter ab alio, & quòd non ſit ſimpliciter primum liberum. Hoc enim ſolùm competit libero arbitrio Dei, vt dicetur infrà.

Secundò obiicitur. Sequeretur ex 6.
oppoſita ſententia, ad omnem actum ſupernaturalem eſſe neceſſarium triplicem Dei concurſum; nam in primis eſt neceſſarius concurſus Dei per habitum ſupernaturalem, aut per gratiam præuenientem, quæ vices habitus ſupernaturalis ſupplet. Similiter etiam eſt neceſſarius concurſus Dei generalis naturalis ordinis, quo Deus tanquam prima, & vniuerſaliſſima cauſa concurrit cum omnibus cauſis ſecundis, etiam naturalibus ad ſuas operationes; ergo ſi præter iſtum concurſum eſt neceſſarius ex parte Dei alius concurſus ſupernaturalis ordinis, ſequitur Deũ triplici concurſu concurrere cum cauſa ſecũda ad quamlibet operationem ſupernaturalem, & ita multiplicarentur Dei concurſus abſque ne-

ceſſitate. Reſpondetur, ad actus ſupernaturales ſufficere ex parte Dei concurſum generalẽ ordinis ſupernaturalis, in quo eminenter cõtinetur, quidquid perfectionis reperitur in concurſu generali Dei, in quantum eſt auctor naturæ. Vnde non ſequitur, ad omnem actum ſupernaturalem eſſe neceſſarium triplicem Dei concurſum.

Tertiò obiicitur: Gratia excitans, & adiuuans, non ſunt duæ gratiæ
7. diſtinctæ; illa enim eadem gratia, qua Deus liberum arbitrium excitat ad actus ſupernaturales, dicitur adiuuans, ſi noſtrum arbitrium cum illa velit operari: nam quatenus præuenit liberum arbitrium, dicitur excitans; quatenus verò cooperatur iam cum libero arbitrio actum ſupernaturalem, dicitur gratia adiuuans & cooperans: ergo præter gratiam excitantem, & concurſum generalem naturalis ordinis non requiritur aliud ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, vel concurſus Dei ſu-

per

pernaturalis. Reſpondetur, gratiam excitantem, & adiuuantem,non eſſe idem auxilium gratiæ, ſed diſtinctum, vt infrà patebit.

CAPVT IV.

Quòd concurſus Dei generalis, præſertim reſpectu actuum à libero arbitrio creato dependentium, non ſit ſecundùm ſe indifferens.

EX dictis in ſuperioribus deducitur, Dei concurſum generalem, quo cauſas ſecundas adiuuat ad operandum, non eſſe ſecundùm ſe indifferentem, nec offerri illis à Deo per voluntatem ex ſe indifferentem modo ſuperiùs explicato. 1. *Ex diſp. 21.*

Cùm enim talis concurſus ſit influxus immediatus Dei in cauſas ſecundas mouens eas, & applicans ad ſuas operationes, vt ex præmiſſis

conſtat; eſſe non poteſt ſecundùm ſe indifferens; aliàs non poſſet cauſas ſecundas mouere,& applicare ad determinationem actum. Id quod etiam oſtenditur ratione deſumpta ex S. Thom. 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. Nam ab eo, quod eſt indifferens ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio, niſi ab aliquo alio inclinetur, vel determinetur ad vnum: vt dicit Comment. 2. Phyſ. text. 48. ergo ſi concurſus Dei generalis ſecundùm ſe eſt indifferens ad vtrumlibet; ſequitur quòd ab aliquo alio determinetur ad effectum, & ſic habebit aliquam cauſam priorem, quod repugnet primæ cauſæ.

2\. Sed dicunt, concurſum Dei generalem eſſe ex voluntate diuina determinatum ad particularem effectũ, poſtquam ex influxu liberi arbitrij, vel alterius cauſæ ſecundæ quodammodo ad talem effectum limitatur, eo quòd per talem cauſam ſecundam non producit, niſi talem effectum determinatum. At contra hoc eſt

eſt argumentum. Sequeretur, cauſam ſecundam determinare primam ad operandum & influendum in iſtum actum potius quàm in alium. Etenim ſi cauſa prima ſecundùm ſe indifferenter applicat ſuam voluntatē, & concurſum ad eos actus producendos cum cauſis ſecundis, ad quos ipſæ cauſæ ſecundæ ex neceſſitate naturæ, vel per ſuam liberam voluntatem applicantur: ergo ipſa cauſa prima non ſe determinat ad hunc effectum in particulari, ac per conſequens determinatur ad illum à cauſa ſecunda.

3. Præterea modus concurrendi per voluntatem ſecundùm ſe indifferentem ad iſtum, vel illum effectum, vel ejus oppoſitum producendum, eſt valde imperfectus, cùm in ſua efficacia dependeat ex concurſu cauſæ ſecundæ, & omnis dependentia importet in re, quæ dependet in perfectionem quandam; & inferioritatem reſpectu illius, à quo dependet: ergo

non poteſt talis modus concurrendi Deo attribui, aut eius voluntati, quæ infinita eſt, & perfectiſſima cauſa, conuenire.

4. Reſpondent, quòd, quantum ad determinationem ad intra diuinæ voluntatis, quam includit concurſus Dei generalis, voluntas diuina per ſuum actum ſeipſam liberè determinauit ad particularem effectum in indiuiduo cũ cauſis ſecundis modo prædicto cõcurrendo: nec quantum ad iſtam determinationem determinari poteſt Dei concurſus per concurſum cauſæ ſecundæ. Nihilominus quantum ad determinationem ad extra veriſſimum eſſe cenſent, actionem illam Dei accipere determinationem ſuam à proxima cauſa, ſeu voluntate humana; non quia ab hac ſola talis determinatio effectiuè procedat; nam illa determinatio nihil aliud eſt quàm exercitium talis actionis in tali ſpecie, & hoc totum neceſſe eſt à Deo fieri, *ſine quo factum eſt nihil.* Sed quoniam

niã cauſa proxima, ſeu voluntas humana ſuo influxu determinat actionẽ Dei ad extra ad hãc ſpeciẽ, ad hoc tempus, & ad hoc indiuiduum.

Sed hæc ſolutio vim argumenti non euacuat. Nihil enim determinatur ab alio, niſi quod eſt indifferens, antequam determinetur: ſed concurſus Dei generalis etiam ad extra non eſt ſecundùm ſe indifferens, vt dictum eſt; ergo non determinatur à concurſu liberi arbitrij; ſed potiùs econtra liberum arbitrium, quia ſecũdùm ſe eſt indifferens ad operandũ, & non operandum, & ad producendum iſtum actum, vel illum, oportet, quòd inclinetur per concurſum Dei, vt aliquam actionẽ in particulari producat. Sed de hoc agẽdum erit latiùs in tribus capitibus ſequẽtibus. 5

Sed contra hanc doctrinam obiicitur primò: Sol eſt ex natura ſua illo generali modo veluti expoſitus ad concurrẽdum cum ſingulis cauſis ſecundis, quæ ab illo pẽdent iuxta vniuſcuiuſque capacitatem; ergo ad eũ- 6

dē modū Deus ſua volūtate poterit efficacitatē ſeu potentiā ſuam prædicto modo, veluti indifferēti ac generali, applicare, & offerre humanę volūtati, vt ſit paratus ad cōcurrendum cū illa ad actū quē ipſa effecerit. Reſpōdetur, quòd ſol eſt cauſa finita, & limitata habēs aliquid potētialitatis, cùm ſit creatura, & ideo poteſt per concursū alterius cauſæ determinari ad producēdū talē, vel talē effectū in indiuiduo: Deus autē eſt cauſa vniuerſaliſſima infinitè perfecta, & purus actus nullā habēs potentialitatē admixtā; vnde eius volūtas vel concurſus, in quo eſt intētio volūtatis, & virtutis diuinæ, determinari nō poteſt ad operandum ex cōcurſu liberi arbitrij, vel cuiuſcumque alterius cauſæ ſecundæ.

7 Secundò arguitur ex S.Th. quæſt. 5. de verit. art. 9. ad 10. vbi ait: *Actio primæ cauſæ quodammodo determinatur ad hunc effectum per cauſam ſecundam*, & 3. contr. Gent. cap. 66. dicit, *cauſas ſecundas eſſe particulantes, & determinantes.*

nantes actionem primi agentis. Vult ergo S. Thom. concurſum Dei generalem eſſe indifferentem ſecundùm ſe, & ab ipſa voluntate determinari ad hanc, aut illam actionem particularem, ita vt actio particularis ſit à Deo; ſed non ideo ſit talis, quia eſt à Deo, ſed quia eſt à voluntate, aut ab alia cauſa ſecunda. Reſpondetur, S. Th. non dixit abſolutè quòd per cauſam ſecundam determinatur influxus cauſæ primæ ad hunc effectũ; ſed *quodammodo*, vt inſinuaret, quòd ſimpliciter, & quantum ad exercitiũ actus, cauſa ſecunda determinatur ad concurrendum à concurſu primæ cauſæ, vt in aliis locis clariſſimè docet; quamuis concurſu cauſæ primæ ſe determinet ad talem ſpeciem effectu; in ipſa cauſa ſecunda, quæ recipit in ſe influxum primæ cauſæ. Sed hæc determinatio non fit ab ipſa cauſa ſecunda, ſed à Deo, qui concurſum ſuum generalem in cauſis ſecundis modificat, & ita per talẽ cauſam ſecũdam, ſcilicet per ignem,

non producit niſi ignem;& per equũ non generat niſi equum, & ſic de ſingulis. Propter quod in eadem ſolutione ad 10. dixit S. Doctor, effectum magis aſſimilari ſecundæ cauſæ, quàm primæ, & eodem modo reſpondetur ad alium locum ex 3. cont. Gent. cap. 66.

8. Tertiò obiicitur: Ille modus concurrendi primæ cauſæ per voluntatẽ ex ſe indifferentẽ eſt poſſibilis, cùm nullã implicationem inuoluat. Et ex alia parte eſt aptiſſimus, & accõmodatiſſimus ad libertatem humanã explicandã, & defendendam; ergo. Reſpondetur, talem modum concurrendi non eſſe Deo poſſibilem, quia perfectioni diuinæ prouidentiæ, & cauſalitatis videtur valde repugnare, vt ex ſupradictis conſtat: nec eſt aptus ad libertatem humanam defendendam, ſed magis videtur eam implicare & difficilem reddere, vt ex præmiſſis lib. 1. cap. 6. inter impugnandum ſcientiam mediam ſatis conſtat.

CAP.

CAPVT V.

Quòd Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminat omnes cauſas ſecundas, tam naturales, quàm liberas ad ſuas operationes, ſalua earum natura, & libertate.

EX diuinis literis, ſi attentè perpendantur, habemus, quòd Deus ſua abſoluta, & efficaci voluntate prædeterminauit omnes actus etiam liberos in particulari, futuros in tempore, prius in ſigno rationis, quàm intellectus diuinus cognoſceret actus illos eſſe futuros, etiam ex hypotheſi, quòd voluntas creata conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circunſtantiis. Dicitur enim ad Epheſ. 1. *Qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ*, hoc eſt,

1. Ex diſpu. 24.

eſt,ſecundùm liberam determinationem voluntatis ſuæ, *qua omnia, quæcumque voluit, fecit in cælo, & in terra,* & Apocal. 4. *Tu creaſti omnia; & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.* Et Sapien. 11. *Quomodo autem poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes?* Quibus verbis apertè ſignificatur, æterno decreto voluntatis diuinæ prædeterminatum eſſe, vt exiſtant, quæ in quacumque differentia temporis habent eſſe. Idem probatur ex illo Iſaiæ 14. *Hoc eſt conſilium, quod cogitaui ſuper omnem terram; & hæc eſt manus extenſa ſuper omnes gentes. Dominus enim exercituum decreuit, & quis poterit infirmare; & manus eius extenſa; & quis auertet eam?* Item etiam Eſther 13. dicitur, *Domine, Rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, nec eſt, qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati: ſi decreueris ſaluare Iſraël.* Vbi efficax Dei decretum prædeterminans ſaluare Iſraël ſimul componitur cum libertate, qua Iſraël ſaluus factus eſt.

2. Idipſum conſtat ex illo Lucæ 22.

Filius

Filius hominis, ſicut definitum eſt, vadit, & Actor.4. *Conuenerunt enim verè in ciuitate iſta aduersùs ſanctum puerum tuum Ieſum Herodes, & Pontius Pilatus, facere, quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri.* Et cap.17. *Definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum.*

Præterea Prouerb.8. ſecundùm L X X. dicitur: *Præparatur voluntas à Domino*; & cap.21. *Cor regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum, quocumque voluerit, vertet illud.* Vbi verbum *vertet*, idem ſignificat, quod inclinabit, & determinabit. Et vt notauit Ianſenius cùm omnium hominum corda ſint in manu Domini, peculiariter de corde Regis id dicitur, eo quòd hoc maximè ſit liberum, & alterius poteſtati minus ſubiectum; vt deſignaret, quòd cum efficaci Dei motione ſaluatur perfectiſſima libertas arbitrij noſtri, qualis ſolet eſſe libertas Regis. Hoc teſtimonio S. Thom. 3. cont. Gent. c. 89. & 90. probat, quòd Deus in nobis 3.

cauſat.

cauſat motum voluntatis, *& facit nos velle,* & liberè velle *hoc,vel illud*:quod tamen efficaciter non faceret, niſi voluntatem ad volendum hoc vel illud, efficienter prædeterminaret: ſicut riui aquarum humana opera in diuerſas partes abſque aliqua violentia magna cum ſuauitate feruntur. Videatur alius locus ad Epheſ.1. adductus lib.1.cap.14.

4. Accedit auctoritas Sanctorum, qui verbis formalibus, aut æquiualentibus vnanimiter aſſerunt, omnia quæ fiunt in tempore prædefinita eſſe, & prædeterminata decreto æterno voluntatis diuinæ.

Et in primis S.Dionyſ. cap.5. de diuin. nom. tit. de exemplaribus lect.3. apud D.Thom. ponit rationes rerum in Deo exiſtentium prædeterminatiuas, & effectiuas ſub his verbis: *Exemplaria autem eſſe dicimus in Deo exiſtentium rationes ſubſtantificas, & ſingulariter præexiſtentes, quas Theologia prædefinitiones vocat, & diuinas, & bonas voluntates exiſtentium prædeterminatiuas,*

&

& effectiuas, ſecundùm quas ſubſtantialis eſſentia omnia prædeſtinauit, & produxit. S.Aug. tract.104. ſuper Ioann. ſub med. explicans illud Ioann.17. *Pater, venit hora, clarifica filium tuum*, ait: *Quapropter hoc,quod ait:Pater, venit hora, clarifica filium tuum; oſtendit omne tempus, & quid, & quando faceret, vel fieri ſineret, ab illo eſſe diſpoſitum, qui tempori ſubditus non eſt: quoniam, quæ futura erant, per ſingula tempora in Dei ſapientia cauſas efficientes habent, in qua nulla ſunt tempora; non ergo credatur hanc horam fato vrgente veniſſe, ſed Deo potiùs ordinante*. Item etiam in ſoliloquiis cap.24. ait:*Velle quod bonum eſt non poſſum, niſi tu velis.* Quæ verba explicari non poſſunt de decreto, & voluntate Dei præſupponente præſcientiam mediam determinationis liberi arbitrij futuræ ex hypotheſi: aliàs enim non dixiſſet S.Auguſtinus, *velle quod bonum eſt, non poſſum,niſi tu velis:* ſed potiùs dicendum eſſet è contrario: Deus velle non poteſt bonum liberum, niſi priùs ego velim. Præterea

terea in eiſdem Soliloquiis cap.26. eandem ſententiam docet illis verbis ſuperiùs adductis: *Priuſquam me formares in vtero nouiſti me; & antequam exirem de vulua quidquid tibi placuit, præordinaſti me.* Vbi verbum *placuit,* & verbum *præordinaſti* , abſolutam, & efficacem Dei voluntatem, & prædeterminationem importat, qua noſtras præuenit voluntates de illis, & in illis diſponendo, & præordinando, quidquid ſibi placuit minimè præſcientiam mediam obſeruans, quid iſte vel ille ex ſua innata libertate voliturus ſit.

5. Idipſum probatur ex S.Leone Papa ſerm.7. de paſſione Domini, qui incipit:Scio quidem, dilectiſſimi,dicente: *In ſaluandis enim hominibus per crucem Chriſti, communis erat voluntas Patris, & filij, & commune conſilium, nec vlla poterat ratione turbari quod ante æterna ſæcula, & miſericorditer erat diſpoſitum, & incommutabiliter præfinitum.* Vbi verbum *præfinitum* idem ſignificat, quod prædeterminatum. Idem docet

docet ſerm.9. & 16. & in confirmationem huius doctrinæ adducit locum Act.4. ſuprà indictum.

Eodem modo loquuntur alij SS. Patres quamplurimi, præſertim S. Athan. ſuper cap.2. ad Epheſ. cuius verba ſuprà retulimus. Theodoretus in illa verba ad Roman.8. *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit.* vbi ait: *Prædeſtinatos autem, & præfinitos etiam vocauit.* Et ad Epheſ.1. in illa verba, *Elegit nos in ipſo.* ſic ait: *Ab initio enim ante mundi conſtitutionem ea, quæ ad nos pertinebant, præſciuit, & prædefiniuit*, & paulo pòſt ſubdit: *Præſciuit nos, & dilexit, & noſtram precationem præconſtituit, vt nos filiorum adoptionis donum perciperemus ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ.* S. Anſelmus lib. de concordia prædeſtinationis, & liberi arbitrij, cap.1. idem docet, cùm ait: *Quoniam enim quod Deus vult non poteſt non eſſe, cùm vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, vel non ad volendum, & vult effectum ſequi voluntatem; tunc neceſſe eſt, voluntatem* 6.

eſſe

eſſe liberam, & eſſe quod vult. S. Fulgent. lib. 1. ad Monimum ait: *Hoc enim gratuita iuſtificatione tribuit præparatum, quod in æterna prædeſtinatione præparauerat tribuendum.* Prædeſtinatione autem præparare aliquid abſque prædeſtinatione diuini decreti fieri non poteſt. Item etiam Henricus homil. ſuper cap. 11. Ioan. in illa verba, *Collegerunt*, ait: *Redemptor noſter ſe tradidit comprehendendum, ſicut antè præfinierat.* Præfinire autem idem ſignificat, quod efficaci decreto prædeterminare: ergo iuxta ſententiam horum Patrum negari non poteſt, Deum efficaci decreto ab æterno prædeterminaſſe omnes actus bonos, qui fiunt in tempore.

7. S. Damaſcenus in orat. 1. de imagin. paulo poſt princ. ait: *Sunt item in Deo imagines, & exempla rerum, quæ ab ipſo futuræ ſunt, nempe conſilium eius æternum, quod ſe habet ſemper eodem modo. Immutabilis enim eſt omnino Deus, in quo nulla eſt commutatio, aut viciſſitudinis obumbratio. Has imagines & hæc exempla*

præfi

præfinitiones appellat ſanctus ille Dei munere diuinis in rebus conſiderandis, & explicandis excellentiſſimus Dionyſius. Omnia enim ab illo præfinita, & ſine vlla commutatione futura in eius conſilio non aliter, antequam fierent erant expreſſa, quàm ſi quis velit domum ædificare prius imaginem, ac formam ipſius in animo effingit, cogitationeque complectitur.

Tertiò probatur auctoritate Scholaſticorum, qui hanc doctrinam ſequuntur. Et in primis S. Thom. ſuper 1. cap. Dionyſij de diuin. nomin. lect. 3. loquens de rationibus rerum exiſtentibus in Deo inquit: *Et huiuſmodi rationes ſacra Scriptura vocat præfinitiones, ſeu prædeterminationes.* & 1. p. quæſt. 19. art. 3. ad 5. ait: *Cauſa quæ ex ſe eſt contingens, oportet quòd determinetur ab aliquo exteriori ad effectum; ſed voluntas diuina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, determinat ſeipſam ad volitum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam.* Præterea quodl. 12. quæſt. 3. art. 4. illam pertractans quæſtionem: vtrùm omnia ſubſint fato, inquit: *A proui-* 8.

dentia Dei omnia ſunt prædeterminata, & ordinata. Et in hac acceptione docet poſſe concedi, quòd omnia ſubiiciuntur fato, iuxta illud Boëtij: *Fatum eſt immobilis diſpoſitio rebus mobilibus inhærens.* Et 1.p.quæſt.116. art. 1. in corp. inquit: *Ea quæ hîc per accidens aguntur, ſiue in rebus naturalibus, ſiue humanis, reducuntur in aliquam cauſam præordinantem, quæ eſt prouidentia diuina.* Vbi verbum *præordinantem* idem ſignificat, quod prædeterminantem: & in diſcurſu articuli apertè docet omnia, quæ hîc aguntur, eſſe à Deo præordinata: & idem docet articul.3. & 4. eiuſdem quæſtionis. Item etiam 1.p. quæſtion.105. artic.1. ad 3. inquit: *Hoc ipſum, quòd cauſæ ſecundæ determinantur ad determinatos effectus, eſt illis à Deo.* Præterea in eadem 1.p.quæſt.25. art.5.ad 1.dicit: *Fieri non poſſe, vt Deus aliqua faciat, quæ non præſciuerit, & præordinauerit ſe facturum, quia ipſum facere ſubiacet præſcientiæ, & præordinationi Dei.* Hoc etiā innuit p.2.q.10.a.4.in corp. dum

dum ait: *Deus ſic voluntatem mouet, quòd non ex neceſſitate ad vnum determinat*; ſignificans quòd determinat eam, non quidem ex neceſſitate, ſed liberè iuxta modum ſuæ naturæ. Idem docet 1.p.q.23.a.1.ad 1.& q.5. de ver.art.5. ad1. & 3. cont. Gent. cap.90. in fine, quibus in locis exponens quoddam dictum Damaſceni dicit, *eum non quãcunque noſtrorum actuum prædeterminationem negare voluiſſe, ſed eam dumtaxat, quæ eſt cum impoſitione neceſſitatis*; apertè indicans, Deum actus noſtros prædeterminare, abſque impoſitione tamen neceſſitatis. Denique q.24. de verit. art.14. in fine corp. probat, quòd voluntas creata debeat determinari à Deo, vt producat actum determinatum, quia ex ſe indifferenter ſe habet ad multas operationes.

Prædeterminatio duplex, altera cũ impoſitione neceſſitatis altera ſecũdùm modum voluntatis.

Eandẽ ſententiam docet Scotus in 4. d.49. q.6.§. *Dico ergo*; vbi reſpondens ad quoddam argumentũ ſic ait: *Contra naturam voluntatis eſt determinari à cauſa inferiori; quia hoc ipſo non eſſet ſuperior: non eſt autem contra naturam* 9.

eius

eius determinari à cauſa ſuperiori. Gabr. etiam in d.33. quæſt. vnic.cap.2. adducens opinionem Scoti dicit ex eius ſententia: *Quòd voluntas diuina, quæ eſt prima regula contingentium, prius natura determinat contingentia, quàm intellectus diuinus intelligat, illa eſſe futura.* Idem docet Capreol. in ſecundo d. 28. quæſt.1. art.3. ad 12. argumentum Durandi, Ferrarienſ.3. cont. Gent. cap.89.§. *Ad confirmationem.*

10. Quartò probatur ratione, vt oſtendit S.Thom.1.p. quæſt.22. art.2. & quæſt.103. art.5. Deus habet omnium rerum, quæ quomodocumque habent eſſe, perfectiſſimam prouidentiam: ergo abſoluta, & efficaci voluntate prædefiniuit in particulari omnia futura etiam contingentia, & libera antecedenter ad eorũ præſcientiam. Etenim prædefinitio, & prouidentia conditionata eſt valde imperfecta, cùm dependeat ex voluntate hominis. Si enim Deus ſolùm prædefiniuit, quòd Petrus, v.g. conuertatur, ſi ipſe voluerit, & non præde

prædefiniuit efficaciter, quòd velit iam ipſum velle, quod eſt perfectiſſimum inter operationes cauſarum ſecundarum, ſubtraheretur à prouidentia Dei, & ipſa prouidentia, quantum ad ſuam efficaciam penderet ex voluntate hominis.

Quintò probatur. Vel Deus vult me velle aliquid, quia ego id ſum voliturus, & Deus id præſciuit, vel è contrario, homo vult, quia Deus voluit, & diſpoſuit eum velle. Primum (vt infrà patebit) non poteſt dici, tum quia inuoluit repugnantiam, cùm homo ſine voluntate diuinã, cui in ſua operatione ſubordinatur, intrinſecè nihil poſſit velle, aut facere, iuxta illud quod Veritas ait: *ſine me nihil poteſtis facere*; tum etiam, nam aliàs voluntas diuina ſubordinaretur humanæ, ſubiungeretur illi, & eſſet ea poſterior, ac pediſſequa illius, quod eſt contra definitionem Conc. Arauſ. & contra expreſſam doctrinam S. Aug. ergo dicendum eſt, me velle, quia Deus 11.

Homo vult, quia De⁹ vult; nõ è contra.

diſpoſuit, & decreuit, quòd velim, ergo voluntas diuina prædetermi-nat humanam ad volendum, & ad liberè volendum.

12. Si dicatur, Deum voluntate bene-placiti voluiſſe, vt voluntas creata produceret illum actum, poſtquam per ſcientiam mediam præſciuit il-lam eſſe cooperaturam ex hypotheſi; contra hoc eſt argumentum: nam, iuxta hanc ſolutionem, cooperatio, & determinatio illius, vt eius deter-minatio eſt, ſemper maneret exem-pta à decreto abſoluto, & voluntate beneplaciti Dei, & conſequenter à cauſalitate ipſius, & ſolùm eſſet præ-ſcita, & nō volita abſoluta volūtate à Deo, quod tamen non eſt dicendum.

13. Reſpondent aliqui, quòd actus li-beri poſſunt quidem prædefiniri à Deo, quantum ad ſubſtantiam, non autem poſſunt eſſe prædefiniti, quan-tum ad modum, & omnes circun-ſtantias loci, & temporis, & inten-tionis, &c. Arbitrantur enim, quòd libertas cohærere non poſſit cum prædeterminatione quoad ſubſtan-

tiam actus, & omnes circunſtantias. Ex quo inferunt, quòd huiuſmodi actus prædeterminati non ſunt meritorij, quantum ad ſubſtantiam actus, ſed ſolùm quoad illas circunſtantias, ſecundùm quas prædeterminati non ſunt. Sed hoc ſtare non poteſt; nam Chriſtus Dominus meruit per ſubſtantiam paſſionis & mortis. Præmium enim quod obtinuit, ſubſtantiæ eiuſdem paſſionis & mortis correſpondet, vt patet ex illo ad Philipp. 2. *Semetipſum exinaniuit, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* & Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum.* Et paulò inferiùs: *Pro eo quod laborauit, videbit, & ſaturabitur.* Quibus in locis præmium magnum repromittitur nedum circunſtantiis, ſed ipſi ſubſtantiæ paſſionis, & mortis; & tamen paſſio Chriſti, & mors eius fuit à Deo præordinata, & prædefinita, vt patet ex illo

K 2 Luc.

Luc. 22. *Filius hominis, ſicut definitum eſt, vadit*, & Act. 4. *Conuenerunt aduerſus Puerum ſanctum tuum Ieſum, Herodes, & Pontius Pilatus, facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri.* Ergo. Accedit, quòd non ſolùm ſubſtantia paſſionis, & mortis Chriſti, ſed etiam omnes eius circunſtantiæ fuerunt Dei decreto prædefinitæ, vt probat S. Thom. 3. p. q. 46. art. 9. & 10. Ergo.

CAPVT VI.

Obiectiones contra prædeterminationem voluntatis ex decreto Dei extrinſeco prouenientem diſſoluuntur.

1. *Ex eadẽ diſp. 22.* SEd contra præmiſſa obiicitur auctoritas Damaſceni lib. 2. de fide orthod. cap. 29. dicentis: *Quæ in poteſtate noſtra ſita ſunt, non prouidentiæ, ſed libero noſtro arbitrio aſſignari debent.* Vbi prouidentiæ nomen ſumi neceſſariò debet pro abſoluta prædefinitione, &

& prædeterminatione Dei. Et cap. 30. ſubdit, *Illud ſcire intereſt, Deum omnia quidem præſcire, ſed non omnia prædefinire: præſcit enim ea etiam, quæ in noſtra poteſtate, & arbitrio ſita ſunt; at non item prædefiniuit.* Et S. Chryſoſt. hom. 12. ſuper epiſt. ad Hebr. ait: *Non antecedit noſtras voluntates, noſtrum ne lædatur arbitrium.* Quibus verbis non excludit gratiam excitantem, ſed ſolùm antecedentem Dei prædeterminationem, quæ noſtrum læderet arbitrium. Et S. Thom. q. 3. de potent. art. 7. ad 13. inquit: *Determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis.* Sentit ergo Deum non prædeterminare voluntatem noſtram ad eoſdem actus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis.

Reſpondetur cum S. Thoma 1. p. q. 23. art. 1. ad 1. & 3. cont. Gent. cap. 90. quòd *Damaſcenus non quamcunque noſtrorum actuum prædeterminationem intendit negare, ſed illam duntaxat, quæ eſt cum impoſitione neceſſitatis.* Vnde prædeterminatio ſecundùm 2.

 modum

modum liberi arbitrij creati, facta per efficax & abſolutum decretum diuinæ voluntatis, non tollitur. Cùm ergo inquit S. Chryſoſt. *non antecedit noſtras voluntates*, &c. intelligitur, quòd non antecedit illas, actum noſtrum liberum in nobis ſine nobis liberè cooperantibus producendo, vt Manichæi, quos impugnabat, poſuerunt, qui libertatem negauerunt arbitrij.

3. Verum eſt, quòd S. Chryſoſt. & alij Patres, qui ante exortam hæreſin Pelagij ſcripſerunt, pauca de gratia Chriſti, & plurima pro confirmanda arbitrij libertate contra hæreſim Manichæorum docuerunt, vt notauit S. Aug. lib. de prædeſtin. SS. cap. 14. Vnde idem Aug. lib. 1. retract. cap. 9. reſpondet ad quædam teſtimonia ex ſuis libris deprompta, malè à Pelagio intellecta, quibus ante exortam hæreſim Pelagij idem Auguſt. libertatem arbitrij contra Manichæos confirmauerat.

4. Ad teſtimonium S. Thom. ex q. 3. de

3. de potent. reſpondetur, determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis; quia voluntas eſt, quæ tanquam cauſa ſecunda determinat ſibi ſuum velle; quia tamen non eſt ſimpliciter primum ſe terminans, oportet quòd determinetur à Deo, tanquàm à prima cauſa ſimpliciter, vt in aliis locis ſuprà inductis explicuit. Videantur quæ docet 1.p.q. 19. art.3. ad 5. & q.83.art. 1. ad 3.

Secundò arguitur. Sequitur ex oppoſita ſententia, quòd homo non poſſit velle, niſi id quod Deus efficaci decreto vult eum velle: nec poſſet operari, niſi actus prædeterminatos à Deo. Quòd ſi hoc ita eſt, ſequitur vlteriùs, nos non liberè velle id quod volumus, ſed ex neceſſitate abſoluta, quia non poſſumus aliter facere, ſi Deus vult, vt faciamus illud. Et eadem ratione iterum deducitur, non liberè omitti à nobis eos actus, qui ſunt in præcepto: etenim ſi ad hoc, quòd Petrus (verbi 5.

gratia) faciat illum actum, eſt neceſſarium quòd Deus prædeterminauerit eius voluntatem ad eundem actum ; quomodo poterit Petrus facere talem actum , ſi Deus ſuo decreto abſoluto , & efficaci non prædeterminauit , actum illum fieri à Petro.

6. Reſpondetur , quòd , ſicut aliud eſt poſſe concurrere, aliud verò actu currere; ita aliud eſt, poſſe,velle,vel producere aliquem actum liberum in particulari ; aliud autem de facto illum producere: vt ergo homo verè poſſit velle aliquod obiectum , non requiritur , quòd ex æternitate præceſſerit in Deo abſolutum,& efficax decretum prædeterminans eius liberum arbitrium ad volendum idem obiectum; quamuis id requiratur, vt illud actu velit. Vnde ex hoc , quòd in Deo non fuerit huiuſmodi decretum, non ſequitur , quòd homo non poſſit velle tale obiectum abſolutè loquendo: ſed ſolùm ſequitur, quòd de facto non velit illud.

Nec

Nec etiam ſequitur, quòd, ſi Deus 7.
prædeterminauit me ad volendum
hoc in particulari, non ſit, abſolutè
loquendo, in mea poteſtate aliud
velle, quamuis ex ſuppoſitione diui-
næ voluntatis efficacis impoſſibile
ſit impoſſibilitate in ſenſu compo-
ſito, quòd velit aliud obiectum;
aliàs enim voluntas Dei eſſet ineffi-
cax. Solutio S. Thom. 1. p. q. 19.
art. 8. ad 1. Quo fit, vt omittens a-
ctum, qui eſt in præcepto, liberè il-
lum omittat, & peccet, quia per au-
xilium ſufficiens poterat implere il-
lud præceptum, & ſua culpa ſe im-
pediuit, ne donaretur illi auxilium
efficax, quo præceptum illud im-
pleret. Et ad illam propoſitionem,
homo non poteſt facere, niſi actus à
Deo prædeterminatos. Reſpondetur
ex doctrina S. Thom. q. 1. de po-
tent. art. 5. ad 1. quòd *prædicta loqnutio
in duplici ſenſu poteſt accipi*, quia exce-
ptio poteſt referri ad potẽtiam, quæ
importatur per ly, *poteſt*, vel ad actũ,
qui importatur per ly, *facere*. Si pri-

mo modo, tunc loquutio eſt falſa. Plura enim poteſt homo facere, quàm Deus prædeterminauerit illum eſſe facturum; & in hoc ſenſu ratio procedebat: ſi autem ſecundo modo exceptio referatur ad actum, ſic loquutio eſt vera, & eſt ſenſus: fieri non poſſe, quòd homo aliquid faciat, & Deus non prædeterminauerit, illum id eſſe facturum.

8. Tertiò arguunt. Indifferentia, & indeterminatio eſt de eſſentia libertatis; potentia enim libera ex eo dicitur, quòd ſit indifferens ad operandum hoc vel illud, aut etiam ad operandũ, & non operandum: ſed prædeterminatio, qua per extrinſecam voluntatem Dei voluntas noſtra efficaciter prædeterminatur ad hoc operandum in particulari, tollit ab eadem voluntate huiuſmodi indifferentiam: ergo tollit id, quod eſt de eſſentia libertatis: ergo deſtruit libertatem. Non ergo eſt admittenda huiuſmodi prædeterminatio.

9. Reſpondetur, quòd duplex indiffe

differentia reperitur in voluntate creata; altera paſſiua in ordine ad Deum, ſecundùm quod recipit motionem præuiam, qua Deus ipſe efficit, quòd liberum arbitrium ſe determinet ad volendum hoc, vel illud. Altera verò eſt indifferentia actiua in ordine ad iſtum actum liberum, vel illum. Prima indifferentia tollitur efficienter à ſolo Deo per decretum efficax ſuæ voluntatis, quo producit motionem præuiam in voluntate creata receptam, & formaliter tollitur per eandem motionem, de qua ſuprà dictum eſt. Illa enim motio non eſt efficienter à voluntate creata, cùm antecedat ordine naturæ, & cauſalitatis determinationem, ſeu cooperationem illius. Secunda autem indifferentia, ſcilicet actiua, tollitur efficienter à creata voluntate mota à Deo, & formaliter per actum liberum, qui actus non producitur in nobis effectiuè à ſolo Deo, ſed à Deo, & à libero

arbitrio. Licèt enim Deus, vt inquit Apoſtolus, *operetur in nobis velle, & perficere*, non tamen id operatur ſine nobis ſimul conſentientibus, & liberè cooperantibus idem velle, vt ex Trident. conſtat, vnde ſemper conſeruat illæſam noſtram libertatem, quantumuis efficaciter eam prædeterminet ad operandum hoc in particulari. Imò per eandem prædeterminantem motionem arbitrij noſtri libertatem perficit, quoniam de actu primo ad ſecundum liberè eam reducit. Indifferentia ergo, quæ opponitur determinationi ad vnum ex neceſſitate eſt de eſſentia libertatis, & hanc habet liberum arbitrium, etiam in eo inſtanti, quo efficaciter prædeterminatur à Deo ad operandum; imò in ipſo inſtanti quo operatur: non autem eſt de eſſentia libertatis indeterminatio vt importat potentialitatem, & priuationem actus ſecundi, & vt opponitur

ponitur determinationi ad alteram partem per modum libertatis, qui in facultate ad vtrumlibet conſiſtit. Hæc enim indifferentia potiùs eſt imperfectio libertatis, ſecundùm quod in natura creata reperitur, eo quòd non ſemper eſt in actu ſecundo, ad quem eſt in potentia; etenim magis perfecta eſt voluntas, & eius libertas, quando eſt libera in actu ſecundo, quàm dum ſolũ eſt libera in actu proprio. Quod etiam oſtenditur ratione euidenti. Nam Deus eſt perfectiſſimè liber in his quæ vult, aut operatur ad extra, & tamen nullam prorſus habet indifferentiam, quæ potentialitatem includat: alias non eſſet ſummè perfectus aut purus actus: ergo talis indifferentia non eſt de eſſentia libertatis.

Quartò obiicitur. De ratione potentiæ liberæ eſt, vt poſitis omnibus requiſitis ad operandum poſſit operari, & non operari: ſed poſito decreto efficaci Dei prædeterminante 10.

noſtrum liberum arbitrium ad operandum hoc in particulari, non poteſt voluntas non operari illud, quia voluntati Dei nullus poteſt reſiſtere, vel ab ordine prouidentiæ diuinæ ſe ſubtrahere, vt in 1. oſtenſum eſt: ergo. Reſpondetur, de ratione potentiæ liberæ eſt, vt poſitis omnibus requiſitis ad operandum poſſit operari, & non operari abſolutè, & ſimpliciter loquendo: non tamen inconuenit, quòd ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ efficacis non poſſit in ſenſu compoſito non operari actum illum, ad quem prædeterminatur à Deo, vt infrà dicetur.

11. Quintò argumentantur: Neceſſitas opponitur libertati; ergo actio neceſſaria opponitur liberæ: ſed ſi Deus efficaci voluntate nos prædeterminat ad operandum, quælibet operatio noſtra erit neceſſaria: neceſſe eſt enim, quòd ſi Deus velit aliquid fieri, illud fiat, cùm voluntas eius ſit efficaciſſima: ergo nulla relinquitur actio libera, ſi ſtatuatur

efficax

efficax prædeterminatio humanorum actuum per abſolutam Dei voluntatem. Si dicatur, ſolùm concludere argumentum, actus noſtros eſſe neceſſarios ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, non autem ſimpliciter. Contra hoc argumentum: Quod eſt neceſſarium ex ſuppoſitione, efficitur neceſſarium ſimpliciter reſpectu alicuius, quando non eſt in eius poteſtate tollere aut ponere ſuppoſitionem illam, ad quam neceſſariò ſequitur actus, qui dicitur ex ſuppoſitione neceſſarius: ſed non eſt in poteſtate voluntatis creatæ tollere vel ponere ſuppoſitionem illam efficacis decreti voluntatis Dei prædeterminantis liberum arbitrium creatum ad operandum, cùm illud decretum ſit à ſolo Deo, & nullo modo dependeat ex libera operatione noſtri arbitrij, etiam præcognita per ſcientiam mediam: ergo actus, qui dicuntur neceſſarij ex ſuppoſitione eiuſdem decreti diuini, abſolutè, & ſimpliciter ſunt neceſſarij.

Reſpon

12. Reſpondetur, actus omnes prædeterminatos à Deo neceſſariò euenire neceſſitate illationis, & ex ſuppoſitione eiuſdem decreti, non tamen neceſſitate abſoluta, quæ libertatem euertit; imò ex eadem prædeterminatione infertur actuale exercitium noſtræ libertatis. Cuius ratio eſt, quam aſſignat S.Thom. Nam Deus non ſolùm prædeterminauit, vt voluntas velit tale obiectum, ſed etiam prædefiniuit, vt liberè illud velit. Quare ex eo, quòd liberum arbitrium creatum non poſſit reſiſtere efficaci Dei voluntati, ſequitur, quòd non ſolùm fiant ea, quæ Deus fieri vult, ſed quòd fiant contingenter, vel neceſſariò, quæ ſic fieri vult. Et ad obiectionem in contrarium propoſitam dicitur, antecedens aſſumptum non eſſe vniuerſaliter verum. Inſtantia eſt manifeſta in conuerſione gentium, quæ fuit libera, & tamen neceſſariò ſequuta eſt ad promiſſionem Dei, quæ quidem promiſſio, vt Auguſt. docet,

non

non erat in poteſtate gentium. Et ſi argumentum aliquid concluderet, etiam procederet contra auctores oppóſitæ ſententiæ, & probaret, conuerſionem non eſſe homini liberam, quia neceſſariò ſequitur neceſſitate conſequentiæ ad vocationem congruam, quæ non eſt in poteſtate hominis, ſed ſolùm in poteſtate Dei.

Reſpondetur ergo, quòd, quando ſuppoſitio antecedens tenet ſe ex parte primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ, ſcilicet Dei, bene poteſt aliquid eſſe neceſſarium ex ſuppoſitione, reſpectu creatæ voluntatis, & liberum illi ſimpliciter; quamuis non ſit in poteſtate illius tollere, vel ponere ſuppoſitionem, ex qua neceſſariò neceſſitate infallibilitatis conſequitur: ſecus autē contingit, quando ſuppoſitio antecedēs tenet ſe ex parte alicuius cauſæ creatæ extrinſecæ à volũtate. Et ratio diſcriminis eſt. Nã, vt 3. cõ. Gẽt. c. 88. & 89. & 1. p. q. 106. a. 3. & q. 111. a. 2. docet S. Th. ſolus Deus propter ſuã infinitatẽ & omnipotentiã, quia eſt

eſt auctor voluntatis creatæ, poteſt illam immutare conformiter ad ſuã naturam, & mouere efficaciter, atque applicare ad producendum actum in particulari, non ſolùm ſecundùm ſubſtantiam, ſed etiam ſecundùm modum libertatis: quod tamen non poteſt aliqua cauſa creata, quia eſt limitata, & finita atque inferior ad ipſam voluntatem. Videatur circa iſtam ſolutionem S.Thom. 1.p.quæſt.22. art.4. & 3. cont. Gent. cap.148.

13. Sextò inſtant. Neceſſitas antecedens liberum conſenſum creatæ voluntatis, ſeu quæ prouenit ex cauſis prioribus, tollit libertatem, vt docet S.Anſelmus lib.2. Cur Deus homo, cap.18. & de concordia prædeſtinationis, cap.1. & 2.& S.Thom.2. cont. Gent. cap.29. & lib.2. περὶ ἑρμεν lect.5. in prin. vbi ait, quòd neceſſitas, quæ pendet ex cauſis prioribus, eſt neceſſitas abſoluta: ſed neceſſitas operandi habens ortum ex abſoluto, & efficaci decreto volun-

tatis

tatis diuinæ prædeterminantis liberum arbitrium creatum ad omnem ſuam actionem in particulari, eſt neceſſitas antecedens ſuæ ex cauſis prioribus proueniens: ergo idem quod prius.

Reſpondetur, quòd S.Thom. tacito nomine Anſelmi idem argumentum in terminis proponit, & diſſoluit 1.p. quæſt.19. art.8. ad 3. Vbi ad illam propoſitionem, *Illud, quod habet neceſſitatem ex priori, eſt neceſſarium abſolutè.* Reſpondet, quòd *poſteriora habent neceſſitatem à prioribus, ſecundùm modum priorum*, vnde & ea, quæ fiunt à voluntate diuina, talem neceſſitatem habent, qualem vult Deus ea habere, ſcilicet vel abſolutam, vel conditionatam tantùm, & ſic non omnia ſunt neceſſaria abſolutè. Vnde S.Anſelmus non eſt contrarius, ſed potiùs fauet noſtræ ſententiæ; nam capite ſecundo allegato paulo poſt princ. expreſsè docet, quòd neceſſitas ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis non tollit liberta-

tem

tem à noſtris actibus, ſic enim ait: *Quando Deus vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt, voluntatem eſſe liberam, & eſſe quod vult.* Item libro 2. Cur Deus homo, cap. 27. in quo etjam conſtituit illam duplicem neceſſitatem antecedentem & conſequentem, ait fuiſſe neceſſe, Chriſtum pati, quia ſcriptum id erat; non tamen fuit neceſſarium ſimpliciter: ergo admittit neceſſitatem ex ſuppoſitione antecedente cum libertate. Nam Scripturæ ſacræ anteceſſerunt voluntatem humanam Chriſti, & ad locum inductum in contrarium dicitur, quoddam ſcimus per neceſſitatem antecedentem, intellexit neceſſitatem abſolutam, ſeu naturalem, quæ eſt neceſſitas ſimpliciter, & facit cauſam ſecundam operari ſine proprio conſenſu, & abſque vlla deliberatione rationis. Nam ponit exemplum in motu cœli, cap. 17. cit. vbi ſic ait: *Neceſſitas præcedens cauſat neceſſitatem, ſicut neceſſe eſt cælum volui, quia neceſſe eſt, vt voluatur.* Et poſt pau-

ca:

ca: *Violentia naturalis conditionis cogit cælum volui, te verò nulla neceſſitas facit loqui.* Neceſſitas autem futuri cõſenſus, quæ deſumitur ex antecedenti decreto voluntatis diuinæ, non eſt neceſſitas abſoluta, ſed conditionalis, & ſecundùm quid, vt ſuprà dictum eſt. Vnde actus noſtri liberi arbitrij, qui neceſſariò ſequuntur ex huiuſmodi ſuppoſitione, non ſunt ſimpliciter neceſſarij, ſed liberi, vt infrà patebit.

Ideo autem S. Anſelmus nomine 14.
neceſſitatis antecedentis intellexit neceſſitatem abſolutam, ſeu naturalem, quia hæc neceſſitas antecedit omnem ſuppoſitionem, & ſumitur ex natura rei, ſiue ex ipſa connexione extremorum, ſecundùm ſe, ſicut neceſſe eſt cælum volui, quia motus non habet liberam, ſed naturalem connexionem cum cælo: nomine autem neceſſitatis conſequentis, ſignificare voluit neceſſitatem conditionalem, ſeu neceſſitatem conſequentiæ, quia talis neceſſitas non eſt abſo

abſoluta, nec competit ſubiecto ex natura rei, ſed ſolùm conſequitur ad talem ſuppoſitionem vel conditionem, ex qua neceſſariò infertur id, quod ex tali ſuppoſitione vel conditione dicitur neceſſarium neceſſitate ſecundùm quid, licèt abſolutè, & ſecundùm ſe ſit liberum, aut contingens.

15. Secundò reſpondetur, & fortè clariùs ad verba Anſelmi, quòd neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, non eſt neceſſitas antecedens, ſed potiùs conſequens cauſam rei. Licèt enim antecedat cauſam ſecundam, quæ eſt voluntas creata, non tamen antecedit cauſam primam, ſimpliciter ſcilicet, voluntatem diuinam, quæ magis influit in effectum, quàm cauſa ſecunda, & attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter: ſed conſequitur illam. Sicut ergo neceſſitas ex ſuppoſitione liberi influxus creatæ voluntatis, non tollit ab actibus illius, ſed potiùs cauſat libertatem,

quoad

quoad exercitium actus, quia hæc neceſſitas deſumitur ex cauſa ſecunda eorumdem actuum; ita à fortiori neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis Dei, qui, vt ait Auguſt. lib. de corr. & grat. cap. 14. *magis habet in poteſtate ſua voluntates hominum, quàm ipſi ſuas,* non tollit, ſed potiùs cauſat in exercitio libertatem in actibus humanis. Et per hæc patet ad loca inducta ex S. Thom. de cuius mente ſatis apertè conſtat ex locis pro noſtra ſententia ſuperiùs adductis.

CAPVT VII.

Quòd Deus præuia motione voluntati creatæ inhærente eam ad modum cauſæ phyſicæ moueat, applicet ſeu prædeterminet ad omnes actus ſuos bonos in particulari, ſalua ipſius libertate.

EX dictis de prædeterminatione humanorum actuum à decreto abſo *Ex diſput. 23.* 1.

abſoluto, & efficaci voluntatis diuinæ prouenienti conſequitur, quòd Deus præuia motione efficaci in libero arbitrio recepta prædetermi- net illud ad modum cauſæ phyſicæ ad omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, & ſi illa prædeterminatio non impedit vſum libertatis, neque iſta. Nam, vt quidam ex Auctoribus ſententiæ oppoſitæ rectè docet, eadem ratio eſt, quantum ad hoc de phyſica prædeterminatione ex cauſa extrinſeca, hoc eſt, ex efficaci, & abſoluto decreto voluntatis diuinæ, & de hac inhærente præmotione. Deus ergo motione illa præuia, efficaciter applicat voluntatem creatam, vt liberè, & infallibiliter operetur, ſicut etiam applicat alias cauſas ſecundas, vt naturaliter operentur; ita docet S.Thom.quæſt. 3. de potentia, art.7. in fine corp. & 1.p.quæſt.105. art.5.ad 3.ait: *Deus non ſolùm dat formas rebus, ſed etiam conſeruat eas in eſſe, & applicat eas ad agendum.* Et idem docet 3.cont. Gent. cap.63.
in

in 4. rat. & cap.70. ratio. 3. & videtur conſentire S. Auguſtinus lib. 1. ad Simpl. q. 2. poſt med. vbi ait: *Quis audeat dicere defuiſſe Deo modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatémque coniungeret, in qua Iacob iuſtificatus eſt?* quibus ſanè verbis ſatis apertè indicat, Deũ per auxilium efficax ſuæ gratiæ applicare voluntatem hominis ad credendum, piè operandum, eámque ſibi coniungere.

2. Præterea probatur. Virtus, quæ reſpicit finem, mouet, & applicat cæteras potentias ad ſuas operationes; hac enim ratione voluntas mouet & applicat alias potentias, quantum ad exercitium: qui reſpicit ipſum finem, & idem contingit in charitate reſpectu aliarum virtutum. Quia enim charitas habet pro obiecto Deum, vt eſt finis ſupernaturalis, ordinat, & applicat actus aliarum virtutum, & coniungit eos cum tali fine; ſed virtus Dei reſpicit finem omnium cauſarum ſe-

cundarum, & ipſius voluntatis: ergo mouet,& applicat volũtatẽ creatã ad ſuas operationes. Præterea Deus eſt cauſa finalis applicationis cauſarum ſecundarum: ergo eſt cauſa efficiens eiuſdem applicationis, etenim Deus eſt prima cauſa efficiens reſpectu omnium, quorum eſt vltimus finis. Quod non obſcurè colligitur ex illo Apoc. 1. *Ego ſum* A, *&* Ω, *principium,& finis.*

3. Tertiò. Deus eſt verus Dominus omnium cauſarum ſecundarum; ergo vtitur illis, quando vult,& quomodovult:nã dominium eſt facultas vtendi re: ergo ſi Deus habet dominium omniũ cauſarũ ſecundarum,vtitur illis, & applicat ad ſuas operationes.Rurſus,applicatio actualis volũtatis ad operandũ eſt aliquid creatum,volitum,& cognitũ à Deo ſciẽtia prædicta, & eſt diſtinctum à virtute operatiua ipſius voluntatis,cùm contingat, voluntatem habere vim operandi, & quòd non applicetur ad operationem, neque operetur:

retur: ergo Deus efficit illam applicationem, aliàs non eſſet ſimpliciter prima rerum omnium cauſa: ergo applicat voluntatem ad operandum. Per hanc autem motionem & applicationem Deus tranſmutat realiter voluntatem de vno in aliud, & facit illam ex nolente volentem, vt docet S. Thom. in 2.d. 25.q.1.art.2. ad 1. vbi ait, quòd *Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio ſecundùm eius exigentiam*, vnde etiamſi voluntatem hominis in aliud mutet: nihilominus tamen ſua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntariè velit. Idem confirmat q. 22. de verit. art. 8. in corp. & art.9. eiuſdem quæſtionis in corp. vbi ait: *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non poteſt, niſi quòd operatur intra voluntatem, & hoc eſt ipſa voluntas, & id quod eſt cauſa eſſe voluntatis, quod ſecundùm fidem ſolus Deus eſt. Vnde ſolus Deus poteſt inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de vno in aliud*

ſecundùm quod vult. Idem docet aliis in locis inferiùs adducendis. Nec poteſt explicari S. Thomas dumtaxat de immutatione voluntatis per actum liberum, quem Deus vnà cùm ipſa voluntate producit, per quem actum etiam facit ex nolente volentem. Nam per influxum ſimultaneum non immutat Deus voluntatem, vt operetur, nec facit, vt velimus, vel faciamus, ſed ſimul cooperatur, ſi volumus: ergo conſtituendum eſt aliquod auxilium, per quod Deus ita immutet voluntatem, vt faciat illam influere, & conſentire, atque cooperari Dei mouenti.

In eadem ſententia eſt perpetuus S. Aug. qui lib. de grat. & lib. arbit. cap.19. ait: *Satis me diſputaſſe arbitror aduersùs illos, qui gratiam Dei vehementer oppugnant, qua voluntas humana non tollitur, ſed ex mala mutatur in bonam, & , cùm bona fuerit, adiuuatur.* Et lib. 1. contra duas epiſt. Pelag. cap.20. ait: *Deus cor Regis occultiſſima & efficaciſſi*

caciſſima poteſtate cõuertit, & tranſtulit ab indignatione ad lenitatem: hoc eſt, de voluntate lædendi ad voluntatem fauendi; ſecundùm illud Apoſtoli: Deus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle. Idem dicit lib. de grat. Chriſti, contra Pelag.& Cæleſt. cap.24. & lib. de grat. & lib. arb. cap.16. & lib.1. contra duas epiſtolas Pelag. cap.19.

Quo fit, vt Deus hac actuali motione efficaci ad modum cauſæ phyſicæ, id eſt, verè efficienter, prædeterminat hominis voluntatem ad liberos actus bonos, vt voluntas mota à Deo per huiuſmodi auxilium ſe liberè, & infallibiliter determinet ad actum ſecundum liberè producendum. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd, cùm ad diuinam prouidentiam pertineat, cauſarum ſecundarum, quas ad operandum mouet, vel prædeterminat, naturas conſeruare, ſi cauſæ ſecundæ ſint naturales, ſic eas prædeterminat ad operandum, vt ipſas faciat naturaliter, ſiue ex neceſſitate abſo- 5.

luta, operari. Si autem cauſæ ſecundæ fuerint liberæ, ſic eas ad operandum prædeterminat, vt ipſas faciat infallibiliter operari, non quidem naturaliter, ſiue ex neceſſitate abſoluta, ſed liberè & contingenter iuxta propriam naturam. Hæc eſt doctrina expreſſa S. Thom. q. 22. de verit. art. 8. quo in loco, vt fatentur aliqui ex auctoribus contrariæ ſententiæ, apertè docet, Deum inclinare voluntatem ad aliquid appetendum, eam efficaciter, & phyſicè determinando, non ſolùm immediatè, ſed etiam mediante aliqua entitate recepta in voluntate: & addunt, quòd ex mente S. Thomæ, Deus mouet omnes cauſas ſecundas, & eas applicat ad ſuas operationes, itaut etiam quando mouet voluntatem, aliquid imprimat in illa per modum tranſeuntis. Quo poſito, non poteſt in ſenſu compoſito non ſequi libera operatio voluntatis, ad quam Deus eam mouet: quod probant multis
teſti

teſtimoniis S. Thom. & quæ adduximus pro concluſionibus præcedentibus eam efficaciter probant.

Præterea probatur. Sicut eſt de eſſentia liberi arbitrij, quòd ſe determinet, ita eſt de eius eſſentia, quòd ſe moueat; ſed liberum arbitrium creatum, quia non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, non mouet ſe, niſi priùs moueatur à Deo, vt docet S. Thomas 1. p. q. 83. art. 1. ad 3. & q. 104. art. 4. ad 2. & p. 2. q. 9. art. 4. ad 1. Ergo ſimiliter, quia liberum arbitrium creatum, non eſt ſimpliciter primum liberum, nec primum, ſed determinans; non determinat ſe formaliter per actum ſecundum, niſi priùs natura determinatur à Deo per auxilium præuium, quo virtutes operatiua completur in actu. 6.

Præterea, vt auctores oppoſitæ ſentẽtiæ ingenuè fatentur, auxilium phyſicè prædeterminans, ſeu prædeterminatio phyſica, aut quaſi phyſica, & auxilium efficax independenter à 7.

tur,& voluntas non operetur actum illum, ad quem Deus mouet efficaciter eandem voluntatem.

Præterea, Deus per motionem efficacem, ſecluſa ſcientia media, ſuperiùs impugnata efficit infallibiliter, quòd voluntas creata operetur talem actum in particulari: ergo per idem auxilium ad modum cauſæ phyſicæ eam ad operandum prædeterminat. Etenim ſi infallibilitas futuri actus liberi non innititur ſcientiæ mediæ, neceſſariò debet fundari in auxilio phyſicè prædeterminante, vt auctores contrariæ ſententiæ ingenuè fatentur. Hæc omnia confirmari poſſunt inſigni teſtimonio S. Aug. lib. de correct. & grat. cap. 12. vbi loquens de gratia efficaci, ait: *Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſeparabiliter ageretur; & ideo quamuis infirma non deficeret, nec aduerſitate aliqua frangeretur*, & cap. 2. eiuſd. lib. ſic ait: *Intelligant, ſi filij Dei ſunt, ſpiritu Dei ſe agi, vt, quod* 9.

agendum eſt, agant, & cùm egerint, illi à quo agantur, gratias agant. aguntur etiam vt agant, non vt ipſi nihil agant. Idem dicit lib. de grat. Chr. contra Pelag. & Cœleſt. cap.25. & ſerm.13. de verbis Apoſt. poſt med. Hæc autem abſque prædeterminatione per motionem diuinam fieri non poſſunt, nec intelligi; ergo.

CAPVT VIII.

Obiectiones contra præmiſſa proponuntur, & diſſoluuntur.

1. *Ex eadē diſp.23.* NOnnulla argumenta, quæ contra doctrinam præcedentis capitis militare videbantur, ſoluta ſunt cap.6. eius libri; quibus aliæ ſuperaddunt auctores oppoſitæ ſententiæ, ſed præcipua ſunt, quæ ſequuntur.

Primò argumentātur. nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, totam noſtræ

noſtræ voluntatis indifferenciã paſſiuam eſſe, & non actiuam; & negatiuam potius quàm poſitiuam; quod ſic oſtenditur: Si voluntas, vt eſt prior ſuo actu, ita eſt indifferens, vt non poſſit ſeipſam determinare, etiam poſitis omnibus prærequiſitis ad volendum, niſi ab alio extrinſeco agente, præuia motione in eadem voluntate recepta, determinetur: ergo illius indifferentia tantùm eſt paſſiua ad recipiendum, nimirum hanc vel illam determinationem pro alterius voluntate, & arbitrio; ac per conſequens non eſſet libera, non ſolùm quoad vſum, ſed neque quantum ad facultatem ipſam operandi. Nam reſpectu talis determinationis voluntas ſolùm paſſiuè ſe habet, & non actiuè, cùm ordine cauſalitatis, & naturæ omnẽ actum eiuſdem voluntatis præcedat. Item quià ſi determinatio illa eſſet effectiuè à voluntate; ergo eſſet ab illa vt indifferente: nã ante illam determinationẽ eſt omnino indifferens; ergo eadem

ratione, ipſum velle, licèt eſſet determinatum, poſſet procedere à vo-
2. luntate vt indifferente. Reſpondetur, quòd indifferentia voluntatis in ordine ad auxilium præuium eſt indifferentia paſſiua, vt probat argumentum. Cæterùm in ordine ad actum liberum, quem producit prædeterminata tali motione præuia indifferentia voluntatis, eſt actiua, & libera, vnde non ſequitur, quòd determinatio, quam producit voluntas, videlicet actus liber, procedat à voluntate non prædeterminata, à Deo per motionem præuiam operationi eiuſdem voluntatis: neque quòd voluntas ipſa non ſit libera quoad facultatem ipſam operandi, vel quantum ad vſum illius.

3. Secundò, voluntatem formaliter ac phyſicè determinari nihil aliud eſt quàm velle; ergo nec poteſt eſſe aliquid præuium ad ipſum velle, quod ſit cauſa efficiens eius. Reſpondetur, quòd ſi loquamur de determina-

mina

minatione voluntatis in actu ſecundo, nihil aliud eſt voluntatem determinari, niſi ipſam velle, & hæc determinatio non poteſt eſſe aliquid præuium ad ipſum velle; nec produci ab extrinſeco agente ſine influxu libero ipſius voluntatis. Si autem ſermo ſit de determinatione voluntatis in vltimo complemento actus primi; id per quod determinatur voluntas ad operandum, eſt quid realiter diſtinctum ab operatione ipſius voluntatis. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd id, per quod prædeterminatur voluntas, neque eſt formaliter actus ſecundus, nec ſimpliciter actus primus, ſed medium quoddam, videlicet vltimum complementum actus primi, vt ex S.Th. ſuperiùs dictum eſt.

Tertiò, poſito in voluntate quocumque auxilio, vel motione Dei præuia, poteſt voluntas diſſentire, & tali motioni reſiſtere, ſi velit: vt conſtat ex Conc. Trid. ſeſſ.6. de iuſtific.cap.5.& can.4.& ex Conc. Se- 4.

non.

non. in decreto fidei, 15. vbi: *Nec tale,* inquit, *eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit, alioquin libero præiudicaretur arbitrio.* Ergo Deus per auxilium efficax non prædeterminat voluntatem creatam ad conſenſum, aliàs non poſſet motionem Dei abiicere, illi refragari, & diſſentire, ſi velit, vt diffiniunt Concilia contra hæreticos noſtri temporis. Reſpondetur, quòd abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, liberum hominis arbitrium poteſt gratiam Dei abiicere, & auxilio efficaci diſſentire, ſi velit: ſed Deus per idem auxilium efficit, quòd, cùm poſſet diſſentire, non diſſentiat; ſed liberè & infallibiliter conſentiat. Vnde in ſenſu compoſito non poteſt liberum arbitrium diſſentire motioni Dei efficaci, quia nimirum hæc duo ſimul ſunt inconpoſſibilia, quòd ſcilicet gratia prædeterminans ad conſenſum ſic in homine, & homo diſſentiat. Hæc tamen duo ſimul ſunt compoſſibilia: gratia prædeterminans ad conſen-

ſum

ſum eſt in homine, & homo poteſt diſſentire, ſi velit. Et quidem quòd per decretum abſolutum voluntatis diuinæ, & per auxilium efficax prædeterminans liberum arbitrium ad operandum, & conſentiendum non tollatur eius libertas, qua poteſt diſſentire, ſi velit, docet expreſsè S. Proſp. lib. 2. de vocat. gent. cap. 27. & 28. dum ait: *Quòd Deus voluit eos, velle voluerunt, qui ad obediendum ſibi ipſum velle ſic donat, vt etiam à perſeueraturis illam mutabilitatem, quæ poteſt nolle, non auferat.* Idem confirmat S. Thom. quæſt. 23. de verit. art. 5. ad 3. dicens: *Quamuis non eſſe effectus diuinæ voluntatis non poſſit ſimul ſtare cum diuina voluntate: potentia tamen deficiendi effectum ſimul ſtat cum diuina voluntate, non enim ſunt iſta incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte poteſt damnari; ſed tamen iſta ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte damnatur.* Et quæſt. 6. de verit. art. 3. ad 7. inquit: *Si loquamur de prædeſtinato ſecundùm ordinem, quem habet ad aliud, ſcilicet ad Deum,*

Deum prædeſtinantem, ſic ordo ille non compatitur ſecum iſtum euentum, quòd ſcilicet moriatur in peccato mortali, quamuis compatiatur ſecum iſtam potentiam.

55 Quartò. Si præter auxilium ſufficiens eſſet neceſſarium ad operandum aliud auxilium efficax prædeterminans, ſequeretur, nullum relinqui auxilium reuera ſufficiens, niſi de ſolo titulo: etenim illud dicitur ſimpliciter ſufficiens ad aliquem effectum, vltra quod non eſt ſimpliciter neceſſarium aliud. Ergo; ſi,&c. Reſpondetur, illud auxilium eſſe verè ſufficiens comparatione alicuius effectus, vltra quod non requiritur aliud principium tribuens poſſe operari; cum hoc tamen ſtat, quòd aliquod principium ſit verè ſufficiens tribuens homini poſſe operari, ſi velit, & nihilominus ſit neceſſarium aliud auxilium actuale, vt potentia illa ad actum ſecundum reducatur, quod Ferrarien.3. cont. Gent. cap.155. optimè explicat. Eſt exemplum in potentia viſiua, quæ qui

quidem eſt ſufficiens ad videndum in ratione actus primi; quia in iſto genere non requiritur alia potentia per quam homo habeat virtutem habitualem, qua poſſit videre. Nihilominus vt hæc potentia reducatur ad actum, vltra illam neceſſarium eſt lumen, & applicati obiecti, & motio potentiæ.

CAPVT IX.

Quòd Deus præuia motione liberum arbitrium verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicè præmoueat ad actum peccati, in quantum actus, & vt ens eſt.

QVæ dicta ſunt de prædeterminatione voluntatis ad actus bonos, extendi debent ad actum peccati, in quantum actus, & ens eſt. Vnde quidquid entitatis reperitur in quocumque actu peccati, etiamſi aliàs ſit intrinſecè malus, debet reduci 1. *Ex diſput. 24.*

duci in Deum, tanquam in primam cauſam præmouentem, & prædeterminantem actuali motione voluntatem creatam ad talem actum, in quantum-actus eſt, & ſecundùm quod eſt ens. Hæc eſt ex preſſa ſentētia Capreoli in 2. ſent. d.37.art.3. ad 2. princ. quam etiam defendit Ferrar.3. cont. Gent. cap.71. cir.fin. vbi docet, quòd ex mente S.Thomæ agens primum verè mouet cauſam ſecundam ad agendum entitatem actionis peccati, in quantum actio eſt, abſque eo, quòd agat ad eius difformitatem. Idem docet M. Sotus lib.1. de natura & grat. cap.18. circa fin. vbi dicit, Theologos confiteri, *entitatis quæ eſt peccatum, Deum eſſe cauſam eo efficientiæ genere, quo cuncta, & animantia, & inanima ad ſuas naturales actiones præmouet.* Idem ſentiunt M.Cano lib.2. de locis cap.4. ad 7. M.Medin. p.2. quæſt.79. art.2. & q. 109.art.2. M.Bannes 1.p.q.19.art.10. dub.1. poſt 3. fundam. & quæſt.49. art.2. Fauet eidem ſententiæ Caiet.

in

in Commentar. ſuper lib.2. Regum cap. vlt. & ientaculo 6. quæſt.2. Eadem eſt ſententia S.Auguſtini lib.2. de lib.arb.cap.19. vbi proponit hanc quęſtionem de cauſalitate actus peccati, & reſpondit cap.20.*Omne bonum ex Deo: nulla ergo natura eſt, quæ non ſit ex Deo: motus ergo ille auerſionis, quem fatemur eſſe peccatum, quoniam defectiuus motus eſt: omnis autem defectus ex nihilo eſt; vide quò pertineat; & ad Deum pertinere non dubites, qui tamen defectus, quoniam eſt voluntarius, in noſtra poſitus eſt poteſtate.* Et lib.5. cont. Iulian. cap.3. ait, eſſe in Dei poteſtate non ſolùm bonas hominum voluntates, quas ipſe facit ex malis; ſed etiam illa, quæ conſeruant ſæculi creaturam, vt eas, quò voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari.

Et iterum: *Operatur*, inquit, *Deus* 2. *in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quocunque voluerit: ſiue ad bona pro ſua miſericordia, ſiue ad mala pro meritis eorum.* Vbi intelligendus eſt de actu malo, vt actus eſt. Et contra

tra Iulianum diſputans, multa adducit teſtimonia ſacræ Scripturæ ad probandum, quòd Deus mouet, vel inclinat voluntates ad actus malos, quatenus videlicet actus ſunt; præſertim illud Iſaiæ 19. *Dominus miſcuit illis ſpiritum erroris.* & Eſai.63. *Quid errare feciſti nos, Domine, à via tua? indurasti corda noſtra, vt non timeremus te,* & ad Rom.1. *Propterea tradidit illos Deus in reprobum ſenſum,* &c. Nec ſatis eſſet dicere, vt aliqui reſpondent, S.Auguſtinum & loca Scripturæ ab eo adducta non eſſe intelligenda poſitiuè, & propriè, quaſi Deus in effectum actus, ſiue in actum peccati modo prædicto influat: ſed negatiuè, quoniam id non impedit, cùm poſſit, ſed permittit. Hæc enim explicatio manifeſtè pugnat cum contextu S.Auguſt. nam eodem cap.3. impugnans Iulianum, qui hanc eandem explicationem verbis adductis ſacræ Scripturæ tribuerat, ſic ait: *Quid eſt autem, quod dicis? cum deſideriis ſuis traditi dicuntur, relicti per diui-*

nam

nam patientiam intelligendi ſunt: non per potentiam in peccata compulſi, quaſi non ſimul poſuerit hæc duo idem Apoſtolus, & patientiam, & potentiam, vbi ait: Sic autem volens Deus oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam. Et loquitur Auguſtinus de peccatis, quantum ad entitatem actus: nam quantum ad difformitatem, & malitiam, aliis pluribus in locis expreſsè docet, in ſolam voluntatem creatam, quæ defectibilis eſt, quia ex nihilo facta eſt, eſſe referenda.

Idem confirmat S.Thom. 1.2. q. 79. art. 2. & clariùs in 2. ſent. diſt. 37. quæſt. 2. art. 2. quod probat in corp. Nam ex oppoſita ſententia videtur ſequi, quòd ſint plura prima principia, hoc enim eſt de ratione primi principij, vt agere poſſit ſine auxilio prioris agentis, & influentia eius. Vnde ſi voluntas humana actionem aliquam poſſet producere, cuius auctor Deus non eſſet, voluntas humana rationem primi principij haberet. Secundò: quia, cùm actio

etiam peccati, ſit ens quoddam non ſecundùm quod priuationes, & negationes entia dicuntur; ſed etiam ſecundùm quod res in genere exiſtentes, entia ſunt; eo quòd & ipſæ actiones in genere ordinantur: ſequeretur, quòd ſi actiones peccati à Deo non ſunt, aliquod ens eſſentiam habens à Deo non eſſet, & ita Deus non eſſet vniuerſalis cauſa omnium entium, quod eſt contra perfectionem primi entis. Primum enim in quolibet genere eſt cauſa eorum, quæ ſunt pòſt, vt in 2. Metaphyſ. dicitur.

4. Nec poteſt S.Thom. explicari de ſolo cõcurſu ſimultaneo, quo Deus, cum voluntate ſe determinante, ſimul concurrit ad actum peccati, vt actus eſt. Nam per huiuſmodi concurſum non producit Deus actum peccati, mediante voluntate, id eſt, influendo in ipſam voluntatem, vt in cauſam, ſed immediatè cum voluntate: at S.Th. dicit, quòd quidquid eſt in actu peccati de ratione entis,

entis, & boni, totum hoc à primo agente, ſcilicet à Deo procedit, *mediante voluntate.* Idipſum conſtat apertiùs ex ſolutione ſecundi; vbi ſoluens argumentum, quod eſt potiſſimum fundamentum oppoſitæ ſententiæ: (nam ſi Deus eſſet cauſa actionis, in qua malum ſeu peccatum inſeparabiliter conſiſtit, eſſet reuera cauſa peccati, vel cooperaretur ad peccatum) reſpondet, quòd illud dicitur ad malum cooperari, quod inclinat ad actionem, ſecundùm quod actio deformitati ſubſtat, vnde mala eſt: hoc autem Deo non cõuenit, & ideo non oportet, vt ad malum cooperari dicatur: quamuis actionis illius cauſa ſit, in qua malum conſiſtit, ſecundùm quod influit agenti eſſe, poſſe, & agere, & quidquid perfectionis in agente eſt. Ergo loquitur de influxu præuio. Etenim per concurſum ſimultaneum Deus non influit agenti ipſum agere, ſed immediatè influit in actionem cum libero arbitrio ſe determinante.

nante. At S.Thom. apertè dicit, Deum eſſe cauſam illius actionis, in qua malum cõſiſtit, ſecundùm quod influit agenti eſſe, poſſe & agere. Et obiicientibus; nam ſequeretur, quòd Deus eodem modo dicendus eſſet actor malarum actionum, ſicut eſt actor bonarum, reſpondet in ſolutione ad 3. eiuſd. art. 1. quòd Deus dicitur cauſa bonarum operationum non ſolùm quantum ad eſſentiam actus, ſed etiam quantum ad perfectionem, ſecundùm quam bonæ dicuntur. Vtrunque enim agenti influit, & vt agat, & vt bene agat, ſed in malis actionibus, quamuis ſit cauſa earum, quantum ad eſſentiam, non tamen eſt cauſa, quantum ad defectum, & ideo abſolutè dicendus eſt cauſa bonorum operum, non autem peccatorum.

5. Quidam verò non volentes intelligere, qualiter Deus efficiat actum peccati, abſque eo quòd cauſet eius deformitatem, ſic argumentantur: Qui eſt cauſa efficax alicuius

actus,

actus, eſt conſequenter cauſa eius quod per ſe, & intrinſecè ſequitur ad talem actum: ergo ſi Deus eſt prima cauſa præmouēs, & prædeterminans voluntatem creatam ad actum intrinſecè malum, ſcilicet ad actum blaſphemiæ, erit conſequenter cauſa militiæ moralis, quæ per ſe conſequitur ad talem actum, & ſic erit cauſa peccati pro formali, & in quantum eſt peccatum, quod tamen concedere impium eſt, & blaſphemum. Reſpondetur, quòd deformitas peccati, ſeu malitia moralis non ſequitur intrinſecè, & ex natura rei ad actum blaſphemiæ, vel odij Dei ſecundùm ſuam eſſentiam, vt actus eſt; neque vt eſt ens in genere naturæ, etiam in indiuiduo, ſed vt procedit à voluntate creata deficiente; vnde in voluntatem deficientem, & non in Deum, debet refundi malitia moralis, & defectus peccati. Eſt ſimile in claudicatione tibiæ. Quidquid enim entitatis reperitur in illo modo, procedit efficienter à primo

mobili, ſcilicet à cælo: obliquitas verò claudicationis ſolùm tribuitur cauſæ deficienti, ſcilicet tibiæ deficienti, non autem cælo, eo quòd talis obliquitas non ſequitur ad cauſam efficientem, in quantum efficiens, ſed vt eſt deficiens. Solutio eſt S. Thom. q.3. de malo, art.2. ad 2. & in 2. ſent. d. 37. q. 2. art.2. ad 2. quam latiùs proſequitur Capr. in 2. ſent. d. 37. art. 3. in princ. & Ferrarien.3. cont. Gent. cap.71. circa fin. Alia argumenta, quibus auctores oppoſitæ ſententiæ conuincuntur, refert S. Thom. locis ſuperiùs allegatis, præſertim in 2. ſent. & ea euidenter diſſoluit.

CAPVT X.

Quòd omnes actus, contingentes & liberi, à Deo prædeterminati, neceſſariò fiant neceſſitate infallibilitatis, ſiue ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ voluntatis.

Quidam

QVidam Theologi admittunt, in actibus liberis neceſſitatem ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ, qua præſciuit (vt aiunt) antę prædeterminationem ſuæ voluntatis, quòd, ſi voluntas creata conſtitueretur in tali ordine rerum, ipſa pro ſua innata libertate eſſet operatura hoc in particulari: non tamen admittunt in eiſdem àctibus neceſſitatem ex ſuppoſitione diuini decreti, vel auxilij efficacis prædeterminantis voluntatem ad ſuos actus bonos in particulari cum omnibus ſuis circunſtantiis; exiſtimant enim hanc neceſſitatem ex ſuppoſitione repugnare creatæ libertati; quantum ad vſum illius. Nec tamen ſententia pugnat apertè cum doctrina communi SS. & Doctorum, præſertim S. Thom. qui cum libertate arbitrij creati, nulla præſuppoſita præſcientia media conditionata, quàm (vt ex ſupradictis conſtat) non agnouit; admittit neceſſitatem ex ſuppoſitione abſoluti, & efficacis decreti 1. *Ex diſpu tat. 25.*

voluntatis diuinæ prouidétiæ,& prę-deſtinationis eius, atque auxilij efficacis præoperantis gratiæ,quam quidẽ neceſſitatẽ nunc appellat neceſſitatem in ſenſu cõpoſito,nunc neceſſitatẽ modalis de dicto, nunc neceſſitatem infallibilitatis, nunc neceſſitatem immutabilitatis,nũc neceſſitatẽ conditionatã,nunc denique neceſſitatẽ conſequẽtiæ,quæ eſt neceſſitas ſecũdùm quid,nõ obſtans libertati;& per hanc diſtinctionem ſoluit quamplurima argumenta, quæ contra doctrinam Catholicam in materia de gratia, & libero arbitrio obiiciuntur: nec non in materia de ſciẽtia Dei, de voluntate Dei, de prouidentia,& prædeſtinatione eius.

2. Et quidem ſub voce neceſſitatis ex ſuppoſitione, & neceſſitatis abſolutè prædictam diſtinctionem tradidit quæſt. 23. de verit. art. 4. & ad 9. 12. & 14. & 1. p. quæſt. 19. art. 3. & ad 1. & art. 8. ad 1. & 3. Sub voce neceſſitatis in ſenſu compoſito & diuiſo, q. 6. de verit. art. 4. ad 8. &

1. con

1. contra Gent. cap. 67. in fine. Sub voce neceſſitatis modalis de re, & de dicto, 1. p. q. 14. art. 13. ad 3. & 1. cont. Gent. cap. 67. & in 1. ſent. d. 38. q. vn. art. 5. ad 5. Sub nomine neceſſitatis, coactionis, & infallibilitatis, 1. 2. q. 112. art. 3. Sub voce neceſſitatis abſolutæ, & conditionatæ, 1. p. q. 19. art. 8. ad 1. & ad 3. & q. 23. art. 3. ad 3. & in 1. ſent. d. 47. art. 1. ad 2. Sub voce neceſſitatis conſequentiæ & conſequentis, q. 24. de verit. art. 1. ad 13. & 1. cõt. Gent. c. 67.

Eadem diſtinctione nunc ſub vno, nũc ſub alio nomine vtuntur ad ſoluendum argumenta diuerſa S. Aug. lib. de prædeſt. Dei, & refertur in cap. Vaſis iræ. 23. q. 4. & in Enchirid. ad Laur. cap. 103. Gratian. eod. cap. Vaſis iræ. Conſentit Gloſſa Decreti eodem cap. S. Anſelm. lib. de concor. prædeſtin. & lib. arb. cap. 2. paulo poſt princ. Et lib. 2. Cur Deus homo, cap. 27. Hugo S. Vict. q. 218. ſuper epiſt. ad Rom. Docet enim hanc conditionalem eſſe veram: *Si* 3.

Deus hoc prouidit, neceſſe eſt euenire. Et ſi obiiciatur; nam per hanc neceſſitatem tollitur libertas, reſpondet, ſolutionem communem eſſe per illam diſtinctionem de coniunctione, & diſiunctione. Magiſter ſent. in 1. d. 38. circa fin. tradit diſtinctionem de ſenſu compoſito, & diuiſo ſub nomine cõiunctionis, & diſiunctionis, & diſt. 40. loquens de prædeſtin. idipſum docet. Alber. Magn. cuius diſcipulus fuit S. Thom. in 1. diſt. 38. art. 4. & 1. p. ſuæ ſummæ, q. 61. memb. 5. docet eamdem diſtinctionem, & vtrobique aſſerit haberi apud Boët. & S. Anſel. Alexand. Alenſ. 1. p. q. 23. memb. 4. & 5. vtitur eadem diſtinctione de neceſſario, in ſenſu compoſito & diuiſo ſub eiſdem vocibus, & verbis, quibus eamdem docet S. Thom. loc. ſup. cit. & affirmat, cum neceſſitate ex ſuppoſitione ſimul ſtare noſtri arbitrij libertatem. S. Bonauen. Doct. Eccleſiæ, eamdem prorſus doctrinam docuit in 1. ſent. diſt. 47. in quodam

art.

art. vbi quærit: vtrùm voluntas Dei beneplaciti poſſit impediri, in corp. illius art., & ad 2. argum. idem docet 1. diſt. 38. art. 2. q. 1. & diſt. 40. art. 2. q. 1.

Poſt S. Thomam, ſequuti ſunt 4. eandem doctrinam eius omnes diſcipuli tam antiqui, quàm moderni. Inter antiquos eſt Capreolus in 1. ſent. diſt. 45. q. 1. art. 2. per tot. præſertim in ſolutione ad tertiam rationem articuli, vbi approbat diſtinctionem de neceſſitate conſequentiæ, & conſequentis. Durand. in 1. diſt. 47. art. 10. in calce corp. Idem confirmat Ægidius Columna Sanct. Rom. Eccleſ. Cardinalis in 1. ſent. diſt. 38. q. vlt. ad 2. eadem vtitur diſtinctione, & pro illa allegat S. Anſel. & Boët. Ferrarienſis 1. cont. Gent. c. 85. inter explicãdam 4. rat. S. Thomæ verſ. *Ad euidentiam*: & in diſcurſu totius capituli probat, eſſe impoſſibile in ſenſu compoſito, quòd Deus velit voluntate efficaci aliquẽ effectum ſequi ex cauſa contin-

genti, & quòd talis effectus non ſequatur. Conrad. 1. 2. q. 10. art.4. maximè ſuper ſolut. ad 3. S. Thom. & q.112. art.3. expreſsè aſſerit, quòd in ſenſu compoſito implicat, quòd Deus moueat efficaciter hominem, vt operetur aliquid, & quòd homo illud non operetur; quamuis abſolutè poſſibile ſit non operari illud. Caiet. 1. p. q. 22. art.4. ſuper ſolut. ad 1. S. Thom. dicit, omnes Doctores affirmare, quòd futuri actus contingentes ſunt euitabiles abſolutè, & poſſunt non eſſe: tamen in ordine ad diuinam prouidentiam, & efficaciam diuinæ voluntatis, ſunt ineuitabiles, & ait, diſtinctionẽ de ſenſu compoſito, & diuiſo de neceſſitate conſequentiæ & conſequẽtis communiter aſſignari à Doctoribus ad concordandam libertatem arbitrij, & contingentiam rerum cum infallibilitate prouidentiæ diuinæ, & ipſe Caietan. ibi approbat iſtam doctrinam, quamuis aſſerat, non quietare intellectum noſtrum:

&

& ideo ipſe captiuat ſuum in obſequium fidei; in quo nimirum doctiſſimè loquitur, & piiſſimè.

Ex recentioribus etiam Thomiſtis eamdem doctrinam vnanimiter docent, & defendunt M. Sotus lib. 1. de nat. & grat. cap. 16. M. Medina 1.2. q. 10. art. 4. dub. 1. ante ſolut. ad 1. & in ſolut. ad 1. M. Bannes 1. p. q. 19. art. 8. dub. 1. concl. 2. & q. 23. art. 3. dub. vlt. poſt concl. 10. M. Zubel. 1. p. q. 19. art. 8. diſp. 2. concl. 2. M. fratr. Ioan. Vincen. Aſturicenſis quondam Vic. Generalis Ord. Prædicat. & in Academia Salamanticen. Sac. Theologiæ Profeſſor eximius, in relect. de grat. Chr. q. 5. art. 3. concl. 3. pag. 430. 5.

In Schola etiam Scoti hæc eadem diſtinctio eſt cõmuniter recepta. Illam tradit Scot. in 1. diſt. 39. quæſt. vn. aſſerens fuiſſe Boëtij, & diſt. 40. q. vnic. quem ſequuntur omnes eius diſcipuli. Eandem diſtinctionem admittit fratr. Petrus Trigoſius, Capucinus in comment. ſuper ſumm. 6.

Theolog. S Bonau. 1. p. q. 15. art. 2. dub. 1. concl. 2. p. 459. & ibi proponit contra hanc doctrinam argumentum aduerſarium affirmans nihil concludere, & idem docet latiùs eod. art. dub. 3. not. 1. & in ſolut. ad 1.

Ad hæc omnia reſpondent auctores contrariæ ſententiæ, ſe libenter admittere diſtinctionem illam de neceſſario in ſenſu compoſito & diuiſo, per quam SS. Doctores, & Scholaſtici communiter diſſoluunt argumenta hæreticorum, contra diuinam prouidentiam, prædeſtinationem, & libertatem arbitrij creati. Dicunt tamen, Deum non habere decretum abſolutum, & efficax aliquid efficiendi per cauſam liberam priùs in ſigno rationis, quàm per ſcientiam mediam, vel conditionatam exploratum habeat, ac certò, & infallibiliter cognoſcat, quid in particulari voluntas creata, pro ſua innata voluntate eſſet operatura ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circun-

ſtan-

ſtantiis. Sed hoc effugium ſupponit vnum falſum, vt ex ſupradictis contra ſcientiam mediam conſtat, & ex iis, quæ circa prædeterminationem humanorum actuum dicta ſunt.

CAPVT XI.

Quomodo explicandus ſit, & intelligendus ſenſus compoſitus, & diuiſus, cùm aſſeritur, liberum hominis arbitrium à Deo motum auxilio efficaci, non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, ſed ſolùm in ſenſu diuiſo.

ILli Theologi, qui arbitrantur deſtrui libertatem arbitrij, ſi aſſeratur, voluntatem noſtram non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire vocationi, ſeu motioni Dei efficaci, ex eo id aſſerunt; quia non rectè explicant ſenſum iſtum compoſitum: Dicunt enim, hanc propoſitionem, liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci non poſſe diſſentire in 1. *Ex diſp. 24.*

contrarium : duo autem actus contrarij ſunt incompoſſibiles in eodem ſubiecto, nec poſſunt ſimul de eodem verificari:ſicut nec duæ contradictoriæ verificantur de eodem. Hoc ſub aliis terminis explicare poſſumus, ſi dicamus cum Capreolo, in libero arbitrio eſſe ſimultatem potentiæ ad oppoſita, non autem potentiam ſimultatis;id eſt, potentiam ad oppoſita ſimul habenda.

Præterea eſt aduertendum, quòd ſenſus compoſitus eſt proprius modalis compoſitæ, ſicut ſenſus diuiſus eſt proprius modalis diuiſæ. Vt autem docet S.Thom. opuſc.4. de modal. & poſt illum Ferrar. 1. cont. Gent. cap.67. M.Sot. lib.3. ſummularum, c.de modal. & alij, modalis compoſita,quæ ſenſum compoſitum facit, eſt illa in qua dictum ſubiicitur,& modus prædicatur ; vt, *Prædeſtinatum damnari eſt poſſibile, album eſſe nigrum, eſt poſſibile*: modalis autem diuiſa, quæ ſenſum diuiſum facit, eſt illa, in qua modus interponitur in- 3

ter partes dicti:vt, *Prædeſtinatum poſſibile eſt damnari: Album poteſt eſſe nigrum:* vel, *Album poſſibile eſt eſſe nigrum.* Vnde ad veritatem modalis compoſitæ de poſſibili, ſeu in ſenſu compoſito acceptæ ſufficit, & requiritur, quòd extrema importata per dictum ipſius modalis ſint compoſſibilia in eodem ſubiecto; hac enim ratione dicitur compoſita, quia prædicta extrema componit, ſeu ſimul ponit in eodem, mediante copula de poſſibili, vt in hac propoſitione: *Album eſſe nigrum, eſt poſſibile*; dictum modalis eſt totum illud: *Album eſſe nigrum*, cuius dicti alterum extremum eſt *album*; alterum verò *nigrum.* Vt ergo hæc propoſitio ſit vera in ſenſu cõpoſito, neceſſariò requiritur, quòd ſit poſſibile, idem ſubiectum ſimul eſſe *album & nigrum.* Et propterea illa modalis eſt falſa, quia propoſitio de ineſſe per quam immediatè regulatur, & probatur, ſcilicet, *album eſt nigrum*, eſt propoſitio impoſſibilis.

4. Igitur quando S.Thom. vel eius

diſcipuli dicunt liberum hominis arbitrium motum à Deo auxilio efficaci non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, aut non operari; nihil aliud ſignificatur, quàm motionem illam efficacem, & actualem diſſenſum non poſſe ſimul poni in eodem arbitrio: qui ſenſus eſt Catholicus, ac per conſequens propoſitio illa eſt Catholica. Probatur hoc; nam ſenſus compoſitus non eſt ille, quo forma importata per vnum extremum ponitur in ſubiecto, ſed quo duæ formæ importatæ per vtrumque extremum ſimul ponuntur in eodem ſubiecto. Sicut cùm dicimus: *Album poteſt eſſe nigrum*; in ſenſu compoſito non ſignificamus, quòd *albedo* ſit aut eſſe poſſit ſeorſum in aliquo ſubiecto: vel *nigredo* ſit aut eſſe poſſit in aliquo ſubiecto; ſed ſenſus eſt, quòd *albedo* & *nigredo* ſimul ſint compoſſibiles in eodem ſubiecto: & propterea propoſitio illa in ſenſu compoſito eſt falſa, quia impoſſibile eſt, quòd aliquid ſimul ſit *album* & *nigrum*.

grum. Et ſimiliter, cùm aſſeritur, liberum arbitrium motúm à Deo auxilio efficaci non poſſe in ſenſu cõpoſito diſſentire, non ſignificatur ſolùm, quòd auxilium efficax ſit, aut eſſe poſſit in libero hominis arbitrio, vel quòd diſſenſus ſit, aut eſſe poſſit in libero arbitrio: hic enim ſenſus eſt diuiſus, ſed quòd auxilium efficax, & diſſenſus actualis, non poſſint eſſe ſimul in eodem.

5. Confirmari poteſt hæc doctrina argumento ad hominem contra auctores oppoſitæ ſententiæ; nam cùm vi argumentorum premuntur, quibus probari ſolet, cum infallibilitate præſcientiæ diuinæ cohærere non poſſe arbitrij noſtri libertatem; nam ſuppoſita præſcientia, qua Deus præſciuit, Petrum eſſe conſenſurum, impoſſibile eſt, quòd diſſentiat; reſpondent, id eſſe impoſſibile in ſenſu cõpoſito, quia videlicet repugnat, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd ſcilicet Deus ſciat, Petrum conſenſurum; & nihilominus Petrus non cenſentiat,

tiat, ſed diſſentiat; aliàs falſificaretur ſcientia diuina, quod eſt impoſſibile. Neque aliter poſſunt, & ipſi ſenſum compoſitum explicare: ergo ſimiliter, quando nos aſſerimus, liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci ad conſentiendum non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire; ſenſus eſt, implicare contradictionem, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd nempe auxilium efficax ad conſentiendum ſit in homine, & homo diſſentiat, quamuis ſemper poſſit diſſentire, ſi velit. Hæc explicatio ſenſus compoſiti, & diuiſi habet fundamentum in S.Proſpero, & S.Thoma, quorum verba adduximus ſuprà.

Ex quo apparet, Concilium Tridentinum eſſe intelligendum in ſen- 6.
ſu diuiſo, cùm definit, liberum hominis arbitriũ à Deo motũ, & excitatum poſſe diſſentire, ſi velit: nam ſenſus compoſitus illius propoſitionis eſt, hæc duo ſimul eſſe compoſſibilia: *Motio Dei efficax ad conſentiendum eſt in libero hominis arbitrio, & nihil diſſen*

diſſentit; qui ſenſus eſt falſus. Vnde non potuit eſſe à Concilio intentus: ſenſus autem diuiſus illius definitionis eſt, quòd liberum arbitrium, etiam pro inſtanti, quo mouetur à Deo efficaciter ad conſenſum, retinet veram facultatem & potentiam, qua poteſt diſſentire ſi velit, quod ſufficit ad libertatem, quam aduerſùs Lutheranos intendebat ſtatuere Concilium, nam libertas conſiſtit in facultate ad vtrumlibet oppoſitorum, nimirum ad velle & nolle diuiſiuè, non autem ad velle, & nolle ſimul habenda; nam id eſt impoſſibile. Sicut ergo repugnat, quòd velle, & nolle, ſeu conſenſus, & diſſenſus, reſpectu eiuſdem, ſimul ſint in eodem arbitrio: ita etiam eſt impoſſibile, quòd motio Dei inferens infallibiliter conſenſum ſimul compatiatur ſecum diſſenſum eiuſdem obiecti: ſed ſolùm compatitur in eodem arbitrio facultatem, & libertatem, qua poteſt diſſentire, ſi velit; & per hæc ſoluuntur omnia argumen

menta, quæ in contrarium affe-runtur.

CAPVT XII.

Quòd mala pœnæ ſint per diuinam prouidentiam abſoluta, & efficaci voluntate volita, & prædeterminata in particulari, & non ſolùm permiſſa.

FVit autem quorundam Theologorum ſententia, aſſerentium nulla ratione admittendum eſſe, effectus omnes, qui in hoc mundo eueniunt, præuiſos eſſe à Deo, vt ita euenirent; præparaſſéque illis cauſas, vt ita fierent. Affirmant etiam, interfectiones quibus aliqui interdum præter ipſorum ſpem à graſſatoribus interficiuntur; ſuffocationéſque aliorum in fluminibus, & alios ſimiles effectus, à diuina prouidentia non fuiſſe intentos, vt ita euenirent; neque Deum præparaſſe nexum 1. *Ex diſput. 29.*

nexum cauſarum ex quibus proficiſcuntur; & ſolùm admittunt, eiuſdem effectus præuiſos à Deo, eſſe permiſſos. Sed hæc poſitio non videtur rationabilis; oppoſitum enim docet expreſsè S.Thom. 1.p. quæſt. 19. art.8. in corp. quæſtion.22. art.2. præſertim in ſolut. ad 1. vbi ait, eſſe impoſſibile, aliquem effectum ab ordine cauſæ vniuerſalis exire. Idem docet ex profeſſo S. Auguſtinus ſuper Pſal.148. in illa verba: *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius.* vbi ait, ex voluntate & prouidentia Dei procedere, quòd animalia minutiſſima, & nociua homini, & ſimiliter monſtra naſcantur propter pulchritudinem vniuerſi; & quòd fulmen cadens de cœlo percutiat montem, & non latronem, vel iſtum hominem, & non illum, quod etiam confirmat lib.5. de Gen. ad litteram c.12.

2. Probatur manifeſtiſſimis locis Scripturæ; dicit enim Iſaiæ 45. *Ego Dominus, & non eſt alter, formans lucem,*

&

& creans tenebras, faciens pacem, & creās malum. Ego Dominus faciens omnia hæc. vbi per *malum* intelligunt SS. Doctores malum pœnæ, præſertim S. Auguſtin. lib. 1. contra Adimantum, Manichæi diſcipulum, cap. 27. vbi verbum illud *creans malum* refert ad ſeruitutem, & pœnas, quas Deus infert. Idem ſentit Irenæus lib. 4. cap. 77. Chryſoſt. homil. 23. ſup. cap. 6. Matth. vbi ſic ait: *Malum non intelligit Propheta, auaritiam, aut rapinam, aut quidquid huius notæ, ſed plagas, quæ diuinitus inferuntur.* Et idem docet S. Baſil. in quadam hom. cuius titulus eſt: *Quòd Deus non eſt cauſa malorum,* & S. Greg. lib. 3. Mor. cap. 7. Item etiam Hieremiæ 32. dicitur in perſona Dei: *Adduxi ſuper populum omne malum hoc grande,* & Amos 3. *Si eſt malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit.* quaſi dicat, nullum, & loquitur de malo pœnæ iuxta communem interpretationem Sanctorum.

Præterea eſt ad idem probandum alius inſignis locus, qui habetur 3. 3.
Reg.

Reg.c.vlt.vbi dicitur:*Vir autem quidã tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, & percuſſit Regem Iſraël inter pulmonem, & ſtomachum*; & tamen conſtat ex contextu illius cap. & ex cap. 22. quòd ille effectus caſualis, reſpectu emittentis ſagittam, volitus fuit à Deo, & ordinatus, vt puniretur Achab propter vineam, quam per iniquitatem tulerat à Naboth, *iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat*, vt ibidem dicitur; ergo idem erit dicendum de aliis effectibus caſualibus reſpectu cauſarum ſecundarum: ergo omnes illi ſunt voliti, & ordinati à Deo ad aliquem finem.

4. Præterea Eccleſ.11. dicitur: *Bona & mala, vita, & mors; paupertas, & honeſtas à Deo ſunt.* Et Iob 1. poſtquam nuncij retulerunt, quòd irruerant latrones, & abſtulerant boues, & aſinas illius, & pueros percuſſerint gladio, & quòd ignis ceciderat, & tactas oues, pueróſque conſumpſerat, & alios huiuſmodi effectus ſubintulerat, *Dominus* (ait) *dedit, Dominus*

minus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt. Vbi in diuinam voluntatem, & prouidentiam, tanquam in primam cauſam, refert prædictos effectus; nec inquit, ſicut Dominus permiſit, vel præſciuit, ſed *ſicut Domino placuit.* Cui conſonat illud 1. Reg.2. *Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit, Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & ſubleuat:* ergo mala pœnæ ſunt à Deo volita.

Probatur ſecundò ratione; Deus 5.
voluntate ſua poſitiua vult facere omnia illa, ad quæ ſe extendit cauſalitas eius: nam quidquid Deus cauſat, vult cauſare, cùm operetur per intellectum & voluntatem: ſed Deus eſt verè cauſa poſitiua, infligens quodcumque malum pœnæ, etiamſi reſpectu cauſæ proximè ſit caſuale: ergo per eamdem voluntatem decreuit, & voluit eſſe omnia mala pœnæ. Hanc rationem tangit S. Thomas 1.parte, quæſtion.22. artic.2. ad 1.

&

& quæſt.103.art.5.&7.quæ loca ſunt videnda.

6. Sed contrà obiicitur, quia non conſonat cum diuina bonitate, & clementia, vt eo fine liberum arbitrium natantium condiderit, vel ordinauerit, vt mare tranſmeantes ſuffocarentur in aquis, vel vt tranſeuntes iter interficerentur à latronibus: ergo tales effectus non ſunt voliti à Deo, ſed ſolùm permiſſi. Reſpondetur, quòd, vt docet S.Thom. 1.p. quæſt.19.art.9. malum pœnæ, formaliter loquendo, non eſt volitum à Deo, quia ſub ratione mali non eſt appetibile; ſed quatenus eſt coniunctum cum bono, quod directè Deus vult, & iſto modo volendo bonum ſuæ iuſtitiæ, & miſericordiæ, vult malum pœnæ inferre peccatori: neque hoc repugnat diuinæ miſericordiæ, & clementiæ; non ergo Deus hoc fine principaliter creauit hominem, vt ſuffocaretur in flumine, ſed prædeſtinatum creauit principaliter, vt in illo ſuam miſericordiam oſten

oſtenderet, & conſequeretur efficaciter vitam æternam: vt autem perueniret ad illam, decreuit natantem in flumine ſuffocari, dum erat in gratia, *ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius*, vt dicitur Sapientiæ 4. Si autem erat reprobus exiſtens in peccato mortali, etiam præparauit nexum cauſarum ſecundarum, & voluit, vt ſuffocaretur in aquis, id quod ſecundùm rectum ordinem ſuæ prouidentiæ facit. Primò, ne ſuperuiuens maiora committeret delicta, in quo etiam ſplendet eius miſericordia. Secundò, vt oſtenderet ſuam iuſtitiam in eius punitione. Tertiò, ad maiorem cautelam iuſtorum, vt diſcant Deum timere. Quartò, vt magis ſplendeat eius miſericordia in electis; nec ex hoc ſequitur, Deum velle etiam malum culpæ, quod præſupponitur ad malum pœnæ, ſed ſolùm infertur, quòd velit illud permittere, ſicut Deus vult inferre pœnam æternam reprobis, & tamen

non vult, ſed ſolùm permittit malum culpæ, quod præſupponitur ex parte reprobi ad incurrendam illam pœnam.

CAPVT XIII.

Quòd prima radix contingentiæ ſit efficacia, ſiue omnipotentia diuinæ voluntatis.

1. *Ex diſp. 26. & 27.* FVit opinio quorundam Theologorum aſſerentium, quòd prima radix, remota tamen, contingentiæ eſt voluntas Dei, creans arbitrium hominum liberum & Angelorum; & appetitum ſentientem beſtiarum. Proxima verò & immediata eſt liberum arbitrium hominis, & Angeli, & appetitus ſentiens beſtiarum quoad eos actus, in quibus veſtigium liberta

bertatis habere vidétur: quibus ſublatis (exiſtimant) nullam eſſe poſſe contingentiam in rebus. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum; nam etiamſi nullum eſſet liberum arbitrium hominum & Angelorum, nec appetitus ſentiens beſtiarum adhuc ſaluaretur contingentiæ in rebus. Ita docet S. Thomas 1. περὶ ἑρμην. lect. 14. circa med. & id probat exemplo ignis, qui naturaliter eſt determinatus ad comburendum lignum ſibi applicatum; & tamen illa combuſtio eſt contingens, quia per effuſionem aquæ poteſt impediri; & idem dicit eod. lib. lect. 13. & 6. Metaphyſ. lect. 2. & 2. Phyſ. lect. 8. in princ.

Quo ſuppoſito dicendum eſt, quòd ſumma efficacia, & omnipotentia diuinæ voluntatis eſt prima radix, & prima cauſa efficiens contingéntiæ, quæ reperitur in rebus, vt docet expreſsè S. Thom. 1. p. q. 2.

 19.

19. art.8. vbi ait, quòd, quia Deus vult quædam contingenter euenire, *aptauit cauſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingentes eueniant*; ex quo infert, quòd non propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter; quia cauſæ proximæ ſunt contingentes: ſed propterea quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes cauſas ad eos præparauit. Cauſa verò proxima, & formalis contingentiæ ſumitur ex cauſa ſecunda defectibili per concurſum alterius cauſæ. Ita docet S.Doctor 1. p. q. 14. art. 13. ad 1. vbi ait, quòd licèt cauſa ſuprema ſit neceſſaria, tamen effectus poteſt eſſe contingens propter cauſam proximam contingentem. Sicut germinatio plantæ eſt contingens propter cauſam proximam contingentem, licèt motus Solis, qui eſt cauſa prima, ſit neceſſarius. Idem docet 3. cont. Gent. cap. 86. & 1. p. q. 105. art.6. & 6. Metaph. text.5.

Probatur. Contingentia formaliter

ter

ter loquendo,ſonat imperfectionem, & defectibilitatem : ergo proxima, & formalis ratio illius aſſignanda eſt ex parte cauſæ ſecundæ defectibilis, & impedibilis.

3. Præterea; nam S. Thom. 3. contr. Gent. citato ex eo probat, quòd à cauſis naturalibus poſſint euenire effectus contingentes; quia deficere poſſunt propter conditionem materiæ; ergo defectibilitas cauſæ ſecundæ eſt proxima, & formalis ratio contingentiæ.

4. Quo fit, quòd nullus effectus poſſit dici formaliter contingens in ordine ad cauſalitatem Dei, præſertim quando immediatè producitur ab illo. Ita docet S. Thom. in 1. ſent. diſt. 43. q. 2. art. 1. ad 4. & q. 16. de malo, art.7. ad 15. & q. 23.de verit. art. 1. ad 2. in quibus locis ait,Deum non eſſe cauſam rerum neceſſariam, neque contingentem, ſed liberam, & huius rei duplicem aſſignat rationem. Prima eſt, quia neceſſarium, & contingens ſunt conditiones pro-

priæ cauſæ creatæ & limitatæ: ſed voluntas diuina, cùm ſit cauſa vniuerſaliſſima omnium, eſt ſuper omnem conditionem,& modum cauſæ creatæ; ergo non eſt formaliter cauſa contingens. Hanc rationem aſſignat q. 16. citata de malo. Secunda ratio eſt; nam de eſſentia cauſæ contingentis eſt, quòd ſit mutabilis, & impedibilis; ſed voluntas diuina nec eſt mutabilis, nec impedibilis per aliam cauſam; ergo non eſt cauſa formaliter contingens. Hanc aſſignat in 1. ſent. & q. 23. de verit citata. Confirmatur. Cauſa contingens, vt contingens, includit intrinſecè imperfectionem: ergo non poteſt Deo formaliter competere, in quo nulla poteſt eſſe imperfectio. Vnde Caietanus 1. p. q. 14. art. 13. §. quoad ſecundum igitur, poſtquam dixit, quòd contingentia imperfectionem in libertate importat, quia ponit mutabilitatem, ſubdit: *Et iccirco D. Thom. in 1. ſent. diſtinct. 38. preueniens inepta*

moder

modernorum vocabula negat, Deum cauſare contingenter: & rationes adductæ ex S. Thoma hoc ipſum efficaciter probant.

CAPVT XIV.

Qualiter liberum arbitrium aliquid operetur ex ſeipſo, quando conſentit Deo excitanti, & mouenti.

ILli Theologi, qui negant prædeterminationes humanorum actuum, tenent conſequenter, liberum arbitrium; dum conſentit Deo vocanti, aliquid ex ſe influere in hoc ſenſu; ita videlicet, vt ipſum influere liberi arbitrij non procedat à Deo, tanquam à prima cauſa, per ſe efficiente, quòd liberum arbitrium conſentiat vel ſe determinet, ſed à ſolo libero arbitrio ſe liberè detriminante. Hæc tamen ſententia nec videtur vera, nec ad mentem SS. Aug. & Thom. Ad cuius euidentiam 1. *Ex diſp. 96.*

 conſi

conſiderandum eſt, quòd, vt 1. p. q. 105. art.4. ad 2. docet S. Doctor, dupliciter poteſt intelligi liberum arbitrium moueri, vel aliquid operari ex ſeipſo, dum mouetur efficaciter à Deo ad conſenſum. Primò, vt moueri vel operari ex ſe accipiatur, vt ſignificat idem, quod operari à principio intrinſeco ſe liberè mouente & determinante; & in hoc ſenſu omnes Catholici fatentur, liberum arbitrium moueri vel operari ex ſeipſo: id enim ſequitur præuidentem conſequentiam ex principiis fidei, & in hoc ſenſu intelligitur Auguſtinus ſuper illud Pſal. 78. *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter.* vbi ait; *Cùm adiuuari nos vult, neque ingratus eſt gratiæ, neque tollit liberum arbitrium: qui adiuuatur, etiam per ſeipſum aliquid agit.* Et tract. 4. in epiſt. Ioan. ait: *Si dicis, adiutor meus eſto; aliquid agis. nam ſi nihil agis, quomodo ille adiuuat?* Idem docet de verbis Apoſtoli, ſerm. 13. & de perfectione iuſtitiæ contra

tra Cæleſtium. Secundo modo poteſt intelligi, ita vt moueri vel aliquid operari ex ſe, idem ſignificet quod operari non ab alio priori agente, vel ab alia cauſa per ſe efficiente, vt ipſum arbitrium cooperetur: & in hoc ſenſu liberum arbitrium creatum nihil operatur ex ſe, vel à ſeipſo. Sed ipſum operari, ſeu influere in conſenſum, & piam operationem reduci debet, tanquam cauſam priorem per ſe efficientem in abſolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis; quamuis Deus non efficiat in nobis eundem conſenſum ſine nobis liberè cooperantibus. Ita docet S. Thom. loco ſuperiùs allegato, & colligitur ex Gelaſio PP. Epiſt. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum; vbi ſic ait: *Quis autem audeat dicere, Chriſtianos aliquid habere boni ſine gratia? quando magiſter gentium clamat, cuncta breuiter in ſe dona concludens: Gratia Dei ſum id, quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit, vt*

oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſecutus; atque monſtraret cooperatorem ſe eſſe gratiæ ſubſequendo. Sed plus omnibus, inquit, illis laboraui. Ac rurſus veritus, ne de ſe præſumere videretur, adiunxit: Non ego, ſed gratia Dei mecum. Non dixit: Ego, & gratia Dei mecum, ſed poſuit gratiam præcedentem ſe; ſed cooperari Deo vocanti eſt aliquid boni: ergo id non habet à ſeipſo liberum arbitrium, ſed à gratia cooperante, qua Deus donat bonum velle. Idem docet multis in locis S. Aug. ſed præſertim lib. 1. retract. c. 9. vbi ait: *Et quia omnia bona (ſicut dictum eſt) & magna, & media, & minima ex Deo ſunt; ſequitur, ex Deo ſit, & bonus vſus liberæ voluntatis, quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis.* Et lib. de grat. Chr. cont. Pelag. & Cæleſt. cap. 13. *Si data eſt*, (inquit) *non dicitur iuſtitia noſtra, ſed Dei, quia ſic ſit noſtra, vt ſit nobis ex Deo.* Et lib. de don. perſeu. cap. 14. *Si in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil eſt, profe-*

cto

Ëo nec de obedientia perſeuerantiſſima gloriandum eſt, neque ita noſtra tanquam non nobis deſuper donata dicenda eſt. & lib.2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 18. *Sed laborant homines inuenire in noſtra voluntate, quid boni ſit noſtrum, quod nobis non ſit ex Deo, & quomodo inueniri poſſit ignoro.* Cùm ergo concurſus noſtræ voluntatis conſentientis, quo Deo vocanti, & mouenti cooperatur, in quantùm eſt concurſus voluntatis, ſit aliquid; relinquitur quòd illum habeat ex Deo. Et in libro de geſtis Pelag. cap. 14. explicans illud Apoſtoli: *Non ego: Dei gratia mecum, ait: Nec ipſum ſanè laborem ſibi auſus eſt arrogare. Cùm enim dixiſſet: Plus omnibus illis laboraui; continuò ſubiecit: Non ego, ſed gratia Dei mecum. O magnum gratiæ præceptorem, confeſſorem, prædicatorem! Quid eſt hoc? Plus laboraui, non ego. Vbi ſeſe extulit aliquantum voluntas, vbi continuò vigilauit pietas, & tremuit humilitas; quia*

ſe agnouit infirmitas. Fauent huic ſententiæ SS. Patres, qui docent, totum eſſe tribuendum gratiæ. Hi ſunt Cyprianus, Gregorius, Nazianzenus, Baſilius, Ambroſ. Paul. Oroſius, Anſelmus, Bernardus, Damaſcenus, & alij, quorum verba adducenda ſunt infra lib. 3. cap. 1. numer. 2. Idem docet S. Proſper cont. Collat. de lin. 11. cùm ait: *Impius ſenſus, qui putat, beatiorem eſſe hominem, cui Deus nihil dederit, quam cui vniuerſa contulerit.* fauet contra Arauſican. I I. cap. 16.

Præterea probatur ratione ſuprà cap. 1. num. 6. adducta, & teſtimoniis Scripturæ ſacræ, & Conc. Florent. confirmata: nam quod non habet à ſeipſo eſſe, non habet à ſe operari.

5. Præterea probatur; Deus operans per gratiam, & liberum arbitrium, non ſunt duæ cauſæ partiales, reſpectu piæ operationis, ſed quælibet eſt totalis in ſuo genere, quarum vna, videli

videlicet liberum arbitrium, ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo mouenti per gratiam, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo liberum arbitrium nihil operatur à ſeipſo, dum influit in piam operationem, ſed ipſum influere accipit ab ipſa gratia adiuuante: etenim ſi liberum arbitrium aliquid ex ſe operaretur; Deus, & liberum arbitrium concurrerent, vt duæ cauſæ partiales: quotieſcumque enim duæ cauſæ ſimul concurrunt ad eumdem effectum, ita vt quælibet influat à ſeipſa abſque eo quod prædetermineiur ab alia, vel ab ipſa accipiat actualem influxum, conueniunt ad illum effectum producendum, vt cauſæ partiales; vt apparet in duobus trahentibus nauim.

Argumenta verò, quæ in contrarium opponuntur, ſolùm probant, **liberum noſtrum arbitrium aliquid operari ex ſe, hoc eſt, à principio intrinſeco actiuo, liberè ſe mouente, & determinante: non tamen oportet, quòd illud principium ſit primum** 6.

non

non motum ab alio. Nec ex hoc ſequitur,quòd motus liberi arbitrij ſit ei violentus; nam ad rationem violenti requiretur, quòd paſſum nullam conferat vim, vt explicat S. Thom. quæſt.22. de verit. art.8. in Corp.

7. Quo fit, vt bonus vſus ſeu cooperatio liberi arbitrij, quo Dco excitanti, & vocanti conſentit, etiamſi conſideretur, in quantum proprius influxus, & cooperatio arbitrij non procedat, vt quidam dixerunt à ſola & innata eius libertate, bonis ac malis prædeſtinatis ac reprobis communi; ſed reducenda ſit, tanquam in primam cauſam efficientem in ipſum Deum; vt ſuprà oſtenſum eſt, quamuis non fiat ſine nobis liberè concurrentibus & cooperantibus.

Propterea probatur influxus quo liberum arbitrium influit in piam operationem, ſiue in bonum vſum gratiæ excitantis, eſt ſupernaturalis,

cùm ſit circa obiectum ſupernaturale: ergo debet prouenire à principio ſupernaturali; operationes enim ſpecificantur ex principiis actiuis, vt ſæpe docet S.Thom. Sed ſola, & innata libertas, non includit aliquod principium actiuum ſupernaturale, cùm libertas ſecundùm ſe pertineat ad ordinem naturæ: ergo ille influxus prouenire non poteſt à ſola, & innata libertate. Si dicatur, piam operationem habere, quòd ſit ſupernaturalis, non quidem ex innata hominis libertate, ſed ex influxu gratiæ excitantis, quæ conſentiente iam libero arbitrio ſimul cum illo producit eamdem operationem. Contrà; nam liberum arbitrium motum à Deo, verè producit operationem ſupernaturalem charitatis, verbi gratia, aut pœnitentiæ: ergo influxus in eamdem piam operationem, & cauſalitas eius debet eſſe ſupernaturalis; implicat enim, actum eſſe ſupernaturalem, reſpectu alicuius po-

tentiæ

tentiæ, vel cauſæ actiuæ, & quòd cauſalitas, ſiue influxus eiuſdē cauſæ, non ſit ſupernaturalis, ſed merè naturalis; alias idem actus indiuiſibilis, eſſet intrinſecè compoſitus ex entitate naturali, & ſupernaturali. Si enim ſupernaturalitas actus eſt à ſola gratia, & non à libero arbitrio, & libertas eiuſdem actus eſt effectiuè à ſola innata libertate: ergo aliquid naturale reperitur in bono vſu liberi arbitrij, quòd ſit eidem arbitrio pro ſola, & innata eius libertate tribuendum, & aliquid ſupernaturale, quód ſit referendum in ſolam gratiam, tanquam in cauſam efficientem, & ita idem actus erit compoſitus ex naturali & ſupernaturali entitate.

Confirmatur; vt docet S.Thom. 1.p. quæſt.23. art.5. non eſt diſtinctum, quód eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione, ſicut nec eſt diſtinctum, quòd eſt ex cauſa ſecunda, & cauſa prima: diuina enim prouidentia producit effectus per operationes

tiones cauſarum ſecundarum: ergo eadem ſupernaturalitas actus charitatis aut pœnitentiæ, quæ producitur à Deo per gratiam, tanquam à cauſa prima, ordinis ſupernaturalis, produci debet effectiuè à libero arbitrio, tanquam à cauſa proxima per influxum ſupernaturalem: ergo ex ſola, & innata libertate non poterit influere in actum ſupernaturalem, ſiue in bonum vſum gratiæ excitantis; non ergo poterit idem bonus vſus reduci in ſolam,& innatam arbitrij creati libertatem. Sed de hoc plura dicta ſunt ſuprà.

Ex eiſdem principiis manet excluſa illorum ſententia, qui affirmant, liberum arbitrium eſſe primam radicem, vel primam cauſam ſuæ determinationis, etiamſi addant illam particulam *quodammodo*, niſi in hac propoſitione ſit magna æquiuocatio. Si enim loquantur de prima radice, & cauſa proxima, non oportet addere illam particulam *quodammodo*, ſed abſolutè dicendum eſt, 9.

quòd

quòd voluntas mota à Deo ſit cauſa proxima ſuæ determinationis, ſicut eſt cauſa proxima piæ operationis. Si verò loquantur de prima radice & cauſa, quæ non dependet ex alia priori cauſa efficiente, vt voluntas ſe liberè determinet, concedi non debet, arbitrium creatum, eſſe primam radicem, vel cauſam ſuæ determinationis, vt conſtat ex dictis, quod etiam ampliùs patebit infrà, vbi manifeſtum fiet, quòd Deus per auxilium efficax verè efficienter faciat, quòd voluntas ſe liberè determinet; aliàs voluntas creata eſſet ſimpliciter primum liberum, & primum ſe determinans, & ita darentur ſimpliciter duo prima principia, ac per conſequens, Deus non eſſet prima cauſa omnium, quæ quoquomodo habent eſſe, quod eſt magnum inconueniens.

10. Multo minus audiendi ſunt, qui diſtinguunt inter conuerſionem voluntatis, & determinationem eiuſdem voluntatis, & aſſerunt, quòd, quamuis

quamuis conuerſio, & conſenſus voluntatis ſit ab ipſa voluntate, & à Deo ſimul cum voluntate eamdem conuerſionem & conſenſum efficiente, determinatio tamen voluntatis, quæ vtrobique fit, eſt ab ſola voluntate pro ſua innata libertate ſe liberè applicante ac determinante ad conſenſum, aut diſſenſum, & non à Deo ſua omnipotentia illam determinante; addúntque, non eſſe concedendum, Deum cum voluntate ſeipſam determinante ſimul eam determinare, ſicut conceditur, Deum cum voluntate ſimul natura producere effectum: hoc enim manet ſatis impugnatum ex his, quæ ſuperiùs dicta ſunt. Qualiter autem, poſtquam Deus miſericorditer excitauit hominem, expectet eius conſenſum, vt purgari velit, dicetur infrà.

CAP

CAPVT XV.

Quòd ſuppoſita gratia excitante conſenſus ſeu cooperatio liberi arbitrij non ſit primò inchoanda à voluntate creata, ſed à voluntate diuina, & ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ.

1. *Ex diſput. 98.* QVidam dixerunt, quòd multæ loquutiones non ſolùm Sanctorum, ſed etiam diuinæ Scripturæ non poſſunt ſatis intelligi, & ad veram praxim reduci, ſi ſupernaturalis conſenſus, etiam poſita excitatione, & aliis ex parte hominis prærequiſitis, inchoandus eſt ab efficaci Dei voluntate prædeterminata ad vnum. Quibus verbis ſignificaſſe videntur, determinationem voluntatis ſuppoſita gratia excitante, quæ ſolùm moraliter mouet voluntatem ad actum liberum, primò inchoari ab eadem voluntate creata pro innata eius libertate.

Sed

Sed hic modus dicendi non videtur conueniens, nec congruit cum ſupradictis ex doctrina SS. Patrum, præſertim Auguſtini & Thomæ. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd in ſubiecta materia inchoatio conſenſus arbitrij non eſt attendenda, vel accipienda ſecundùm prioritatem temporis, ſed ſecundùm prioritatem cauſalitatis; nam in eodem prorſus temporis inſtanti Deus, & liberum arbitrium diuina gratia excitatum & motum ſimul inchoat, attingunt, & producunt ipſum velle, ſeu conſenſum eiuſdem arbitrij: Deus quidem vt prima cauſa, arbitrium autem, vt cauſa proxima Deo non ſolùm in eſſendo, ſed etiam in agendo ſubordinata. Prioritas autem cauſalitatis poteſt dupliciter explicari. Primò ita, vt in aliquo priori naturæ intelligatur actus liber inchoari à ſolo Deo, antequam ad illum concurrat noſtrum liberum arbitrium. Secundò ita, vt prioritas cauſalitatis ſolùm attendatur inter 2.

cauſa

cauſalitatem Dei, & cauſalitatem noſtri arbitrij, ratione cuius cooperatio noſtri arbitrij ſit effectus cauſalitatis, vel cooperationis diuinæ; ac per conſequens, iſta cauſalitas ſit vera: quia Deus operatur, homo cooperatur: quia Deus efficit, vt arbitrium creatum conſentiat, & velit, ideo idem arbitrium conſentit,& vult.

3. Ad cuius pleniorem explicationem conſiderandum eſt, quòd prima cauſa includit duo, habet enim quòd ſit prima, & ſecundùm hoc dicit habitudinem ad ſecundam cauſam, quam mouet & applicat ad operandum. Habet etiam quòd ſit cauſa, & ſecundùm hoc dicit habitudinem ad effectum, ſeu operationem, quam producit per cauſam ſecundam. Similiter etiam in cauſa ſecunda, diſtinguuntur iſtæ duæ rationes, ſeu habitudines;nam in quātum ſecunda, dicit habitudinem ad primam cauſam, à qua mouetur, & applicatur ad operandum, ſed in quan

quantum cauſa dicit habitudinem ad effectum ſeu operationem, quam à Deo mota, & adducta producit. In cauſa autem prima priùs intelligitur habitudo ad cauſam ſecundam, quàm intelligatur habitudo ad effectum, quem efficit per eamdem cauſam ſecundam. Similiter etiam in cauſa ſecunda prius ratione eſt habitudo ad cauſam primam, à qua mouetur, quàm habitudo ad effectum, quem producit, eo quòd cauſa ſecunda non mouet, niſi mota à prima, vt ſuprà oſtenſum eſt.

Ex quo infertur, quòd cùm Deus 4.
ſua gratiá adiuuante cooperatur nobiſcum velle, & perficere, eius operatio reſpicit duo, vt notauit Capreolus in 2. d.28. q.1. art.3. ad 12. videlicet noſtram voluntatem, quam mouet efficaciter ad operandum hoc, & etiam reſpicit ipſum velle noſtrum, quod cum ipſa voluntate efficit. Voluntas autem noſtra ſecundùm vnam tantùm rationem habet, quòd operetur, videlicèt com-

para

paratione actus vel effectus liberi, quem producit, eo quòd non influit in ſeipſam antecedenter ad productionem actus liberi, ſed ſolùm influit cum Deo, & gratia adiuuante in ipſum actum liberum.

5. Dicendum eſt ergo, quòd ſi prioritas cauſalitatis accipiatur ſecundùm habitudinem, quam prima cauſa, & ſecunda dicunt ad effectum, quem producunt, ſeu ad actum liberum, Deus non inchoat phyſicè noſtrum velle prius natura vel cauſalitate, quàm ad illud concurrat arbitrium noſtrum. Nam cùm Deus non operetur illud velle, niſi per noſtram voluntatem liberam, quam mouet, & applicat, vt ipſa velit; & modificet ſuum concurſum in ipſa cauſa ſecunda conformiter ad eius naturam; impoſſibile eſt, quòd Deus in aliquo priori temporis vel naturæ, efficiat in nobis ipſum velle, aut aliquid illius, in quo ad illud efficiendum noſtrum liberum arbitrium non concurrat.

Si

Si verò prioritas cauſalitatis ac- 6.
cipiatur ſecundùm habitudinem immediatam, quam prima cauſa dicit ad cauſam ſecundam, & cauſa ſecunda ad primam, à qua præmouetur, & prædeterminatur ad operandum, dicendum eſt conſenſum noſtri arbitrij primò inchoari phyſicè à ſolo Deo, quatenus efficaci motione efficit nos velle. Nec eſt admittendum, voluntatem creatam primò illum inchoare, ſed neceſſariò fatendum eſt, cauſalitatem noſtri arbitrij eſſe poſteriorem ordine rationis cauſalitate Dei, & effectu illius. Itaque prius ratione, quàm liberum noſtrum arbitrium cauſet, operetur aut velit, Deus ſua gratia efficit, vt ipſum arbitrium cauſet, operetur, & velit.

Probatur primò ex Conc. Arauſ. 7.
II. can. 25. vbi ſic dicitur, *Hoc etiam ſalubriter profitemur, & credimus, quòd in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur; ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus*

bonis meritis, & fidem, & amorem ſui prius inſpirat. Ecce dicit Concilium, quòd in omni opere *bonos nos non incipimus:* ergo Deus eſt qui incipit, & inchoat efficiendo, vt velimus. Et Can. 20. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo; nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtet, vt facit homo.* Ex quibus locis habetur, cauſalitatem liberi arbitrij reſpectu conſenſus, & cuiuſcunque piæ operationis effectum eſſe cauſalitatis, vel operationis diuinæ, ac per conſequens cauſalitatem Dei priorem eſſe ſecundùm ordinem rationis cauſalitate noſtri arbitrij: ergo Deus eſt, qui primò inchoat. Item in Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. cap. 16. docemur: *Chriſtum, tanquam caput, in membra, & tanquam vitem in palmites in ipſos iuſtificatos virtutem influere, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur.* Si ſemper antecedit; ergo primò inchoat conuerſionem noſtram efficiendo, vt conſentiamus.

Secun

Secundò probatur ex illa Eccleſiæ Collecta: *Actiones noſtras quaſumus Domine aſpirando præueni, & adiuuando proſequere; vt cuncta noſtra oratio, & operatio à te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur.* Ergo Deus eſt, qui primò incipit. 8.

Tertiò probatur auctoritate Sanctorum, præſertim Auguſtini lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. dicentis: *Ipſe*, ſcilicet Deus, *vt velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*, &c. ex quo teſtimonio Capreolus art. 3. allegato colligit, S. Auguſtinum lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. diſtinguere duplicem Dei modum operandi circa bonum velle noſtrum. Vnus eſt ſibi proprius, in quo voluntas noſtra non coopératur, vtpote facere nos velle: alius eſt modus ſibi & voluntati communis, ſcilicet cauſare volitionem. Et expreſſiùs idem docet lib. 2. contr. duas epiſt. Pelag. cap. 8. vbi ait: *Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipſum cœptum erit meritum,* 9.

cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium. Et paulo inferiùs : *Non bene intelligendo falluntur*, ſcilicet Pelagiani, *vt exiſtiment cor præparare, hoc eſt, bonum inchoare, ſine adiutorio gratiæ Dei ad hominem pertinere* : ergo ſecundùm Auguſtinum, ad inchoandum bonum opus requiritur adiutorium gratiæ, per quod Deus efficiat, vt homo inchoet illud opus bonum: quod etiam oſtendit cap. 8. ſequenti. Idem docet S. Proſper, epiſt. ad Ruffin. paulo poſt princip. & in epiſt. ad Auguſt. vbi ait : *Quòd originaliter malus receptionem boni non à ſummo bono, ſed à ſemetipſo inchoare, malè creditur.* Sentit ergo Deum primò inchoare opus bonum. Fauet maximè huic ſententiæ, illud dictum, quod ex Chryſoſt. refert Sixtus Senenſis lib. 5. biblioth. Sanct. annot. 101. *Nos quidquid boni habemus, ex præuenientis, vocantis, & ſemper incipientis gratiæ benignitate habere.* Conſentit Bernardus tractatu de grat. & lib. arb. cùm ait : *Ad hoc vtique præueniens,*

nempe gratia, *vt iam ſibi deinceps co-operetur*, ſcilicet liberum arbitrium, *ita tamen, vt quòd à ſola gratia cœptum eſt, pariter ab vtroque perficitur; vt mixtim, non ſigillatim, ſimul non viciſſim per ſingulos profectus operentur.*

Quartò probatur ratione. Nam cauſalitas influxus, & cooperatio liberi arbitrij, qua vult Deo mouenti coöperari, & cooperatur; eſt effectus Dei, & auxilij efficacis in genere cauſæ efficientis, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo ordine naturæ & cauſalitatis prius eſt operatio Dei, quàm cooperatio liberi arbitrij: ergo ipſe Deus inchoat conſenſum arbitrij ipſum mouendo vt cooperetur. 10.

Quintò probatur. Liberum arbitrium cooperatur Deo, & gratiæ ipſius ſubſequendo, vt dicit Gelaſius epiſt. 5. ad Epiſcopos per Picenum, & S. Gregor. 33. moral. cap. 20. Ergo Deus, & gratia efficax illius cooperatur eidem arbitrio illud præuenien- 11.

do, atque ordine cauſalitatis antecedendo.

12\. Sextò probatur. Si voluntas creata eſt, quæ primò inchoat ſuum conſenſum, quando vult, & prout vult pro innata eius libertate, ſequitur quòd initium proximum noſtræ ſalutis, quo iuſtus diſcernitur à peccatore, ſit in nobis ex nobis, ac per conſequens, quòd imperfectum eſt, & inualidum eſſet ex Deo; quod autem perfectum eſt, & firmum, eſſet naturæ tribuendum, & non gratiæ. Nam conſenſus liberi arbitrij cooperantis Deo vocanti eſt præparatio, ſeu proxima diſpoſitio ad iuſtificationem, vt ex Conc. Trid. habetur: ergo ſi primum initium huius conſenſus, & eius inchoatio eſt ex nobis pro innata arbitrij libertate, & ſolùm Deus incipit illum conſenſum excitando, & alliciendo ad illum noſtram voluntatem, ſequitur proximum initium ſalutis eſſe ex natura, & non ex gratia præparante,

quod

quod tamen non poteſt admitti.

Confirmatur. Si voluntas creata eſt quæ primò inchoat ſuum conſenſum, ſequitur quòd ſit primum liberum prima radix, & prima cauſa ſuæ determinationis. Conſequens autem non eſt dicendum; nam cùm omne liberum creatum ſit per participationem liberum, neceſſariò debet reduci, tanquam in cauſam priorem, in primum liberum, quod eſt tale per eſſentiam, ſcilicet in Deum, aliàs darentur duo prima principia, vt ex S. Thoma ſuperiùs deducebamus. 13.

Sed contrà obiicitur. Initium actus volendi non diſtinguitur realiter ab ipſo actu volendi: ſed in nullo priori etiam naturæ Deus efficit actum volendi, antequam ad illum concurrat effectiuè noſtrum liberum arbitrium; aliàs noſtrum arbitrium in ordine ad actum volendi, haberet ſe merè paſſiuè recipiendo ipſum actum à ſolo Deo productum, quod eſt hæreſis Lutheri, vt ſuprà dictum 14.

eſt: ergo primum initium actus volendi, & eius inchoatio non eſt à Deo antecedenter ad liberum concurſum & cooperationem noſtri arbitrij. Reſpondetur, argumentum hoc ſolùm concludere, actum volendi non eſſe in aliquo priori à Deo, in quo non procedat efficienter à creata voluntate à Deo mota: non tamen probat, cauſalitatem Dei, qua efficit, vt voluntas noſtra cooperetur, & conſentiat, non eſſe priorem ordine naturæ libera cooperatione eiuſdem voluntatis.

CAPVT XVI.

Quòd iſta cauſalis ſit falſa, quia homo præuentus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo, & conuertitur; ſed è contra ideo conuertatur, quoniam à Deo adiuuatur.

Ex

EX iis, quæ dicta ſunt, conſtat, reiiciendam eſſe quorundam Theologorum ſententiam aſſerentium, quòd, licèt in eodem prorſus momento temporis, & naturæ Deus, & voluntas operari incipiant: tamen Deus operatur, quia voluntas noſtra operatur, & hoc eſſe, quod aliqui dicunt, voluntatem prius natura operari quàm Deum, non prioritate inſtantis in quo, ſed à quo, & ideo hanc cauſalem eſſe veram: *Quia homo vult conſentire, ideo adiuuatur à Deo; quia homo vult conuerti, ideo gratia excitans tranſit in adiuuantem, ſiue cooperantem.* Sed hæc ſententia facilè impugnatur ex iis, quæ ſuperiùs præmiſſa ſunt; vnde ex aduerſo dicendum eſt, quòd ideo voluntas vult, quia Deus vult, eam velle; ideo cooperatur, quoniam à Deo adiuuatur. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt, potiſſimam controuerſiam S. Auguſtini cum Pelagio, & SS. Proſperi & Hilarij cum Maſſilienſibus fuiſſe de auxilio gratiæ adiuuantis, quo Deus humanas

1. *Ex diſp. 99.*

præuenit voluntates, & efficit, vt liberè conſentiant, quod ſic oſtenditur.

2. Primò. Nam S. Auguſtinus epiſt. 107. ad Vital. id expreſsè affirmat, enim ait: *Recognoſcis me, vt puto, in his quæ nos ſcire dixi, non omnia quæ ad fidem Catholicam pertinent, commemorare voluiſſe, ſed ea tantùm quæ ad iſtam, quæ inter nos agitur de Dei gratia, quæſtionem: vtrùm præcedat hæc gratia, an ſubſequatur hominis voluntatem, hoc eſt, vt planiùs id eloquar: vtrùm ideo nobis detur, quia volumus; an per ipſam Deus etiam hoc efficiat, & velimus.* Et lib. 3. Hypognoſt. propoſitam quæſtionem diſſoluens, & errorem impugnans Pelagij ait: *In omni itaque opere ſancto prior eſt voluntas Dei, poſterior liberi arbitrij, id eſt, operatur Deus, cooperatur homo. Quòd ſi dicas, vt dicere conſueuiſti, quia ego prior volui, Deus voluit, iam meritum facis, vt gratia ex operibus iam non ſit gratia, ſed merces.* Et S. Proſper epiſt. ad Aug. *In iſtis Pelagianæ prauitatis reliquiis non mediocris virulentiæ fibra nutritur.*

tritur, ſi principium ſalutis mala in homine collocatur: ſi diuinæ voluntatis impiæ voluntas humana præfertur, vt ideo quis adiuuetur, quia voluit, non ideo quia adiuuatur, velit: ſi originaliter malus receptionem boni non à ſummo bono, ſed à ſemetipſo inchoare malè creditur.

Si dicatur, Pelagium omnem gratiam præuenientem etiam excitantem abnegaſſe; & proptereà ad eius ſententiam pertinere non poſſe illam cauſalem: *Quia homo præuentus gratia excitante vult cooperari, ideo adiuuatur à Deo.* Cauſalis nanque Pelagij ab Auguſtino damnata hæc fuit: *Quia homo ex ſolis viribus naturæ vult ad Deum conuerti, & operari, ideo adiuuatur ab eo.* Ab iſta autẽ cauſali longiſſimè diſtant alienæ cauſales ſuperiùs commemoratæ. Contra hoc vrget argumentum; nam (vt ſuprà lib. 1. cap. 11. oſtenſum eſt) Pelagius in vltimo ſtatu ſuæ hæreſis, auxilium gratiæ interioris ad poſſe conceſſit: nega- 3.

uit autem adiutorium gratiæ per quam Deus efficiat, vt velimus: motus autem ſiue conſenſus voluntatis non incipit phyſicè à gratia excitante, ſed ſolùm moraliter: ergo ſi homo excitatus à Deo ideo conuertitur, vel adiuuatur, quia vult conuerti, primum initium phyſicum noſtræ ſalutis procedit à ſolo libero arbitrio, ac per conſequens, ſalus, & gratia ſecundùm merita noſtra dabitur. Secundò; nam idem argumentum procedit, etiamſi aſſeratur, quòd gratia excitans præcedat hominis conſenſum. Etenim ſi liberum arbitrium à Deo excitatum ideo adiuuatur, quia vult cooperari, ſequitur, quòd talis cooperatio præcedat gratiam adiuuantem, vnde gratia adiuuans eſſet pediſſequa, & non præuia cooperationi arbitrij, atque humanorum meritorum: ac per conſequens dicendum eſſet, gratiam adiuuantem ſecundùm merita noſtra dari, quamuis prima gratia excitans omnino gratis

gratis donetur. Et licèt Pelagius aſſeruerit, gratiam excitantem, quam admiſit ad poſſe ſecundùm merita noſtra dari, tamen Semipelagiani, vt ſuprà viſum eſt, expreſsè admiſerunt, gratiam excitantem præuenire omnia pietatis opera, gratiſque à Deo nobis conferri abſque vllo prorſus merito, etiam de congruo, vt patet ex illis verbis S. Proſperi epiſt. ad Auguſt. *Quos gratis vocatos dignos futura electione, & de hac vita bono fine exceſſurus eſſe prauiderit*; quia tamen dixerunt, dari homini gratiam adiuuantem, quia eadem gratia excitante præuentus vult cooperari, & conſentire Deo vocanti, ideo impugnantur à S. Proſpero in verbis adductis, & concludit hominem velle, quia adiuuatur. Non enim ait, quia excitatur velit, ſed *quia adiuuatur*: ſentit ergo quòd etiamſi homo gratis excitetur à Deo non adiuuetur, quia vult, ſed potiùs, quia adiuuatur velit.

Præterea probatur. Si Deus adiuuat 4.

iuuat voluntatem, quia voluntas vult, & non econtra: ergo Deus operatur, quia voluntas creata coöperatur, & non econtra, & ita ſequitur, quòd operatio Dei à creata voluntate dependeat, & aliquo modo ab ea ad actualiter concurrendum prædeterminetur, quod eſt impoſſibile, cùm nulla actio cauſæ ſecundæ præuenire poſſit vniuerſaliter operationem primi agentis, vt 3. cont. Gent. cap. 149. docet S. Thom. Confirmatur; Quod eſt æternum, non poteſt ab aliquo temporali eſſe dependens; ſed efficax decretum Dei quo ſtatuit, vt Petrus conuertatur tali tempore, eſt æternum: cooperatio autem Petri eſt temporalis: ergo efficacia eiuſdem decreti diuini pendere non poteſt à cooperatione arbitrij Petri: ergo nec temporalis cauſalitas Dei, quæ vim habet ab eodem decreto, pendere non poteſt à cauſalitate, vel cooperatione arbitrij creati: quamuis non ſit ſine illa; non ergo ideo Deus in tempore operatur

peratur, quia homo cooperatur, ſed econuerſo, ideo cooperatur homo, quia operatur Deus, & ab eo adiuuatur.

CAPVT XVII.

Quòd collatio efficacis auxilij ſit adæquata cauſa, quòd liberum arbitrium conuertatur.

QVidam verò non intelligentes, qualiter ſaluetur arbitrij libertas, ſi aſſeratur gratiam adiuuantem ſeu collationem efficacis auxilij eſſe cauſam adæquatam, quòd homo conuertatur, dixerunt, id nulla ratione admittendum eſſe. Sed, ſi prædicta propoſitio rectè intelligatur, apparebit eſſe veriſſimam, & modo loquendi ſacræ Scripturæ, & Sanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ, valde conformem. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt,

r. *Ex diſput. 100.*

eſt eſſe magnam differentiam inter iſtam propoſitionem: *Solus Deus eſt cauſa, quòd homo conuertatur,* & iſtam: *Solus Deus eſt cauſa actus conuerſionis,* quia non eſt idem prædicatum vtriuſque. Etenim in priori propoſitione prædicatum eſt totum illud complexum cauſa, quòd homo conuertatur, in quo inuoluitur concurſus liberi arbitrij hominis, quo influit in actum conuerſionis, & totum illud prædicatur de ſolo Deo; & ita ſenſus proprius illius propoſitionis eſt, quòd Deus, & nullus alius, præter Deum efficit, vt homo conuertatur, qui ſenſus eſt veriſſimus, vt patebit infrà. Cæterùm in hac propoſitione, *Solus Deus eſt cauſa actus conuerſionis*, prædicatum eſt illud complexum cauſa conuerſionis, quod quidem prædicatum affirmatur de ſolo Deo: illa autem dictio *ſolus*, tenet ſe ex parte ſubiecti, & excludit quodcumque aliud ſuppoſitum à conſortio prædicati, vt docet S. Thom. 1. p. quæſt. 31. art. 3. Et ita

 ſenſus

ſenſus eſt, quòd Deus, & nullum aliud ſuppoſitum, præter Deum efficit actum conuerſionis: qui ſenſus eſt falſus, vt dictum eſt.

Vnde abſolutè, & ſine vllo addito poteſt, & debet concedi, quòd Deus ſeu collatio auxilij efficacis ſit adæquata vel ſola cauſa efficiens, vt homo conuertatur, & liberè cooperetur Deo mouenti. Hæc eſt ſententia S. Thom. 1. 2. quæſt. 111. art. 2. vbi, cùm ad probandum, quòd non ſola gratia operetur in nobis ſalutem, adduxiſſet illud Auguſtini: *Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te*, reſpondet; quòd Deus non ſine nobis nos iuſtificat: quia per motum liberij arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus. Ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus, vnde tota operatio pertinet ad gratiam. Hæc eſt etiam ſententia Capreoli in 2. ſent. diſt. 28. quæſt. 1. art. 3. ad 12. vbi ait, quòd non ſolùm iuuat nos Deus ad bonum velle partialiter coëfficiendo, ſed etiam

quo-

quodam modo ſpeciali faciendo ipſam voluntatem partialiter concurrere; ita quòd ipſa voluntas partialiter concauſat applicata, & quaſi inſtrumentaliter mota à Deo ad ſic partialiter concauſandum. Et poſtquam in confirmationem huius doctrinæ quædam loca Auguſtini retuliſſet ſubdit, eum, ſcilicet Auguſtinum, diſtinguere duplicem Dei modum operandi circa bonum velle noſtrum: vnus eſt ſibi proprius, in quo voluntas noſtra non cooperatur, vtpote facere nos velle. Ecce affirmat, quòd Deus ſit ſola & adæquata cauſa faciens, vt velimus.

3. Probatur primò teſtimoniis S. Auguſtini, quæ pro eadem doctrina adducit Capreolus, vbi ſuprà. Etenim lib. de grat. & lib. arb. cap. 16. ait: *Certum eſt, nos velle cùm volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum, de quo dictum eſt: Præparatur voluntas à Domino, de quo dictum eſt; Qui operatur in nobis velle: certum eſt, nos facere cùm faci*

facimus: ſed ille facit, vt faciamus præbendo vires efficaciſſimas voluntati: qui dicit: Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis. Item paulo pòſt: *Vt ergo velimus, ſine nobis operatur: cùm autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum operatur: cùm ſine illo vel operante, vt velimus, vel cooperante, cùm volumus, ad bona pietatis opera nil valemus.* Ex quibus verbis infert Capreolus, ſolum Deum eſſe, qui ſuo auxilio ſpeciali efficit, vt homo velit, cooperetur, & conuertatur. Sentit ergo Auguſtinus, Deum eſſe adæquatam, & ſolam cauſam, quæ facit, vt homo conuertatur. Alia duo loca Auguſtini adducit Capreolus, quæ pro Canone conſtituta ſunt in Concil. Arauſ. locis ſuperiùs allegatis.

Præterea idem Auguſtinus lib. 1. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 19. explicans, qualiter homo trahatur à Deo, & lubens ac volens veniat, inquit: *Quis trahitur, ſi iam volebat? Et tamen* 4.

nemo

nemo venit, niſi velit. Trahitur ergo miris modis, vt velit, ab illo qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari, non vt homines quod fieri non poteſt, nolentes credant; ſed vt volentes ex nolentibus fiant. Quibus verbis non obſcurè docet, quòd quamuis homo per liberum arbitrium velit, ſolus tamen Deus ſuauiter illum ſua gratia trahendo efficit, vt velit. Eamdem doctrinam ſæpius confirmat Auguſtinus, & colligit ex pluribus locis Scripturæ, præſertim ex illo ad Rom.9. *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* & 1. Cor.4. *Quis enim te diſcernit?* Et ad Philipp.2. *Deus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.* Non enim ait Paulus: Deus eſt, qui cooperatur; nec ait, nobiſcum, ſed in nobis, vt intelligatur, quòd ſolus Deus eſt, qui per gratiam efficacem facit nos velle, & cooperari. Vnde ex eiſdem teſtimoniis, & aliis, quæ ſunt in vtroque Teſtamento quamplurima conuincit Pelagianos, ſolum Deum eſſe, qui operatur,

vt

vt operemur, & in lib. de grat. & lib. arb. cap. 5. ait: *Vt Paulus Apoſtolus efficaciſſima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat ſola. Sola*, inquit, quia non cooperabatur voluntas humana Deo in illa actione, qua præueniebatur, & præparabatur, vt vellet conuerti, & qua Deus efficiebat, vt conuerteretur, ſed ſolùm cooperabatur liberè, & effectiuè producendo ipſum actum conuerſionis.

In confirmationem huius ſententiæ adduci poſſunt omnia teſtimonia ſuperiùs allegata SS. Patrum aſſerentium, totum eſſe Deo attribuendum, & gratiæ illius, in iis quæ ad ſalutem pertinent, quia nimirum ſolus Deus per ſuam gratiam efficit, vt liberum arbitrium cooperetur. Vnde S. Proſper lib. de Ingratis, cap. 14. inquit. 5.

Vt tamen his ſtudiis auditor promoueatur,
Non doctor, neque diſcipulus, ſed gratia ſola
Efficit, inque graues adolet plantaria fructus,

fructus. Et cap. 25.

Nec quod ſola poteſt, cura, officióque miniſtri

Exequitur, famuliſve vicem committit agendi:

Qui, quamuis multa admoneant mandata vocantis,

Pulſant, non intrant animas, &c.

Ecce S. Proſper, ſolam gratiam efficere, ait, vt homo conuertatur, & ſalutares fructus afferat.

6. Secundò probatur ratione. Vt oſtenſum eſt, gratia, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales conuerſionis, ſicut duo trahentes nauim: ſed ipſa gratia determinat liberum arbitrium ad operandum, & efficit, vt ſecum ad conuerſionem concurrat: ergo gratia eſt totalis, & adæquata faciens, vt liberum arbitrium operetur.

7. Tertiò probatur; Efficacia gratiæ eſt, qua Deus efficit, vt homo conuertatur: ſed efficacia eiuſdem gratiæ eſt à ſolo Deo, & nullo modo dependet ex cooperatione arbitrij

trij creati, vt patebit infrà: ergo Deus eſt adæquata, & ſola cauſa, quæ facit vt homo conuertatur. Nec tamen ex hoc licet inferre, quòd noſtrum arbitrium non conuertatur liberè, ſed potiùs ſequitur oppoſitum. Nam ſi Deus per ſuam gratiam adiuuantem efficit, vt homo liberè conuertatur: ergo liberè conuertitur; ſed ſolùm ſequitur, quòd homo non ſit primum liberum, & primum deliberans ſimpliciter, aut primum ſe mouens ad conuerſionem, vt ex ſupradictis conſtat. Et per hoc ſoluuntur facilè omnia argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur; licèt enim Deus ſine adæquata & ſola cauſa faciens, vt homo velit, & piè operetur, non tamen eſt adæquata ſola cauſa piæ operationis efficiens.

CAP.

CAPVT XVIII.

Quòd hæc cauſalis ſit falſa, quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur: hæc autem vera; Homo à Deo ideo non conuertitur, quia non vult conuerti, ſed in peccato perſiſtere.

1. *Ex diſput.101.* REiicienda eſt in primis hæreſis lib.1. cap.3. relata multorum hæreticorum aſſerentium, Deum verè eſſe cauſam peccati, atque eius prouidentia homines peccare & cadere: contra quos diſputatur ex profeſſo 1.2.quæſt.79.art.1: Inter recentiores verò Theologos ſunt, qui exiſtiment, nulla ratione concedendum eſſe, quòd negatio auxilij efficacis ſit cauſa non conuerſionis in Deum, quatenus eſt pura negatio entis. Oppoſitum autem docet M.Bañes 1.p. quæſt.23. art.3. dub. vlt. ad 6. quæ ſententia ſi rectè intelligatur, veriſſima

ſima eſt, & ad mentem SS. Aug. & Thom. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt, quòd non conuerſio poteſt conſiderare dupliciter. Primò, quatenus in genere naturæ eſt pura negatio conuerſionis, qualis reperitur in homine dormiente, vel in homine imaginario, quia negatio dicitur tam de eo, quod eſt, quàm de eo, quod non eſt. Secundò poteſt conſiderari, quatenus eſt priuatio conuerſionis debitæ in eſſe, & culpabilis omiſſio.

Si ergo conſideretur non conuerſio, vt præcisè eſt negatio conuerſionis, concedendum eſt, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam nó conuerſionis, non quidẽ influens etiam indirectè, ſed tantùm illatiuè, quia bene ſequitur, *Si Deus non dat Petro auxilium efficax ad operandum, ille non operabitur. Si Deus non tribuat Petro auxilium efficax ad conuerſionem, ille non conuertetur.* Probatur primò auctoritate S. Thomæ, qui hanc ſententiam apertè docere videtur 1. 2. q. 79. art. 2.

1. in fin. Corp. vbi ait, quòd Deus aliquibus non præbet auxilium ad vitandum peccatum, quòd ſi præberet, non peccarent. Sentit ergo, Deum ſubtrahendo auxilium, eſſe cauſam non impedientem peccatum, ac ſubinde eſſe cauſam non conuerſionis, vt eſt mera negatio, modo ſuperiùs explicato. Et expreſſiùs q. 75. eiuſdem partis, art. 1. in Corp. idipſum docet; nam inquirens, vtrùm peccatum habeat cauſam, ait, quòd negationis alicuius poteſt duplex cauſa aſſignari. Prima eſt defectus cauſæ affirmationis: ad remotionem enim cauſæ ſequitur remotio effectus: ſicut obſcuritatis cauſa eſt abſentia Solis. Secunda eſt cauſa illa affirmationis, ad quam ſequitur negatio: illa enim eſt cauſa per accidens negationis conſequentis: ſicut ignis cauſando calorem ex principali intentione, conſequenter cauſat priuationem frigiditatis. Et ſtatim ſubdit, quòd pri-

mum

mum, ſcilicet defectus, cauſa affirmationis poteſt ſufficere ad ſimplicem negationem: non autem ad inordinationem peccati, quia non eſt ſimplex negatio, ſed priuatio eius, quod aliquid natum eſt, & debet habere. Ex quibus verbis deſumitur efficax argumentum, ſecundùm S. Thomam. Ad ſimplicem negationem conuerſionis ſufficit defectus, ſeu abſentia cauſa affirmationis eiuſdem conuerſionis: ſed collatio auxilij efficacis eſt cauſa affirmationis conuerſionis: nam per illud auxilium Deus efficit, vt homo conuertatur: ergo negatio eiuſdem auxilij eſt cauſa negationis conuerſionis, vt eſt ſimplex negatio. Confirmatur. Ad remotionem cauſæ, ſequitur remotio effectus, vt dicit S. Thom. Sed collatio auxilij efficacis eſt cauſa conuerſionis: ergo remotio eiuſdem auxilij erit cauſa, quòd remoueatur effectus, & ſit non cõuerſio, ſi conſideretur, vt eſt ſimplex negatio

gatio conuerſionis.

4. Secundò probatur auctoritate S. Iſidori lib. 2. de ſum. bon. cap. 5. vbi ait: *Obdurare quoſdam Deus dicitur, non vt in eis eamdem ipſe cæcitatem faciat, ſed quòd pro eorum inutilibus meritis cæcitatem ab eis ipſe non auferat.* Et Beda ad cap. Marci 3. ait: *Deus dicitur induraſſe cor Pharaonis, non quòd molle indurauerit, ſed quòd meritis præcedentibus obduratum miſericorditer emollire noluerit.*

5. Tertiò probatur deſtruendo potiſſimum fundamentum contrariæ ſententiæ. Ex eo enim probat, Deum negando auxilium efficax non eſſe cauſam non conuerſionis, vt negatio eſt: nam aliàs eſſet cauſa non conuerſionis, vt priuatio, & peccatum eſt: eo quòd huiuſmodi negatio in tali ſubiecto, cui debet ineſſe conuerſio, eſt priuatio. Sed hæc ratio nihil concludit; nam Deus eſt cauſa permittens peccatum, & perſeuerantiam in illo, quia, vt dicit Aug. in Enchirid. ad Laurent. cap. 95. *Non*

Non fit aliquid, niſi omnipotens fieri velit, vel ſiniendo, vt fiat, vel ipſo faciendo; ergo ſimiliter poterit eſſe cauſa non conuerſionis, vt eſt negatio eo modo, quo negationes poſſunt habere cauſam, abſque eo quòd ſit cauſa peccati, vel non conuerſionis, vt eſt priuatio conuerſionis debitæ in eſſe.

Confirmatur. Nam, vt ſuprà oſtẽſum eſt, Deus eſt primus auctor actus peccati in quantum actus, & ens eſt, & tamen non eſt cauſa peccati, licèt, poſita permiſſione diuina, infallibiliter peccet homo, quia malitia moralis non ſequitur ad actum peccati, niſi vt procedit à creata voluntate deficiente: ergo ſimiliter poterit Deus ſubtrahendo auxilium efficax eſſe cauſa non conuerſionis, vt negatio eſt, abſque eo quòd ſit cauſa non conuerſionis, vt eſt priuatio conuerſionis debitæ in eſſe, ſeu peccati. Probatur conſequentia; nam illa priuatio conuerſionis non ſequitur ad ſubtractionem auxilij, ſed ad voluntatem creatam, quate- 6.

nus abſque regula rationis tendit per ſe in aliquod bonum commutabile, ad quod per accidens, ſiue præter intentionem operantis ſequitur priuatio conuerſionis, aut bonitatis debitæ in eſſe, vt 1. 2. q. 25. art. 1. in Corp. docet S. Thomas.

7. Cauſa verò propria non cõuerſionis vt eſt priuatio, eſt ſola hominis mala voluntas. Vnde cauſa, quare homo non conuertitur, eſt, quia non vult. Ita docet S. Aug. lib. 12. de Ciuit. Dei, cap. 6. 7. & 8. & S. Thom. in 2. ſent. diſt. 34. art. 3. in fin. Corp. & in ſolut. ad 4. & colligitur ex Conc. Valent. cap. 2. fauet Fulgent. lib. de Incarnat. & grat. cap. 24. & lib. 1. ad Monimum, cir. fin. Et confirmari poteſt rationibus, quibus ſuprà oſteſum eſt peccatum in ſolam creatam voluntatem deficientem eſſe referendum.

8. Sed contrà obiicitur. Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis, vt 1. Poſt. cap. 3. docet

docet Ariſt. Cùm ergo collatio auxilij efficacis ſit cauſa, quòd homo conuertatur, vt ſuprà dictum eſt; relinquitur, quòd negatio eiuſdem auxilij, cauſa ſit, quòd homo non conuertatur: & ita hæc cauſalis erit vera: *Quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur.* Reſpondetur, argumentum conuincere, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam, quòd homo non conuertatur, ſecundùm quod non conuerſio eſt pura negatio. Nec ex hoc ſequitur, quòd ſit cauſa non cōuerſionis, quatenus eſt priuatio; vt ex ſupradictis conſtat.

CAPVT XIX.

Quòd hæc cauſalis ſit vera: Quia homo excitatus à Deo non vult vti gratia ſufficienti, ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.

CVm (vt ſuprà viſum eſt) creata voluntas ſit ſola cauſa non conuer- 1. *Ex diſp. 102.*

conuerſionis; vt eſt priuatio, & malum morale, conſequenter dicendum eſt, quòd homo excitatus à Deo ex eo non adiuuetur à Deo, nec conuertatur, quia non vult vti gratia ſufficiente, cùm poſſit, ſed impedimentum præſtet, ne gratia adiuuans ei conferatur. Ita docet S. Thom. 1. 2. q. 112. art. 3. ad 2. & 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. & 3. cont. Gent. cap. 159. & 160. & ante illum S. Aug. lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 17. vbi ait, quòd homines non adiuuantur à Deo, in ipſis itidem cauſa eſt, non in Deo. & lib. de correct. & grat. cap. 5. & 6. quem refert S. Thom. 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. ait, quòd auxilium gratiæ quibuſcumque diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur ex iuſtitia, non datur in pœnam præcedentis peccati, & ſaltem originalis. Et lib. 2. de peccat. merit. & remiſſi. cap. 18. inquit S. Auguſtinus: *Quocirca quòd à Deo nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt volun-*

tas

tas mala : quòd verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante atque adiuuante non poſſumus ; & hæc eſt voluntas bona : ergo ſecundùm S. Auguſtinum hæc cauſalis eſt vera, *quia homo non vult piè operari, ſed in peccato perſiſtere, ideo non adiuuatur à Deo.*

Secundò probatur ex S. Proſpero lib. 2. de vocat. gent. cap. 26. vbi ait, quòd voluntas hominis de ſua habet mutabilitate, ſi deficit, de gratiæ opitulatione, ſi proficit : quæ opitulatio per innumeros modos, ſiue occultos, ſiue manifeſtos omnibus adhibetur, & quòd à multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ ; quòd autem à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.

Tertiò probatur ratione. Homo 3. per peccatum præcedens ſaltē originale meruit, quòd deſeratur à Deo, & non adiuuetur per auxilium gratiæ : ergo quotieſcumque Deus iuſto ſuo iudicio non tribuit alicui auxilium gratiæ, vt conuertatur, culpa hominis eſt, quòd tale auxilium non

recipiat; ſed omnis culpa eſt voluntaria: ergo ideo homo non habet auxilium gratiæ adiuuantis, quia non vult illud habere, aut conuerti. Sed pro maiori explicatione notandum, quòd dupliciter poteſt quis gratiæ impedimentum præſtare. Vno modo per peccatum præcedens ſaltem originale: etenim cum huiuſmodi peccato non ſtat ſimul habitualis gratia, vel auxilium efficax, quo actualiter conuertitur, vt Deum diligat ſuper omnia. Alio modo per impedimentum præſentis peccati, quod homo committit, dũ excitatus à Deo illi reſiſtit, ſicut de quibuſdã habetur Iob 21. *Dixerunt Deo, recede à nobis, & ſcientiã viarum tuarum nolumus.* Et Iob 24. *Ipſi fuerunt rebelles lumini.* Et Act. 7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis.* Quando ergo liberũ arbitriũ à Deo excitatum reſiſtit vocationi diuinæ, & vult in peccatis perſiſtere, aut nouum peccatum committere, per illud impedit ſeipsũ, ne efficax auxiliũ ad conuerſionẽ, quod cum eodẽ peccato eſt

eſt incompoſſibile, cōferatur. Vtrùm autem ſufficiat peccatum originale, vt ratione illius, ſeu in pœnam eius, non conferatur homini de facto auxilium ſpeciale, etiam ſufficiens ad credendum, vel diligendum Deum ſuper omnia, inferiùs erit examinandum. Hoc tamen pro nunc eſt aduertendum, quòd, qui ſemel deordinatus eſt per originale peccatum, vel actuale mortale, ſi diu ſibi relinquatur, in peccatum cadet, per quod nouum impedimentum ponat gratiæ, vt optimè explicat S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 160.

Sed contrà obiicitur. Liberum 4. arbitrium etiam à Deo motum, & excitatum, non poteſt aliquid facere, quo gratiam adiuuantem vel efficacem conſequatur; aliàs facienti quod in ſe eſt auxilio ſufficienti, & excitante daretur infallibiliter, & ex certa lege, auxilium adiuuantis gratiæ, ſeu efficacis; quod eſt contra doctrinam noſtram; ergo ratio propter quam non adiuuatur à Deo, aut non

operatur piè aſſignari non poteſt ex parte liberi arbitrij, quia videlicet non vult bene vti gratia excitante vel ſufficienti, illud etiam quod non eſt in poteſtate hominis, non debet ei attribui, præſertim tanquam morali cauſæ. Reſpondetur, quòd licet arbitrium noſtrum à Deo motum, & excitatum, non poſſit aliquid facere, quo gratiam adiuuantem, vel efficacem conſequatur; poteſt tamen propria culpa ſeipſum impedire, & demereri, ne gratia adiuuans, ſeu efficax ſibi conferatur; ac per conſequens, poteſt ex parte liberi arbitrij aſſignari cauſa, propter quam eadem gratia non confertur illi; quia videlicet impedimentum poſuit, vel gratia ſufficiente rectè vti noluit.

5. Secundò obiicitur: Deus pro ſua mera voluntate ante præuiſa merita noſtra, vel demerita tribuit auxilium gratiæ adiuuantis, quibus vult; & quibus non vult, illud non tribuit, vt patebit infrà: aliàs

aliàs enim daretur cauſa prædeſtinationis, vel reprobationis ex parte noſtra, quod eſt contra S.Thom. Ergo prima ratio ſimpliciter, propter quam iſte homo vel ille non adiuuatur à Deo, deſumenda eſt ex parte diuinæ voluntatis,& non ex parte liberi arbitrij nolentis benè vti gratia excitante,vel ſufficienti.

Reſpondetur, ſolùm concludere argumentum, carentiam gratiæ adiuuantis, vt eſt mera negatio,refundi in ſolam Dei voluntatem liberam. Nihilominus,vt habet rationem priuationis, & pœnæ comparatione talis ſubiecti non debet in Deum, ſed ſolùm in malitiam, & defectum voluntatis creatæ reuocari. Neque ex hoc ſequitur, dari cauſam prædeſtinationis, vel reprobationis ex parte noſtra. Nam licèt in exequutione Deus non tribuat hominibus gratiam adiuuantem, propter eorum præcedentem culpam ſaltem originalem: in intentione tamen, ante omnia demerita præuiſa, habuit vo- 6.

luntatem abſolutam non dandi reprobis gloriam, & conſequenter, nec auxilia efficacia, per quæ reipſa ad eamdem gloriam peruenirent; & ideò non datur reprobationis cauſa, ex parte noſtra, vt infrà dicetur.

CAPVT XX.

Qualiter pia operatio, & actus omnes ſupernaturales fiant in nobis per infuſionem, & operationem Spiritus ſancti.

Ex variis diſputationibus.

1. NOn eſt autem facile intelligere, qualiter piæ operationes, & omnes ſupernaturales actus, præſertim meritorij, fiant in nobis per infuſionem, & operationem Spiritus ſancti, vt aſſerunt Concilia & Patres: & tamen prædicti actus procedent efficienter & liberè ab arbitrio creato. Hæc tamen difficultas facilè diſſo-

diſſoluitur ex iis, quæ ſuperiùs dicta ſunt, & dicentur infrà. Ad cuius euidentiam notandum, quòd tripliciter poteſt dici infundi nobis aliquid à Deo. Primò, ſine nobis aliquo modo concurrentibus efficienter, vel diſpoſitiuè, vt nobis infundatur. Sic infunditur paruulis à ſolo Deo in baptiſmo habitus gratiæ, & charitatis, ad quem paruulus non concurrit, etiam diſpoſitiuè per actum liberi arbitrij, quia nullum habet vſum libertatis. Secundò, quando id, quod infunditur, fit in nobis efficienter à ſolo Deo, non tamen ſine nobis cum auxilio diuinæ gratiæ per actum liberi arbitrij nos diſponentibus, vt infundatur nobis. Hoc modo infunditur adultis habitus gratiæ, & charitatis, quia licèt ſit efficienter à ſolo Deo, ſecundùm illud Pſal.83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.* tamen homo per actum pœnitentiæ, & charitatis concurrit diſpoſitiuè, vt gratia, & charitas illi infundatur, de qua dicit Apoſtolus

Rom.5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Tertiò, poteſt dici aliquid infundi à Deo in nobis, quia fit in nobis, non tamen ſine nobis efficienter concurrentibus, & cooperantibus ad id, quod infunditur, vel per actum indeliberatum; ſicut contingit in illuſtratione intellectus, & affectu repentino voluntatis in motibus primò primis gratiæ excitantis, vel per actum liberum, ſicut contingit in operibus meritoriis: & in hoc ſenſu verè affirmari poteſt, actum pœnitentiæ, & charitatis infundi nobis à Deo, & fieri in nobis per infuſionem, & operationem Spiritus ſancti. Ita enim loquuntur Concilia, & Patres, qui non poſſunt aliter, niſi in hoc ſenſu, explicari.

2. Probatur hoc ex Concilio Arauſicano can.6. vbi dicitur: *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus à nobis miſericordiam dicit conferri, non autem diuini-*

tus,

tus, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus, per infuſionem & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur, aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium, nec vt obedientes & humiles ſimus ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti 1. Cor. 4. *Quid habes quod non accepiſti? & gratia Dei ſum id, quod ſum.* Idem definit can. 4. cuius verba ſunt: *Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit, non autem vt etiam purgari velimus per ſancti Spiritus infuſionem, & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit ipſi Spiritui ſancto per Salomonem dicenti,* Prou. 16. *Præparatur voluntas à Domino, & Apoſtolo ſalubriter prædicanti,* Philip. 2. *Deus eſt qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.*

Reſpondent quidam quòd non dicit Concilium, volitionem, qua volumus purgari, infundi à Deo (& ſi diceret, opus eſſet benigna interpretatione, quia impiè diceretur) neque id verba præ ſe ferunt; ſed dicit 3.

cit per infuſionem, & operationem Spiritus ſancti fieri, vt velimus, id eſt, per donum, & auxilium præueniens, quod Spiritus ſanctus infundit nobis, fit, vt velimus; per hoc enim donum operatur in nobis velle, quatenus per hoc donum ita voluntatem allicit, vt conſentiat. Hæc tamen ſolutio non videtur ſatisfacere verbis Concilij.

4. Primò; nam illa differentia, quæ aſſignatur inter hoc, quod eſt, volitionem, qua volumus purgari, infundi nobis à Spiritu ſancto, & fieri in nobis per Spiritus ſancti infuſionem & operationem, eſt omnino voluntaria. Hæc enim duo idem in re ſignificant, & ex vno infertur aliud. Sicut enim idem eſt dicere, animam fieri per creationem à Deo, & dicere animam creari à Deo, quia non poteſt eſſe, vt anima fiat per creationem, & tamen non creatur à Deo: ita idem prorſus ſignificatur in re, ſiue dicamus volitionem fieri in nobis per infuſionem Spiritus ſancti,

ſancti, ſiue aſſeramus, eandem volitionem infundi nobis à Deo. Et confirmatur hoc; nam S. Thomas, qui inter omnes Doctores magna verborum proprietate in explicandis rebus Theologicis vſus eſt, expreſsè fatetur, actum dilectionis infundi nobis à Deo, vt patet 1. p. quæſt. 21. art. 4. ad 1. vbi ſic ait: *In iuſtificatione impij apparet iuſtitia, dum culpas relaxat, propter dilectionem, quam tamen ipſe miſericorditer infundit.* Sicut de Magdalena legitur Lucæ cap. 7. *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Vbi apertè loquitur de actu charitatis, & ait, infundi *miſericorditer à Deo*, quamuis non ſine nobis liberè cooperantibus.

Quòd autem Concilia & Patres, 5.
cùm dicunt, opera pietatis fieri in nobis per infuſionem, inſpirationem, vel operationem Spiritus ſancti, nomine infuſionis, inſpirationis, vel operationis, non debeat, nec poſſit intelligi ſola admonitio, inuitatio, vel ſuaſio, etiam interior, quaſi

quaſi hæc ſola præueniat liberum hominis conſenſum, & cooperationem, ſed neceſſariò intelligenda ſunt de peculiari actione, qua Deus verè efficienter ſiue ad modum cauſæ phyſicæ facit nos liberè conſentire, & coöperari cum gratia, probatur ex verbis Apoſtoli ad Epheſ.2. *Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* Et ad Philipp.2. *Deus eſt enim qui operatur in nobis, & velle, & perficere*, & Iſaiæ 36. *Omnia opera noſtra operatus eſt in nobis.* Et Iob 32. *Et inſpiratio omnipotentis dat intelligentiam.* Quod de vera operatione, qualis eſt operatio verè efficiens, vt homo conuertatur, intelligendum eſt: non autem de ſola admonitione, vel excitatione; quia contingit multoties, quòd Deus admoneat & excitet hominem, vt purgari velit à peccato, & tamen ipſe nolit purgari à peccato, ſed in eo perſiſtere: ergo, &c.

7. Præterea; nam illud verbum *per opera*

operationem, non ſignificat ſolùm admonitionem, aut excitationem. Hæc enim eſt metaphoricè operatio, vt q̃uæſt. 3. de malo, art. 3. in Cor. docet S. Thom. ſed ſignificat veram efficientiam realem, ſeu phyſicam, qua Deus efficit, vt purgari velimus: id quod non obſcurè colligitur ex auctoritate Apoſtoli inducta à Concilio. *Deus eſt* enim *qui operatur in nobis, & velle, & perficere.* Quem locum de vera, & propria operatione ſemper intellexerunt SS. Doctores præſertim S. Thom. ſuper ead. epiſt. & lib. 3. cont. Gent. cap. 89. Hæc autem operatio eſt illa, de qua idem Conc. can. 9. inquit: *Diuini eſt muneris, cùm rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate, & iniuſtitia tenemus; quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operamur, operatur.* Idipſum apertè colligitur ex can. 5. eiuſdem Concilij, vbi diffinitur: *Sicut augmentum, ita etiam initium fidei ipſum credulitatis affectum, quo in Deum credimus, qui iuſtificat impium per gratiæ donum, id eſt, per*

inſpi

inſpirationem Spiritus ſancti corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem, & ab impietate ad pietatem nobis ineſſe. Certè inſpiratio Spiritus ſancti corrigens volūtatem noſtram ab infidelitate ad fidem,& ab impietate ad pietatem, nō importat ſolam admonitionem, inuitationem, vel incitationem etiam internam: ergo importat donum præuenientis gratiæ efficacis, quo Deus efficit, vt voluntas ab infidelitate ad fidem tranſferat conſentiendo myſteriis reuelatis, & ab impietate ad pietatem opera meritoria exercendo.

7. Idem probari poteſt ex verbis can. 6. eiuſdem Concilij ſuprà inductis, videlicet *per infuſionem,& inſpirationem Spiritus ſancti.* Significant enim actum pium, quo credimus, & volumus,infundi nobis in ſua cauſa,quia videlicet donum præuenientis gratiæ efficacis, quo Deus facit nos credere,& velle,infunditur nobis à Spiritu ſancto, quamuis non infundatur nobis ſinenobis liberè cooperātibus.

Confir

Confirmari poteſt hoc, & expli- 8.
cari exemplo gratiæ habitualis, quæ quidem effectiuè infunditur nobis à ſolo Deo, iuxta illud Apoſtoli: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis*, non tamen fit in nobis ſine nobis per actum liberi arbitrij à Deo excitati, & moti ad ſuſceptionem eiuſdem gratiæ, nos præparantibus, & diſponentibus ſecundùm illud, quod ait Auguſtinus: *Qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te*; proportionabiliter dicendum eſt de auxilio efficaci præoperantis gratiæ. Hoc enim auxilium infunditur nobis effectiuè à ſolo Deo, ſecundùm illud Pſal. 120. *Auxilium meum à Domino.* Et Oſeæ 13. *Tantummodo in me auxilium tuum*, non tamen infunditur ſine nobis ſimul tempore conſentientibus, & cooperantibus piam actionem liberam, ad quam Deus mouet. Et ad hoc ſignificandum dixit Concilium, per infuſionem & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri, vt credamus,

&

& velimus, quia, licèt noſtrum liberum arbitrium credat, & velit, non tamen facit ſe credere & velle, ſed id ſolus Deus efficit per auxilium efficax præoperantis gratiæ, ſicut per Ezechiel. 36. ait, *Et Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* De quo videantur, quæ in diſput. 86. & 100. de Auxiliis dicta ſunt.

9. Eodem modo ſunt proportionabiliter intelligenda loca Scripturæ ſuprà inducta, & SS. Patrum, in quibus aſſeritur, Deum facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, vel operari in nobis velle. Ex quibus teſtimoniis millies S. Auguſtinus colligit, noſtrum velle, & perficere peculiari quadam ratione eſſe tribuendum Deo, qui voluntatem noſtram præparat ad iuuandam, & adiuuat præparatam. Non enim poteſt dici, quòd Deus operetur in nobis velle, & perficere per ſolam inuitationem, ſeu excitationem, & concurſum ſimul

multaneum, quo producit nobiſcum piam operationem, ſi nos volumus; ſed neceſſariò addendum eſt, Deum verè efficienter per motionem efficacem facere, nos liberè velle & cooperari Deo mouenti; & hac ratione dicitur operari in nobis velle, & facere, vt faciamus, vt diſput. 86. de Auxiliis pluribus teſtimoniis Conciliorum, & SS. Patrum, præſertim S. Auguſtini, & rationibus Theologicis oſtenſum eſt.

Quæ omnia confirmantur ex illo 10.
Rom. 8. *In quo clamamus, Abba pater. ipſe enim ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Et ad Galatas 4. *Miſit Deus ſpiritum Filij ſui in corda noſtra clamantem, Abba pater.* Ex quibus verbis habetur, Spiritum ſanctum interpellare pro nobis, quia interpellare nos facit, vt Auguſtinus explicat epiſt. 105. ad Sixtum, cuius verba ſunt: *Quid eſt autem, interpellat pro nobis, niſi interpellare nos facit? indigentis enim certiſſimum indicium eſt interpellare gemitibus: nullius autem rei eſſe*

indigentem fas eſt credere Spiritum ſanctum, ſed ita dictum eſt, interpellat; quia interpellare nos facit, nobíſque interpellandi, & gemendi aſpirat affectum, ſicut illud in Euangelio: Non enim eſtis vos, qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. Neque enim, & hoc ita fit de nobis, tanquam nihil facientibus nobis. Adiutorium igitur Spiritus ſancti ſic expreſſum eſt, vt ipſe facere diceretur, quod, vt faciamus, facit. Nam non eſſe intelligendum ſpiritum noſtrum, de quo dictum eſt, interpellat gemitibus inenarrabilibus, ſed Spiritum ſanctum, quo noſtra infirmitas adiuuatur, ſatis ipſe demonſtrat Apoſtolus, inde enim cœpit; Spiritus, inquit, adiuuat infirmitatem noſtram. Deinde ita ſubiunxit: *Quid enim oremus, ſicut oportet, neſcimus, & cætera. De hoc quippe ſpiritu apertiùs alibi dicit: non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater: alio tamen loco ait; Quoniam filij Dei eſtis, miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda veſtra clamantem, Abba pater. Non hîc ait, in quo*

quo clamamus, ſed ipſum Spiritum ſanctum clamantem dicere maluit, quo efficitur, vt clamemus, ſicut ſunt illa; ipſe Spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, & ſpiritus Patris veſtri eſt qui loquitur in vobis. Expēdatur illud verbum, *quo efficitur, vt clamemus*; ſignificat enim, Deum nō ſolùm producere nobiſcum clamorem, aut piam operationem, ſi nos volumus operari: ſed etiam ſua gratia adiuuante verè efficienter facere, vt clamemus, & piè operemur.

CAPVT XXI.

Argumenta, quæ obiiciuntur contra præmiſſa, diſſoluuntur.

EX his, quæ dicta ſunt, non erit difficile ſoluere argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur.

Primum argumentum. Operatio 1.
Dei, qua infundit nobis piam operationem, & alios ſupernaturales a-

ctus, præuenit noſtram libertatem, nec ab ea pendet, vt ſit, vel non ſit: ergo ſi actus delectionis, aut alia volitio, infundatur nobis à Deo, ſequitur, non eſſe vllo modo in poteſtate noſtra, vt illa volitio ſit in nobis, vel non ſit; quòd enim à Deo infunditur ante noſtrum conſenſum, nullo modo eſt in noſtra poteſtate; ſi enim ipſa infuſio, & cooperatio Dei non eſt in noſtra poteſtate; neque etiam id quod infunditur, quod eſt terminus intrinſecus, & eſſentialis illius operationis. Rurſus ſi Deus infūdit volitionē prius natura, quàm volūtas cōſentiat; ergo voluntas pro eo inſtanti ſe habet merè paſſiuè.

2. Reſpondeo, quòd, vt ſuprà dictum eſt, Deus dupliciter operatur ad noſtram voluntatem. Primò, actione præuia cooperationi, qua facit nos facere, & velle hoc, vel illud; & hæc non eſt in noſtra poteſtate, ſed ſolùm in poteſtate Dei, quia, licet nos velimus, ſolus tamen Deus eſt, qui per motionem efficacem

cem facit nos velle, & liberè velle hoc vel illud; terminus autem immediatus huius motionis eſt, voluntatem eſſe motam, & conſtitutam in vltimo complemento actus primi. Secundò, actione ſimultanea, qua non ſine nobis, ſed nobiſcum producit immediatè ipſum velle; hæc autem operatio, vt procedit à Deo, id eſt, vt habet rationem influxus Dei in ipſam operationem, licèt non ſit in poteſtate noſtra, nec ſub hac ratione pendeat efficienter à nobis, tamen ipſa volitio libera pendet ex noſtro libero arbitrio, tanquam à cauſa proxima verè efficiente, quia, vt dictum eſt, Deus non producit, nec infundit, illam nobis ſine nobis liberè cooperantibus ipſam volitionem, vnde non ſequitur, quòd illa volitio non ſit in poteſtate noſtra, aut quòd voluntas noſtra merè paſſiuè ſe habeat comparatione eiuſdem volitionis. Qualiter autem concurſus primæ cauſæ prior ſit, iam ſuprà explicatum eſt.

3. Secundum argumẽtum. Ad actionem non eſt actio: ergo vna actio non producitur per aliam; nam illa deberet rurſus produci per aliam actionem, & ſic daretur proceſſus in infinitum: ergo cooperatio liberi arbitrij,& piæ operationes, & ſupernaturales actus non fiunt in nobis per infuſionem,& operationem Spiritus ſancti,aliàs vna actio, videlicet infuſio, & operatio Dei, terminaretur ad aliam actionem, ſcilicet ad cooperationem noſtri arbitrij.

4. Reſpondetur, illam propoſitionem, *actionis non eſt actio*, ſiue,*ad actionem non eſt actio*, eſſe in hoc ſenſu intelligendam, quòd quando agens agit, illa actio non producitur per aliam actionem eiuſdem agentis; ſicut, verbi gratia, quando ignis calefacit, illa calefactio non producitur ab igne per aliam calefactionem, aliàs daretur proceſſus in infinitum. Nam illa altera calefactio deberet produci per aliam, & ſic in infinitum; ſed illa calefactio eſt formalis

malis productio caloris. Item etiam propoſitio illa habet verum in agentibus creatis, non autem in prima, & vniuerſaliſſima cauſa. Et ratio diſcriminis eſt; nam agens creatum, eo quòd eſt finitum, & limitatæ virtutis, non reſpicit, tanquam proprium effectum, rationem vniuerſalem entis, ſed particularem. Ignis enim non generat ignem, in quantum ens, ſed in quantum habet ſpecialem rationẽ ignis, & talis ignis ſingularis reſpicit, tanquam proprium effectum, talem ignem in ſingulari. Cæterùm Deus, quia eſt cauſa vniuerſalis totius entis, reſpicit, tanquam proprium effectum, ens, in quantum ens, vt ſuprà dictum eſt. Cùm ergo quilibet concurſus cauſæ ſecundæ contineatur ſub vniuerſali ratione entis, neceſſariò debet reduci in ipſum Deum, tanquam in primam cauſam efficientem: aliàs Deus non eſſet prima cauſa efficiens omnium, quæ quomodocunque habent eſſe.

Secundò reſpondetur, & eſt fa- 5.

cilior ſolutio, quòd Deus per influxum præuium non producit immediatè ipſam operationem, ſeu concurſum cauſæ ſecundæ: ſed ſolùm attingit immediatè ipſam cauſam, quam præmouet efficaciter ad operandum. Vnde terminus immediatè productus per influxũ Dei præuium non eſt ipſa actio cauſæ ſecundæ, ſed aliquid præuium ad illam, quo voluntas mouetur à Deo, & conſtituitur in vltima cauſalitate ad operandum. Itaque terminus immediatus eiuſdem motionis diuinæ eſt, voluntatem eſſe motam, & conſtitutam, in vltima actualitate, ſeu complemento actus primi ad operandum. Terminus autem vltimus, & completus, quem infert infallibiliter, eſt ipſum velle noſtrum, ſeu actus noſtræ voluntatis, quem tamen non efficit abſque libera cooperatione, & influxu eiuſdem voluntatis. Et idem ſentiendum eſt proportionabiliter de motione præuia, qua

Deus

Deus mouet alias cauſas ſecundas ad operandum.

6. Tertium argumentum. Si Deus infundit volitionem prius natura, quàm voluntas conſentiat; ergo voluntas pro illo inſtanti ſe habet merè paſſiuè. Conſequens eſt contra Conc. Triden. ergo nomine inſpirationis non poteſt intelligi Dei operatio præueniens, quæ infundit nobis ipſum velle, ſed ſola admonitio, & inuitatio.

7. Reſpondetur, quòd, vt docet S. Thom. in 2. ſent. diſt. 37. quæſt. 2. art. 2. ad 2. & 3. argumentum; Deus influit agenti, vt agat, & vt benè agat, non tamen infundit volitionem in ſeipſa prius natura, quàm voluntas ad ea concurrat, quia Deus non producit volitionem, niſi per voluntatem, quam ad volendum bonum applicat, & prædeterminat. Vnde voluntas noſtra non ſe habet merè paſſiuè reſpiciendo volitionem à ſolo Deo productam. Licèt enim

paſſiuè ſe habet in ordine ad auxilium efficax præoperantis gratiæ quo Deus facit, vt velimus; comparatione tamen piæ operationis, ad quam Deus mouet, ſe habet actiuè, & liberè, vt ſuprà dictum eſt. Vel poteſt etiam reſponderi, quòd prioritas naturæ non eſt prioritas in quo, ſed à quo. Vnde in nullo inſtanti temporis Deus producit actum noſtrum liberum, in quo voluntas noſtra non producat illum efficienter, & liberè: nihilominus ordine rationis, & cauſalitatis prius Deus efficit, quòd liberum arbitrium cooperetur, & conſentiat Deo vocanti, & mouenti, quàm ſit à parte rei ipſe conſenſus liber, & cooperatio eiuſdem arbitrij; & ſecundùm hoc attenditur prioritas à quo in ipſa operatione diuina, qua influit, vel infundit, nobis piè agere, & liberè. Vnde non ſequitur, quòd in aliquo inſtanti temporis voluntas noſtra merè paſſiuè ſe habeat in ordine ad ipſum actum liberum,

rum, & proprium conſenſum, licèt re vera paſſiuè ſe habeat in ordine ad præuiam motionem efficacem, qua Deus efficit, vt noſtrum arbitrium liberè conſentiat.

CAPVT XXII.

Quòd piæ operationes, & actus omnes ſupernaturales, ſeu virtutis per ſe infuſæ, ſint quoad ſubſtantiam ſupernaturales, ac in eſſe naturæ, & non ſolùm quoad modum in genere moris.

ILli Theologi, qui (vt ſuprà viſum eſt) arbitrantur, hominem ex ſolis naturæ viribus cum concurſu Dei generali elicere poſſe prædictos actus, quantum ad eorum ſubſtantiam, ac per conſequens ſolum eſſe neceſſarium auxilium gratiæ, vt ſupernaturales efficiantur, & quales 1. *Ex diſp. 65.*

ad ſalutem oportet, conſequenter ſentiunt, actus credendi, ſperandi, diligendi, & pœnitendi ſolùm eſſe ſupernaturales, quantùm ad modum, quem habent in genere moris, non autem quoad ſubſtantiam actus in eſſe naturæ.

2. Communis tamen ſententia Thomiſtarum, 1. 2. q. 62. art. 2. Caiet. 3. p. q. 76. art. 7. §. Ad euidentiam, & aliorum plurium Theologorum eſt, prædictos actus excedere facultatem naturæ, & eſſe ſupernaturales ſecundùm ſubſtantiam, & in eſſe naturæ, & non ſolùm ſecundùm modum in genere moris. Et ideo ſentiunt ex duplici capite, non poſſe liberum hominis arbitrium in natura lapſa cum ſolo concurſu Dei generali abſque ſpeciali auxilio præuenientis gratiæ elicere actum charitatis, etiam naturalis, quâ diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter, & alios actus virtutis per ſe infusè. Primò quidem, quia, cùm ſit infirmum, & per peccatum attenuatum, & læ-
ſum

ſum, non poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ ſanantis elicere actum perfectiſſimum naturæ integræ, & ſanæ, qualis eſt actus charitatis etiam naturalis. Secundò, ratione ſpeciali; nam actus charitatis ſupernaturalis, & alij actus virtutis per ſe infuſæ, ſunt in eſſe naturæ,& ſecundùm ſubſtantiam ſupernaturales; ac per conſequens à libero arbitrio creato etiam in natura integra elici non poterant abſque ſpeciali auxilio præuenientis gratiæ. Quod ſic oſtenditur: Subſtantia actus ſumitur ex obiecto formali: ſed actus charitatis infuſæ, & charitatis acquiſitæ, habent diuerſa obiecta formalia:nam vt docet S.Thom.1.2. quæſt.62.art.2. in Corp. obiectum Theologicarum virtutum eſt ipſe Deus, qui eſt vltimus rerum finis, prout noſtræ rationis cognitionem excedit: obiectum autem virtutis acquiſitæ eſt aliquid, quod humana ratione comprehendi poteſt: ergo. Confirmatur. Ratio formalis virtutis Theologicæ eſt ſuperna-

pernaturalis, & diuina: ratio autem formalis virtutis acquiſitæ eſt merè naturalis: ergo diſtinguuntur ex obiectis formalibus, ac per conſequens
3. ſpecificè, etiam in eſſe naturæ. Secundò id probari poteſt omnibus rationibus, quibus ſuprà oſtenſum eſt, hominem abſque auxilio gratiæ, non poſſe elicere actum fidei, ſpei, charitatis, vel contritionis. Si autem huiuſmodi actus, ſecundùm ſubſtantiam non eſſent ſupernaturales, ſed naturales, poſſent ex viribus naturæ abſque auxilio gratiæ pro-
4. duci in natura integra; ergo. Tertiò probatur, vt oſtendit M.Medina 1. 2. quæſt.62. art.2. in prima concluſione ex Conciliis, Mileuit. Arauſic. & Africano, & communi ſententia SS. Patrum, auxilium Dei ſupernaturale eſt ſimpliciter neceſſarium ad credendum, ſperandum, & amandum, & in vniuerſum ad vnumquéque actum virtutis Theologicæ, ita vt non requiratur tantùm, quoad modum operis; ergo non eſt dicen-
dum,

dum, ſubſtantiam eorundem actuum eſſe merè naturalem. Probatur conſequentia; nam ſi eſſet merè naturalis ſubſtantia illorum actuum, vtique non eſſet ſimpliciter neceſſarium auxilium ſpeciale ad credendum, ſperandum, & diligendum Deum, quantum ad ſubſtantiam actus. Confirmatur. Modus ſupernaturalitatis includitur intrinſecè in ſubſtantia, & eſſentia actus virtutis Theologicæ, cùm eiuſmodi virtutes per ſe ſint à Deo infuſæ, & ſupernaturales. Sed iuxta definitionem Conciliorum actus cuiuſlibet virtutis Theologicæ eſt ſupernaturalis, quantum ad prædictum modum: ergo, etiam quantum ad ſubſtantiam actus. Modus enim intrinſecus alicuius rei eſt eiuſdem ordinis cum illa.

Argumenta verò quæ contra iſtã doctrinam obiiciuntur, adducenda ſunt, & ſoluenda libro ſequenti, cùm in ſpeciali de actu fidei, charitatis, & contritionis tractabitur.

CAP

CAPVT XXIII.

Quòd etiam vitalitas actus fidei, & charitatis infuſæ, & aliorum actuum ſupernaturalium procedat, vt quo, ab habitu, vel ab auxilio ſupernaturali.

1. *Ex diſput. 64.* EX præmiſſis etiam conſtat, quòd non ſolùm ſubſtantia actus virtutis per ſe infuſæ procedit etiam in eſſe naturæ à principio ſupernaturali, ſed etiam vitalitas eiuſdem actus, ita videlicet, vt intellectus, & voluntas creata nullam habeat ex ſe actiuitatem proximam, & formalem in ordine ad illum actum, etiam ſecundùm quod eſt vitalis tali vitalitate. Ad cuius explicationem aduertere oportet; quòd duplex eſt principium vitalitatis alicuius actus; aliud formale, & proximum; aliud radicale, & remotum. Principium radicale nihil aliud eſt, quàm ipſa vita

vita ſubſtantialis, quæ præſupponitur ad omnem operationem vitalem: principium autem proximum, & formale eſt ipſa potentia, per quam viuens operatur actionem vitalem per formam cum actione ipſa vitali, quam producit, proportionatam.

Dicendum eſt ergo, quòd vitalis, 2. fundamentalis & remota reſpectu actus charitatis infuſæ, & aliorum actuum ſecundùm ſubſtantiam ſupernaturalium, prouenit ab anima ſecundùm ſuam naturalem virtutem, ſiue ab intellectu, & voluntate. Etenim vitalitas radicalis alicuius actus prouenit à vita ſubſtantiali, quæ præſupponitur, tanquam primum fundamentum ad operationem vitalem: ſed huiuſmodi vita eſt ab anima, ſecundùm ſuam naturalem virtutem; ergo.

Vitalitas autem proxima & formalis eorundem actuum ſupernaturalium fidei, ſpei, & charitatis, &c. 3. tota prouenit ab habitu, vel auxilio ſupernaturali, tanquam à principio

forma

formali proximo, quo potentiæ ipſæ eleuantur, vt ſint proportionatæ cũ actibus, quos producunt. Itaque intellectus & voluntas, ſecundùm ſuã naturalem virtutem præcisè conſiderata, nullam prorſus habent virtutem actiuam, proximam, & formalem, qua vitales actus ſupernaturales efficiant, vel eos attingant ſecundùm vitalitatem, quam habent. Et idem dicendum proportionabiliter de vitalitate actus viſionis beatificæ, quòd nimirum tota procedit, tanquam à principio formali, & proximo à lumine gloriæ vt à principio quo ſupernaturali, ſic adeò, vt intellectus creatus, ſecundùm ſuam naturalem virtutem præcisè conſideratus, nullam habet propriam actiuitatem, qua proximè actum illum vitalem, aut vitam eiuſdem actus attingat.

4. Probatur primò. Vitalitas viſionis beatificæ eſt ſupernaturalis: ergo procedit formaliter à principio ſupernaturali, ſed intellectus ſecundùm

dùm ſuam naturalem virtutem non habet, quòd ſit principium ſupernaturale : ergo non procedit ab illo proximè, niſi vt eleuato per lumen gloriæ. Antecedens probatur; nam illa vitalitas procedit ex gratia; & dono Dei, & ex natura ſua eſt indeficiens, vt patet ex illo Ioann. 10. *Ego vitam æternam do eis*; ergo.

Probatur ſecundò. Nam aliàs viſio beatifica eſſet eſſentialiter compoſita ex duplici entitate diuerſi ordinis; videlicet ex vtilitate naturali, & ex ratione ſpecifica ſupernaturali, quod eſt impoſſibile : nam omnia, quæ ſunt de quidditate alicuius, debent eſſe eiuſdem ordinis, & pertinere ad idem genus. Confirmatur; Omnes actus virtutis per ſe infuſæ ſunt ſupernaturales, nedum quantum ad modum, ſed etiam quantum ad ſubſtantiam; vt ſuprà oſtenſum eſt : ergo tam ſubſtantia quàm vitalitas eorundem actuum procedit tota vt quo à virtute ſupernaturali, quà eleuatur potentia, vt producat 5.

eoſ

eoſdem actus.

6. Probatur tertiò. Si intellectus, aut voluntas ex ſuis naturalibus haberet aliquam virtutem proximam, qua attingeret prædictos actus, quãtum ad vitalitatem, vel vt cauſa eorum partialis, ſequeretur quòd perfectior intellectus, aut voluntas cum æquali gratia, & auxilio ſupernaturali produceret actum charitatis magis intenſum, & magis meritorium, quàm voluntas, aut intellectus minus perfectus: ſecundùm naturalia, Conſequens eſt falſum; vt patebit infrà lib. 3. cap. 2. ergo. Sequela probatur; nam iuxta oppoſitam ſententiam, intellectus, & voluntas ſecundùm ſuam naturalem virtutem confert proximè aliquid actiuitatis in ordine ad ſupernaturales actus fidei, ſpei, & charitatis, &c. ergo cæteris paribus, quo intellectus & voluntas fuerit perfectior & intenſiùs influit, eò prædicti actus erunt ex hac parte magis perfecti, & intenſi. Confirmatur hoc ſpecialiter in viſione

ſione beatifica. Quoties principium effectiuum alicuius operationis eſt perfectius, operatio eſt magis intenſa, ſi agens vtatur illo principio, ſecundùm vltimum potentiæ; ſed beatus vtitur ſuo intellectu, & lumine gloriæ, ſecundùm vltimum potentiæ: ergo intellectus perfectior producit viſionem beatificam magis intenſam, cæteris paribus, ſi ex ſua naturali virtute producit vitalitatem illius actus: ergo hæc vitalitas eſt vt quo, à principio ſupernaturali.

Sed contrà obiicitur primò. Nam 7.
ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd beatus non eſſet cauſa principalis, ſed inſtrumẽtalis viſionis beatificæ; ſicut aqua calida eſt cauſa inſtrumentalis calefactionis. Et idem eſſet dicendum de quolibet homine iuſto, ac eius intellectu, & voluntate, comparatione cuiuſlibet actus virtus per ſe infuſæ. Conſequens eſt falſum: ergo. Sequela probatur; ideo aqua habens calorem, ſolùm calefacit inſtrumentaliter, tanquam deferens

rens virtutem principalis agentis; quia ex natura ſua nullam habet actiuitatem ad calefaciendum. Sed tota virtus eſt à calore, ſibi communicato ab extrinſeco: ergo, ſi intellectus per ſua naturalia nullam habet virtutem actiuam ad videndum Deum, ſed totam accipit à lumine gloriæ; erit cauſa inſtrumentalis, reſpectu viſionis beatificæ, & idem erit de aliis actibus ſupernaturalibus.

8. Reſpondetur negando ſequelam. Ad probationem dicitur, non eſſe eandem rationem de aqua calida, reſpectu calefactionis, & de intellectu eleuato lumine gloriæ in ordine ad viſioné beatificam. Eſt enim duplex differentia. Prima eſt; nam aqua, ſecundùm ſuam naturam, nullam habet virtutem, neque actiuitatem, etiam radicalem, in ordine ad calefaciendum; imò potiùs oppoſita actio competit illi naturaliter: vnde in ordine ad calefactionem ſolùm ſe habet, tanquam ſubiectum, deferens

ferens virtutem principalis agentis, & ita ſolùm concurrit ad illam inſtrumentaliter. Cæterùm intellectus ſecundùm ſuam naturam habet virtutem radicalem in ordine ad viſionem beatificam; cùm claudatur ſub eius obiecto adæquato, quamuis tota virtus formalis proxima ſit à lumine gloriæ. Vnde ex ſe aliquid confert radicaliter in ordine ad illam viſionem; ac per conſequens, non poteſt eſſe merum inſtrumentum. Secunda differentia eſt; nam aqua per calorem non eleuatur ad actionem aliquam intra adæquatam latitudinem propriæ actiuitatis, & obiecti proprij, ſed ſupra illum; ſicut eleuatur ſacramentum corporale ad cauſandam gratiam: vnde aqua calida ſolùm inſtrumentaliter producit calefactionem. Intellectus autem creatus eleuatur per lumen gloriæ ad viſionem beatificam, quæ continetur intra latitudinem adæquati obiecti noſtri intellectus. Vnde intellectus non eſt ſimpliciter
cauſa

cauſa inſtrumentalis viſionis beatæ. Et idem eſt de intellectu, & voluntate in ordine ad alios actus ſupernaturales.

9. Secundò obiicitur. Vitalitas actus fidei procedit ab anima, ſeu ab intellectu, ſecundùm ſuam naturalem virtutem, & non ab habitu fidei: ergo ſimiliter vitalitas viſionis beatificæ. Antecedens probatur; nam fides infuſa poteſt eſſe in peccatore, in quo nulla eſt vita ſupernaturalis: ergo in illo vitalitas actus fidei procedit à vita naturali, quam habet anima, & intellectus ſecundùm ſe: non autem ab habitu fidei mortuæ.

10. Reſpondetur, quòd vitalitas proxima, & formalis actus fidei in peccatore procedit, vt quo, ab habitu fidei: nam licèt peccator fidelis non habeat ſimpliciter vitam ſupernaturalem, cùm hæc dependeat à gratia iuſtificante, habet tamen, aliquo modo, eſſe ſupernaturale per fidem habitualem, quæ quidem tribuit ſecundùm quid, eſſe ſupernaturale, &

quan

quandam vitam imperfectam intellectui, vt actum vitalem ordinis ſupernaturalis producat. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd fides ſupernaturalis non ſolùm habet rationem habitus operatiui; ſed etiam cuiuſdam viuificatricis virtutis ſecundùm quid. Et quidem, ſecundùm quod eſt habitus operatiuus, immediatè afficit potentiam, & conſtituit illam in actu primo ad operandum; in ratione autem cuiuſdam viuificatricis virtutis ſupponitur ad illam operationem vitalem. Sed contra hanc ſolutionem vrget argumentum; Omnis vitalitas potentiæ debet radicari in vita ſubſtantiali, vel quaſi ſubſtantiali eiuſdem ordinis, ſicut aliæ virtutes infuſæ dependent à gratia, quæ dat ſimpliciter vitam ſupernaturalem; ſed vitalitas fidei informis non radicatur in vita ſupernaturali, quaſi ſubſtantiali, quæ eſt per gratiam: ergo radicatur ſolùm in vita naturali ipſius animæ; ac per conſequens,

vitalitas actus fidei erit vitalitas naturalis. Reſpondetur, quòd, quando potentia vitalis eſt perfecta, ſemper radicatur, & dimanat à vita ſubſtantiali, vel quaſi ſubſtanli eiuſdem ordinis. Fides autem informis, quamuis ſit eſſentialiter virtus infuſa; eſt tamen virtus imperfecta, vt patet ex his, quæ docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 65. art. 4. & 22. q. 6. art. 2. Vnde non oportet, quòd vitalitas fidei dependeat à gratia habituali, ſed ab habitu fidei, quatenus habet rationem cuiuſdam viuificatricis virtutis, vt dictum eſt.

LIBER

LIBER TERTIVS,

IN QVO

TERTIVM FVNDAMENTVM aduerſæ concordiæ cum appendicibus aſſertionibus euertitur.

CAPVT I.

Quòd Deus, & liberum arbitrium non ſint duæ cauſæ partiales conſenſus liberi, ſicut duo trahentes nauim.

CVM Deus præuia motione actuali omnes cauſas ſecundas moueat, applicet efficaciter, & prædetermi- 1. *Ex diſp. 85.*
net ad operandum vnamquamque

R 2 iuxta

iuxtam modum ſibi conuenientem, vt in lib. 2. oſtenſum eſt, fieri non poteſt, vt Deus, & cauſa ſecunda, etiam libera, concurrant ad eumdem effectum, tanquam duæ cauſæ partiales eo modo, quo duo trahentes nauim concurrunt ad motum nauis: ſed neceſſe eſt dicere, quòd quælibet eſt cauſa totalis in ſuo genere, quarum vna ſcilicet liberum arbitrium, in ſuo influxu; & cooperatione ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo, vt cauſæ priori, non ſolùm ſuadenti, ſeu moraliter mouenti interiùs, ſed etiam tanquam cauſæ verè efficienti, vt ipſum liberum arbitrium ſecum concurrat, & cooperetur. Etenim duæ cauſæ partiales non ſic concurrunt ad eumdem effectum, ſed vnaquæque adhibet proprium concurſum, ſeu influxum, quem habet à ſeipſa, nec dependet ex influxu alterius, vt à cauſa verè efficiente, licèt effectus pendeat ab vtraque. Vnde S. Auguſt. in enchiridio ad Laurentium, cap. 32. explicans illud

illud ad Rom. 9. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*, & quamdam explicationẽ impugnans eorũ, qui atterebant; propterea dictum eſſe, *non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*, quia videlicet ex vtroque fit partialiter, id eſt, ex volũtate hominis, & miſericordia Dei; infert ex hac explicatione,ẽ cõtrario etiam rectè dici poſſe, *non miſerentis eſt Dei*, ſed volentis eſt hominis,quia id miſericordia Dei ſola non implet. Vnde ſic concludit S. Doctor. *Porrò ſi nullus Chriſtianus dicere audebit, non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis, ne Apoſtolo apertiſſimè contradicat; reſtat vt propterea rectè dictum intelligatur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.* Et lib. de prædeſt. SS. cap.2.impugnans aſſerentes, Deum, & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales actus ſupernaturalis fidei, ſic loquitur: *Nolens ergo his tam cla-*

ris teſtimoniis repugnare, & tamen volens à ſeipſo ſibi eſſe, quod credidit, homo quaſi componat cum Deo, vt partem fidei ſibi vendicet, atque illi partem relinquat: &, quod eſt elatius, primam tollit, ſequentem dat illi: & in eo, quod dicit eſſe amborum, priorem ſe facit, poſteriorem Deum. Non ſic pius atque humilis Doctor ille ſapiebat. Cyprianum beatiſſimum loquor, qui dicit, in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit; quod, vt oſtenderet, adhibuit Apoſtolum teſtem dicentem: Quid autem habes, quod non accepiſti? & cap.7. eiuſd. lib. *Totum* (inquit) *Deo dandum eſt, ne fortè quis extollatur.* Idem repetit cap. 16. & lib. de dono perſeu. cap.6. ſic concludit: *Tutiores ergo viuimus, ſi totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus.* Et cap. 13. eiuſd. lib. ex eo, quod Deus in nobis operatur, & ipſum operari concludit, quòd *detur totum Deo.* Idem confirmat lib. de prædeſt. SS. cap. 2. quod etiam docent expreſsè S. Chryſoſt. ſuper 2. epiſt. ad Corinth.

cap.3.

in illa verba; *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis*, & homil. 15. ſuper acta Apoſtolo. Eodem modo loquuntur S. Hieron. in illa verba; *Ecce ſicut lutum in manu figuli*. S. Baſil. homil. 22. de ieiun. S. Ambr. lib. 2. de Abraham cap. 7. Paul. Oroſius in fine Apolog. de arbitrij libert. S. Cyprian. ſerm. de ieiun. & tentat. & S. Anſelm. lib. de conc. prædeſt. & liberi arbitrij, paulo poſt principium: *Totum* (inquit) *imputandum eſt gratiæ, quia nec volentis eſt, quod vult, neque currentis, quod currit, ſed miſerentis eſt Dei.* Et ſuper cap. 2. epiſt. ad Epheſ. in illa verba: *Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis. Donum* (inquit) *Dei eſt ipſa fides, vel vocatio veſtra, & non partim, ſed purè donum Dei, quia non ex operibus veſtris, id eſt, non eſt ibi admixtio operum, vt ne quis glorietur.* Quibus verbis non obſcurè docet, Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales actus fidei, & aliorum ſupernaturalium, ſicut duo trahentes na-

uim, quod indicant illa verba: *Non partim, ſed purè*, & illa; *Non eſt ibi admixtio operum*; ſignificant enim influxum, ſeu cooperationem arbi-
ij eſſe tandem referend[illegible]
pſum Deum, tanquam in cauſam efficientem, vt fides non partim, ſed purè ſit donum Dei. S. Gregor. Nazianz. in quad. homilia ſuper cap. 11. Matth. explicans illud: Non eſt volentis, &c. inquit: *Quoniam velle ipſum à Deo quoque eſt, iure optimo totum Deo aſſignauit.* S. Bern. in tract. de gratia, & libero arb. ait; *Non partim gratia, partim liberum arbitrium, ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt, totum quidem hoc, & totum illa; ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa.*

3. Denique S. Thom. 4. contra Gentes cap. 7. num. 16. & 1. 2. q. 111. art. 2, eamdem doctrinam amplectitur; ait enim, *quòd Deus non ſine nobis nos iuſtificat, quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamus, Dei Iuſtitia conſentimus: ille tamen motus non eſt*

eſt cauſa gratiæ, ſed effectus, vnde tota operatio pertinet ad gratiam. Et clariùs 3. contra Gentes cap. 70. in fine idipſum docet his verbis: *Non ſic idem effectus cauſæ naturali, & diuinæ virtuti attribuitur, quaſi partim à Deo, & partim à naturali agente fiat, ſed totus ab vtroque, ſecundùm alium modum, ſicut idem effectus totus attribuitur inſtrumento, & principali agenti etiam totus:* ſed agens principale, & inſtrumentum, non ſunt duæ cauſæ partiales effectus, cùm inſtrumentum ſubordinetur in ſuo influxu principali agenti; ergo ſecundùm S. Thom. Deus, ſeu gratia efficax, & liberum arbitrium non ſunt duæ cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim. Eamdem ſententiam ſequuntur omnes Thomiſtæ, inter quos eſt M. Bannez 1. p. 23. artic. 3. dub. 3. ad 3. argument. & 2. 2. quæſt. 10. art. 1. dub. 2. document. 3. §. *Ex dictis.*

Reſpondent, Deum eſſe quidem 4.

cauſam totalem operationis cauſæ ſecundæ totalitate effectus, non tamen totalitate cauſæ, quia non ſolus Deus producit in nobis effectiuè actum liberum, ſed cooperante ſimul libero arbitrio, & pariter cum illo in ipſam piam operationem influente. Sed contra eſt efficax argumentum, vt docet S. Thom. 4. contr. Gent. cap. 17. num. 16. quando multa agentia partialiter trahunt nauim: *Quia virtus cuiuslibet imperfecta eſt, & inſufficiens ad iſtum effectum, ex diuerſis virtutibus congregatur vna virtus omnium, quæ ſufficit ad trahendum nauim*; ſed virtus Dei non eſt imperfecta, ſed infinita, vt 1. cont. Gent. cap. 43. oſtendit idem S. Thomas: ergo Deus & liberum arbitrium non ſunt duæ cauſæ partiales actus ſupernaturalis, ſicut duo trahentes nauim, aliàs virtus Dei eſſet deficiens, & imperfecta; nam indigeret virtute alterius ad aliquem effectum producendum.

5. Præterea idipſum confirmatur deſtru

deſtruendo potiſſimum fundamentum oppoſitæ ſententiæ : ex eo enim probat, Deum & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus, & cuiuſcumque alterius piæ operationis partialitate cauſæ,quia non ſolus Deus, ſed ſimul etiam liberum arbitrium eiuſmodi actus producit; ſed hæc ratio eſt nulla; ex illa enim ſequeretur, Patrem, & filium partialiter producere Spiritum ſanctum, ſicut duo trahentes nauim, etenim nec ſolus Pater producit Spiritum ſanctum, nec ſolus filius, ſed Pater, & filius ſimul illum producunt; conſequens autem non eſt admittendum, vt 4. con. gent. ſuperiùs allegato oſtendit S.Thom.ergo.

Sed contra eſt argumentum;Deus, 6. & liberum arbitrium non eodem influxu influunt in actum liberum, ſed tam Deus, quàm liberum arbitrium, habent ſuum influxum proprium, & peculiarem ad eumdem effectum neceſſarium, aliàs li-

berum arbitrium non eſſet cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium, ſed merum inſtrumentum, quia non haberet propriam vim actiuam, nec propriam actiuitatem, & influxum reſpectu illorum actuum, ſed ſolùm operaretur per influxum principalis agentis, ſicut penicillus operatur imaginem; ergo Deus & liberum arbitrium partialitate cauſæ, vt aiunt, veræ ſunt duæ cauſæ partiales eiuſdem effectus. Reſpondetur, quòd dupliciter poteſt aliquis influxus dici proprius liberi arbitrij. Primò, quia procedit ab eo efficienter, vt à principio intrinſeco ſe mouente, & liberè mouente; & in hoc ſenſu liberum arbitrium habet influxũ proprium in actum liberum. Secundò poteſt dici proprius, quia non eſt acceptus à Deo, tanquam à prima cauſa efficiente, & ſic liberum arbitrium nullum influxum habet ſibi proprium, Apoſtolo dicente 1. Corinth. 4. *Quid habes, quod*

non

non accepiſti. Quod enim non habet à ſe eſſe, non habet à ſe aliquid operari, vt ſuprà dictum eſt, & patebit infrà; & ideo Deus & liberum arbitrium non ſunt duæ cauſæ partiales piæ operationis, ſicut duo trahentes nauim.

CAPVT II.

Quòd ratione maioris conatus, vel influxus liberi arbitrij cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis vnus non conſequatur maiorem gratiam iuſtificantem, quàm alius.

CVm tota quantitas intentionis actus, quo peccator proximè præparatur ad gratiam habitualem, menſuratur ſecundùm quantitatem auxilij præuenientis gratiæ efficacis; impoſſibile eſt, quòd ille, qui mouetur à Deo per auxilium efficax intenſum 1. *Ex diſput. 62.*

tenſum (vt quatuor) producat, ob maiorem conatum arbitrij, diſpoſitionem intenſam,(vt ſex,) ſed in vniuerſum maior, vel minor conatus arbitrij debet attendi ſecundùm quantitatem maioris auxilij, vel minoris,& illi æquari,quod &S.Thom. 2.2.quæſt.24.art.3. in Corp. his verbis oſtendit: *Quantitas charitatis non dependet ex conditione naturæ, vel ex capacitate naturalis virtutis; ſed ſolùm ex voluntate Spiritus ſancti, diſtribuentis ſua dona, prout vult.* Et in ſolutione ad primum, inquit, quòd illa virtus ſecundùm quam ſua dona Deus dat vnicuique; eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis;ſed hanc etiam diſpoſitionem, vel conatum præuenit Spiritus ſanctus mouens mentem hominis plus, vel minus ſecundùm ſuam voluntatem. Quibus verbis ſatis apertè docet, conatum illum, & diſpoſitionem menſurari ex quantitate motionis Spiritus ſancti, plus vel minus mouentis ſecundùm ſuam
volun

voluntatem; & idem docet 1.p.q.62. art.6. & in 1. ſent. diſt.31. quæſt.1. art.4.

Præterea probatur; Si habens auxilium gratiæ adiuuantis (vt quatuor) cõuerteretur intentione actus, vt (ſex) propter maiorem conatum liberi arbitrij, ſequeretur, quòd illa maior intenſio diſpoſitionis ſupra quantitatem auxilij, & ſimiliter exceſſus gratiæ habitualis, quantum ad illos duos gradus, eſſent tribuenda libero arbitrio, ſecundùm ſuam naturalem facultatem, & non adiutorio diuinæ gratiæ. Conſequens videtur contra illud 1. ad Corin.4. *Quis enim te diſcernit? quid habes, quod non accepiſti?* Item etiam ſequeretur, quòd liberum arbitrium poſſet ſeipſum inflare aduersùs Deum, & dicere: Gratias ago tibi Domine, quòd me adiuuaſti auxilio, (vt quatuor,) ſine quo me ad gratiam diſponere non poteram; ſed gratias mihi, quòd me conuerti (vt ſex,) hæc enim maior intenſio mihi tribuenda eſt, & 2.

meæ

meæ induſtriæ , quod etiam pugnare videtur cum auctoritate Apoſtoli inducta. Sequela probatur manifeſtè ; nam actus quoad illam maiorem intenſionem , non poteſt eſſe effectiuè ab auxilio gratiæ ; nam auxilium (vt quatuor) non poteſt eſſe principium effectuum actus (vt ſex ,) quia non poteſt effectus excedere virtutem ſuæ cauſæ : ergo habens adiutorium gratiæ (vt quatuor ,) non poteſt producere actum intenſum (vt ſex,) vel ſi producit, ille exceſſus non eſt ab auxilio, ſed ex naturali virtute arbitrij creati , & conſequenter quantùm ad illum exceſſum , ſe diſcerneret viribus naturæ ab alio , qui cum æquali auxilio actum minus intenſum producit.

3. Idipſum confirmatur inſigni quodam teſtimonio S.Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. cap.5. vbi expendens præallegatum locum Apoſtoli: *Quis enim te diſcernit?* inquit : *Nunquid per hæc dona , quæ omnibus communia ſunt hominibus , prius dixit ; Quis enim*

nim te diſcernit? & deinde addidit; Quid habes, quod non accepiſti. Poſſet quippe dicere homo inflatus aduersùs alterum: Diſcernit me fides mea, iuſtitia mea, vel [illegible] *aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus Doctor inquit: Quid autem habes, quod non accepiſti? à quo, niſi ab illo, qui te diſcernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi?* Quibus verbis ſatis apertè docet, nihil habere hominem à ſeipſo, quo diſcernatur ab alio, etiam minus principaliter, quod non acceperit ex dono gratiæ: ergo ſecundùm Auguſt. qui intenſiùs cōuertitur, accipit à Deo aliquod auxilium adiuuantis gratiæ magis intenſum, quàm alius. Præterea idem probant teſtimonia SS. Patrum præcedenti cap. adducta, qui docent, totum eſſe tribuendum gratiæ.

Quo fit, vt tota quantitas habi- 4.
tualis gratiæ, quæ infunditur peccatori, tandem menſuretur iuxta quantitatem motionis diuinæ, ſeu auxilij gratiæ adiuuantis. Nam gratia menſuratur iuxta quantitatem

præpa

præparationis liberi arbitrij; & ipſa præparatio menſuratur iuxta quantitatem auxilij gratiæ adiuuantis, vt oſtenſum eſt: ergo de primo ad vltimum, quantitas gratiæ habitualis menſuratur ex quantitate eiuſdem auxilij. Quod etiam colligitur ex illo ad Epheſ.4. *Vnicuique noſtrûm data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.* Et 1. ad Corinth.12. *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult.* Ergo ex voluntate diuina,& motione gratiæ ipſius, menſuratur gratia in adultis, & non ex aliqua virtute naturali;gratia enim excedit omnem naturalem virtutem, & præparationem humanam;vt ſuprà dictum eſt.

5. Sed contrà obiicitur illa parabola Matth.25. & Lucæ 19. de talentis, & pecuniis, ſeruis traditis; nam vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum, *vnicuique ſecundùm propriam virtutem.* Et Conc. Trid. ſeſſ.6. de iuſtificat. cap.7. explicans, vnde menſuretur quantitas gra

gratiæ habitualis, qua iuſtificamur, inquit: *Verè iuſti nominamur, & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes vnuſquiſque ſuam, ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundùm propriam vniuſcuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem.* Ergo ſecundùm quod pro ſua libertate vnus cooperatur intenſiùs vocationi diuinæ, atque auxiliis præuenientis gratiæ, conſequitur maiorem gratiam iuſtificantem, quàm alius.

Reſpondetur cum S.Thom. 2.2. quæſt.24. art.3. ad primum, quòd illa virtus, ſecundùm quam ſua dona Deus dat vnicuique, eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis; ſed hanc etiam diſpoſitionem, vel conatum præuenit Spiritus ſanctus mouens, vel plus, vel minus ſecundùm ſuam voluntatem, vt ſuprà dictum eſt. Et ſimiliter dicendum ad locum adductum ex Conc. Trid. Et ex eiſdem parabolis confirmari poteſt noſtra ſententia; nam qui à Deo accepit quin-

quinquè talenta lucratus eſt alia quinque, & qui accepit duo, lucratus eſt alia duo, quo ſignificatur, quòd iuxta quantitatem talenti, id eſt, efficacis auxilij gratiæ adiuuantis, menſuratur quantitas cooperationis arbitrij, & cuiuſcumque operis meritorij. Qualiter autem cooperatio arbitrij dicatur influxus eius proprius, iam ſuprà explicatum eſt.

7. Secundò obiicitur; Quando duæ cauſæ partiales concurrunt ad eumdem numero effectum, quo altera illarum eſt perfectior, eò perfectiùs influit, & perfectior producitur effectus: ſed Deus influens per gratiam adiuuantem & liberum arbitrium, ſunt duæ cauſæ partiales piæ operationis: ergo quo liberum arbitrium intenſiùs influit, eò intenſior producetur operatio.

8. Reſpondetur, Deum & liberum arbitrium non eſſe duas cauſas partiales piæ operationis, ſed totales in ſuo genere, quarum vna ſcilicet liberum arbitrium, ſubordinatur alteri

teri non ſolùm in eſſendo, ſed etiam in operando, vt ſuprà dictum eſt.

CAPVT III.

Quòd exiſtentibus in duobus hominibus auxiliis præuenientis gratiæ, omnino æqualibus, nunquam contingat, quòd vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur; alter verò in peccato permaneat, & damnetur.

EX præmiſſis oſtendi poteſt, quòd licèt cum æqualibus auxiliis externis præuenientis gratiæ, aut etiam internis ſufficientibus multoties cõtingat, quòd ex duobus hominibus vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur; alter verò perſeueret in peccato, & damnetur, vt colligitur ex illo Matth. 11. *Si in Tyro, & Sydone facta fuiſſent virtutes,* 1. *Ex diſput. 68.*

quæ

quæ facta ſunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent. Quod etiam S.Auguſt. lib. de prædeſt. & gratia, cap.15. confirmat loquens de Nabuchodonoſor, & Pharaone; nihilominus ſi loquamur vniuerſaliter de omnibus auxiliis præuenientis gratiæ, etiam internis; impoſſibile eſt, quòd exiſtentibus in duobus hominibus auxiliis gratiæ omnino æqualibus, vnus conuertatur, alter non; ſed ſemper ille, qui conuertitur, accipit aliquod maius auxilium præuenientis gratiæ, quod non accepit ille, qui non conuertitur. Et idem dicendum de eo, qui perſeuerat in gratia vſque in finem. Ità docet S.Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. cap.5. & 6. & probatur ex dictis in ſuperioribus: etenim ille, qui conuertitur, habet auxilium efficax, ille verò qui non conuertitur, non habet auxilium efficax: ſi enim illud haberet, infallibiliter conuerteretur, vt docet S.Thom. 1.2. quæſt.79. art.2. in Corp. & quæſt.112. artic.3.

Ergo

Ergo ſemper, qui conuertitur, habet aliquod auxilium præuenientis gratiæ, quod non habet ille,qui non conuertitur. Præterea auxilium efficax eſt multo maius auxilium,quàm cætera omnia auxilia ſine auxilio efficaci: cùm ergo ille, qui conuertitur, habeat auxilium efficax; quod tamen non habet, qui non conuertitur, manifeſtè ſequitur, quòd qui conuertitur, habeat maius aliquod auxilium præuenientis gratiæ, quàm ille,qui non conuertitur.

Præterea;nam aliàs vnus homo ſe diſcerneret ab alio per aliquid, quod non accipit ex dono gratiæ, quod tamen eſt contra illud 1.Corinth.4. *Quis enim te diſcernit?* Sequela probatur:nam,vt ſupponimus,in illis duobus hominibus auxilia omnia,etiam interna, præuenientis gratiæ, ſunt omnino æqualia: in his autem, in quibus conueniunt, non diſcernuntur:igitur diſcretio, quæ eſt inter illos, non prouenit ex gratia:ergo deſumenda erit ex innata libertate na- 2.

tura

turali, qua vnus voluit cooperari gratia Dei: alter verò non item; & ita poſſet homo in ſeipſo gloriari aduersùs alterum; nec eſſet verum, quod cap. 5. de prædeſt. Sanct. ait Auguſt. *Gratia diſcernit bonos à malis, communis eſt bonis, & malis.*

5. Reſpondent, quòd ille, qui conuertitur, habet maius auxilium in ratione beneficij, & in ratione doni, ſicut gladius donatus alicui tempore belli, in quo eo eſt vſurus, vt vitet mortem, quamuis phyſicè ſit idem; tamen moraliter in ratione beneficij, & doni maius eſt quàm ſi eidem daretur tempore pacis, quando eo non indiget, nec eſt illo vſurus. Sed hæc ſolutio non ſatisfacit; nam quòd illud ſit maius beneficium, & maius donum, tandem deſumitur ex eo, quòd liberum arbitrium pro innata ſua libertate ſit benè vſurum tali auxilio, & cooperaturum cum illo: ergò tandem differentia refunditura ad innatam libertatem huius, & non ad aliquid acceptũ ex gratia.

Sed

Sed contra obiicitur; Poſiſtis in 4.
duobus hominibus quibuſcumque auxiliis præuenientis gratiæ, quilibet illorum pro ſua libertate poteſt conſentire, & diſſentire, ſi velit: vt ex Tridentino conſtat; tunc eſt argumentum: Poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur conueniens; ponatur ergo quòd in caſu poſito vnus conuertatur, ſicut re uera poteſt conuerti cum illis auxiliis: alter verò non conuertatur, ſicut re vera etiam poteſt non conuerti: ergo continget aliquando, cum eiſdem auxiliis præuenientis gratiæ, quatenus gratiæ præuenientis auxilia ſunt, vnum conuerti; alterum autem in peccato perſiſtere.

Reſpondetur, quòd, ſi auxilia 5.
præuenientis gratiæ communia illis duobus hominibus, ſint ſolùm auxilia ſufficientia, neuter conuertetur, etenim auxilium ſufficiens ſolùm tribuit poſſe operari: ſi verò ſint efficacia, vterque conuertetur, etenim qui mouetur à Deo auxilio

efficaci, etiam in ipſo inſtanti in quo mouetur, poteſt diſſentire, ſi velit, ſed non diſſentiet; nam ipſa gratia efficit, quòd, cùm homo per liberum arbitrium poſſit diſſentire, non diſſentiet, ſed liberè & infallibiliter conſentiet; ſicut prædeſtinatus poteſt damnari; ſed nunquam damnabitur. Et cùm arguitur: nam poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens, reſpondetur cum S. Thom. 1. p. q. 23. art. 6. ad 2. quòd ſi poſſibile ponatur in eſſe ſuppoſito alio incompoſſibili, ſequitur magnum inconueniens, ſcilicet vnum impoſſibile, quòd ſcilicet de eodem verificentur ſimul contradictoria, aut contraria, vt patet maniſeſtiſſimo exemplo. Nam poſſibile eſt, quòd Petrus ſit albus: ſi hoc poſſibile ponatur abſolutè in eſſe, nullum ſequitur inconueniens, aut impoſſibile, quia tantùm ſequitur, quòd Petrus ſit albus: ſi autem ponatur in eſſe ſuppoſito, quòd nigredo maneat in Petro, quæ in compaſſibilis

ſibilis eſt cum albedine, ſequitur vnum impoſſibile, quòd videlicet idem Petrus ſimul ſit albus, & niger. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quòd, ſi abſolutè ponatur in eſſe iſtud poſſibile: Petrus, verbi gratia, poteſt non conuerti, nullum ſequitur inconueniens: ſi autem poneretur in eſſe ſuppoſito, quod habet motionem Dei efficacem, ſequitur vnum impoſſibile, quòd videlicet motio efficax non ſit efficax, aut verò quòd voluntas Dei abſoluta ſit inefficax, & impotens, quod eſt impoſſibile.

Secundò obiicitur; Stante eadem prorſus motione ex parte mouentis in motu corporali contingit, quòd vnum mobile moueatur, quia minus reſiſtit mouenti; aliud verò actu non moueatur, quia magis reſiſtit: etenim ſi motio mouentis ſit (vt quatuor) mouebit per eam mobile reſiſtens (vt duo,) non autem ſi reſiſtat (vt ſex,) quoniam à proportione minoris inæqualitatis, non fit 6.

actio eo quòd neceſſe eſt, vt motio mouentis ſuperet reſiſtentiam paſſi: ergo ſimiliter in omnibus motibus ſpiritualibus continget, quòd, ſtante æquali motione præuenientis gratiæ in duobus hominibus, vnus moueatur, & piè operetur, quoniam habet minora peccata, & minus reſiſtit; alter verò, qui habet magis de reſiſtentia, & gauioribus implicatur peccatis, non moueatur, nec piè operetur cum eodem auxilio.

7. Reſpondetur, antecedens ſolùm eſſe verum, quando mouentia ſunt finitæ & limitatæ virtutis, in quibus ſubinde reſiſtentia paſſi poteſt excedere virtutem mouentis: Deus autem eſt agens infinitæ virtutis *cui volenti ſaluum facere*, vt Aug. lib. de corr. & gra. cap. 14. ait, *nullum hominum reſiſtit arbitrium. Sic enim velle, & nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem.* Vnde, vt ait S. Thom. 1.2. q. 112. art. 3. in C. & 2. 2. q. 24. art. 11. in C. *Si ex intentione Dei mouentis*

uenis eſt, vt homo, cuius cor mouet, conuertatur, infallibiliter conuertet illum, & quamcumque reſiſtentiam eius ſuperabit.

CAPVT IV.

Quòd natura humana per originale peccatum non ſolùm fuerit ſpoliata originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis, ſed etiam in naturalibus vulnerata.

QVoniam in reliquis propoſitionibus appendicibus ad tertium fundamentum aduerſæ concordiæ agitur de viribus naturalibus, quas habet noſtrum liberum arbitrium in ordine ad actus bonos, etiam ſupernaturales, neceſſarium duximus, hoc in loco priùs explicare, qualiter fuerit homo per originale peccatum non ſolùm ſpoliatus originali iuſtitia, & ſupernaturali- 1. *Ex diſp. 45.*

S 3 bus

bus donis : ſed etiam in naturalibus vulneratus , & vulnera ipſa percurrere , vt tandem fiat manifeſtum , ad quæ opera indigeat auxilio præuenientis gratiæ. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt, omnes paruulos ex Adam per ſeminalem propagationem deſcendentes contrahere peccatum originale , ſed qnoniam de hac veritate nullus Catholicus dubitat , & nos alibi , nimirum diſp. 44. de auxiliis. & 1. 2. q. 81. art. 1. & 3. de illa operoſiùs egimus , ideo non oportet in præſenti Compendio eam confirmare.

2. Igitur Pelagius , vt refert Aug. lib. de nat. & grat. cap. 19. ſicut negauit peccatum originale , ita etiam conſequenter dixit , per Adæ peccatum debilitatam non fuiſſe , aut immutatam hominis naturam. Alij verò hæretici per oppoſitum extremum dixerunt , naturalem hominis libertatem per peccatum non ſolùm læſam aut debilitatam fuiſſe,

ſed

ſed etiam penitus extinctam. Ita ſenſit Lutherus, & alij hæretici huius temporis ſuperiùs allegati, ſed præſertim Caluin. lib. 1. Inſtit cap. 15. §. 8. vbi dicit, corruptionem naturæ in hoc conſiſtere, quòd homo per peccatum amiſit liberum arbitrium, quod ante peccatum habuerat. Inter Catholicos autem qui peccatum originale, & liberũ hominis arbitriũ etiã poſt lapſum, admittũt, quidam dixerũt, peccatum primi parentis ſolùm in gratuitis nobis nocuiſſe, & ob id naturalia in nobis poſt peccatum integra remanſiſſe, qualia eſſent ſuapte natura, ſi nullo dono ſupernaturali fuiſſent affecta. Nihilominus, doctrina Sanctorum Auguſt. & Thom. media via procedit. Vnde ſecundùm fidem Catholicam, contra Pelagianos aſſerendum eſt, naturam humanam per peccatum immutatam, infirmatam, & debilitatam fuiſſe; id enim in ſacris Litteris habetur expreſſum, præſertim Pſal. 40. *Ego*

dixi, Domine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccaui tibi. quæ verba explicans S. Aug. ſuper eundem Pſal. tom. 8. ait: *Quid ſanatur, ſi nihil eſt vulneratum, nihil ſauciatum, nihil debilitatum atque vitiatum?* Et Iſaiæ 1. *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis vſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas: vulnus & liuor, & plaga tumens. Non eſt circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo.* Et Matth. 9. *Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus: non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Et S. Chryſoſt. hom. 30. ad populum Antiochenum comparat peccatorem infirmo febre correpto, qui non tantùm hanc paſſus eſt moleſtiam, quòd infirmatur, verùm & quòd poſt morbum iam erit imbecillior; licèt ad bonam valetudinem ex longa redeat ægritudine. S. Proſp. lib. 1. de vocat. Gent. cap. 7. ait: *Inde* (ſcilicet ex peccato primi hominis) *tracta mortalitas*; inde multipex corporis animíque corruptio.

Eadem

Eadem veritas habetur definita 3. in Conc. Arauſ. II. can. 1. vbi ſic dicitur: *Si quis per offenſam præuaricationis Adæ non totum, id eſt, ſecundùm corpus, & animam, in deterius dicit hominem commutatum, ſed animæ libertate illaſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagij errore deceptus, aduerſatur Scripturæ dicenti: Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur*, Ezech. 18. *Et neſcitis, quoniam cui exhibitis vos ſeruos ad obediendum, ſerui eſtis eius, cui obeditis?* Rom. 6. *Et à quo qui ſuperatur, eius & ſeruus efficitur*, 2. Petri 2. Eamdem definitionem Sac. Conc. Trid. ſeſſ. 5. decreto de peccato originali ſub his verbis confirmat: *Si quis non confitetur primum hominem Adam, cùm mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem, & iuſtitiam, in quà conſtitutus fuerat, amiſiſſe, incurriſſeque per offenſam præuaricationis huiuſmodi iram, & indignationem Dei, atque adeò mortem, quam antea illi*

 commi

comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem ſub eius poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt, diaboli, totúmque Adam per illam præuaricationis offenſam ſecundùm corpus, & animam in deterius commutatum fuiſſe, anathema ſit. Celeſt. 1. Epiſt. cap. 4.

4\. Quo ſit, vt natura humana per originale peccatum non ſolùm fuerit expoliata donis gratuitis, ſed etiam in naturalibus vulnerata. Vnde & de homine illo deſcendente à Hieruſalem in Hiericho, qui typum gerebat peccatoris, dicitur Lucæ 10. quòd *incidit in latrones, qui eum expoliauerunt, ac plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto.* Vbi non ſolùm aſſeritur, hominem illum expoliatum eſſe gratuitis, ſed etiam vulneratum in naturalibus, vt exponit Beda in Gloſſa ordinaria ſuper eumdem locum, & Ambroſ. lib. 7. in Lucã. Id quod etiam tali argumento oſtendi poteſt; nam inclinatio naturalis ad bonum rationis humanæ naturæ proportionatum, minuitur per peccatum,

catum, vt 1. 2. q. 85. art. 1. & 2. docet S. Thom. & ibi Caiet. & Conrad. Capreol. in 2. diſt. 24. q. vnica, art. 1. con. 3. Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 12. Alexand. Halenſis 2. par. q. 94. memb. 8. art. 4. in Corp. & ad 2. Riccard. in 2. diſt. 35. circa ſecundum principale, q. 1. & 2. Gregor. eadem diſt. q. vniça art. 1. ad 6. cont. 1. concluſ. Et ratio id ſuadet. Nam habilitas potentiæ naturalis ad bonum, ſiue ad exercitium bonorum actuum, minuitur per peccatum, eo quòd ratione illius redditur potentia minus prompta ad operandum bonum, quàm ſi nullum peccatum habuiſſet, quod experientia ipſa nos docet: ergo per peccatum originale conſtituitur homo in deteriori ſtatu, quantum ad huiuſmodi inclinationem & propenſionem naturalem ad bonum virtutis, quàm ſi eſſet in puris naturalibus, ſi in eo ſtatu conditus fuiſſet, aç per conſequens, per peccatum fu-

comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem ſub eius poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt, diaboli, totúmque Adam per illam præuaricationis offenſam ſecundùm corpus, & animam in deterius commutatum fuiſſe, anathema ſit. Celeſt. 1. Epiſt. cap. 4.

4. Quo fit, vt natura humana per originale peccatum non ſolùm fuerit expoliata donis gratuitis, ſed etiam in naturalibus vulnerata. Vnde & de homine illo deſcendente à Hieruſalem in Hiericho, qui typum gerebat peccatoris, dicitur Lucæ 10. quòd *incidit in latrones, qui eum expoliauerunt, ac plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto.* Vbi non ſolùm aſſeritur, hominem illum expoliatum eſſe gratuitis, ſed etiam vulneratum in naturalibus, vt exponit Beda in Gloſſa ordinaria ſuper eumdem locum, & Ambroſ. lib. 7. in Lucã. Id quod etiam tali argumento oſtendi poteſt; nam inclinatio naturalis ad bonum rationis humanæ naturæ proportionatum, minuitur per peccatum,

catum, vt 1. 2. q. 85. art. 1. & 2. docet S. Thom. & ibi Caiet. & Conrad. Capreol. in 2. diſt. 24. q. vnica, art. 1. con. 3. Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 12. Alexand. Halenſis 2. par. q. 94. memb. 8. art. 4. in Corp. & ad 2. Riccard. in 2. diſt. 35. circa ſecundum principale, q. 1. & 2. Gregor. eadem diſt. q. vnica art. 1. ad 6. cont. 1. concluſ. Et ratio id ſuadet. Nam habilitas potentiæ naturalis ad bonum, ſiue ad exercitium bonorum actuum, minuitur per peccatum, eo quòd ratione illius redditur potentia minus prompta ad operandum bonum, quàm ſi nullum peccatum habuiſſet, quod experientia ipſa nos docet: ergo per peccatum originale conſtituitur homo in deteriori ſtatu, quantum ad huiuſmodi inclinationem & propenſionem naturalem ad bonum virtutis, quàm ſi eſſet in puris naturalibus, ſi in eo ſtatu conditus fuiſſet, ac per conſequens, per peccatum fu-

aut in dæmonibus, quantum ad omnia, ſed ſolùm inquit, quòd manſerunt integra ſi ſermo ſit de bono primo naturæ, quod eſt eſſe, viuere, & intelligere: ſic enim explicat Dionyſium in ſolut. ad 1. eiuſd. art. Secundò reſpondetur, quòd in dæmonibus non eſt concupiſcentia, vel deordinatio appetitus ſenſitiui, ſicut eſt in homine lapſo: nam in Angelis non eſt appetitus ſenſitiuus. Vnde ex hac parte poteſt homo per peccatum magis vulnerari in naturalibus quàm diabolus.

Secundò arguitur; Homo poſt 7. peccatum originale, & in puris naturalibus differunt, ſicut homo nudus, & nudatus: ergo, quantum ad naturalia, non eſt homo magis vulneratus in natura lapſa, quàm in puris naturalibus, ſi in eo ſtatu conditus fuiſſet. Reſpondetur, eo ipſo quòd homo per peccatum nudatus eſt, & expoliatus originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis, ſimul etiam plagis impoſitis fuit in naturali

ralibus vulneratus, & à Deo ſuo vltimo fine auerſus, vt dictum eſt.

CAPVT V.

Quæ ſint vulnera ex originali vel actuali peccato ſubſequuta.

1. *Ex diſput. 46.* S.Thomas 1.2. quæſt.85. artic.3. quatuor enumerat vulnera naturæ ex peccato ſubſecuta, videlicet infirmitatem, ignorantiam, malitiam, & concupiſcentiam, & explicat diffusè, in quo eiuſmodi vulnera conſiſtant. Pro cuius maiori intelligentia notandum, quòd vt docet S.Doctor in eadem 1.2. quæſt.109. art.2. ad 3. *Natura humana magis corrupta eſt per peccatum, quantum ad appetitum boni, quàm ſecundùm cognitionem veri*, eo quòd voluntas eſt inclinatio totius hominis. Vnde plura poteſt cognoſcere per ſeipſum, abſque auxilio gratiæ, quàm poſſit viribus naturæ perficere, quamuis etiam in intelle-

ctu fuerit vulnerata. Igitur, quantum ad intellectum, vulneratus eſt homo per peccatum ignorantiæ vulnere; quia licèt poſſit per vires naturæ aliquod verum cognoſcere, non ſolùm ſpeculatiuum, ſed etiam practicum, ex his quæ pertinent ad ordinem naturæ: non tamen poteſt omne verum, præſertim practicum ex iis quæ ad rectam inſtitutionem vitæ naturalem pertinent, ſine auxilio gratiæ cognoſcere. Vnde S. Proſp. lib. cont. Collat. cap. 17. Caſſianum acriter reprehendit, eo quòd ex verbis illis Geneſ. 3. *Ecce Adam factus eſt ſicut vnus ex nobis: ſciens bonum & malum*; malè intulerit: *Concepit ergo Adam poſt præuaricationem, quam non habuerat, ſcientiam mali; boni verò quam acceperat ſcientiam, non amiſit*; quod latiùs proſequitur cap. 19. & 21. Peccatum ergo oculos in primis rationis obnubilat, vt miſerabilis homo poſtmodum abſque fræno in barathrum pertrahatur. In cuius ſignum, priùs Samſon oculos amiſit, & poſtmodum

dum à Philiſtæis ad molam deputatus eſt. Vnde Gregor. lib. moral. c. 13. *Quia plerumque prius oculus contemplationis amittitur, & poſt per carnis deſideria, huius mundi laboribus animus ſubiugatur, teſtatur Samſon ab Allophylis captus, qui poſtquam oculos perdidit ad molam deputatus eſt: quia nimirum maligni poſtquam tentationum ſtimulis intus aciem contemplationis effodiunt, foras in circuitum laborum mittunt.*

2. Hinc etiam peccatum, vt notauit Chryſoſtom. hom. 4. in Ioan. & hom. 22. ſuper 1. epiſt. ad Corinth. nocti comparatur, quia ſicut nocte inter album, & nigrum corporalis oculus non diſcernit; ita & peccator, quid ſit bonum, quid malum per oculos rationis vix iudicat; videatur Origen. lib. 2. in Iob in illa verba: *Noctem illam tenebroſus turbo poſſidet.* Rationis iudicio vulnerato ad reliquas animi vires peccati venenum diffunditur, nihil intactum, nihil non læſum relinquens. Et in primis voluntas, quæ appetitus eſt totius

tius hominis, eodem veneno infecta quàm plurima damna incurrit. Nam auerſa à ſuo vltimo fine tam naturali quàm ſupernaturali permanſit, ac per conſequens abſque ſufficientibus viribus; vt per ſeipſam poſſet ad ipſum Deum, etiam in quantum eſt auctor naturæ, ſe conuertere. Hinc etiam impotens manſit ad ſeruandam totam legem naturalem, & reſiſtendum grauioribus tentationibus occurrentibus. Hinc conſuetudine peccandi magis, ac magis debilitatum manet liberum arbitrium, vtpote diaboli poteſtati vltro traditum. Vnde S. Aug. lib. 8. Confeſ. c. 5. tom. 1. *Suſpirabam* (inquit) *ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa facta eſt libido: & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo, & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas: quibus, quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis, vnde catenam appellaui, tenebat me obſtrictum dura ſeruitus.*

uitus. Qualiter autem per diuerſitatem peccatorum variis vulneribus afficiatur anima, explicat Origen. hom.8. in cap.13.

3. Nam voluntate per peccatum ſauciata atque vulnerata, reliquæ etiam potentiæ, & vires inferiores remanſerunt infectæ, atque infirmæ, videlicet iraſcibilis, & concupiſcibilis: quæ quidem potentiæ, cùm homini fuerint à Deo collatæ in adiutorium rationis, non ſecus ac mulier viro dicente Domino: Gen.2. *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi*; ipſam nihilominus rationem, vt in peccatum conſentiendo caderet, iuuerunt. Hinc homo miſer variis paſſionibus agitatur, metuit, dolet, gaudet de eo, quod metuendum non erat, nec dolendum, aut gaudendum, vt explicat Aug.14. de Ciuit. Dei cap.9. Hinc Apoſtolus Rom.7. in perſona lapſi hominis loquens: *Video*(inquit)*aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in legem peccati: infelix ergo homo! quis me libera*

berabit de corpore mortis huius? Et ſibi ipſi reſpondens ait: *Gratia Dei per Ieſum Chriſtum*: vt intelligamus, hæc vulnera, quæ natura humana per peccatum primi parentis incurrit, non niſi per gratiam Ieſu Chriſti poſſe ſanari.

CAPVT VI.

Quòd liberum arbitrium in natura lapſa, ſecluſis auxiliis gratiæ, non habeat eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet.

EX præmiſſis ſequitur, quòd homo in natura lapſa abſque auxilio gratiæ non habet eaſdem vires ad bonum naturale amplectendum, & malum fugiendum, quas habuiſſet in puris naturalibus. Nam per peccatum non ſolùm fuit expoliatus donis gratuitis, ſed etiam in natura

I. *Ex diſput. 47.*

turalibus potentiis vulneratus, debilitatus, atque in deterius commutatus, vt ſuprà oſtenſum eſt: in puris verò naturalibus re vera non eſſet vulneratus in naturalibus, aut debilitatus, vel plagis affectus: ſed homo vulneratus, plagis affectus atque infirmitate debilitatus non habet eaſdem vires ad opera naturæ exercenda, quas haberet, ſi nullam infirmitatem aut membrorum debilitatem incurriſſet: ergo. Secundò; Homo per peccatum originale vel mortale auerſus eſt à Deo, non ſolùm vt eſt finis ſupernaturalis; ſed etiam, vt eſt finis naturalis: eſt enim impoſſibile, quòd homo ordinatus ad vitam æternam, auertatur per peccatum à fine naturali, quin etiam auertatur, ſaltem conſequenter, à fine ſupernaturali; aliàs poſſet ſimul eſſe auerſus à Deo, vt eſt auctor gratiæ, & conuerſus in illum, vt eſt auctor naturæ, quod manifeſtam inuoluit repugnantiam: ſed in puris naturalibus nullo modo eſſet auerſus

à

à Deo etiam, vt eſt auctor naturæ. Nam ille ſtatus excludit gratiam, & peccatum, & conſideratur homo in eo ſtatu, ſecundùm illa præcisè, quæ ei competunt ex principiis naturæ; ſed homo auerſus à ſuo vltimo fine etiam naturali, non habet eaſdem vires ad bonum eidem fini proportionatum, quas habiturus eſſet, ſi ab eodem fine auerſus non fuiſſet: nam, vt dicit Ariſtot. *Vltimus finis in practicis habet ſe, vt prima principia in ſpeculatiuis*: intellectus autem auerſus à primis principiis ſpeculatiuis, non habet eaſdem vires ad inferendas ſcientificas concluſiones, quas haberet, ſi de principiis eſſet benè inſtructus: ergo ſimiliter homo auerſus per peccatum ab vltimo fine naturali, non habet eaſdem vires ad bonum eidem fini proportionatum amplectendum, & malum fugiendum; quas haberet, ſi ab eodem fine per peccatum auerſus non eſſet. Tertiò, vt inferiùs patebit; homo in natura lapſa non poteſt ſolis viribus natu

naturæ diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, etiam vt eſt finis naturalis: at in puris naturalibus poſſet propriis viribus elicere vnum, aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia, in quantum eſt finis naturæ, vt infrà manifeſtum fiet: ergo.

2. Sed contra. Homo per peccatum non amiſit liberum arbitrium, vt cõtra Luther. & Caluin. definit Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. Ergo per vires liberi arbitrij poteſt in natura lapſa quodcumque opus bonum operari, quod in puris naturalibus exercere potuiſſet; ac per conſequens, in vtroque ſtatu haberet eaſdem vires naturales ad bonum. Etenim liberum arbitrium eſt facultas voluntatis, & rationis ad vtrumlibet, ſcilicet ad operandum, & non operandum; vel ad operandum hoc, & illud. Reſpondetur, quòd licèt noſtrũ liberum arbitrium non fuerit per peccatum extinctum, fuit tamẽ ſauciatum, vulneratũ, & læſum, atque à ſuo fine vltimo auerſum, vt cap. præceden

cedenti viſú eſt,quæ tamẽ vulnera in puris naturalibus non habuiſſet. Poterit tamen quodcumque bonum opus operari, vel ex viribus naturæ, vel ex auxilio gratiæ. Et hoc ſufficit, vt comparatione cuiuſcumque boni operis habeat libertatem. Quòd enim per amicos poſſumus per nos ipſos poſſe cenſemur, vt dicitur 3. Ethic.cap.3.

CAPVT VII.

Quòd homo per ſolas vires naturæ non poßit omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri, tanquam reuelatis à Deo à ſenſu certo, & firmo ex parte credentis.

SVpponendum eſt ex Catholica fide contra Pelagianos, quòd homo, etiam in natura integra, non poteſt ex ſola facultate naturæ aſſentiri myſteriis fidei aſſenſu Chriſtiano 1. *Ex diſput. 49.*

no

no abſque ſpeciali auxilio gratiæ. Ita definitur in Conc. Arauſ. II. can. 5. & 7. in Conc. Mileu. can. 4. & in Trid. ſeſſ. 6. decret. de iuſtificat. can. 3. quam probat latiſſimè S. Aug. lib. de dono perſeu. cap. 17. & 19. vbi pro eadem ſententia refert S. Cyprian. Ambroſ. & Gregor. Nazianz. Idem probat epiſt. 105. & duab. ſeqq. & lib. de ſpir. & litt. cap. 31. & 32. & S. Proſp. Aquit. lib. 1. de vocat. Gent. cap. 24. & lib. cont. Collat. cap. 36. & 37. & in reſponſ. 8. ad cap. Gallorum. Et probatur ratione S. Thom. 2. 2. quæſt. 6. art. 1. Myſteria fidei excedunt totam facultatem naturæ: ergo non poteſt aliquis ex ſolis viribus naturalibus illis aſſentiri aſſenſu Chriſtiano; niſi intellectus & voluntas eleuentur per aliquod auxilium ſpeciale præuenientis gratiæ, vt aſſentiantur eiſdem myſteriis.

2. Vnde etiam ad ipſum primum initium fidei Chriſtianæ requiritur neceſſariò ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ. Itaque non poteſt ex ſolis

ſolis viribus naturæ, neque ex ſola vigilantia liberi arbitrij prodire initium aliquod, neque inchoatio fidei Chriſtianæ, quantumuis imperfecta, ſiue ſit petere, ſiue deſiderare talem fidem, ſiue quodlibet aliud. Hoc etiam habetur diffinitum contra Caſſian. & reliquias Semipelagianorum, i. Maſſiliéſes, vt patet ex S. Aug. lib. de prædeſtinat. Sanctor. cap. 2. Et lib. de dono perſeu. cap. 20. & ex Conc. Arauſ. II. can. 5. vbi dicitur: *Si quis ſicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipſumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui iuſtificat impium, & ad regenerationem baptiſmatis peruenimus; non per gratiæ donum, id eſt, per inſpirationem Spiritus ſancti corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem; ſed naturaliter nobis ineſſe dicit Apoſtolicis dogmatibus aduerſarius approbatur; beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet vſque in diem Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Idem diffinitur can. 6. &

7. & 25. eiuſdem Conc. quod etiam confirmat S. Aug. lib. 2. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 8. 9. & 10. & S. Proſper lib. cont. Collator. cap. 6. verſ. quomodo autem non aduertis.

3. Quo fit, vt quamuis homo poſſit ex ſolis viribus naturæ aſſentiri omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis aſſenſu quodam opinatiuo, & fallibili, quantum eſt ex parte credentis, & rationis formalis credendi, quia nimirum aſſentitur propter aliquod temporale motiuum, aut rationem humanam, quæ fallibilis eſt, cùm talis aſſenſus non ſit fidei Chriſtianæ: non tamen poteſt actu merè naturali, cum ſolo concurſu Dei generali aſſentiri omnibus myſteriis ſupernaturalibus, tanquam à Deo reuelatis; & quia à Deo reuelata ſunt, aſſenſu certo, & firmo, ſiue infallibili ex parte credentis, & rationis formalis credendi, ſed ad eliciendum talem actum neceſſariò requiritur

ſpeciale

ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ. Et probatur; nam, vt ex præmiſſis patet, nullus abſque ſpeciali auxilio gratiæ poteſt elicere verum aſſenſum fidei Chriſtianæ, & diuinæ; ſed aſſenſus, de quo loquimur in hac concluſione, eſt verus aſſenſus fidei Chriſtianæ. Nam, vt colligitur ex S. Thom. 2. 2. q. 1. art. 1. & q. 5. art. 3. in Corp. & ad 1. in hoc diſtinguitur fides Chriſtiana ab humana, quòd fides diuina, ſeu Chriſtiana innititur primæ veritati, ſiue reuelationi diuinæ, tanquam rationi formali: fides autem humana innititur teſtimonio humano, tanquam rationi formali credendi, aut alteri humano motiuo: ex quo rurſus ſequitur alia differentia, quòd fides Chriſtiana eſt certa, & infallibilis ex parte rationis formalis credendi, quia videlicet innititur rationi formali infallibili, & indefectibili, nempe primæ veritati reuelanti, quæ nec falli, nec fallere poteſt: fides

 autem

autem humana eſt ex parte rationis formalis credēdi,& ex parte credētis fallibilis & defectibilis, quia innititur fundamento fallibili, ſcilicet teſtimonio humano, quamuis aliàs ex parte obiecti materialis ſit infallibilis; ſed aſſenſus, de quo loquimur, innititur diuinæ reuelationi, tanquam rationi formali. Nam per illum aſſentitur homo myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo, & quia à Deo reuelata ſunt: ergo talis aſſenſus eſt verè, & propriè fidei Chriſtianæ, ac per conſequens, requiritur ad illum ſpeciale auxilium gratiæ.

4. Præterea probatur; ſi homo poteſt ex ſolis viribus naturæ habere actum credendi, quo poſito ex certa lege detur auxilium gratiæ, quo actus ille fiat ſupernaturalis, & qualis oportet ad ſalutem, vt volunt auctores oppoſitæ ſententiæ, ſequi videtur, gratiam ſecundùm merita noſtra dari. Sequela probatur; nam, vt inquit S. Aug. lib. de prædeſt. SS.

cap.

cap. 2. *Quis dicat eum, qui iam cœpit credere, ab illo, in quem credit, nihil mereri?* Sed ille iam incepit credere ex viribus naturæ: ergo meretur perfectam fidem ab illo, in quem credidit, conferendam. Si dicatur, illum aſſenſum, qui præcedit gratiam vtpote merè naturalem, nullius eſſet valoris, aut meriti ad gratiam conſequendam, neque haberet proportionem cum illa, quia ſunt diuerſi ordinis. Contra; nam etiam Fauſtus, & Caſſianus affirmabant, illa bona initia eſſe merè naturalia: item dicebant, nullius eſſe meriti in homine ad gratiam conſequendam, & gratiam ſemper gratuitam perſeuerare, vt ex dictis lib. 1. cap. 3. manifeſtè conſtat: & tamen S. Proſp. lib. cont. Collat. cap. 6. verſ. quomodo autem non aduertis, ex dictis Caſſiani illum redarguit, quòd velit nolit, ponat meritum gratiæ; ergo.

Sed contra obiicitur illud Rom. 10. *Si credideris, ſaluus eris*, & Matth. 5.

16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit,* vbi aliquid exigitur ab homine, videlicet fides, & aliquid offertur illi, videlicet ſalus: ergo ſicut ſalus, quæ offertur, eſt in Dei poteſtate; ita & fides, quæ exigitur, erit in poteſtate hominis: atque adeò homo poterit credere, ex viribus naturæ; nihil enim eſt in poteſtate alicuius, niſi quod ipſe præſtare poteſt. Reſpondetur cum S. Aug. lib. de prædeſtinat. SS. cap. 10. vtrùmque eſſe in Dei poteſtate, & quòd à nobis exigit, & quod nobis offert, quo probat S. Doctor. Nam ad Roman. 8. dicitur: *Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis*; vbi à nobis exigitur, vt facta carnis mortificemus, vt autem viuamus, offertur, & tamen facta carnis mortificare eſt donum Dei; vnde ipſum credere noſtrum, eſt in poteſtate Dei, tanquam in donante auxilium ad credendum, & tanquam in primo incipiente: & ſuppoſito auxilio gratiæ, eſt etiam in poteſtate noſtri arbi-

trij,

trij,tanquam in cauſa proxima, liberè eliciente eumdem actum. Multa enim Deus præcipit, & exigit ab homine, quæ tamen præſtare non poteſt ſine auxilio gratiæ,vt 2.2.q.2. art.6.ad 1. dicit S.Thom.

Secundò obiicitur; Si alicui proponatur Euangelium ſignis,& miraculis,quibus appareat maximè credibile, peccat contra fidem,ſi non credat: ergo ſuppoſita prædicta Euāgelij propoſitione,poterit homo credere, quantum ad ſubſtantiā actus per facultatem naturæ; nemo enim peccat, ſi non faciat id, quod re vera non poteſt; cùm nullus teneatur ad impoſſibile. Reſpondetur, quòd ille homo tenetur credere,& peccat non credendo in caſu poſito, ſed tamen vt reuera peccet non credendo, ſufficit, quòd poſſit credere cum auxilio gratiæ, vt dictum eſt, quod etiam oſtendit S. Thom.3. cont. Gent. cap.159. & 160. 6.

Tertiò obiicitur; Actus fidei,cùm ſit vitalis, dicens intrinſecum or- 7.

dinem ad potentiam vitalem; ſcilicet ad intellectum, qui eſt potentia naturalis, eſt etiam actus naturalis quantum ad ſubſtantiam, & tantùm eſt ſupernaturalis, quantum ad modum: ergo quantum ad ſubſtantiam poteſt produci à ſola facultate naturali intellectus. Reſpondetur, actum fidei Chriſtianæ, & cuiuslibet alterius virtutis per ſe infuſæ eſſe, quantum ad ſubſtantiam ſupernaturalem, vnde etiam vitalitas actus fidei proxima, & formalis, eſt ab ipſo habitu fidei, vt quo, ſiue ab auxilio ſpeciali: quia cùm ille actus ſit vnicus, & ſimpliciſſimus; impoſſibile eſt, quòd ſit compoſitus ex duplici entitate, altera naturali, altera ſupernaturali, vt infrà dicetur, vnde non ſequitur, quòd ex ſolis viribus naturæ poſſit homo elicere actum credendi, quantum ad ſubſtantiam.

8. Quartò obiicitur Conc. Trid. ſeſſ. 6. decr. de iuſtificat. can. 3. & Conc. Arauſ.

Arauſ. II. can. 6. & 25. cùm determinant, ad actum credendi eſſe neceſſarium auxiliũ Dei ſpeciale, ſemper addunt illam particulam : *Sicut oportet, vt homini iuſtificationis gratia conferatur.* Ergo ſentit vtrumque Concilium hominem per ſolam facultatem naturæ poſſe credere myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo aſſenſu merè naturali; non tamen vt oportet ad ſalutem; aliàs fruſtrà addidiſſent Concilia illam particulam, *ſicut oportet.* Reſpondetur, quòd illa particula, *ſicut oportet,* addita eſt in Conciliis ad differentiam aſſenſus opinatiui, & fallibilis ex parte credentis, quo quis aſſentitur myſteriis ſupernaturalibus, non vt reuelata ſunt, ſed propter aliquod motiuum, vel rationem humanam, qualis reperitur in hæretico. Talis enim aſſenſus non eſt vt oportet, neque ab illo incipit proceſſus iuſtificationis, nec ſubinde loquuntur Concilia de illo. Aſſenſus autem, quo quis credit ſi-

miter ex parte credentis, omnia myſteria reuelata, & reuelata ſunt, ſiue propter diuinã reuelationem,tanquã propter rationem formalem eſt verè aſſenſus, ſicut oportet: & ab illo ſumitur primum initium iuſtificationis, & ita non poteſt haberi abſque ſpeciali auxilio gratiæ.

CAPVT VIII.

Quòd homo in natura lapſa non poßit ex ſolis viribus naturæ cum concurſu Dei generali elicere actum abſolutum, merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, cum abſoluto propoſito illi in omnibus placendi.

1. Ex diſp. 51. EX dictis ſuperiùs de vulneribus naturæ humanæ per peccatum inflictis colligitur, quòd, licèt homo in natura lapſa poſſit abſ-

que

que ſpeciali auxilio gratiæ habere actum conditionatum dilectionis Dei ſuper omnia, ſeu velleitatem quamdam, quæ explicatur his verbis : *Vellem ſuper omnia diligere Deum, & illi in omnibus placere*, cùm talis actus non ſit perfectiſſimus naturæ ſanæ ; nec vera dilectio Dei ſuper omnia, nec per illum auertatur homo à peccato mortali, nec conuertatur in Deum, tanquam in finem vltimum : non tamen poteſt abſque ſpeciali auxilio præuenientis gratiæ diligere Deum ſuper omnia, abſoluta dilectione, etiam naturali : neque habere abſolutum propoſitum placendi illi in omnibus. Ita docet expreſsè S. Thom. 1.2. q. 109. art. 3. & q. 100. art. 10. ad 3. vbi ait, quòd præceptum charitatis non impletur ſine gratia, & loquitur etiam de præcepto charitatis, ad quod tenetur homo ex lege naturæ. Eadem ſententia eſt expreſſa S. Aug. epiſt. 107. ad Vitalem, vbi ait : *Liberum arbitrium ad diligen-*

dum Deum primi peccati granditate perdidimus, id eſt, amiſimus virtutem ad diligendum Deum per ſolam facultatem naturæ. Idem docet lib. de grat. & lib. arb. cap. 18. vbi inter alia verba inquit: *Si non ex Deo, ſed ex hominibus dilectio Dei, & proximi eſt, vicerunt Pelagiani: ſi autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Eamdem veritatem contra Caſſianum ſtatuit S. Proſp. lib. cont. Collat. cap. 30. & 31. & S. Greg. 33. moral. c. 20. vbi ait: *Si noſtra dilectio Deum præuenit, vbi eſt quod Ioannes Apoſtolus 1. cap. 4. dixit: Non quia nos dilexerimus Deum; ſed quia ipſe prior dilexit nos?* Et probatur ex locis Scripturæ, quæ adducit Proſper locis citatis: nam in ſacris Litteris aſſeritur charitatem, ſeu delectionem Dei ſuper omnia eſſe donum Dei, ſicut ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.* Et 1. Ioan. 4. *Charitas ex Deo eſt.* Item etiam in Concil. Mileu. can. 4:

diffini

diffinitur : *Vtrumque eſt donum Dei , & ſcire, quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus.* Et in Conc. Arauſ. II. can. 25. dicitur : *Prorſus donum Dei eſt diligere Deum*; ergo.

2. Si dicatur Scripturam ſacram , & Concilia loqui de dilectione ſupernaturali; contra : nam Pelagius nunquam docuit , dilectionem quam ipſe ſtatuit in natura, eſſe ſupernaturalem , aut procedere ex habitu infuſo; ſed abſolutè dixit , dilectionem Dei ſuper omnia, & propoſitum abſolutum nunquam peccandi , haberi poſſe ſimpliciter ex viribus naturæ: implicat enim dilectionem eſſe ſupernaturalem , & procedere ex ſolis viribus naturæ ; aliàs ſimul eſſet , & non eſſet ſupernaturalis. Et tamen hanc eius aſſertionem impugnat S. Aug. & Proſp. ergo. Præterea probatur ; Actus abſolutus dilectionis Dei ſuper omnia non compatitur ſecum peccatum mortale : ergo , ſi homo poteſt ex ſolis viribus naturæ eligere actum dilectionis Dei ſu-

per

per omnia, poterit ex eiſdem viribus reſurgere à peccato mortali; quod tamen concedi non poteſt, vt oſtendit S. Thom. p. 2. quæſt. 109. art. 7. Antecedens probatur; impoſſibile eſt, quòd homo ſit auerſus à Deo, tanquam ab vltimo fine, & ſimul ſit conuerſus in Deum, tanquam in vltimum finem: aliàs ſimul eſſet auerſus à Deo, & conuerſus in Deũ; quod implicat: ſed, qui eſt in peccato mortali, eſt auerſus à Deo, & conuerſus ad creaturam, tanquam in vltimum finem; qui autem diligit Deum ſuper omnia, conuertitur in illum, tanquam in vltimum finem: ergo impoſſibile eſt, quòd actus dilectionis Dei ſuper omnia ſecum compatiatur peccatum mortale.

3. Ex præmiſſis etiam ſequitur, quòd homo in natura lapſa non poteſt diligere Deum ſuper omnia, vt eſt finis ſupernaturalis ex ſolis viribus naturæ, etiamſi ſermo ſit de actu dilectionis, quantum ad ſubſtantiam, & de homine fideli. Itaque quan-

tum

tumuis per intellectum proponatur voluntati Deus, vt eſt ſummum bonum ſupernaturale, & vt maximè diligibilis: voluntas non poteſt actu abſoluto illũ diligere ſuper omnia, etiam quantum ad ſubſtantiam actus, neque habere abſolutum propoſitum placendi illi in omnibus abſque ſpeciali auxilio gratiæ. Et probatur. Primò; nam homo lapſus in mortale non poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ habere imperfecta deſideria, neque imperfectas inchoationes virtutum, aut ſemina, vt contra Caſſianum oſtendit Proſp. lib. 1. cap. 3. contra Collat. per tot. præſertim cap. 27. & 28. cuius errorem retulimus ſuprà: ergo multo minus poterit habere perfectiſſimum actum, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia, vt eſt finis ſupernaturalis, præſertim cùm iuxta oppoſitam ſententiam, poſito illo actu dilectionis merè naturali, Deus ex certa lege conferat auxilium gratiæ, vt actus ſit, qualis oportet ad ſalutẽ.

Præter

4. Præterea probatur; nam ſequitur ex oppoſita ſententia, quòd homo poſſit pati martyrium pro dilectione Dei Authoris ſupernaturalis, abſque auxilio gratiæ. Conſequens non eſt dicendum; nam ſi poſſet pati martyrium abſque Dei auxilio, poſſet conſequi vltimam ſalutem abſque auxilio gratiæ: dicitur enim Matth. 10. *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.* & Auguſt. ait, *Iniuriam facit Martyri, qui orat pro ipſo.* Ergo. Sequela probatur: nam ſi poteſt diligere Deum ſuper omnia abſolutè ex viribus naturæ: ergo poteſt eum diligere plus, quàm ſeipſum, & plus quàm vitam propriam: ergo poterit exponere vitam pro dilectione Dei: ergo poterit ex viribus naturæ pati martyrium pro dilectione Dei.

5. Reſpondent, quòd ad rationem martyrij non ſatis eſt, exponere vitam pro aliquo actu virtutis, ſed neceſſariò requiritur ex dilectione Dei ſupernaturali, vt patet per Apoſt. 1.

ad

ad Cor. 13. *Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Sed contra eſt argumentum: nam, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, lex eſt ſtatuta à Deo, vt qui fecerit totum, quod in ſe eſt diligendo Deum ſuper omnia, &c. conſequatur auxilium gratiæ, quo ille actus fiat ſupernaturalis, & qualis oportet ad ſalutem: ergo qui ex facultate naturæ diligit Deum ſuper omnia, & exponit pro illo vitam propriam, ex facultate naturæ conſequitur auxilium gratiæ, vt actus ille ſit, qualis oportet ad verum martyrium: ergo ex viribus naturæ euadit martyr.

Sed contra obiicitur. S. Thom. 2. 2. quæſt. 171. art. 2. ad 3. docet expreſsè, actum aliquem eſſe ſupra naturam humanam dupliciter: vno modo, quantum ad ſubſtantiam actus, ſicut miracula facere, & cognoſcere occulta, & incerta diuinæ ſapientiæ; & ad hos actus non datur homini donum gratiæ habitualis: 6.

alio

alio modo eſt aliquid ſupra naturam humanam, quantum ad modum actus, non autem quantum ad ſubſtantiam ipſius, ſicut diligere Deum, & cognoſcere Deum in ſpeculo creaturarum; & ad hoc datur donum gratiæ habituale: ergo ſecundùm S. Thomam, actus dilectionis Dei ſuper omnia, ad quem datur gratia habitualis, non excedit naturæ facultatem, quantum ad ſubſtantiam actus, ſed ſolùm quantum ad modum; quatenus videlicet ille actus eſt ſupernaturalis, aut meritorius vitæ æternæ: ergo quantùm ad ſubſtantiam poterit produci ex ſola facultate naturæ. Eamdem doctrinam tradit quæſt. 24. de verit. art. 14. in Corp. vbi ſic ait: *Eſt autem duplex bonum: quoddam, quod eſt humanæ naturæ proportionatum; quoddam verò, quod excedit humanæ naturæ facultatem: & hæc duo bona, ſi de actibus loquamur, non differunt ſecundùm ſubſtantiam actus, ſed ſecundùm modum agendi.* Et idem docet in ſolutione ad 1. & 2. eiuſd. art.

vbi

vbi ait, *quòd nullum præceptum eſt homini impoſſibile ad ſeruandum; quia in ſubſtantiam actus poteſt ex facultate liberi arbitrij,& in modum poteſt ex dono gratiæ.*

Reſpondetur, quòd S.Thomas ibi 7
loquitur de actu charitatis ſupernaturalis, non quidem de actu elicito immediatè ab ipſa charitate ſupernaturali: nam talis actus, vt infrà manifeſtum fiet, etiam quantum ad ſubſtantiam, excedit vires naturæ, ſicut actus viſionis beatificæ. Sed de actu charitatis imperato, qualis eſt actus fortitudinis, & aliarum virtutum, qui vt refertur à charitate in finem ſupernaturalem, dicitur actus ſupernaturalis charitatis, imperatus tamen. Loquitur etiam de actu exteriori: huiuſmodi enim actus non excedunt facultatem naturæ, quantum ad ſubſtantiam actus, ſed ſolùm quantum ad modum, ſecundùm videlicet, quod ex charitate fiunt. Et per hæc reſpondetur ad locum adductum ex quæſt.24. de verit. ibi enim ſeipſum explicat, ſicut explicatur

catur à nobis; etenim poſt verba adducta ſubdit: *Vtputa iſte actus, qui eſt dare eleemoſynam, eſt bonum proportionatum viribus humanis ſecundùm quòd ex quadam naturali dilectione, vel benignitate homo ad hoc mouetur: excedit autem humanæ naturæ facultatem ſecundùm quod ad hoc homo inducitur ex charitate, quæ mentem hominis Deo vnit.* Alia argumenta, quæ contra prædicta ſolent obiici, manent ſufficienter ſoluta ex cap.7. cùm de fide Christiana ageretur.

CAPVT IX.

Quòd liberum arbitrium cum ſolo concurſu generali attritionem, vel contritionem elicere non valeat, etiam quoad ſolam actus ſubſtantiam.

1. *Ex diſput.ſa.* EX his, quæ de viribus naturalibus noſtri arbitrij, comparatione actuum

actuum credendi,& diligendi Deum ſuper omnia, dicta ſunt, colligitur, quòd liberum arbitrium cum ſolo concurſu generali Dei elicere non poteſt actum attritionis, id eſt, dolorem de peccatis omnibus ex Dei timore cum propoſito abſoluto ampliùs non peccandi lethaliter cum ſpe veniæ; ſed ad huiuſmodi attritionem eſt ſimpliciter neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ, non ſolùm ratione fidei pœnarum inferni, nec ſolùm ratione ſpei veniæ, quæ includitur in prædicto dolore; ſed etiam ratione eiuſdem doloris cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi lethaliter. Ita videtur docere Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. de Sacr. pœn. vbi ſic dicitur: *Illam autem contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur; quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur; ſi voluntatem peccati excludat cum ſpe veniæ, declarat non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam*

etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm mouentis, quo pœnitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat: ergo cenſet, voluntatem, & propoſitum abſolutum, nunquam deinceps peccandi, eſſe donum Dei, & procedere ex motione Spiritus ſancti, atque adeò haberi non poſſe ex ſolis naturæ viribus. Præterea probatur; Dolor de peccatis cum propoſito abſoluto, nunquam de cætero peccandi mortaliter, eſt virtutis actus valde difficilis, & excedens vires naturæ infirmæ, ſicut illas excedit dilectio Dei ſuper omnia, etiam naturalis, & ex alia parte propoſitum abſolutum nunquam peccandi includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum, ſaltem pro tempore, quo tale propoſitum, aut virtus illius perſeuerat, ſicut de actu charitatis dictum eſt: ſed homo in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ elicere actus virtutum valde difficiles, nec ſeruare

uare omnia mandata, non ſolùm per totam vitam, ſed etiam pro quolibet temporis momento, cùm in eo occurrat multoties, vel occurrere poſſit pręceptum credendi, ſperandi, aut diligendi, quę ſine auxilio gratiæ impleri non poſſunt, vt ex præmiſſis patet; & ſimiliter poſſunt ſe offerre pro eodem inſtanti graues tentationes, quas ſine auxilio gratiæ ſuperare non poteſt, vt patebit infrà: ergo abſque auxilio gratiæ elicere nõ poteſt actum attritionis, cum propoſito abſoluto nũquam peccandi mortaliter.

2. Reſpondent, hoc argumentũ tantùm procedere de propoſito abſoluto efficaci; non autem de propoſito abſoluto inefficaci, quod poſtmodum non ponitur in exequutione. Sed contra hoc eſt; implicat cõtradictionem, quòd pro aliquo inſtãti habeat quis propoſitum abſolutum nunquã peccandi; & nihilominus in eodẽ inſtanti peccet mortaliter; tale enim propoſitũ eſſet ridiculum, ac per cõſequens ſolo nomine diceretur propoſitum

poſitũ abſolutum non peccandi: ergo verũ propoſitum abſolutũ non peccandi, ſemper eſt efficax pro eodem inſtanti, in quo elicitur: ac pro toto illo tempore, quo durat virtus illius.

3. Quo fit, vt multo minus poſſit liberum arbitrium abſque ſpeciali auxilio gratiæ elicere actum contritionis, etiam quantum ad ſubſtantiam, nec dolere de peccatis propter Deũ ſummè dilectum, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi. Si enim contritionem imperfectam ſolis naturæ viribus elicere non valet abſque ſpeciali auxilio gratiæ; multo minus poterit contritionem perfectam; præſertim cùm huiuſmodi contritio oriatur ex dilectione Dei ſuper omnia ſimpliciter, & illam includat, quam tamen, vt ſuprà viſum eſt, abſque ſpeciali auxilio gratiæ habere non poteſt. Præterea idem probatur ex definitione illa Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 3. *Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus ſancti inſpira*

ſpiratione, atque eius adiutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur; anathema ſit: ſed dolere de peccatis omnibus propter Deum ſummè dilectum cum ſpe veniæ, & cum propoſito abſoluto nunquam peccandi eſt pœnitere, ſicut oportet, vt iuſtificationis gratia conferatur; quia non ſtat peccatorem ſic pœnitere, & quòd non conferatur ei gratia iuſtificans: ergo talis dolor elici non poteſt ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio ex ſolis viribus naturæ.

Idipſum probatur ex locis ſacræ Scripturæ; etenim Thren. 5. dicitur: *Conuerte nos, Domine, ad te, & conuertemur.* Ex quo teſtimonio Conc. Trid. ſeſſ. 5. de iuſtif. cap. 4. probat, contritionem, qua peccatores ad Deum conuertuntur, procedere à gratia præueniente: hoc eſt, *à Dei vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur; vt qui per peccata à Deo auerſi* 4.

erant, per eius excitantem atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem; eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando, diſponantur. Ad hoc autem comprobandum adducit in calce eiuſdem capitis auctoritatem inductam: ergo. Item etiam probatur ex illo 2. Tim. cap. 2. *Ne fortè det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendum veritatem,& reſipiſcant à diaboli laqueis.* Ex quibus verbis S. Aug. lib. 5. contr. Iulian. cap.3. eandem veritatem colligit,dicens: *Quantumlibet enim præbeat pœnitentiam, niſi ipſe dederit; quis aget pœnitentiam? an oblitus es, quod idem ipſe Doctor ait: Ne fortè det illis Deus pœnitentiam,* &c. & videtur loqui de pœnitentia, qua quis dolet de peccatis propter Deum ſummè dilectum cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi: hæc enim eſt vera pœnitentia. Vnde idem Auguſt. epiſt. 106. circa finem: *Eam ipſam pœnitentiam* (inquit) *donum Dei dicit Apoſtolus, vbi ait de quibuſdam: ne fortè det illis Deus pœnitentiam.*

Et

Et lib. 7. de pecc. mer. & remiſſ. cap. 18. inquit: *Quòd à Deo nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala: quòd verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante atque adiuuante, non poſſumus.* Accedit vltimò; nam contritio, ſeu actus pœnitentiæ eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, ſicut de actu fidei, & charitatis dictum eſt, & dicetur infrà de omnibus actibus virtutis per ſe infuſæ. Ergo haberi non poteſt ex ſolis viribus naturæ.

Sed contra obiicitur; Quia non apparet, quòd emolumentum ex eo ſequatur, quòd naturales vires humani arbitrij vſque adeò extenuentur, vt prædictos actus contritionis, & attritionis quoad ſolã actus ſubſtantiam, & ſimiles actus naturales, ac ſimplices ab eo fieri poſſe negentur abſque ſpeciali auxilio gratiæ. Reſpondetur in primis, quòd idem argumentum retorqueri poſſet contra auctores ſententiæ contrariæ. Non enim apparet, quòd 5.

V 2 emolu

emolumentum ex eo ſequatur, quòd naturales vires humani arbitrij in natura lapſa, & infirma, vſque adeò commendentur, & exaltentur, vt actus perdifficiles, & excedentes debilem virtutem illius abſque auxilio gratiæ eidem attribuantur. Iam enim ex ſupradictis patet, quòd incommoda ex huiuſmodi aſſertione ſequantur. Secundò reſpondetur, multa emolumenta ſequi ex eo, quòd affirmemus, naturales vires humani arbitrij adeò extenuatas eſſe per peccatum, vt aliquos actus, etiam merè naturales, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ, & propoſitum abſolutum nunquam peccandi lethaliter contra legem naturalem elicere abſque auxilio gratiæ non valeat. Primum emolumentum eſt: nam per hoc liberum arbitrium humiliatur, & intra metam propriam continetur, vt ſuam infirmitatem, & debilitatem agnoſcens ad Dei auxilium

xilium recurrat, vt ex ſupradictis patet. Ex eo autem quòd iſti actus eidem arbitrio abſque auxilio gratiæ attribuantur, præbetur ei magna occaſio ſuperbiendi, & extollendi ſeipſum aduersùs gratiam Dei. Vnde S. Auguſtinus *non defenſores, ſed elatores, dilapidatores, & præcipitatores liberi arbitrij* Pelagianos, & Semipelagianos appellat, eo quòd viribus naturalibus illius attribuebant actus excedentes eiuſdem arbitrij facultatem. Secundum emolumentum eſt: nam per hanc doctrinam conformamus nos dictis Scripturæ, Conciliorum, & SS. Patrum, ſuprà inductis, & inferiùs allegandis, & quàm longè diſcedimus, nedum ab erroribus Pelagij, ſed etiam ab eorum ſemitis. Et ex alia parte nulli nos exponimus periculo; ſed media via incedimus, dum affirmamus, liberum arbitrium in natura lapſa poſſe abſque auxilio gratiæ elicere aliquos actus bonos mo-

raliter ; non tamen omnes, videlicet illos, qui grauem continent difficultatem, vt ſuperiùs explicatum eſt.

CAPVT X.

Quòd homo in natura lapſa non poßit abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia mandata, nec reſiſtere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus, etiam grauißimis ſibi occurrentibus, quas pro ſeruanda lege naturali neceſſe ſit vincere.

1. IN hac parte eſt nobis duplex concertatio, altera cùm hæreticis, altera cum Catholicis. Inter hæreticos namque fuerunt duo errores extremi. Primus fuit Pelagij, qui, vt ſuprà lib. 1. cap. 1. & 2. adnotauimus, aſſeruit, adiutorium diuinæ gratiæ ſolùm eſſe neceſſarium, vt, quod homo

Ex diſp. 54.

homo poterat per naturam, faciliùs poſſet implere per gratiam. Secundus error eſt Lutheranorum, qui per oppoſitum extremum aſſerunt, præcepta Dei eſſe impoſſibilia, nec poſſe iuſtum etiam per gratiam ea obſeruare, ac per conſequens, in omni opere ſuo peccare. Ita ſentiunt Lutherus, Caluinus, & alij hæretici ſuperiùs lib. 1. cap. 3. allegati. Inter Catholicos verò quidam dixerunt, hominem in natura lapſa nullum præceptum naturale ſeruare poſſe etiam quoad ſubſtantiam, abſque auxilio gratiæ. Alij aſſeruerunt per oppoſitum extremum, hominem in peccato mortali exiſtentem, cum ſolo concurſu Dei generali, quandiu rationis iudicium non obſeruetur, poſſe in quocumque temporis momento ſeruare quodcunque præceptum obligans ad peccatum, quantùm ad ſubſtantiam actus; etiamſi præceptum ſit ſupernaturale. Addunt conſequenter hominem lapſum habere ſufficientes

vires ſine ſpeciali auxilio Dei ad non conſentiendum in quocumque temporis momento, cuicumque graui vehementiorique tentationi, & ad ſuperandum quamcumque magnam difficultatem, quam, pro ſeruanda in illo inſtanti ſolo lege naturali, neceſſe ſit vincere; etiamſi ea de cauſa mors ſit toleranda. Dicunt tamen, quòd per totam vitam, aut longo tempore non poſſit abſque auxilio gratiæ ſeruare totam legem, ita vt in nullo deficiat, neque operari aliquod opus pietatis meritorium vitæ æternæ, ſicut Pelagiani poſuerunt.

2. Sententia verò SS. Aug. & Thom. & diſcipulorum eius, media via incedit. Ad cuius euidentiam ſtatuendum eſt contra Lutheranos, quòd Deus nihil impoſſibile per legem ſuam præcepit homini, ſiue lex ſit naturalis; ſiue lex ſcripta, ſiue lex gratiæ: ſed quodcumque mandatum poteſt homo implere, vel ex

facul

facultate naturæ, vel ex auxilio gratiæ; conſtat hoc ex ſacris Literis, præſertim ex cap. 30. Deut. vbi dicitur: *Mandatum hoc, quod ego tibi præcipio hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, neque in cælo ſitum,* &c. *ſed iuxta te eſt ſermo valde in ore tuo, & in corde tuo, vt facias illud.* Quo teſtimonio vtitur S. Aug. lib. de nat. & grat. cap. 69. & Procopius Gazeus in comment. ſuper cap. 30. Deut. ad confirmandam iſtam veritatem. Item 1. Ioan. 1. dicitur: *Hæc charitas Dei eſt, vt mandata eius cuſtodiamus, & mandata eius grauia non ſunt.* Et Matth. 11. *Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me; quia mitis ſum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris: iugum enim meum ſuaue eſt, onus meum leue.* Quibus teſtimoniis eamdem veritatem probant Auguſt. & Procop. vbi ſuprà Beda ad cap. 5. prioris Epiſt. S. Ioannis, & S. Gregor. hom. 17. in Ezech. vbi etiam adducit in confirmationem eiuſ-

dem doctrinæ illud Pſal. 118. *Latum mandatum tuum nimis*, & Pſal. 16. *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras.* Item Ioan. 14. dicitur: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit.* & Act. 13. *Inueni Dauid filium Ieſſe virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.* Et Iob 1. dicitur, quòd Iob *erat vir ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, ſed adhuc retinens innocentiam.* Et iterum: *In omnibus his non peccauit Iob labiis ſuis.* Si in his omnibus Iob non peccauit, quomodo ergo dicit Lutherus, *iuſtum in omni opere ſuo peccare?* Et ad Philipp. 4. dicit Apoſtolus; *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Idem conſtat ex verbis Domini apud Ezechielem cap. 36. *Dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præce-*

ptis

ptis meis ambulatis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.

Eadem veritas habetur definita 3.
in Conc. Arauſ. II. can. 25. & in Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 11. & can. 6. & 22. quam etiam vnanimi conſenſu docent omnes SS. Patres, tam Græci, quàm Latini, quorum teſtimonia in vnum, colligit Iodocus Coccius Canonicus Iuliacenſis in Theſauro Cathol. tom. 2. de iuſtificat. homin. art. 2.

Secundò ſupponendum eſt con- 4.
tra Pelagianos, quòd homo in natura lapſa non poteſt implere ſimpliciter omnia legis præcepta ex ſola facultate naturæ, ſed neceſſariò indiget ad id auxilio gratiæ ſupernaturalis. Ita diffinitur in Conc. Mileuit. cap. 5. & refertur de Conſecrat. diſt. 4. cap. *Placuit.* Et in Concil. Africano, cap. 80. Et in Concil. Arauſ. II. per plura cap. ſed præſertim can. 10. 18. 23. & 24. Item Conc.

V 6 Carth.

Carthagin. in epiſt. ad Innocen. Primum de Pelag. & Celeſt. & habetur inter epiſt. Auguſt. epiſt. 90. eamdem veritatem determinat, quam ibi probat ex illo ad Roman. 8. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram*, &c. Et ad Roman. 9. *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Idem confirmat Concil. Valentin. cap. 6. & probatur ratione. Nam inter mandata diuina quædam ſunt ſupernaturalia, vt præceptum credendi, ſperandi, diligendi: item etiam inter naturalia eſt præceptum diligendi Deum ſuper omnia, vt eſt Auctor naturæ, ſed abſque auxilio gratiæ non poteſt homo hæc mandata implere, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo.

5. His ſuppoſitis, vt cum Doctoribus Catholicis agamus, dicendum eſt; quòd homo in natura lapſa non poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ reſiſtere gauioribus tentationibus, quas pro ſeruanda lege naturali

rali neceſſe, ſit vincere, etiamſi ſermo fiat de tentationibus occurrentibus pro aliquo vno inſtanti, aut breui tempore, conſtat hoc ex S. Auguſt. Epiſt. 106. ad Paulinum, vbi refert fuiſſe aſſertionem Pelagij, victoriam noſtram non ex Dei adiutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio. Et inter alia, quæ videnda ſunt, inquit: *Vnumquemque fidelem teneri confiteri, quando contra tentationes concupiſcentiáſque illicitas dimicamus, quamuis & illic habeamus liberam voluntatem, non tamen ex illa, ſed ex adiutorio Dei noſtram prouenire victoriam.* Præterea Innocentius I. in Epiſt. ad Conc. Carthag. idipſum confirmat; ait enim: *Pares nos ad reſiſtendum, non liberum arbitrium, ſed Dei ſolius poteſt facere auxilium.* Et Cœleſtinus I. Epiſt. 1. cap. 6. definit, *Neminem etiam baptiſmatis gratia renouatum, idoneum eſſe ad ſuperandas diaboli inſidias, & ad vincendas carnis concupiſcentias, niſi per quotidianum Dei adiutorium, perſeuerantiam bonæ conuerſationis acceperit*: nec poteſt explicari de

victo

victoria contra tentationes, quæ occurrunt per totam vitam. Nam tribuere naturali facultati arbitrij hominis lapſi, & infirmi, quòd poſſit ſuperare breui tempore quamcunque maximam tentationem, eſt minus tribuere arbitrio ita infirmo. Etenim ſi hoc eſſet verum, ſequeretur, non eſſe fidelibus neceſſarium, petere à Deo auxilium quotidianum ad ſuperandas ſimpliciter grauiſſimas tentationes, occurrentes pro quocumque inſtanti in particulari, aut pro breui tempore, etiamſi occurrant in articulo mortis; ſed ſufficeret petere auxilium ad ſuperandum facilius: hoc autem concedere, quantum inconueniens ſit conſtat ex S. Auguſt. Epiſt. 107. cit. & lib. de grat. Chryſ. cont. Pelag. & Cæleſt. cap. 27. & 28. & ex illa petitione Orationis dominicæ: *Et ne nos inducas in tentationem.* Videatur S. Proſp. lib. cont. Collat. cap. 33. & 35. & diffinitione 10. vbi aduersùs Caſſian. noſtram doctrinam confirmat.

Sed

Sed contra obiicitur S.Thom. 1. 6. 2. quæſt. 10. art. 2. & 3. vbi docet, à nullo omnino obiecto neceſſitari poſſe voluntatem, quandiu eſt in vias quoad exercitium actus: ſed ſemper manere liberam, vt eliciat, vel non eliciat actum. Et ſpecialiter in art. 3. docet à nulla paſſione, quantumuis vehementi, neceſſitari poſſe hominis voluntatem: ergo voluntas nulla tentione cogitur ad conſenſum in peccatum, aliàs ipſæ tentiones vehementes auferrent à voluntate innatam ſuam libertatem, & eam neceſſitarent ad conſenſum in peccatum, niſi auxilio ſupernaturali muniretur; ergo ex viribus naturæ reſiſtere poteſt pro quolibet momento, aut breui tempore cuilibet tentationi, quantumuis vehementi. Reſpondetur quòd, vt voluntas creata ſit libera, quoad exercitium actus in quocumque momento, ſufficit, quòd poſſit operari, & non operari; conſentire, vel non conſentire, cuicunque tentationi, aut ex ſeipſa, aut

ex

ex auxilio gratiæ: ſicut ſuprà de libertate arbitrij comparatione actus fidei Chriſtianæ dictum eſt. Colligitur manifeſtè hæc ſolutio ex S. Thom. 1.2. quæſt.109. art.4. ad 2. & art.8. ad 1. & 2.2.quæſt.2.art.5. ad 1. & 3.cont. Gent. cap. 159. Nihilominus ſuppoſito, quòd voluntas ſe liberè impediuit, ne daretur illi auxilium gratiæ neceſſarium ad vitandum aliquod peccatum, in caſu quo immineant vehementes tentationes, vel in alio caſu; neceſſariò incidet in peccatum: non quidem neceſſitate abſoluta, ſed solùm neceſſitate infallibilitatis, ſeu conſequentiæ, quæ libertati non obſtat, vt ſuprà dictum eſt.

7. Cum hoc tamen aſſerendum eſt, liberum hominis arbitrium in natura lapſa poſſe abſque ſpeciali auxilio præuenientis gratiæ ſeruare aliquod mandatum, & ſuperare aliquas leues tentationes, quas pro eodem mandato ſeruãdo neceſſe ſit vincere, vt capite ſequenti manifeſtum fiet.

CAP.

CAPVT XI.

Quòd abſque auxilio gratiæ non poſsit homo in natura lapſa operari aliquod opus morale, quod, comparatione vltimi finis naturalis, ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus, licèt poſsit operari aliquod facile bonum morale.

EX dictis facilè intelligi poteſt, quas vires naturales habeat liberum hominis arbitrium in natura lapſa ad bonum ſibi connaturale amplectendum, & malum reſpuendum; vel ad opera veræ virtutis moralis. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd, vt 2.2. quæſt.23. art.7. in Corp. docet S. Thom. dupliciter poteſt dici, aut eſſe aliqua vera virtus. 1. *Ex diſput.ſeq.*

Primò, in ordine ad bonum particulare, & ad finem proximum eiuſdem virtutis, ſiue ad obiectum illius,

lius, quia videlicet obiectum particulare, quod immediatè virtus reſpicit, non eſt bonum apparens, ſed verè bonum, vtpote ordinabile, quãtum eſt in ſe, ad principale bonum, quod eſt vltimus finis. Eſt exemplum in illo, qui exiſtens in peccato mortali, tribuit amico pauperi eleemoſynam paruam ex pietate naturali, non apponendo malam circunſtãntiam; & idem eſt de aliis huiuſmodi bonis operibus. Et in hoc ſenſu certiſſimum eſt in doctrina S. Thomæ, poſſe hominem abſque auxilio gratiæ elicere aliquem actum bonum moraliter, qui ſit verè bonum, ac veræ, ſed tamen imperfectæ virtutis opus, comparatione obiecti ſeu boni particularis; vt in caſu poſito: nam prædictus actus eſt ordinabilis, quantum eſt in ſe, ad principale bonum, quod eſt vltimus finis. Et in hoc diſtinguitur ab actu virtutis ficto, & non vero, qui verſatur circa particulare bonum apparens, ſicut eſt àuarorum temperantia, qua luxuriæ,

quæ

quæ ſumptuoſa eſt, cohibet appetitum, & auarorum fortitudo, qui multis periculis exponunt ſeipſos, vt diuites fiant. Huiuſmodi enim virtus etiam imperfecta, ſed falſa ſimilitudo virtutis eſt, vt docet expreſsè S. Doctor art. 7. allegato.

2. Secundo modo poteſt dici vera virtus, & actus illius verè bonus, ac veræ virtutis opus, nedum comparatione obiecti ſeu boni particularis, ſed etiam comparatione vltimi finis, ſeu boni vniuerſalis, ita videlicet, vt non ſolùm ille actus, quantum eſt in ſe, ſit ordinabilis ad principale bonum, quod eſt vltimus finis: ſed etiam ex parte operantis, referatur actu, vel virtute in Deum, tanquam in vltimum finem ſuper omnia dilectum dilectione naturali, vel ſupernaturali. Et in hac acceptione dicendum eſt, nullum actum moralem in natura lapſa elicitum ab homine abſque auxilio gratiæ eſſe verè bonum, veræque virtutis opus etiam comparatione vltimi finis natura

naturalis. Hæc eſt expreſſa ſententia S.Auguſt. lib.1. retract. cap.3. & latiùs lib.4. cont. Iulian. cap.3. vbi inter alia plurima, quæ videnda ſunt, inquit: *Abſit, vt ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit iuſtus; abſit autem, vt ſit iuſtus verè, niſi viuat ex fide; iuſtus enim ex fide viuit.* Idem docet S.Cyprian. lib. de bono patientiæ, in princ. & S.Thom. art.7. allegato, cùm ait: *Simpliciter vera virtus ſine charitate eſſe non poteſt.* Et probatur; Ad actum veræ virtutis, etiam comparatione finis naturalis, neceſſarium eſt, quòd in Deum, tanquam in vltimum finem, per actum charitatis referatur; ſed hunc actum non poteſt homo elicere in natura lapſa abſque auxilio gratiæ, etiamſi conſideretur Deus, quatenus eſt finis naturalis, vt ex ſuprapoſitis conſtat. Ergo. Præterea idem oſtenditur ratione, quam eleganter proſequitur idem Auguſt. vbi ſuprà: nam vt actus moralis ſit veræ virtutis opus, requiritur, quòd fiat prudenter, fortiter, temperan-

ter,

ter, & iuſtè: nam ad veram virtutem non ſatis eſt iuſtum facere, niſi fiat iuſtè, & cum aliis debitis circunſtantiis, ſecundùm illud: *Iuſtè, quod iuſtum eſt, perſequeris*: ſed in natura lapſa non poteſt homo abſque auxilio gratiæ, facere aliquod opus morale prudenter, fortiter, temperanter, & iuſtè: nam, vt fiat fortiter, oportet quòd tali animi conſtantia fiat, vt nullis periculis, aut tentationibus, etiam timore mortis, ab illo bono dimoueatur, & in contrarium malum abducatur. Conſtat autem ex ſuprà dictis, abſque auxilio gratiæ non poſſe hominem lapſum ſuperare omnes tentationes, quas pro ſeruanda lege naturali, etiam reſpectu huius, vel illius materiæ particularis, neceſſe ſit vincere: ergo idem quod priùs.

Sed contra obiicitur illud Rom. 2. 3. *Cùm gentes, quæ legem non habent* (ſcriptam ſcilicet) *naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, huiuſmodi legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex; qui oſtendunt, opus legis ſcri-*

ptum

ptum in cordibus ſuis. Reſpondetur cũ S.Thom.1.2. quæſt.109. art.4. ad 1. & S.Auguſt. lib.de ſpir.& lit.cap.26. & 27. & lib.4. cont. Iulian.cap.3. allegato, quòd ibi loquitur Apoſtolus de gentibus ad fidem Chriſti conuerſis: vnde illud verbum *naturaliter,* debet accipi, vt ſignificat idem quod per naturam inſtauratam & ſanatam per gratiam, per quam omnia legis præcepta poſſunt adimplere. Secundò poteſt dici, quòd, ſi locus inductus intelligatur de gentibus, quæ fidem Chriſti non habent, non debet extendi ad quæcumque legis præcepta; ſed ad aliqua facilia, & de impletione præcepti in aliqua particulari materia, quantum ad ſubſtantiam actus; non autem, quantum ad rectitudinem, quæ ſumitur ex vltimo fine: ſic enim ait Auguſt. lib.5. cont. Iulian. cap.3. *Aut ſi fidem non habent Chriſti, profectò, nec iuſti ſunt, nec Deo placent, cùm ſine fide placere impoſſibile ſit. Sed ad hoc eos in die iudicij cogitationes ſuæ defendent, vt tolerabilius pu-*

niantur, quia naturaliter, quæ legis ſunt, vtcumque fecerunt, &c. Vbi illud verbum *vtcumque*, idem ſignificat, quod imperfectè, & ex parte; quia nimirum poſſunt facere aliquod opus morale facile, & bonum in ordine ad particulare obiectum virtutis moralis, vnde idem S. Auguſtinus, cap. 3. allegato explicans, quæ ſint illa bona opera moralia, quæ homo in natura lapſa poteſt facere abſque auxilio gratiæ, ſubdit: *Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id eſt, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, vxorem velle ducere, pecora nutrire, artem diſcere diuerſarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præſentem pertinet vitam: quæ omnia non ſine gubernaculo diuino ſubſiſtunt, imò ex ipſo, & per ipſum ſunt, vel eſſe cœperunt.*

CAP

CAPVT XII.

Quòd abſque auxilio gratiæ non poſſit homo, etiam remotè, ſe diſponere ad conſequendam gratiam petendo, quærendo, pulſando.

1. FVit autem opinio quorundam Theologorum aſſerentium, quòd ſicut vnum peccatum permitti ſolet in pœnam alterius peccati, ſic propter eleemoſynas, & alia opera moraliter bona facta ab exiſtente in lethali peccato, conſueuit ſæpè Deus opitulari citius, ac magis vni quàm alteri, vt à peccato reſurgat: eáque ratione huiuſmodi opera non immeritò appellari cõſueuerunt diſpoſitiones remotæ ad gratiam. Sed hæc ſententia ſtare non poteſt, vt ex præmiſſis conſtat: nam diſpoſitio remota ad gratiam eſt aliquod initium gratiæ, licèt imperfectum, vt ſuprà oſten

Ex diſput. 55.

oſtenſum eſt, cùm de actu credendi ageretur. Ergo haberi non poteſt ex ſolis viribus naturæ; omnis enim diſpoſitio ad aliquam formam pendet ab agente inducente formam, & eſt eiuſdem ordinis cum illa. Vnde non ſolùm vltima diſpoſitio ad gratiam, de qua nullus Catholicus dubitat, ſed etiam remota haberi non poteſt ex ſolis viribus naturæ, ſiue ſit petere, ſiue deſiderare ipſam gratiam, ſiue quodlibet aliud: ſed ad illam neceſſariò requiritur ſpeciale auxilium præmouentis gratiæ. Ita docet expreſsè expreſſis verbis S.Aug. lib. de prædeſtinat. Sanctor. præſertim cap. 3. & 4. & lib. 4. cont. Iulian. Pelag. cap. 8. vbi inter alia inquit: *Ibi enim vos, & video, ponere iam cœpiſtis merita gratiam præcedentia, quod eſt petere, quærere, pulſare, vt iis meritis debita illa reddatur, ac ſic gratia inaniter nuncupetur, tanquam gratia nulla præceſſerit, & cor tetigerit, vt beatificum bonum peteretur à Deo, vt quæreretur Deus, vt pulſaretur ad Deum; fruſtráque ſit ſcriptum: Miſe-*

ricordia eius præueniet me. Et lib. de correct. & grat. cap. 1. inquit, *Deſiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ eſt, de quo ait ille, & dixi, nunc cœpi; hæc mutatio dexteræ Excelſi.* Idem docet S. Proſp. cont. Collat. cap. 4. & 37. quod etiam confirmat Petrus Diaconus lib. de Incarnat. & grat. Domini noſtri Ieſu Chriſti cap. 6. Fulgentius Epiſt. 6. de conuerſione ad Theodorum circa fin. S. Thom. 1. 2. q. 109. art. 6. & q. 24. de verit. art. 15. & lib. 3. cont. Gent. cap. 149. & colligitur ex illo Prouer. 8. *Præparatur voluntas à Domino,* & ad Hebr. 12. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem faciens in vobis, quod placet coram ſe per Ieſum Chriſtum.* Idem colligitur ex Conc. Arauſ. can. 6. & 25. & ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. de ſacram. pœnit. cuius verba ſuperiùs adducta ſunt, & explicata, quæ omnia confirmari poſſunt rationibus inferiùs adducendis ad probandum, nullam eſſe legem à Deo ſtatutam con-

ferendi

ferendi auxilia præuenientis gratiæ, facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſolâ facultate naturæ. Nec ſatis eſt reſpondere, quòd illa bona opera moralia, & diſpoſitionis remota nullo modo ſunt merita gratiæ, etiam de congruo: nam, vt ſuprà lib. 1. cap. 3. viſum eſt, etiam Fauſtus, & Caſſianus dixerunt ſimiliter, quòd illa opera naturæ, quæ præcedebant gratiam, nullo modo erant meritoria gratiæ, & nihilominus eorum ſententia reprobatur à Doctoribus, præſertim à S. Proſpero, vbi ſuprà. Sed præſertim lib. cont. Collat. cap. 6. vbi ſic ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illum damnatum incidere, quòd velis nolis conuinceris, gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari, cùm aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas? non enim vllius meriti habere poteſt potentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia, præcipuè cùm omnes eiuſmodi & accipere, & intrare dicantur.*

2. Sed contra obiicitur illud Actor. 10. vbi habetur, quòd Cornelius, propter orationes, & eleemoſynas vocatus fuit ad fidem Chriſti, & Geneſ. 22. propter inſignem illam obedientiam dixit Dominus ad Abraham: *Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi.* Reſpondetur, quòd Cornelius quādo ad illum miſſus eſt Petrus, non erat in peccato mortali, ſed in gratia. Dicitur enim Actor. 10. cap. *Quòd erat religioſus, & timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper.* Vnde orationes, & eleemoſynæ illius procedebant ex ſpeciali motione Spiritus ſancti; atque adeò propter talia opera, potuit Deus illi concedere fidem Chriſti explicitam, cùm priùs habuerit fidem implicitam; idem dicendum proportionaliter de obedientia Abrahæ.

CAP

CAPVT XIII.

Quòd gratia excitans, quæ ſecundùm communem modum hominibus confertur, non dependeat à miniſtris Eccleſiæ, vel à conatu, & induſtria eius, qui excitatur, & vocatur.

EX præmiſſis autem manet excluſa eorum ſententia, qui exiſti- 1. Ex diſp. mant, internam vocationem ad fi- 77. & 78. dem, licèt donum Dei ſit, multum tamen à miniſtris, & conatu Eccleſiæ pendere, & ab induſtria eius, qui excitatur, & vocatur, vt à conditione, ſine qua regulariter non excitaretur, nec vocaretur. Ad cuius euidentiam aduertere oportet, quòd dupliciter intelligi poteſt præuenientem gratiam, ſeu vocationem internam pendere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ. Primo modo ita, vt ipſi conatus miniſtrorum Eccleſiæ, vt externa prædicatio, mi-

raculorũ operatio, & ſimilia, quibus infideles ad fidẽ, & fideles ad opera pietatis ſuaderi ſolẽt; nomine gratiæ præuenientis, vel excitantis comprehendantur. nam, vt dictum eſt ſuprà, non ſolùm exteriùs, ſed etiã interiùs Deus mouet, & excitat infideles ad fidem, & fideles peccatores ad pœnitentiam. Et in hoc ſenſu concedi poteſt, & debet, internã vocationẽ, ſeu gratiã excitantẽ, regulariter loquendo, pẽdere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione, ſine qua Deus regulariter non eos interiùs vocaret. Id enim colligitur ex illo Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante?* & Actor. 16. *Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum*, (ſcilicet Paulum) *tranſiens in Macedoniam adiuua nos*. Vnde Paulus ait: *Adiuuantes exhortamur*. Et ratio id ſuadet; nam intra ſeriem excitationum præuenientis gratiæ vna poteſt pendere ab alia, & eam præſupponere, regulariter loquendo, ſicut effectus ſecundus

gratiæ

gratiæ ſupponit primum, & tertius ſupponit ſecundum, & ſic de aliis vſque ad vltimum. Nam, vt 1. 2. q. 112. art. 2. 2. docet S. Thom. iuſtificatio impij regulariter fit ſucceſſu temporis, per diuerſas diſpoſitiones, tempore antecedentes infuſionem gratiæ, quamuis aliquando, ſed raro, in vnico inſtanti diſponat ſubiectum, & infundat ei gratiam, iuxta illud: *facile eſt in oculis Domini, ſubito honeſtare pauperem.*

Secundo modo, poteſt vocatio Dei interior pendere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione ſine qua non ita vt ipſe conatus, & induſtria miniſtrorum Eccleſiæ non comprehendantur nomine præuenientis gratiæ, ſed ad illam, vt conditio, ſine qua non ex parte naturæ ſupponantur. Et in hoc ſenſu, concedi non debet, quòd excitatio, & vocatio interior ad fidem, pendeat ex miniſtris, & conatu Eccleſiæ, etiam vt à conditione ſine qua non, eo quòd talis conatus & induſtria, 2.

licèt ſecundùm ſubſtantiam ſint ordinis naturalis, ſicut eſt quilibet actus exterior, nihilominus ſecundùm quòd à Deo ordinantur ad iuſtificationem hominis, per modum excitantis, ſuadentis, & proponentis exteriùs myſteria fidei credenda, aut bonum ſupernaturale proſequendum, ingreditur ordinem ſupernaturalem, & ſub nomine gratiæ præuenientis comprehenditur, ſicut actus exteriores, ſecundùm quod procedunt ex imperio charitatis, & ad eius finem ordinantur, pertinent, quantum ad modum, ad ordinem gratiæ, & ſunt meritorij vitæ æternæ, vt 1. 2. q. 114. art..... docent communiter Doctores. Vnde S. Auguſtinus ſæpiſſimè docet, gratiæ Dei, & ſingularis cuiuſdam prouidentiæ illius donum eſſe, quòd quis habeat prædicatores, & ſuaſores ad bonum: ſed præſertim lib. 1. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 22. & ſuper Pſal. 134. in expoſitione myſtica ſuper illa verba: *ſuſcitans nubes ab ex-*

tremo terræ, fulgura in pluuiam fecit, & ſuper Pſal. 87. & Homil. 23. cuius verba ſunt: *Hæc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, ſeruabam te mihi, vt adulterium non committeres, ſuaſor defuit, & ſuaſor deeſſet: ego feci, locus, & tempus defuit, & , vt hæc deeſſent, ego feci. Adfuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus; vt non conſentires ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius cui debes, & quod non amiſiſti. Nullum eſt enim peccatum, quod facit homo, quod non poſſit facere alter homo, ſi deſit rector, à quo factus eſt homo.* Idem ferè eiſdem verbis repetitis tomo 9. in lib. Soliloq. animæ ad Deum, cap. 14. & 15. fauet S. Gregorius lib. 20. Moralium, cap. 18.

Eodem modo loquendum eſt de conatu, & induſtria, & illius, qui excitatur, & vocatur interiùs à Deo, ſi enim talis induſtria, & conatus procedat ex ſola facultate naturæ, affirmari non poteſt, quòd propter huiuſmodi conatus naturales Deus ſubueniat potius præbendo illi gra- 3.

tiam præuenientem, & excitantem potius quàm alteri, etiamſi dicatur, eiuſmodi conatus non eſſe meritorios præuenientis gratiæ. Vnde S. Proſper hanc eandem cont. Collat. cap. 6. doctrinam confirmans, cuius verba cap. .. adducta ſunt; ex quibus omnibus licet colligere, non eſſe admittendum, quòd propter maiores conatus, & induſtriam illius, qui excitatur, Deus conferat vni magis intenſam gratiam præuenientem, quàm alteri, ſed id pendet ex ſimplici Dei voluntate, & miſericordia diſtribuẽte ſua dona gratiæ prout vult, & quibus vult, ſicut ſuprà de gratia adiuuante, oſtẽſum eſt. Si enim cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis nõ conſequitur vnus, ratione maioris conatus naturalis liberi arbitrij intenſiorem gratiam iuſtificantem quã alius, multo minus poterit, ratione eiuſdem conatus, aſſequi maiora vel intenſiora auxilia præuenientis gratiæ, præſertim cùm opera naturæ nihil omnino condu-

cant ad conſecutionem gratiæ, nec ſint diſpoſitiones, etiam remotæ, ad ipſam gratiam, vt ex ſupradictis conſtat.

CAPVT XIV.

Quòd Deus ſeu gratia præueniens non ſe inſerat conatibus inceptis ex ſola facultate naturæ, vel eos foueat, & eligat, vt ſupernaturales fiant.

PEr hæc, quæ dicta ſunt, manet 1.
etiam excluſa ſententia quo- *Ex diſp.*
rumdam Theologorum aſſerentium, 57.
quòd Deus ſe inſerat notitiis, aut aliis actibus intellectus, aut voluntatis inceptis ex ſola facultate naturæ, vel quòd ſuo influxu ſupernaturali eoſdem actus efficiat ſupernaturales, vt in ſuo ordine ſint, quales oportet ad ſalutem, ſortiantúrque rationem gratiæ præuenientis, comparatione ſupernaturalis conſenſus liberi in actum fidei, ſpei, aut charita-

tis, vel aliorum actuum ſupernaturalium. Præterea probatur. Primò; nam hic modus loquendi erat frequens apud Maſſilienſes, inter quos Fauſtus lib. de grat. & lib. arbitr. cap. 4. *Totum* (inquit) *gratia eſt, ſed omnibus eam offert, atque ingerit ad ſalutem.* Et Caſſian. apud Proſp. lib. cont. Collat. c. 33. inquit: *Qui, cùm in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.* Et iterum eodem lib. cap. 16. *Nam cùm viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat: ad vocem enim clamoris tui ſtatim, vt audierit, reſpondebit tibi. Et inuoca me, inquit,* Iſai. 30. *in die tribulationis, & eripiam te, & glorificabis me.* Quæ verba Proſp. Sanctus refellens: *Quis,* (inquit;) *non videat, quòd hac doctrina meritum libero aſſignat arbitrio, quo præueniatur gratia; qua ei famuletur, reddens debitum; non conferens donum?*

Quæ

Quæ diffinitio in Epiſcoporum Palæſtinæ Synodo, etiam à Pelagio anathemate damnata eſt. In eo enim, qui bonum incipit velle, & cupit ab iniquitate, atque ab errore diſcedere, gratiam Dei hoc ipſum profitemur operari. Ergo ſententia, quæ aſſerit, Deum ſua gratia excitante, ſeu præueniente ſe inſerere actibus viribus naturæ inceptis, & eos fouere, &c. non eſt admittenda. Confirmatur hoc; nam idem S. Proſp. Epiſt. ad Auguſt. Maſſilienſes impugnat, quia dixerint, quòd *bona appetentem gratiam Dei foueant.* Imò & S. Auguſt. lib. 1. cont. duas Epiſt. Pelag. cap. 19. cuius verba diſput. 1. num. 11. retulimus, propter hoc etiam reprehendit Iulianum, quoniam aſſeruit, quòd homo, nulla Dei gratia præuentus incipiat, ſeu aggrediatur opus bonum; & poſtea *in ipſo iam opere diuinitus adiuuetur.* Ex qua aſſertione infert ibi S. Auguſt. quòd Dei adiutorium detur ex meritis. Vnde poſt illa verba, *in ipſo iam opere diuinitus adiuuetur*, ſubdit, *pro meritis videlicet volunta-*

luntatis bona.

2. Secundò probatur: nam aliàs ſequi videtur, quòd homo bonæ naturæ benè vtendo, ad ſalutarem gratiam initialis gratiæ ope perueniat, quod tamen in Maſſilienſibus impugnat S. Proſp. Epiſt. ad Auguſt. vbi refert Semipelagianos ſenſiſſe, hominem ad hanc gratiam qua in Chriſto renaſcimur, peruenire per naturalem, ſcilicet facultatem, petendo, quærendo, pulſando: vt ideo accipiat, ideo inueniat, ideo introeat, quia bono naturæ benè vſus, vt ad iſtam ſaluantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit peruenire. Vnde etiam S. Hilarius ſcribens ad S. Aug. & eorundem Maſſilienſium ſententiam referens, ait, eos aſſerere: nec negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat, non autem quidquam ipſa iam valeat. Nam illa teſtimonia, vt eſt illud: Sicut vnicuique partitus eſt menſuram fidei, & ſimilia, ad id volunt valere, vt adiuuetur,

qui

qui cœperit velle, & non vt etiam donetur, vt velit: ergo non eſt admittendum, quòd liberum arbitrium ex ſolis viribus naturæ incipiat quærendo, petendo, pulſando, & gratia poſtmodum, ſeu ipſe Deus per gratiam eiſdem actibus ſe inſerat, eos acuendo, & fouendo, vt ſupernaturales ſint.

Tertiò probatur, quia non eſt intelligibile, quomodo Deus influendo ſupernaturali influxu immediatè ex viribus naturæ incepto eos efficiat naturales. Non enim fieri poteſt, vt Deus efficiat actus vitales, niſi mediante potentia vitali: ergo non poteſt influere immediatè ſupernaturali influxu in cogitationem, & notitiam credendorum, niſi priùs natura influat in potentiam, eámque moueat, vt eiuſmodi actus ſupernaturales producat. 3.

CAPVT

CAPVT XV.

Quòd prima gratia excitans ſeu præueniens, non ſit formaliter actus noſter vitalis, ſed ſolùm cauſaliter.

1. *Ex diſput. 74.* FVit autem opinio quorundam Theologorum, aſſerentium gratiam præuenientem, & excitantem nihil aliud eſſe formaliter, niſi actiones quaſdam vitales, quas Deus in nobis ſine nobis operatur; ſine nobis, inquam, liberè cooperantibus, non tamen ſine nobis vitaliter, & efficienter concurrentibus; & conſiſtere in illuſtratione, & illuminatione intellectus, atque excitatione, & ſuaſione voluntatis, quæ quidem efficienter procedunt ab intellectu, & voluntate, non quidem vt libera, ſed vt natura eſt. Sed hæc ſententia, facilè impugnare poteſt ex ſupradictis: ad cuius explicationem notandum,

dum, gratiam in duplici ſenſu poſſe dici præuenientem & excitantem. Vno modo, quia eſt primò præueniens, antequam ſubinde nulla alia intelligitur gratia inhærens animæ. Alio modo dicitur præueniens, & excitans, non quidem primò, ſed reſpectiuè, quia, licèt ſit præueniens, & excitans in ordine ad vnum actũ, non tamen eſt purè præueniens, ſed ſubſequens ad aliam priorem gratiam, vel ad alium priorem actum, quem præſupponit, vt explicat S. Thom. 1. 2. quæſtion. 111. art. 3. corp. & ad 2.

Dicendum eſt ergo, quòd gratia purè præueniens, ſeu quæ primò præuenit nos, non eſt formaliter actus noſter vitalis, ſed cauſaliter. 2. Eſtque valde conformis doctrinæ Conciliorum, & probatur. Primò ex Conc. Arauſ. II. can. 20. vbi ſic dicitur: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo*; quod potiſſimè dixit Concilium propter gratiam præuenientem, qua homo primò à Deo moue

mouetur, & propter habitus infuſos; nam Concilium non ſolùm intendit Pelagianos damnare, quia dicebant, hominem per ſuum liberum arbitrium ex viribus naturæ mereri poſſe vitam æternam, vel auxilia gratiæ, quibus ad beatitudinem perueniret; ſed etiam quia ſentiebant, eadem auxilia pendere ex natura, vt ex iis, quæ ſuprà diximus, conſtat. Ergo Concilium cùm ait: *Multa in homine fiunt bona, quæ non facit homo*, intendit etiam innuere, primum auxilium præuenientis gratiæ eſſe efficienter à ſolo Deo, iuxta illud Pſal. 120. *Auxilium meum à Domino*; nec pendere in ſuo eſſe à libero arbitrio, vitaliter influente & cauſante idem auxilium, etiam per influxum indeliberatum.

§ 3. Secundò probatur ex verbis illis Apoc. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Quibus verbis ſignificatur, Deum ſe habere

ad

ad inſtar pulſantis ad oſtium, cùm peccatores præuenit, ſuáque gratia vocat, & excitat: ſed pulſatio ſolùm procedit effectiuè à pulſante, & excitante, non autem ab eo, qui excitatur, vel ad cuius oſtium pulſatur: ergo gratia primò præueniens, & excitans, non eſt formaliter actus vitalis, procedens effectiuè ab intellectu noſtro, aut voluntate, etiam vt natura eſt, ſed aliquid præuium ad eoſdem actus vitales. Sed dicunt, quòd ipſa pulſatio Dei ad oſtium cordis noſtri, ſit formaliter actus indeliberatus intellectus, & voluntatis; ſed contra eſt efficax argumentum, vt videtur docere Conc. Trid. ſeſſ. 6. de Iuſtificat. cap. 5. Ipſa actio vitalis intellectus, & pia affectio elicita à voluntate per actum indeliberatum, non eſt ſimpliciter prima gratia præueniens; ſed ante huiuſmodi actiones neceſſe eſt, antecedat aliquod donum gratuitum, receptum in intellectu, & voluntate, quo Deus eleuet huiuſmodi potentias ad elicien

ciendas actiones illas vitales. Nam cùm ſint actiones ſupernaturales, & ad ſalutem non modicum conducant, produci non poſſunt à ſola natura; aliàs enim primum initium ſalutis eſſet ex natura, & non ex gratia, vt Pelagiani dixerunt: ergo neceſſariò dicendum eſt, primam gratiam præuenientem, qua Deus efficit, vt homo eliciat huiuſmodi actus vitales indeliberatos, non eſſe formaliter actionem noſtram vitalem, ſed aliquid præuium ad illam, nempe motionem quandam actualem Dei virtuoſam, vt ſuperiùs; ac per conſequens in tota ſerie auxiliorum excitantis gratiæ & vocantis, deueniendum eſt tandem ad gratiam excitantem ſimpliciter, primaque formaliter ſit quid præuium ad omnem actum noſtrum vitalem.

4. Auxilia verò excitantis & præuenientis gratiæ, quæ non ſunt ſimpliciter prima auxilia, ſed in ordine ad vnum effectum gratiæ præueniunt, in ordine ad alium ſubſequuntur;

tur; non inconuenit quòd ſint formaliter actiones vitales elicitæ ab intellectu, & voluntate non ſolùm vt natura, ſed etiam vt voluntas eſt, vt colligitur ex S.Thom.1.2. ſuperiùs allegato.

Sed contra obiicitur Conc. Trid. ſeſſ.6. de Iuſtificat. cap.5. vbi docet, ipſius iuſtificationis exordium in adultis, à Dei per Ieſum Chriſtum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur; & infrà enumerat inter gratiam præuenientem illuminationem Spiritus ſancti, & inſpirationem. Illuminatio autem intellectus, & inſpiratio, ſeu pia cogitatio, & affectio voluntatis ſunt actus noſtri vitales: ergo, &c. 5.

6. Reſpondetur, Conc. Trid. nomine vocationis etiam comprehendere motionem illam præuiam Spiritus ſancti, qua efficit, vt homo eliciat pias cogitationes per quas illuſtratur intellectus, & pias affectiones,

per quas allicitur voluntas ad conſentiendum Deo vocanti & excitanti. Nomine etiam inſpirationis, & tactus Spiritus ſancti pariter comprehendit donum illud, præueniens omnem actum noſtrum vitalem. Nam ad hoc infundit Deus illud donum, vt in virtute illius poſſit homo actiones vitales ordinis ſupernaturalis elicere, quibus cor eius tangitur, allicitur, & inuitatur ad liberè cooperandum Deo vocanti. Vnde non ſequitur, quòd prima gratia præueniens, vel excitans ſit formaliter actio vitalis. Quid autem ſit motio illa Dei præueniens omnem actum noſtrum vitalem, iam ſuprà explicatum eſt.

CAPVT XVI.

Qualiter gratia excitans ſit idem quod gratia ſufficiens.

1. *Ex diſput. 75.* EX præmiſſis colligitur, quòd gratia excitans exterior non eſt eadem

eadem cum gratia ſufficiente, ſimpliciter loquendo. Nam gratia ſufficiens tribuit libero arbitrio vires ſufficientes, quibus reuera poſſit ad Deum conuerti, aut piè operari, quia gratia excitans exterior, ſi purè externa ſit, nihil reale intrinſecum ponit in libero arbitrio: ergo non tribuit illas vires ſufficientes ad piè operandum. Etenim, vt ſuprà oſtenſum eſt, liberum arbitrium eleuari non poteſt ad opera, quæ naturales eius vires excedunt, præſertim ſi ſupernaturalia ſint, niſi per aliquid ſupernaturale, eidem arbitrio inhærens, eleuetur ad illa opera exercenda. Confirmatur, quia, vt ſuprà dictum eſt, Pelagius in ſecundo ſtatu ſui erroris aſſeruit, ſolam prædicationem, & excitationem æternam, per quam Deus docet, quid faciendum, quídve ſit fugiendum, abſque interiori gratia ſufficere, vt homo per liberum arbitrium omnia poſſit adimplere mandata, & vitam æternam conſequi: ergo ſententia, quæ aſſe

aſſerit, ſolam gratiam excitantem exteriorem eſſe gratiam ſufficientem, non debet admitti.

2. Similiter etiam gratia excitans, qua illuſtratur, vel mouetur ſolus intellectus, non eſt idem, quod gratia ſufficiens ſimpliciter loquendo: ſed ſolùm ſecundùm quid, quia non ſolùm intellectus, ſed etiam voluntas indiget motione diuina, & præueniente gratia, qua potens reddatur ad opera pietatis exercenda, eo quòd voluntas magis corrupta eſt per peccatum quàm intellectus, vt ſuprà dictum eſt. Præterea probatur; Ad ſalutem non ſolùm eſt neceſſarium, vt intellectus cognoſcat, quid faciendum ſit, quídve fugiendum, ſed etiam oportet, quòd voluntas velit bonum amplecti, & malum fugere, ac Deum ſuper omnia diligere, ſed per gratiam excitantem in ſolo intellectu receptam; non poteſt voluntas aliquid velle, quod ſit ad ſalutem conducens, nec Deum ſuper omnia diligere; quia gratia exiſtens

in

in intellectu, extrinſeca eſt voluntati; ac per conſequens, non tribuit illi ſufficiens principium, quo poſſit pietatis opera exercere : ergo ſola gratia excitans in intellectu recepta, non eſt gratia ſufficiens ad ſalutem.

Tertiò probatur à ſimili; nã ſi homo claudus, vel infirmus in aliquo magno periculo conſtitutus dormiat, & excitetur ab alio, vt ſibi imminentia pericula videat, & fugiat; per talem excitationem non tribuit illi principium ſufficiens, quo poſſit currere, & in loco tuto ſeipſum conſtituere; eo quòd adhuc excitatus claudus manet, vel infirmus: nam excitatio illa nullo modo illum ſanat, aut tribuit vires ad currendum; ergo ſimiliter, cùm peccator dormit per hoc ſolum, quòd excitetur à Deo eius intellectus, vt attendat, & videat, quàm malum, & amarum eſt reliquiſſe Dominum, & quàm multis periculis ſit expoſitus, per hanc excitationem tantùm non tribuitur illi ſufficiens principium, 3.

quo à diabolo fugere, & ad Deum currere valeat; ac per conſequens, gratia excitans in ſolo intellectu recepta, præſcindendo omnem motionem ſupernaturalem voluntatis, non erit, ſimpliciter & abſolutè loquendo, gratia ſufficiens ad ſalutem. Vnde gratia excitans, vt complectitur non ſolùm illuminationem externam, & internam intellectus; ſed etiam motionem ſupernaturalem, receptam in voluntate, idem eſt realiter, quod gratia ſufficiens: ita vt omnis gratia prædicto modo excitans, ſit gratia ſufficiens comparatione effectus, ad quem excitat; vt ſi excitat ad credendum, erit gratia ſufficiens comparatione actus fidei; & ſi excitet ad diligendũ Deum ſuper omnia, erit gratia ſufficiens reſpectu actus dilectionis Dei, & idem dicendum proportionabiliter de aliis piis operationibus. Probatur; qui prædicto modo excitatur à Deo ad credendum tempore, quo currit præceptum fidei, peccat ſi non credat: ergo

ergo talis excitatio erat ſufficiens, ad credendum. Probatur conſequentia, quia, ſi ille non haberet ſufficiens auxilium ad credendum, non peccaret contra fidem non credendo: ſed eſſet dumtaxat infidelis negatiuè, vt ſuprà dictum eſt: ergo huiuſmodi gratia excitans ad credendum, eſt gratia ſufficiens, qua reuera poteſt homo credere, ſi velit.

CAPVT XVII.

Quódnam auxilium gratiæ dicatur verè ſufficiens comparatione alicuius piæ operationis, & quos actus efficaciter producat.

EX præmiſſis autem facilè poteſt intelligi, quódnam auxilium gratiæ dicatur re vera ſufficiens ad piam operationem, & qualiter cum neceſſitate auxilij efficacis ſaluetur vera ſufficientia auxilij ſufficientis, etiam in eo, qui non recipit auxilium efficax. Pro cuius explicatione ſup- 1. *Ex diſp. 79. & 80.*

ponendum eſt cum Caietano 1. 2. q. 109. art. 10. & Ferrarienſe 3. cont. Gent. cap. 155. & M. Medin. eod. art. quòd dupliciter intelligitur, liberum arbitrium poſſe per aliquod auxilium producere aliquem actum. Primo modo, abſolutè, & ſimpliciter, hoc eſt, ſine addito, ſicut cùm aſſerimus, hominem per potentiam viſiuam poſſe videre, quia videlicet, quantum eſt ex parte potentiæ, per quam conſtituitur in actu primo ad videndum, non requiritur, vt verè dicatur poſſe videre, quod ſuperaddatur illi aliqua alia potentia, aut virtus tribuens in actu primo ipſum poſſe videre; quamuis vltra potentiam viſiuam alia plura requirantur, vt quis actu videat; vnde ex ſola potentia non poteſt inferri vſus, ſeu operatio illius in actu ſecundo. Et in hoc ſenſu aſſerendum eſt, per auxilium ſufficiens verè poſſe hominem operari actum illum, comparatione cuius dicitur ſufficiens, etiamſi nunquam ſit operaturus, niſi Deus
auxilio

auxilio efficaci efficiat, vt illud poſſe reducatur ad actum ſecundum. Secundo modo, id poteſt intelligi de principio, ſiue auxilio, quo poteſt complete operari: ita videlicet, vt non ſolùm habeat quis principium, quo verè poſſit operari, ſed etiam habeat complementum virtutis operatiuæ, lib. 2. cap. 2. inſinuatum.

2. Illud ergo auxilium dicitur completè in hac ſecunda acceptione ſufficiens ad aliquam operationem, vltra quod nullum aliud auxilium eſt abſolutè neceſſarium, vt illa operatio actu producatur. Illud autem auxilium dicitur verè ſufficiens in prima acceptione ad aliquam operationem, quod tribuit poſſe comparatione eiuſdem operationis, ita videlicet, vt nullum aliud auxilium ſit abſolutè neceſſarium, vt homo verè dicatur poſſe illam operationem producere; ſicut auxilium ſufficiens ad credendum eſt illud, quo homo poteſt credere; & auxilium ſufficiens ad perſeuerandum eſt il-

lud, quo poteſt perſeuerare, ſi velit, ita docent Ferrar. Caiet. M.Medina, locis allegatis. Imò & S. Aug. lib de correct. & grat. cap. 11. & 12. Etenim in cap. 11. ſic ait: *Tale quippe erat adiutorium, quod desereret, cùm vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam: ſed hæc potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim qua fit, vt habeat homo iuſtitiam, ſi velit: ſecunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit, & tantum velit, tantóque ardore diligat, vt carnis voluptatem contraria concupiſcente voluptate ſpiritus vincat.* Et cap. 12. *Ipſa,* (inquit) *adiutoria diſtinguenda ſunt: aliud eſt adiutorium, ſine quo aliquid non fit, & aliud eſt adiutorium, quo aliquid fit.* Et infrà docet primo homini datum fuiſſe adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret, vt perſeueraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium, perſeuerare non poſſet. Sentit ergo, ſaluari verum auxilium ſufficiens, quo poſſit quis perſeuerare, ſi velit,

velit, etiamſi non habeat in ſe auxilium efficax, quo actualiter velit.

Poſſe autem quo tribuit auxilium ſufficiens, debet accipi in ordine ad actum perfectũ, ad quẽ vltimatè ordinabatur, nihilomin⁹ omne auxiliũ ſufficiẽs cõparatione vnius actus ſemper eſt efficax, reſpectu alterius, ad quem efficiendum decreto abſoluto diuinæ volũtatis deſtinatur. Vt, verbi gratia, auxilium ſufficiens ad actum fidei, efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia deſideria habendi finem, & alios huiuſmodi actus imperfectos, qui regulariter loquendo, antecedunt aſſenſum fidei. Similiter auxilium ſufficiens ad actum contritionis producit efficaciter in homine conſiderationem pœnarum inferni, aut bonitatis diuinæ, vel turpitudinis peccati timorem inferni, vel attritionem, aut alios huiuſmodi actus imperfectos, qui regulariter perfectam contritionem antecedunt. Ita docent communiter recentiores.

Thomiſtæ, præſertim M. Medina 1. 2. q. 109. art. 10. cir. finem. Et probatur, primò ex illo Iſaiæ 55. *Et quomodo deſcendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltrà non reuertitur, ſed inebriat terram, & ſic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque voluit, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud.* Quibus verbis ſignificatur, vocationem internam, quâ Deus alloquitur animam, vacuam non eſſe, aut ſine fructu; ſed ſemper habere in homine aliquem effectum, illũ videlicet quẽ Deus efficaciter vult, vt habeat.

4. Secundò. Auxilium actuale nunquam reperitur in intellectu hominis, aut voluntate, abſque operatione eiuſdem intellectus, & voluntatis: in hoc enim diſtinguitur ab habituali auxilio; nam habitus eſt aliquid permanens in anima, etiam quando nihil operatur: auxilium autem actuale eſt aliquid fluens, ſicut & operatio; vnde & cum ipſa operatione tranſit: ergo auxilium ſuffi-

ciens actuale ſemper habet coniunctam aliquam operationem, quam producit: ergo reſpectu eiuſdem operationis, tale auxilium erit efficax, quamuis comparatione vlterioris actus perfecti, ad quem vltimatè ordinabatur, ſit ſufficiens.

Tertiò. Deus per auxilium ſufficiens excitat animam, vt ſuprà dictum eſt, ſed implicat contradictionem, quòd anima excitetur formaliter, niſi per actum vitalem à ſe elicitum, cùm eiuſmodi excitatio ſit vitalis, quæ ſine actu vitali fieri non poteſt; ergo auxilium ſufficiens ſemper producit in homine aliquem actum vitalem, ſaltem indeliberatum: ergo comparatione illius, tale auxilium ſemper eſt efficax. 5.

Quartò. Impoſſibile eſt, quòd Deus actualiter moueat animam, & anima non moueatur actualiter, cùm mouens, & motũ dicantur correlatiuè; ſed per auxilium ſufficiẽs actuale, Deus mouet animã; ergo anima moueatur actualiter: ergo per aliquem 6.

actum à ſe elicitū; anima enim nunquam mouetur actualiter niſi eliciēdo aliquem actum: ergo auxiliū ſufficiens erit ſemper efficax, comparatione illius actus. Qualiter autem auxilium efficax ab eo, quod eſt ſolum ſufficiens, diſtinguatur, & in eo eſſentialiter hæc diſtinctio conſiſtat, patebit infrà.

CAPVT XVIII.

Quid ſit gratia operans, quid cooperans, & quomodò inter ſe diſtinguatur.

1. *Ex diſp. 84.* VT autem planè intelligatur, quid ſit gratia operans, & qualiter adinuicem diſtinguatur, aduertere oportet, quòd voluntas poteſt ſeipſam mouere dupliciter. Primo modo moraliter, quod contingit, quando ex præuia volitione finis ſe applicat ad electionē mediorum: Secūdo, poteſt ſe mouere phyſicè, quādo ſcilicet liberè producit actū, etiā ſi nō deliberet propriè de illo, poteſt

enim

enim aliquis actus eſſe liber, etiam ſi non ſit deliberatus, ſicuti cōtingit in volitione finis. Etenim cùm quis appetit ſanitatem, tanquā finem, vel per actū charitatis ſe cōuertit in Deū, tāquā in vltimum finē, certū eſt, quòd talis actus eſt abſolutè liber, cùm ſit meritorius vitæ ęternę, nō tamen dicitur deliberatus, quia nō præſupponit aliquā deliberationē rationis. Deliberatio enim nō eſt de fine, vt finis eſt, ſed de mediis ad finē, atque adeò in illo nō ſe mouet voluntas moraliter, ſed ſolùm phyſicè.

Deinde obſeruandum, quòd volūtas in omni operatione libera, ſiue ſit circa finem, ſiue circa media, ſēper ſe mouet phyſicè, quoniā (vt ſuprà dictū eſt, & inferiùs patebit ampliùs) de ratione actus volūtarij eſt, quòd procedat efficiēter à principio intrinſeco, ſe mouēte ſaltē phyſicè; non tamē eſt neceſſe, quòd in omni ſua operatione etiā libera, ſe moueat moraliter per deliberationē, vt patet in volitione finis. Cuius ratio eſt. Nam vt docet 2.

S. Th. 1.2. q. 13. art. 3. & q. 14. art. 2. deliberatio, & conſilium non eſt circa finem, ſed ſolùm circa media: ergo cùm quis vult finem, vt finis eſt, non ſe mouet moraliter: vt enim ſe moraliter moueat, oportet, quòd deliberet, & cõcilietur circa exercitium actus. Dixi, cùm vult finem, vt finis eſt: nam ſi finis intermedius cõſideretur, quatenus habet rationem medij in ordine ad vlteriorem finẽ, benè poteſt voluntas ſe mouere moraliter, cùm appetit illum. Ratio eſt: nam finis, quatenus inducit rationem medij, eſt obiectum deliberationis, & conſilij; poteſt enim aliquis deliberare, vtrùm in ordine ad conſequutionem vitæ ęternæ expediat ſibi, habere perfectam ſanitatẽ; quamuis ſanitas, vt eſt finis medicinæ, ſub conſultatione, & deliberatione non cadat.

3. Dicendum eſt ergo, quòd gratia operans moraliter eadem eſt cum gratia excitante. Probatur; nam gratia operans moraliter eſt illa, quæ

quæ alliciendo, inuitando, & ſuadendo facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur, vt ex ſupradictis patet: ſed totum hoc competit gratiæ excitanti, per illam quippe Deus illuſtrat intellectum, & allicit voluntatem, vt ſequatur bonum, vt dictum eſt ſuprà: ergo, &c. Quo fit, vt gratia cooperans, ſolùm moraliter eſt eadem cum gratia excitante. Verùm quia ſacra Scriptura, Concilia, & Patres, præſertim S. Auguſtin. & Thom. non loquuntur ſolùm in hoc ſenſu de gratia operante, vel cooperante, ſed in alio altiori, videlicet de gratia, quæ phyſicè, ſeu verè efficienter facit nos operari; & ſic operatur, vt operemur.

Gratia ergo operans phyſicè diſtincta eſt realiter à gratia excitante: nam, vt patebit infrà, Deus per auxilium præoperantis gratiæ facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur, non ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interiùs moraliter attrahendo, quod fit per 4.

exci-

excitantem gratiam, ſed etiam verè efficienter, & efficaciter faciendo ipſum arbitrium cooperari, & liberè conſentire Deo mouenti, & vocanti. Ex hoc enim euidenter concluditur, gratiam hanc operantem realiter ab excitante diſtingui; cùm gratia excitans huiuſmodi effectum non habeat, vt auctores ſententiæ oppoſitæ fatentur. Nec ſatis eſt reſpondere, gratiam excitantem culpa eius, qui mouetur, & excitatur, huiuſmodi effectus non habere, quia liberum arbitrium cooperari non vult, nec conſentire Deo mouenti, & excitanti. Contendimus enim, Deum per gratiam operantem, de qua nunc loquimur, certò, & infallibiliter ſibi ſubiicere humanam voluntatem, ac facere ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes: quod tamen per ſolam gratiam excitantem non efficit, vt patet ex his, quæ de effectibus gratiæ excitantis ſuperiùs dicta ſunt.

56 Quod fit, vt ad quamcumque piá

opera

operationem, ſiue ſit intentio finis, ſiue electio mediorum, ſiue ſit actus interior, ſiue exterior, ſemper concurrit gratia operans, ſaltem phyſicè, & gratia cooperans. Probatur; nam gratia operans phyſicè, eſt qua Deus operatur, vt operemur, prædeterminando voluntatem noſtram ad conſenſum: cooperans autem gratia illa eſt, qua Deus nobiſcum piam operationem operatur: ſed in quacumque pia operatione Deus verè efficienter per ſuam gratiam facit nos operari, & ſimiliter operatur nobiſcum ipſam operationem, vt conſtat ex diffinitione illa Concil. Arauſ. can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Vbi illud verbum *in nobis*, denotat effectum gratiæ cooperantis, ſicut illud verbum *nobiſcum*, denotat effectum gratiæ cooperantis: ergo ad omnem piam operationem concurrit gratia operans in nobis, qua videlicet Deus operatur, vt operemur, faciens nos facere id, quod ipſe ſolus

lus efficit, vt ſuprà oſtenſum eſt; & gratia cooperans., qua videlicet ipſam piam operationem efficit nobiſcum.

6. Præterea probatur; nam, vt 1.2. quæſt.111. art.2. ait S.Thom. In illo effectu, in quo mens noſtra eſt mota, & non mouens, ſolus autem Deus mouens, operatio Deo attribuitur, & ſecundùm hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu, in quo mens noſtra, & mouet, & mouetur, operatio non ſolùm attribuitur Deo, ſed etiam animæ, & ſecundùm hoc dicitur gratia cooperans. idem docet quæſt.27. de verit. art.5. Sed quotieſcumque voluntas noſtra piè operatur, habet ſe vt mota in ordine ad præuiam motionem, & in hoc effectu ſolus Deus eſt mouens, quia ſolus Deus facit, vt faciamus: in ordine autem ad ipſam piam operationem, mens noſtra ſe mouet, & mouetur; nam operatur mota à Deo: ergo ad quamlibet piam operationem concurrit, ſaltem phyſicè, gra-

tia cooperans, & operans.

CAPVT XIX.

Quòd gratia cooperans, in quantum cooperans, ſit perueniens, ſeu præmouens liberum arbitrium ad conſenſum, & non ſolùm pariter, & ſimultaneè cum illo in piam operationem influens.

EX præmiſſis conſtat, quòd gratia cooperans, quatenus ab excitante diſtinguitur, ſit præueniens liberam cooperationem arbitrij creati, non quidem prioritate temporis, ſed rationis dumtaxat, & cauſalitatis, propter quod S. Proſp. Epiſt. ad Auguſt. eamdem gratiam *praoperantem* appellat, & Gelaſ. Papa I. in Epiſt. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum, ait: *Quòd homo cooperatur gratia ſubſequendo.* 1. *Ex diſput. 82. & 86.*

Præter-

2. Præterea probatur; Quodcumque opus meritorium filiorum Dei, eſt effectus gratiæ cooperantis, vt 1.2. quæſt.114. in prooemio docet S. Thom. cùm ait: *Deinde conſiderandum eſt de merito; quod eſt effectus gratiæ cooperantis*: ſed in quocumque opere meritorio voluntas noſtra, non ſolùm ſe mouet phyſicè, ſed etiam mouetur à Deo, vt patet ex illo Rom.8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei.* Ex quibus verbis colligit S.Auguſt. quòd filij Dei aguntur vt agant, non vt ipſi nihil agant: ergo prius eſt, quòd filij Dei agantur, ſeu moueantur à Deo, quàm quòd ipſi aliquid agant. Aguntur autem phyſicè per gratiam adiuuantem, ſeu cooperantem; nam per gratiam excitantem ſolùm mouentur moraliter ad liberum conſenſum, vt ſuprà dictum eſt, & inferiùs patebit ampliùs: ergo gratia adiuuans, ſeu cooperans, præuenit ordine naturæ, & cauſalitatis liberam cooperationem arbitrij.

3. Quo fit, vt Deum per auxilium efficax

efficax præuenientis gratiæ, non ſolùm moraliter, ſed etiam verè efficienter facere, vt faciamus, & cooperemur Deo excitanti, & mouenti; id enim ſæpiſſimè docet S.Auguſt. præſertim lib. de prædeſt. SS.cap.11. & 20. & lib. de grat. & lib. arb. cap. 14. & 17. & lib. contra duas Epiſt. Pelagianorum, cap.20. S.Proſper c.2. cont. Collator. Fulg. lib.1. ad Monimum, paulo poſt princip. quod probant ex illo Ezechiel.36. *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Eamdem ſententiam docet S.Thom.3.cont.Gent. cap.88. quam probat ex illo ad Philipp.2. *Deus eſt, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate*, & Prou.21. *Cor regis in manu Domini, quocumque voluerit, vertet illud*; probat, ſolum Deum poſſe mouere voluntatem per modum agentis, id eſt, verè efficienter, vt diſtinguitur contra ſolam motionem moralem, vt colligitur ex 5. rat. vbi explicans, quid ſit, moueri per modum agentis,

tis, ait: Dico autem moueri ab extrinſeco principio, quod moueat per modum agentis, & non per modum finis. Et in cap.89. referens, & impugnans intelligentiam eorum, qui malè interpretabantur loca inducta Scripturæ, ait: *Quidam verò non intelligentes, qualiter motum voluntatis Deus in nobis cauſare poſſit, abſque præiudicio libertatis, conati ſunt has auctoritates malè exponere, vt ſcilicet dicerent, quòd Deus cauſat in nobis velle, & perficere; in quantum dat nobis virtutem volendi, non autem ſic, quòd faciat nos velle hoc, vel illud.* Sicut Origenes exponit in tertio περὶ ἀρχῶν, liberum arbitrium defendens contra auctoritates prædictas, &c. In quo teſtimonio expendat Lector verba illa S. Thomæ: *Non autem ſic, quòd faciat nos velle hoc, vel illud*: quibus impugnat aſſerentes, quòd Deus non facit nos velle hoc, vel illud: quia intelligebant, qualiter hoc facere poſſet abſque præiudicio libertatis: ſentit ergo, Deum verè efficienter facere nos velle hoc

in

in particulari, vel illud. Nam ſi intelligeretur tantùm de efficientia morali, ſeu metaphorica, nulla poterat eſſe ratio etiam leuiſſima, quæ moueret Origenem, & alios, per talem Dei cauſalitatem præiudicari arbitrij noſtri libertati: loquitur ergo S.Thomas de vera efficientia, quæ Phyſica appellari ſolet, qua Deus efficit non ſolùm actum volendi cum homine volente, ſed etiam efficit, vt velit; quod indicant verba illa S.Thomæ: Deus igitur eſt cauſa in nobis non ſolùm voluntatis, ſed etiam volendi.

CAPVT XX.

Quid ſit auxilium efficax præoperantis gratiæ, & in quo eius efficacia formaliter conſiſtat.

Doctores qui exiſtimant, diuinam prædeſtinationem pende- 1. *Ex diſput. 83.*
re

re ex præſcientia media,& eam præſupponere, conſequenter affirmant, efficaciã auxilij præoperantis gratiæ non conſiſtere in vno tantùm, ſed in tribus, quæ ad illam conſtituendam ſunt neceſſariò requiſita. Primum eſt, entitas motionis diuinæ, tam ex parte intellectus, quàm voluntatis, qua videlicet Deus intellectum illuminat, & voluntatem mouet interiùs eam inclinando, & alliciendo per modum ſuadentis, vt Deo excitanti, & vocanti conſentiat. Secundum eſt, congruitas illius motionis cum tali ſubiecto ſic diſpoſito, & in talibus circunſtantiis conſtituto. Aliqua enim motio præuenientis gratiæ, eſt congrua reſpectu vnius, qui habet talem complexionem, & inclinationem, vel minora peccata, aut tentationibus dæmonis, vel ſtimulis carnis non vexat, quæ tamen non eſt congrua reſpectu alterius, eo quòd duram complexionem habeat, vel maiora peccata, aut quia tentationibus dæmonis,

vel

vel carnis, aſſiduè vexatur. Ex quo inferunt, aliquam gratiam præuenientem eſſe congruam, & efficacem, ſi in tali tempore, & in talibus circunſtantiis alicui conferat, quæ tamen non eſſet ei congrua, neque efficax, ſi eidem alio tempore, vel in aliis circumſtantiis daret. Tertium eſt, præſcientia media, qua Deus antecedenter ad decretum efficax conuertendi hominem, certò præſcit, & aiunt motionem illam ita aptari: & congruere voluntati huius hominis in particulari, vt ſi per illam præmoueretur in talibus circunſtantiis eſſet infallibiliter conſenſurus.

Dicunt ergo primò, omnimodam efficaciam huius vocationis in hoc conſiſtere, quòd Deus infinita ſua ſapientia prouidet, quòd vnaquæque voluntas in omni euentu, & occaſione operatura ſit, ſi in ea conſtituatur, & etiã cognoſcit, quando, & cui vocationi ſit vnaquæque voluntas aſſenſũ præbitura, ſi ei detur. Vnde, quando vult hominem conuertere, 3. *Auxilij præuenientis gratiæ efficacia, in quo conſiſtat ſecũdùm aliquos.*

tere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo nouit illum conſenſurum: & talis vocatio appellatur efficax, quia licèt ex ſe non habeat infallibilem effectum, tamen, vt ſubeſt tali ſcientiæ diuinæ, infallibiliter eſt illũ habitura, quod interdum poterit accidere cum ſpeciali congruitate, & efficacia morali talis vocationis; interdum ſine illa cooperante libero arbitrio cum generali influxu gratiæ Dei: & vtroque modo gratia erit efficax, quamuis vna ſit copioſior, quàm alia.

4. Hinc inferunt, hanc efficaciam non eſſe phyſicam, ſed moralem, neque eſſe ſpectandam ex ipſa vocatione ſecundùm ſe, id eſt, ſecundùm illam entitatem, vel motionem, quã ponit in homine, ſed prout progreditur à Deo, & eſt ſub intentione, ac ſcientia, ſeu directione eius. Et per ſcientiam intelligunt ſcientiam mediam, de qua lib. 1. cap. 6. & 7. mentionem fecimus.

5. Iuxta hunc efficacitatis modum

intel

intelligendam eſſe (aiunt) doctrinã Auguſtini, & rationem reddunt, quia non conſiderauit tantùm congruitatem, quam vocatio ſecundùm ſe habet cum ingenio, vel natura hominis, quæ eſt congruitas, quaſi in actu primo; ſed etiam, ac præcipuè proportionem illam conſiderauit, quæ in hoc conſiſtit, quòd vocatio tunc datur, quando operatura eſt, quæ propriè conſiſtit in actu ſecundo, & maximè congrua dici poteſt, quia maximè congruit homini, cui melius eſt vocari, quando reſponſurus eſt, etiamſi remiſsè vocetur, quàm fortiter vocari, cũ conſenſurus non eſt.

Hæc tamen ſententia cum doctrina SS. Auguſtini, & Thomæ nõ congruit, neque cum fundamentis à nobis ſuperiùs ſtatutis. Sed pro maiori explicatione ſupponẽdum eſt, quòd, in omnium ſententiam, ad auxilium efficax præoperantis gratiæ præſupponitur motio moralis, ſeu per modum ſuadentis, quæ fit per ſuffi- 6.

cientem obiecti propoſitionem, per quam apparet obiectum illud amabile,& conueniens voluntati. Cuius ratio eſt; quia cùm nihil ſit volitum, quin præcognitum, voluntas non poteſt aliquid appetere,niſi priùs per intellectũ ei proponatur, tanquam conueniens. Ex hoc autem quod ſic proponitur,obiectum vt amabile inclinatur, moraliter volũtas allicitur, & quaſi inuitatur,vt illud velit. Quia verò voluntas, dum eſt in via, non poteſt efficaciter moueri ab aliquo obiecto, vt expreſsè docet S. Thom. 1. p. q. 106. art. 2. in corp. & q. 111. hinc eſt, quòd motio illa moralis ſola, quamtumuis perfecta, non poteſt inducere infallibiliter conſenſum voluntatis: vnde ex alio capite prouenire debet infallibilitas futuri conſenſus; ſuaſio enim non cogit inuitum, vt ex S. Auguſt. docet S. Thom. q. 3. de malo, art. 3. in corpore.

7. Supponendum eſt ſecundò, quòd, in omnium ſententia, gratia efficax eſt

eſt congrua, qua ita moueatur voluntas, vt ſit infallibiliter præſtitura conſenſum. Cùm enim Deus attingat à fine vſque ad finem fortiter, & diſponat omnia ſuauiter ſi mouet efficaciter voluntatem, vt conſentiat, congruè mouet; & vt congruit naturæ voluntatis, vt docet S. Thomas 1. 2. q. 10. art. 4. Difficultas ergo eſt, vnde proueniat talis congruitas gratiæ; an illam ſecum afferat ipſum auxiliū, quod dicitur efficax, ita nimirum vt cuicūque homini tribuatur, & in quibuſuis circunſtantiis ſit congruum ad mouendum efficaciter voluntatem: an verò hæc congruitas ſit extrinſeca, vel deſumatur ex circunſtantiis extrinſecis ipſi auxilio efficaci; ita videlicet, vt varietur ſecundùm diuerſas circunſtantias, & qualitates ſubiecti: atque adeò motio, quæ eſt congrua, & efficax reſpectu vnius, non ſit congrua, & efficax reſpectu alterius: & ſimiliter motio, quæ eſt cógrua, reſpectu vnius in tali tempore, & in talibus circunſtan-

tiis, non ſit congrua reſpectu eiuſdem alio tempore,& in aliis circunſtantiis, nec efficax.

8. Dicendum eſt ergo, quòd auxilium efficax præoperantis gratiæ ſecundùm ſuam realem virtutem, & perfectionem intrinſecam, quam intentionaliter habet, vt venit à Deo, eſt congruum, vt per illud efficaciter moueatur voluntas, in quibuſcumque circunſtantiis tribuatur illi. Itaque illa congruitas auxilij nõ depẽdet ex cõplexione naturali ſubiecti, neque ex aliis accidẽtibus illius, nec variatur ex diuerſitate illorũ qui per motionem efficacẽ adiuuantur. Nã, vt ſuprà oſtenſum eſt, auxilium præoperantis gratiæ, non dependet in ſua efficacia ex libero influxu, & cooperatione arbitrij creati cum eodẽ auxilio, etiam vt à conditione, ſine qua efficax non eſſet, ſed ab intrinſeco habet, quòd ſit efficax, ſcilicet ab intentionali virtute, & perfectione, quam ſecum affert, vt venit à Deo, & quatenus eſt inſtrumentum volun

voluntatis Dei nulla præſuppoſita ſciẽtia media efficaciter volentis hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere:ergo cuicunque tribuatur,& in quibuſcumque circunſtantiis eſt congruum, vt virtute illius liberum arbitrium ſit infallibiliter conſenſurum, & cooperaturum Deo excitanti & vocanti.

Præterea.Probatur; quando agens 9. infinitæ virtutis mouet aliquod ſubiectum, tale ſubiectum infallibiliter mouetur, quia tunc reſiſtentia paſſi non ſuperat, nec adæquat virtutem agentis: ſed Deus eſt agens infinitæ virtutis;dicitur enim Eſther 13. *Domine Domine Rex omnipotens: in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluere Iſraël.* Vnde S. Thom. 2. 2. q. 24. art.11. in Corp. ait, quòd Spiritus ſanctus infallibiliter operatur, quodcumque voluerit. & 1.2.q.112. art. 3. in C. inquit: *Si ex intentione Dei mouentis eſt, quòd homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibili-*

per ipſam conſequitur, ſecundùm illud Ioan.6.*Omnis,qui audit à Patre,& didicit,venit ad me.* Quod etiã ex profeſſo oſtendit S.Aug. in enchirid. ad Laurent. cap.95. & aliis in locis ſuperiùs à nobis inductis:ergo motio Dei efficax reſpectu cuiuſcumque hominis in quibuslibet circunſtantiis poſiti erit medium congruum,& aptum,vt infallibiliter inducat effectũ, ad quẽ ex Dei intẽtione datur:faciátque ſubinde hominem liberè conſentire,& piè operari:aliàs per voluntatem hominis voluntatis diuinæ impediretur effectus; quod eſſe impoſſibile ſuprà oſtendimus.

10. Quo fit,vt efficacia auxilij præuenientis gratiæ, non pendeat, vt à conditione ſine qua non, ex præſcientia media, ſiue ex præuiſione boni vſus liberi arbitrij per eandem ſcientiam mediam à Deo præcogniti, neque vllo modo eam in Deo præſupponit; nam, vt ſuprà oſtendimus, ſcientia illa media non ſubſiſtit, nec poteſt Deo competere.

Vnde

Vnde neceſſariò dicendum eſt, 11.
quòd efficacia auxilij præuenientis,
ſeu præoperantis gratiæ conſiſtit
formaliter in quadam motione in intellectu, & voluntate recepta, qua
Deus verè efficienter, ſiue ad modum
cauſæ phyſicæ præmouet, & prædeterminat liberum hominis arbitriū,
& facit ipſum liberè, & infallibiliter
cooperari Deo excitanti, & mouēti.
Quam quidem motionem ſæpè S.
Auguſtinus appellat *altam*, atque *ſecretam vocationem*, ſecundùm propoſitum, non quidem hominis, ſed Dei,
abſoluta, & efficaci voluntate volentis hominem, cuius cor mouet, per
piam & liberam eius operationem
ad ſe conuertere, nulla præſuppoſita
præſcientia media eiuſdem cooperationis futuræ, etiam ex hypotheſi,
quòd tali excitatione tangeretur
& moueretur. Et quoniam ex prædicto decreto Dei communicatur
intentionaliter motioni efficaci
præuenientis gratiæ, quædam ſpecialis virtus, quæ non eſt in auxi-

 lio

lio gratiæ excitatis, vel ſufficientis; ideo S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. & lib. de prædeſt. SS. cap. 8. docet, hac motione Deum tribuere vires efficaciſſimas voluntati, & facere ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes; duritiam cordis auferre, ipſum emollire , & ad ſe conuertere; quamuis hoc non fiat ſine nobis ſimul tempore, ſed poſterius ordine rationis, & cauſalitatis liberè conſentientibus, & cooperantibus. Probatur; qui efficit, vt liberum arbitrium ſe determinet, ipſum ad operandum prædeterminat; nam prædeterminare eſt prius in ſigno rationis determinare, vel efficere, vt aliquid ſe determinet; ſed Deus per auxilium efficax verè efficit, quòd liberum arbitrium ſe phyſicè & liberè determinet cooperando, & conſentiendo Deo vocanti: ergo phyſicè prædeterminat, id eſt, verè efficienter.

12. Confirmat, & aperitur magis vis huius

huius argumenti, ad cuius explicationem conſiderandum eſt, quòd, vt docet Ariſtot. lib. 1. Rhetor. cap. 1. & 2. & alij Philoſophi, *artes* ſunt in duplici differentia: quædam dicuntur *Demonſtratiuæ*; quædam verò *Coniecturales*. Artes *Demonſtratiuæ* ſunt illæ quæ, ſi adhibeantur media ſecundùm regulas artis, infallibiliter conſequuntur finem intentum, eo quòd omnia neceſſariò prærequiſita ad conſecutionem finis, ſunt in poteſtate artificis, vt patet in arte domificatiua, per quam infallibiliter conſtruitur domus apta, vt homines defendat à pluuia, quia in poteſtate artificis ſunt omnia media, quibus ad iſtum finem peruenitur: Artes verò *Coniecturales* illę dicuntur à Philoſopho, quæ, licèt procedant ſecundùm regulas artis, non tamen aſſequuntur infallibiliter finē intentum, eo quòd non habent in ſua poteſtate omnia media, quibus conſequitur finis per artem illam intentus. Eſt exemplum in arte medican-

di; licèt enim medicus applicet omnia medicaméta infirmo ſecũdùm regulas medicinæ, apta infirmitati curandæ, vt ſanet infirmum; non tamé aſſequitur infallibiliter iſtum finem, quia non habet in ſua poteſtate virtutem naturæ, ſeu colorem naturalem ipſius infirmi, ſine qua medicamenta non cooperantur ad ſanitatem illius. Similiter etiam ars oratoria non eſt demonſtratiua, ſed cõiecturalis, quia licèt vtatur omnibus mediis ſecundùm regulas perfectiſſimi oratoris ad permouendam voluntatem Petri, vt diligat inimicum; non tamé aſſequitur infallibiliter iſtum finem, quia voluntas Petri, quæ neceſſaria eſt, vt orator vincat, & aſſequatur iſtũ finem, non eſt in poteſtate oratoris, nec poteſt eam efficaciter immutare, aut inclinare, quò voluerit. Hoc ſuppoſito ſic arguitur; ars ſupremi medici, hoc eſt, Chriſti Domini, *qui venit quærere, & ſaluare, quod perierat*, non eſt coniecturalis, ſed demonſtratiua, atque

adeò

adeò infallibiliter conſequitur finē, quem abſoluta, & efficaci voluntate intendit, vt ex ſupradictis conſtat: ſed aſſequeretur infallibiliter finem intentum, videlicet conuerſionem peccatoris, & ſalutem eius vltimam, niſi haberet in ſua poteſtate voluntatem eiuſdem peccatoris, & poſſet eam efficaciter per ſuam gratiam inclinare & determinare, quò voluerit, quia conuerſio, & ſalus peccatoris abſque concurſu liberæ voluntatis illius non fit, iuxta dictum Auguſtini: *Qui fecit te ſine te, nō ſaluabit te ſine te*; ergo Deus per gratiam efficacem prædeterminat phyſicè, ſeu efficienter voluntatem ad conſentiendum, & cooperandum cum gratia adiuuante. Argumenta verò potiſſima, quæ contra iſtam doctrinam obiici ſolent, propoſita ſunt; & ſoluta lib. primo cap. 8. & lib. 2. cap. 6.

CAPVT XXI.

Quotuplex ſit auxilium efficax præuenientis gratiæ.

1. VT autẽ intelligatur, quotuplex ſit auxilium efficax præuenientis gratiæ, conſiderandum eſt, quòd, cùm auxilium efficax ſit aliquid inhærens potentiæ præuium ad eius operationem, vt ex ſupradictis patet, eius differentia deſumi poteſt non ſolùm ex parte obiecti, & aliarum circunſtantiarum loci, & temporis, ſed etiam ex parte ſubiecti. Ex parte quidem ſubiecti ſumitur differentia numerica, ſicut in aliis accidentibus. Vnde auxilium efficax collatum Petro ad credendum differt numero ab auxilio efficaci, quod confert Paulo ad eundem actum: eo quòd hæc auxilia ſunt in diuerſis ſubiectis. Similiter etiam auxilium efficax, collatum Petro in vno tempore ad diligendum Deum differt

Ex diſp. 84.

differt numero ab auxilio efficaci, quod alio tempore eidem Petro confertur ad alliciendum actũ dilectionis. Sicut enim ad diuerſitatem numericam motus ſufficit diuerſitas tẽporis, vt dicitur in libris Phyſicorum, ita etiã ſufficit ad diſtinctionem numericam efficacis auxilij, eo quòd auxilium efficax eſt quædam motio fluens cum actu, ad quem confertur, vt ex ſuprà dictis colligitur. Et in hoc, vt arbitror, nulla eſt controuerſia inter Theologos.

Maior difficultas eſt de diſtinctione ſpecifica efficacis auxilij, & conſiſtit in hoc, vtrùm omnia auxilia efficacia ſint eiuſdem, vel diuerſæ ſpeciei, & vnde ſit deſumenda eiuſmodi vnitas, vel diuerſitas. Dicendum ergo, quòd non ſolùm perſeuerantiæ donum eſt auxilium efficax, ſed etiam plura alia auxilia ſunt ſimpliciter, & abſolutè efficacia nuncupanda, vt auxilium, quo reprobi conuertuntur ad Deum, vel gratiam iuſtificantem conſequuntur. 2.

Pro-

ſpecie ab auxilio efficaci, quo diligit Deum ſuper omnia, vel alios actus ſupernaturales producit. Probatur; Auxilium efficax eſt illud, quo liberum arbitrium actualiter operatur, vt ſuprà dictum eſt: ergo auxilium efficax ad credendum, ſpecie diſtinguitur ab auxilio efficaci ad diligendum. Nam principium actiuum, quo actum credendi operamur, non eſt eiuſdem ſpeciei cum principio actiuo, quo actum diligendi producimus, cùm principia actiua penes terminos diſtinguantur.

Præterea; Motus ad terminos ſpecie diſtinctos diſtinguantur ſpecie, vt 3. Phyſic. docet Ariſt. Sed auxilium efficax eſt motus quidam, ſeu motio, qua Deus mouet liberum arbitrium ad terminos ſpecie diſtinctos, ſcilicet ad actus pios diuerſæ ſpeciei: ergo iuxta diſtinctionem actuum debent auxilia efficacia ſpecie diſtingui. 5.

Cùm autem diuiſio auxilij præuenientis gratiæ in auxilium ſuffi- 6. *Ex diſput. 73. num. 2.*

ciens

ciens, ſiue inefficax, & auxilium efficax, non ſit deſumenda ſolùm ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione pendet, neceſſe eſt; vt etiam deſumatur ex reali, & intrinſeca virtute intentionali eiuſdem auxilij, quam habet, vt venit à Deo, quatenus videlicet eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ. Itaque auxilium efficax præoperantis gratiæ ſemper habet intentionaliter aliquam realem virtutem ad efficiendum, vt liberum arbitrium cooperetur; quam tamẽ in ſeipſo nõ habet auxiliũ ſufficiens. Probatur primò hæc ſententia auctoritate S.Auguſtini Epiſtol. 107. ad Vitalem, vbi eius referens ſententiam circa gratiam ſufficientem, quæ dat poſſe, & illam, quæ operatur in nobis velle, & perficere, quæ eſt gratia efficax, inquit: *Quomodo dicis, quòd te audio dicere, vt rectè credamus in Deum, & Euangelio conſentiamus, non eſſe donum Dei, ſed hoc in nobis eſſe à nobis, id eſt, ex propria voluntate, quam nobis in noſtro corde non*

operatus eſt ipſe? Et ad hoc cùm audieris, quid eſt ergo, quod ait Apoſtolus: Deus in nobis operatur, & velle, & perficere? reſpondens per legem ſuam, per Scripturas ſuas Deum operari, vt velimus, quas vel legimus, vel audimus, ſed eis conſentire, vel non conſentire, ita noſtrum eſt, vt ſi velimus fiat, ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippe ille dicis quantum in ipſo eſt, vt velimus, cùm nobis nota fiunt eius eloquia, ſed ſi eis acquieſcere nolumus nos, vt operatio eius nihil in nobis proſit efficimus. Quibus verbis Vitalis Carthaginenſis conſtituiſſe videtur diuiſionem gratiæ in *Gratiam efficacem & inefficacem*, ſolùm ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione dependet, quod inducant illa eius verba: *Sed eis conſentire, vel non conſentire, ita noſtrum eſt, vt ſi velimus, fiat, ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere, faciamus.* Quod idem eſt, ac ſi diceret: Gratia præueniens, quæ accedente noſtro conſenſu eſt efficax, redditur inefficax, ſi pro noſtra libertate

bertate contineamus conſenſum. Quam ſententiam impugnans S. Auguſtin. ſubdit: *Quæ ſi dicis, noſtris orationibus contradicis.* quod inferiùs confirmat multis teſtimoniis Scripturæ.

Secundò probatur; nam, vt ſuprà dictum eſt, auxilium ſufficiens illud eſt, quo poteſt quis operari, ſi velit: auxilium autem efficax eſt illud, quo quis actualiter operatur. Sed maioris virtutis eſt principium tribuens actualiter operari, quàm principium tribuens ſolum poſſe, eo quòd actus ſecundus nobilior eſt, quàm actus primus: ergo auxilium efficax habet intentionaliter aliquam realem virtutem ad efficiendum hominem piè operari, quam tamen non habet auxilium ſufficiens: ergo, &c.

7. Tertiò; Vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 112. art. 3. Corp. & quæſt. 3. de pot. art. 7. ad 7. in auxilio efficaci eſt intentionaliter virtus Dei voluntate abſoluta volentis, vt homo, cuius cor mouet, conuertatur, vel piè opere

operetur, quod etiam ſuperiùs latiùs oſtendimus: hæc autem virtus intentionalis non eſt in auxilio ſufficienti, ſeu efficaci: ergo aliqua realis virtus eſt in auxilio efficaci, quam tamen auxilium ſufficiens non habet: ergo prædeſtinata diuiſio non ſumitur tantùm ab effectu, qui ſimul à noſtri arbitrij cooperatione pendet, ſed etiam ex reali intrinſeca virtute ipſius auxilij. Confirmatur; Quando agens, præſertim ſi habeat infinitam virtutem, vtitur inſtrumento ad aliquid efficiendum, tribuit ei in ipſo actuali vſu virtutem intentionalem ad effectum illum producendum, vt patet in Sacramentis nouæ Legis, quæ virtute diuina gratiam efficiunt, quam ſignificant: ſed Deus vtitur auxilio efficaci, tanquam inſtrumento ad efficiendum, vt noſtrum liberum arbitrium actualiter cooperetur Deo excitanti, & vocanti: ergo tribuit illi intentionalem virtutem ad huiuſmodi effectum infallibiliter produ-

cen

cendum, quam non tribuit auxilio ſufficienti, quo Deus efficaci voluntate ſolùm intendit tribuere libero arbitrio poſſe operari; non autem actualiter operari, ac per conſequens, ita diuiſio attenditur ſecundùm realem virtutem ipſius auxilij præuenientis gratiæ: non ergo deſumenda eſt ſolùm ab effectu.

8. Si dicatur, quòd idem auxilium ſufficiens cum ſubordinatione, & reſpectu ad Deum volentem efficaciter cum illo conuertere hominem; redditur efficax abſque eo, quòd tribuatur illi aliqua realis virtus, & intentionalis, per quam ab auxilio tantùm ſufficienti diſtinguatur. Contra hoc eſt: nam S. Thomas in 4. ſent. diſt. 1. art. 4. quæſt. 1. in Corp. ex eo probat, Deum, cùm vtitur Sacramentis nouæ legis ad cauſandam gratiam, tribuere illis intentionaliter quandam realem virtutem cauſatiuam gratiæ, nam aliàs ipſa Sacramenta reuera non cauſarét efficienter gratiam: ſed ſolus Deus ad eorum

præ

præſentiam gratiam cauſaret: ergo, ſi Deus, cùm vtitur auxilio creato ad conuertendum hominem, non tribuit illi intentionaliter aliquam realem virtutem, qua faciat hominem conſentire, quæ non eſt in auxilio ſufficienti, ſequitur, quòd ſolus Deus conuerteret hominem ad præſentiam auxilij efficacis, & conſequenter, ipſum auxilium gratiæ reuera nihil operaretur, aut efficeret ad cóuerſionem hominis: & ita ipſa conuerſio non eſſet in Dei gratiam referenda. & confirmatur hoc, quia ſola relatio non eſt actiua; ergo tribuere non poteſt virtutem aliquam efficiendi, ſed habitudo auxilij ſufficientis ad decretum efficax Dei volentis hominem ad ſe conuertere, eſt relatio: ergo hæc ſola non tribuit virtutem auxilio ad conuertendum hominem: ergo præter iſtam habitudinem debet auxilium efficax habere intentionaliter aliquam realem virtutem ſibi communicatam ab eodem decreto, qua hominem

minem infallibiliter conuertat.

CAPVT XXII.

Quòd auxilium efficax actuale diuinæ gratiæ non ſubiaceat noſtri arbitrij poteſtati, quantum ad vſum, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cùm volumus.

1. *Ex diſput. 87.* EX iis, quæ dicta ſunt, patet, qualiter auxilium efficax præoperantis gratiæ non ſubiaceat, quantum ad vſum, poteſtati arbitrij noſtri, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cùm volumus, & ad actualiter operandum applicamus; ſed potiùs è contra, Deus per idem auxilium humanam ſibi voluntatem ſubiiciat, & eam obſequentem faciat. Pro cuius maiori explicatione aduerte, quòd, ſi nomine vſus auxilij efficacis intelligatur cooperatio arbitrij cum illo, ſeu terminus, ad quē idem auxilium mouet liberum arbitrium,

trium, ſcilicet operatio; abſque dubio talis vſus ſubiacet noſtri arbitrij poteſtati, vt moti à Deo, ſicut ſæpius dictum eſt.

Sed quoniam vti aliqua re ſtrictè loquendo, & propriè, eſt eam applicare, & determinare ad operandum, vel ad effectum, ad quem ordinatur, vt 1.2.quæſt.16.art.1.docet S.Thom. ideo dicendum eſt, auxilium efficax præoperantis gratiæ non ſubdi in hoc ſecundo ſenſu, quantum ad vſum, poteſtati noſtri liberi arbitrij, ſicut ſubiiciuntur habitus, quibus vtimur, cùm volumus, ſed potiùs è conuerſo ipſum auxilium fortiter, & ſuauiter humanam ſibi ſubiicere voluntatem, & obſequentem facere; ac per conſequens, hæc duo ſimul eſſe incompoſſibilia, quòd auxilium efficax conſideratum ſecundùm omnem realem virtutem, quam intentionaliter habet, vt venit à Deo, ſit in homine, & homo non cooperetur cum illo; quamuis poſſit, ſi velit, non cooperari. 2.

Proba

3. Probatur primò, nam ſi liberum arbitrium vtitur auxilio efficaci, ita vt pro ſua libertate determinet illud ad ſecum concurrendum; ſequeretur quòd ipſum auxilium, ſiue adiutorium gratiæ, ſubiungeretur humilitati, aut obedientiæ humanæ, quod ſic oſtenditur. Nam, ſi quando voluntas vult obedire, & cooperari, tunc auxilium efficax concurrit cum illa, & non aliter, & voluntas obedientis eſt, quæ applicat auxilium ipſum ad ſecum concurrendum,& ſi non vult obedire,auxilium ipſum non efficit in nobis aut nobiſcum piam operationem: ergo adiutorium gratiæ ſubiungitur humilitati,aut obedientiæ humanæ. Conſequens autem eſt contra Conc. Arauſic.can.6.& contra S.Auguſtinum Epiſt.107. ad Vitalem, huius verba ſuperiùs adduximus:ergo.

4. Secundò probatur.Nam S.Proſper Epiſt.ad Auguſt.poſt medium, referens ſententiam Maſſilienſium ait, eos ſenſiſſe, quòd voluntas hominis diuinæ

diuinæ gratiæ ſibi pariat opem: non gratia ſibi humanā ſubiiciat voluntatem: quam ſententiam impugnans lib. 1. de vocat. Gent. cap. 25. ait: *Nunquid illa virtus gratiæ, quæ ſibi, quos voluit, ſubdidit, conuertere eos, qui inconuertibiles permanſere non potuit?* Quibus verbis apertè docet, auxilium efficax diuinæ gratiæ humanas ſibi ſubdere, ac ſubiicere voluntates: ergo neceſſe eſt dicere, quòd gratia ipſa ſubiiciat ſibi liberum arbitrium, quantum ad rectum vſum: non ergo eſt econtra aſſerendum, quòd gratia efficax ſubiiciatur, quantum ad exercitium, poteſtati arbitrij creati.

Tertiò probatur; id quod eſt potentius, & fortius in agendo, ſuperat, ac ſubiicit ſibi id, quod in agendo, aut reſidendo eſt minus potens, vt ſuprà oſtenſum eſt: ſed voluntas Dei efficax, eſt multo potentior in agendo, quàm ſit liberum hominis arbitrium in reſiſtendo, vt S. Auguſtini lib. de corrept. & grat. cap. 14. tom. 7. teſtimoniis probaui 5.

ſuperiùs : ergo gratia efficax ſubdit ſibi liberum arbitrium, quantum ad vſum : non ergo ſubditur eidē arbitrio. Confirmatur ; Gratia efficax emollit liberum hominis arbitrium, duritiam eius aufert, & ſuperat reſiſtētiam. Dicit enim Aug.lib.de prædeſt.SS.c.8.*Hæc itaque gratia,quæ occultè humanis cordibus diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde recipitur. Ideo quippe tribuitur,vt cordis duritia primitus auferatur* : quam duritiam Dominus per Ezechielem 11.& 36.ſpiritu nouo ſe ablaturum promiſit: ergo gratia efficax ſubdit ſibi liberum arbitrium, quantum ad vſum, & non econtra.

CAPVT XXIII.

Quòd poſtquam Deus miſericorditer excitauit arbitrium creatum, non expectet liberum eius conſenſum, vt purgari, aut iuſtificari velit.

Ex

EX præmiſſis de efficaci gratia, 1.
independente ex libera coope- *Ex diſp.*
ratione noſtri arbitrij à Deo præco- *95.*
gnita per ſcientiam, quam vocant mediam, aut quouis alio modo ab eo præuiſa, per euidentem conſequentiam colligitur, Deum etiam, poſtquam excitauit noſtrum arbitrium, non expectare liberum eius conſenſum, vt purgari, aut iuſtificari velit, ſed potiùs per eandem gratiam efficere, vt conſentiendo cooperetur, & velit. Ita videtur definitũ in Conc. Arauſ. II. can. 4. cuius verba ſunt: *Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit, non autem, vt etiam purgari velimus per S. Spiritus infuſionem & operationem in vos fieri confitetur, reſiſtit ipſi Spiritui ſancto per Salomonẽ dicenti: Præparatur voluntas à Domino,* Prou. 8. Et Apoſtolus Philipp. 2. ſalubriter prædicanti: *Deus eſt, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.*

Reſpondet, ſenſum Concilij eſſe, 2.
Deum ante primã vocationem non

expectare peccatoris diſpoſitionem, & liberam operationem, vt in eo inchoet iuſtificationem, per quam à peccato purgatur. Quod probant ex ratione Concilij, ſcilicet quia is, qui dicit, Deum expectare voluntatem noſtram, vt à peccato purgemur, contradicit Spiritui ſancto, dicenti: *Præparatur voluntas à Domino.* Atqui dicit, Deum expectare conſenſum liberum hominis poſtquam illum excitauit, & vocauit, non negat præparari voluntatem à Domino: ergo ſolus ille hoc negat, qui ante primam vocationem dicit, Deú expectare voluntatem hominis, vt in eo iuſtificationem inchoet. Hæc tamen explicatio non videtur ſatiſfacere verbis Concilij Arauſ. vt in commentariis noſtris ſuper cap. 3. Iſaiæ num. 12. dicere cepimus. Nam definitio Concilij procedit contra Maſſilienſes aſſerentes, quòd, poſtquam Deus vocat peccatorem ad pœnitentiam, expectet eius voluntatem, vt ipſe, ſi vellet conſentire vocanti,

canti, conſentiat:non autem efficiebat, vt homo efficaciter, & infallibiliter præberet aſſenſum. Id quod non obſcurè conſtat ex epiſtolis SS. Proſp. & Hilarij ad Auguſt.& ex eodem Auguſt. epiſt. 107. ad Vitalem, paulo poſt principium, in illa verba Pſal. 36. *A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet*, vbi efficaciſſimè impugnat ſententiam Vitalis Carthaginenſis, & aliorum cum eo ſentientium, quòd illuminatio intellectus, quæ fit per doctrinam, etiam internam: & ſuaſio voluntatis atque eius excitatio, præcedebat liberum conſenſum voluntatis, quæ poſt excitationem, vel ſuaſionem præcedentem ex libertate naturali, ſi volebat homo, conſentiebat: ſi non volebat, non conſentiebat. Quod apertè oſtendunt verba illa: *Cuius doctrinam ſuaſione præcedentem ſubſequente conſenſione ſectatur, quod libertate naturali; ſi vult, facit: ſi non vult, non facit.* Et idem conſtat apertè ex principio eiuſdem Epiſtolæ, cuius verba ſupe-

riùs adduximus. Et tamen S. Auguſtinus hanc doctrinam ſtatim impugnat: *Hæc,*inquiens,*eſt illa Pelagianorũ mala malè diffamata, meritóque reprobata, & ab ipſo etiã Pelagio timente damnari in orientalium Epiſcoporum iudicio damnata ſententia,qua dicunt, gratiam Dei non ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege, atque doctrina:* ergo neceſſariò dicendum eſt, quòd Deus nedum non expectat voluntatem noſtram, vt nos excitet; ſed etiam eſt aſſerendum, quòd adhuc, poſtquam illuminauit intellectum, & ſtupentem voluntatem excitauit, non expectat voluntatem noſtram, vt ſi purgari velimus, purgemur à peccatis; ſi autem nolimus,non purgemur.Etenim Concilium Arauſicanum,& S.Auguſt. propterea docent, Deum non expectare noſtram voluntatem, vt purgari velimus, quia Deus operatur in nobis ipſum velle purgari, licèt non ſine nobis liberè conſentientibus, & cooperantibus. Hoc autẽ velle, & perficere nõ ope-

ratur

ratur Deus in nobis per ſolam gratiã excitantẽ, ſed potiſſimè id operatur per adiuuantem, vt ex ſuprà dictis conſtat, vnde S. Aug. in eadem epiſt. 107. ad Vitalem circa fin. ſic concludit, *Quomodo Deus expectat voluntates hominum, & præuenit eos, quibus dat gratiam, cùm gratias ei non immeritò agamus de iis, quibus non ei credentibus, & eius doctrinam voluntate impia perſequentibus miſericordiam prærogauit, eóſque ad ſeipſum omni potentiſſima facilitate conuertit, ac volentes ex nolentibus fecit? vt quid ei inde gratias agimus, ſi hoc ipſe non fecit?*

Confirmatur, & aperiuntur magis vires huius argumenti. Nam Concilium non ait, Deum non expectare humanam voluntatem, vt nos præueniat ſua gratia excitante, ſed inquit, non expectare humanam voluntatem, vt purgari velimus, & aſſignat rationem, quia videlicet ipſa voluntas, quo purgari volumus, fit in nobis per ſancti Spiritus infuſionem, & operationem, ſecundùm illud Apoſtoli ad Philipp. 2. *Deus eſt,* 3

qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate; vbi Concilium per operationem, ſicut & Apoſtolus per verbum *operatur*, non intelligit ſolùm operationem moralem, ſeu per modum ſuadentis, etiam interius: hæc enim metaphoricè operatio, & non propriè, vt ſuprà oſtenſum eſt, dicitur: ſed operationem phyſicam, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, id eſt, veram operationem & propriam.

4. Secundò probatur; nam, vt ſuprà ex profeſſo oſtendimus, Deus non ſolùm remotè primò inchoat noſtram iuſtificationem excitando hominis voluntatem, ſed etiam verè efficiendo, vt liberum arbitrium cooperetur, aliàs initium remotum iuſtificationis tribueretur Deo: proximum autem vſurparet ſibi homo, quod, vt ſuprà oſtenſum eſt, dici non poteſt: ergo etiam, poſtquam Deus primò excitauit peccatorem, non expectat eius voluntatem, ſeu liberam cooperationem, vt purgari velit.

5. Tertiò probatur; Cauſa efficiens

non

non expectat ſuum effectum, ſed illum efficit: atqui Deus per auxilium præoperãtis gratiæ eſt cauſa efficiẽs, quòd homo velit purgari, & ſaluari: ergo etiam poſt primam excitationẽ non expectat hominis voluntatem, qua purgari vult, & ſaluari. Si dicatur, cauſam efficientem non expectare ſuum effectum, quando illũ producit abſque interuẽtu alterius cauſæ liberæ: ſi autem illnm effectum producat interuentu & conſenſu, ſeu cooperatione alterius cauſæ liberæ, ſine qua effectus non produceretur in rerum natura; tunc neceſſe eſt, vt vna cauſa expectet cooperationem alterius cauſæ liberæ, ſed determinãtis, vt illum effectum producat; contra hoc eſt efficax argumentum; quia non ſolùm ipſum velle noſtrum, & pia operatio, ſed etiam ipſa libera cooperatio, & actualis influxus noſtri arbitrij, eſt effectus operationis diuinæ, vt ſuprà viſum eſt, talis enim cooperatio, & determinatio noſtri arbitrij, non procedit ex ſola, & innata

eius libertate, ſed neceſſariò debet reduci in Deum, tãquam in priorem cauſam efficientem arbitrium concurrere? ergo Deus poſt primam vocationem, non expectat liberum influxum, & cooperationem noſtri arbitrij, vt purgari velimus.

6. Quartò probatur; quia ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd gratia diuina non ſubiiceret ſibi humanam voluntatem, ſed potiùs ſubiungeretur illi, & eſſet pediſſequa illius: conſequens autem, etiam ab auctoritatibus ſententiæ contrariæ non admittitur: nam videtur contra can. 6. Cõc. Arauſ. vbi dicitur: *Si quis humilitati, & obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium, nec vt obedientes, & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe cõſentit, & reſiſtit Apoſtolo dicenti* 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* Item etiam ſequeretur, quòd ideo quis adiuuetur, quia voluit, non ideo, quia adiuuatur, velit: conſequens non poteſt admitti, vt ex ſuprà dictis conſtat: ergo.

CAP

CAPVT XXIV.

Quòd etiam in eo, qui habet habitus infuſos ad ſingulos actus ſupernaturales, ſit neceſſarium auxilium ſpeciale non ſolùm excitantis, ſed etiam adiuuantis gratiæ ad auxilio habitus infuſi realiter diſtinctum.

1. FVit autem quorundam Theologorum ſententia, quæ affirmat, ad actus ſupernaturales fidei producẽdos, non eſſe neceſſarium auxilium ſpeciale gratiæ excitantis, vel adiuuantis; ſed ſufficere habitum fidei cum concurſu Dei generali. Et idem dicit hæc ſententia de aliis actibus ſupernaturalibus. Addunt tamen, negandum non eſſe per illuſtrationes, & auxilia particularia collata per dona Spiritus ſancti, ſapientiæ, intellectus, conſilij, pietatis & timoris, &c. multùm adiuuari habitum fidei, & cæterarum virtutum ſupernaturalium ad eliciendos ſuos actus *Ex diſp. 88.*

feruentiores,& præſtãtiores: alij verò dixerunt,ad actus ſupernaturales, qui ab habitibus infuſis eliciuntur, eſſe quidem ſimpliciter neceſſariam gratiam excitantem, illis proportionatam, & concurſum ſimultaneum ordinis gratiæ: præter hæc autem nullam aliam adiuuantem gratiam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad eliciendum ſupernaturalem actum;ſed vt plurimùm vtilem, vt facilius, ſuauius, magíſque perſeueranter fiant, ſi Deus velit illam conferre, quia auget vires ad operandum. Addit tamen hæc ſententia, quòd, quamuis noua gratia adiuuans non ſit neceſſaria homini iuſtificato ad ſingulos actus ſupernaturales præſtandos: tamen homini exiſtenti in ſtatu naturæ lapſæ neceſſaria eſt, vt in gratia diù perſeueret: nam ad perſeuerandum in gratia, neceſſarium eſt ſpeciale auxilium, vt Concilia definiunt,ſeu perſeuerantiæ donum, quod & gratiam excitantem, & adiuuantem includit.

In

In contrarium eſt ſententia S. Auguſtin. & S. Thom. & nobis indubitata, quam defendunt communiter Thomiſtæ, qui aſſerunt, in eo, qui habet habitus infuſos præter ipſos habitus, & concurſum ſimultaneum eiuſdem ordinis cum gratia, eſſe ſimpliciter neceſſarium ad ſingulos actus ſupernaturales, ſpeciale auxilium gratiæ tum excitantis, tum etiam adiuuantis ab ipſis habitibus, realiter diſtinctum, quo liberum arbitrium per habitus infuſos in actu primo conſtitutum, in ſua virtute actiua compleatur, & ad operandum præmoueatur, & determinetur. Hæc ſententia manet ſatis probata ex his, quæ ſuperiùs dicta ſunt de concurſu Dei generali. 2.

Præterea probatur ex illo Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere*; quod Apoſtolis dictum eſt, qui ſine dubio erant iuſti, & Pſal. 26. dicitur in perſona iuſtorum: *Adiutor meus eſto, ne derelinquas me.* Ex quibus teſtimoniis S. Aug. lib. de correp. & grat. cap. 1. 3.

cōcludit, quòd etiã, cùm quis fuerit à peccati damnatione liberatus, adhuc indigeat ad operandum bonum sui liberatoris auxilio. Nec potest explicari Auguſtinus de concurſu Dei generali: nam loquitur de auxilio Saluatoris, quod nobis confertur per Chriſtum: hoc autem conſtat, eſſe auxilium ſpeciale: etenim concurſus generalis non eſt auxilium Redemptoris, ſed Creatoris Dei, commune omnibus creaturis, etiam irrationabilibus, & inſenſibilibus, quæ redemptionis Ieſu Chriſti capaces non ſunt: ergo. Idem etiam Pſal. 126. de hominibus iuſtificatis dicitur: *Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà vigilat, qui cuſtodit eam.* Quæ verba S. Ambroſius lib. 2. in Lucam, & Hilarius ſup. eund. Pſalm. de anima iuſti interpretantur, quæ ſine protectione, & auxilio Dei non poteſt bonum operando tentationibus reſiſtere.

4 Secundò probatur ex Cæleſtino Papa Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ c. 8. vbi docet, inſtinctu Dei iuſtos bona opera

opera facere. *Ideò vtique, quia praeoperatur* (inquit) *voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorum, ipſe tangat corda fidelium. Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei ſunt: vt nec noſtrum deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibuſque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere, non dubitemus auxilium.* Et cap. 10. *De fructibus,* inquit, *mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait: Sine me nihil* (difficilius) *poteſtis facere, ſed ait: ſine me nihil poteſtis facere*, & loquitur de auxilio actuali.

Tertiò probatur ex definitione 5.
Conciliorum, ſed præſertim ex Concil. Arauſ. II. can. 10. vbi dicitur: *Adiutorium Dei, etiã renatis, ac ſanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire, vel in bono poſſint opere perdurare.* Vbi non ſolùm ad perſeuerandum vſque in finem, ſed etiam ad bonum opus perſeueranter præſtandum neceſſarium eſſe docet gratiæ adiutorium, quod clariùs declarat in canone 25. *Hoc etiã* (inquiens,) *ſecundùm*

fidem.

fidem Catholicam credimus, quòd accepta per baptiſmum gratia omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere. Quibus verbis præter gratiam, habitudinem ad opera bona, quibus adimplentur mandata, ſpeciale auxilium docet eſſe neceſſarium. Et in Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificat. c. 16. docet S. Synodus, quòd ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput ad membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent.

6. Quartò probatur. In pluribus Cōciliis antiquis contra Pelagium, vt fatetur Auguſt. definitum eſt, gratiam Dei ad ſingulos actus dari: ad omnéſque actus pios eſſe ſimpliciter neceſſarium ſpeciale Dei auxilium: de hoc enim loquebātur Patres, dum

vrge

vrgebant Pelagium, vt ex ſuprà dictis conſtat. Idem probat lib. 1. de gratia Chriſti cont. Pelag. cap. 2. & 3. Subſcribit S. Proſper in lib. reſponſionum ad capit. Gallorum, reſponſ. 8. vbi hanc ipſam doctrinã iudicio ducentorum quatuordecim Sacerdotum ſancitam eſſe, docet. Idem proſequitur latiſſimè contra Pelagianos S. Hieronymus epiſt. ad Cteſiphontem, ita inquiens: *Dei gratiam ponunt, vt non per ſingula opera eius nitamur, & regamur auxilio, &c. & non intelligunt iſta dicentes, quòd per os eorum intolerabilem blaſphemiam diabolus ſibilet.* Quod etiam ibi probat multis teſtimoniis Scripturæ, & lib. 3. Dialog. contra Pelagianos, & ſuper epiſt. ad Galat. cap. 3. in illa verba: *Qui ergo tribuit vobis ſpiritum.* Et ſuper cap. 2. ad Epheſ. explicans illud: *Ipſius enim ſumus factura.* Et ſuper cap. 25. Ieremiæ, & ſuper cap. 31. in illa verba: *Conuerte me Domine, & conuertar.* Præterea probatur inſigni quodam teſtimonio eiuſdem S. Auguſt. lib. 2.

de

de pecc. merit. & remiſſ. cap. 18. vbi ait: *Quòd à Deo nos auertimus, noſtrum eſt; & hac eſt voluntas mala; quòd verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, & adiuuante non poſſumus; & hac eſt voluntas bona*: vbi indifferenter loquitur de conuerſione ad Deum per actum bonum, ſiue ante infuſionem, ſiue poſt infuſionem habitus fiat: & hanc docet, fieri non poſſe, niſi Deo excitante, & adiuuante. Præterea idem probatur ſpecialiter de gratia excitante; nam S. Auguſt. lib. 83. quæſtionum, quæſt. 68. ait generaliter de omnibus actibus bonis: *Nec velle quiſquam poteſt, niſi admonitus, & vocatus.* Denique in quæſt. 2. ad Simpl. *Quis,* inquit, *poteſt credere, niſi aliqua vocatione, hoc eſt, aliqua rerum teſtificatione tangatur? quis habet in poteſtate tali viſo attingi mente ſuam, quo eius voluntas moueatur ad finem?* Idem docet S. Proſp. lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26. verſ. *Gratia Dei principaliter præminet.* Præterea; voluntas nunquam operatur aliquod opus bonum, niſi per intelle-

ctum

ctum fuerit illi propoſitum:eo quòd nihil eſt volitum, quin præcognitum, vt Auguſt. dicit. Sed illa propoſitio, qua per intellectum proponitur voluntati bonum ſupernaturale, vt proſequendum, & amandum, tanquam ſibi conueniens, pertinet ad gratiam excitantem, cùm per illam ſuadeatur voluntas, alliciatur, & inuitetur, vt proſequatur illud bonum: ergo quamtumuis ſit homo iuſtus, & habeat habitus infuſos, adhuc indiget gratia excitante ad ſingulos actus ſupernaturales. Idipſum docet de gratia adiuuante S. Auguſt. lib. de nat. & grat. cap. 26. vbi ait: *Sicut oculus corporis etiam pleniſſimè ſanus, niſi candore lucis adiutus non poteſt cernere: ſic homo etiam perfectiſſimè iuſtificatus, niſi æterna luce iuſtitiæ diuinitus adiuuemur, rectè non poteſt viuere. Sanat ergo Deus non ſolùm, vt deleat, quod peccauimus, ſed vt præſtet etiam, ne peccemus.* Et lib. de gratia, & lib. arb. cap. 6. Idipſum confirmat multis teſtimoniis Scripturæ.

pturæ. Eadem eſt ſententia S. Thomæ locis ſuperiùs allegatis, cùm de auxilio efficaci prædeterminante ageretur, vbi etiam ſoluta ſunt potiſſima argumenta, quæ aduersùs hanc doctrinam obiiciuntur.

CAPVT XXV.

Quòd abſque auxilio gratiæ, voluntati creatæ inhærente, ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti non poſſit liberum arbitrium elicere actum ſupernaturalem fidei, ſpei, charitatis, vel pœnitentiæ.

1. *Ex diſput. 67.* FVit autem opinio quorundam Theologorum aſſerentium; abſque auxiliis gratiæ inhærentibus Deum immediatè ſua potentia abſoluta compenſare poſſe, & ſupplere concurſum habituum, & donorum ſupernaturalium potentiis inhærentium, & tali, ac tanto influxu in actus fidei,

fidei, ſpei, & charitatis, & alias pias operationes cum libero arbitrio cooperari, vt efficiantur tales, quales eſſent, ſi præueniens gratia antecederet. Alij hanc ſententiam reputant probabilem, & addunt, actus ſupernaturales, qui ante infuſionem habitus eliciuntur, nullum habere in homine phyſicum principium ſupernaturale potentiis eius inhærens; ſed Deum immediatè aſſiſtentia quadam extrinſeca, quam appellant *Dei virtutem aſſiſtentem* ſupplere rationem habitus, & motionis inhærentis. Hæc tamen ſententia nec doctrinæ SS. Auguſtini, & Thomæ, nec fundamentis ſuperiùs ſtabilitis eſt conformis. Et quidem, ſi loquamur de potẽtia ordinaria, id eſſe impoſſibile conſtat: nam Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. cap. 5. declarat ipſius iuſtificationis exordinem in adultis à Dei per Chriſtum Ieſum præueniente gratia, ſecundum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, vt qui per

per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuā ipſorum iuſtificationem eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponantur. Quo in loco non obſcurè docet ſancta Synodus per gratiam inhærentem adiuuari à Deo liberum hominis arbitrium, vt diſpoſitionem ad gratiam iuſtificantem eliciat. Et ſtatim ſubdit, quòd ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam libera ſua voluntate, non poſſit. Idem colligitur ex can.4.eiuſdem ſeſſ. vbi definitur, liberum hominis arbitrium àDeo,motū,& excitatum, &c.poſſe diſſentire, ſi velit. Quo in loco verbū illud *motum, & excitatum,* motionem creatā deſignat in libero arbitrio receptam: nam motus eſt in mobili. Idem innuitur c. 5. eiuſdem ſeſſ. cùm docet, quòd tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem homo ipſe aliquid agit inſpirationem illam recipiens; quippe qui illam & abiicere poteſt. Expendatur verbum illud *tangente, &*

inſpirationem illam recipiens, &c. ſignificant enim aliquid creatum receptum in anima. Ratione idem probatur, etiamſi loquamur de potentia Dei abſoluta. Sola aſſiſtentia Dei exiſtentia non eſt ſufficiens, vt liberum arbitrium eleuetur ad producendum actus ſupernaturales; nam talis eleuatio debet fieri per aliquam formam, vel inhærentem virtutem, qua intellectus conſtituatur in ratione potentiæ proximæ in ordine ad eoſdem actus. Et propter hanc rationem 1. par. quæſt. 11. art. 5. dicũt communiter Thomiſtæ, quòd abſque lumine gloriæ inhærente, ſaltem per modum diſpoſitionis tranſeuntis non poteſt intellectus creatus eſſentiam diuinam intueri etiam de potentia Dei abſoluta. Confirmatur; nam aliàs ſequeretur, quòd liberum arbitrium per ſolam facultatem naturæ ſibi intrinſecam, poſſit credere, diligere, & ſperare, atque alios actus ſupernaturales elicere: conſequens autem non poteſt admitti, vt

ſuprà

ſuprà oſtenſum eſt:ergo. Maior probatur: nam ſi nullum donum gratiæ inhærens ponitur in lib. arbitrio, quod ſit formale principium phyſicum, quo idem arbitrium producat actus ſupernaturales: ergo ex ſola virtute naturali phyſicè cooperatur Deo vocanti. Præterea probatur: nã S.Thom.2. cont. Gent.cap.59. ratione 4. ex eo probat, hominem non poſſe intelligere per intellectum ſeparatum, quia non tribuit illi eſſe formaliter.& Ariſt.2.de Anima,text. 24. ex eo infert, animam eſſe actum intrinſecum corporis, & dare illi eſſe formaliter, quia eſt principium operationis: ergo, ſi auxilium diuinum eſt principium tribuens homini virtutem proximam ad actus ſupernaturales, erit aliquid intrinſecum illi inhærens. Confirmatur; nam anima Chriſti, etiam de potentia abſoluta, non potuit formaliter intelligere per intellectum diuinum: quia non erat eidem animæ inhærens, ſed aſſiſtens: ergo neque intellectus, aut volun

voluntas creata poterit elicere a-ctum ſupernaturalem per ſolam virtutem extrinſecam Dei, quia illa virtus non eſt inhærens intellectui, & voluntati, ſed ſolùm aſſiſtens.

CAPVT XXVI.

Quòd homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia, ſit cauſa in ſuo ordine principalis, & non ſolùm inſtrumentum Dei.

EX præmiſſis manet excluſa quorundam Theologorum ſententia, qui aſſerunt, hominem, ſeu voluntatem humanam non concurrere ad actus ſupernaturales, vt cauſam ſecũdam in ſuo ordine principalem, ſed ſolùm, vt inſtrumentum Dei. Alij diſtinguunt inter liberum arbitrium per habitum ſupernaturalem, & per ſolum auxilium ſpeciale: & ſentiunt, quòd, cùm eleuatur per 1. *Ex diſp. 68.*

habitum, verè eſt cauſa ſecunda principalis vitalium operationum ſupernaturalium: ſi autem eleuetur ſolùm par auxilium ſpeciale, non erit cauſa principalis illorum actuum, ſed ſolùm inſtrumentalis. Alij denique exiſtimant, quæſtionem hanc ſolùm eſſe de modo loquendi, & vtriuſque partis auctores reipſa conforme eſſe; fatentur enim (inquiunt) rationales hominis potentias non attingere vi ſua ſupernaturales actus, nec habere ad illos illam natiuam actiuitatem, aut proportionem, ſed eleuari per gratiam, aut per habitus infuſos, & alia huiuſmodi. Differunt autem, quod eorum quidam dicunt, ad rationem principalis cauſæ requiri virtutem propriam, & proportionatam, vel eminentioris ordinis, quàm ſit effectus. Alij negant, id eſſe neceſſarium, ſi dentur aliæ conditiones, quæ propriæ ſunt agentis principalis, vt quod agat potiùs, quàm agatur; quod ad agendum ſe determinet, & ſimilia. Vnde primam ſententiam

rentiam cenſent eſſe probabilem, quamuis oppoſitam, quantum ad modum loquendi, dicant eſſe magis probandam.

Nobis autem ſemper viſa fuit prima ſententia improbabilis, & exiſtimamus, differentiã non eſſe de ſolo nomine, aut modo loquendi, ſed de reipſa. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quamlibet cauſam ſecundam, etiam principalem, generali quadam ratione ſe habere, vt inſtrumentum, reſpectu Dei comparatione effectus, quem producit, quatenus videlicet producit in effectu ipſum eſſe, quod non attingit, niſi in quantum eſt inſtrumentum Dei, eo quòd effectus vniuerſaliſſimus qualis eſt eſſe, cauſæ vniuerſaliſſimæ debet attribui, vt oſtendit Bañes 1.p. quæſt. 8. art. 1. ad 6. & S. Thom. 2. cont. Gent. cap. 21. Et præterea, quia nulla cauſa ſecunda operatur particularem effectum, niſi moueatur à Deo, vt ex ſupradictis cõſtat. In præſenti ergo nõ loquimur de cauſa in- 2.

ſtrumẽtali in hac generali acceptione; omnes fatentur, liberum hominis arbitrium non ſolùm in ordine ad actus ſupernaturales, ſed etiam naturales, eſſe quodam modo Dei inſtrumentum, quamuis ſit inſtrumentum liberũ; ſic enim loquitur S.Th. q.24. de verit. art.1. ad 5. & 3. cont. Gent. c.100. in 2. ratione. Et idem dicit ſuper cap.10. Iſaiæ in illa verba: *Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe eſt.*

3. Notandum ſecundò, cauſam ſecundam principalem hoc differre à cauſa purè inſtrumentali, quòd cauſa ſecunda principalis aliquid confert per propriam formã ad productionem effectus; nam illum operatur à principio intrinſeco actiuo, ſiue illud principium ſit ei connaturale, ſiue ab agente ſupernaturali productum; eo quòd per formam ſupernaturalem ſibi inhærentem, proportionatam cum effectu illum attingit. Cauſa autem inſtrumentalis ſecundùm propriam formam nihil confert etiam radicaliter ad productionem

effectus

effectus, ſed ſolùm ſe habet, tanquã deferens virtutem principalis agentis. Vnde non producit effectum, niſi ſecundùm quod mouetur ab eodem agente principali: ſicut aqua calida ſolùm attingit inſtrumentaliter calorem, quem in alio ſubiecto producit; quia ſolùm ſe habet, tãquam ſubiectum, deferens virtutem igni, qui eſt cauſa principalis eiuſdem caloris, & ſolùm attingit illum, in quantum mouetur ab igne. Vnde S. Th. q. 4. de malo, art. 3. in Corp. inquit, quòd effectus eſt in cauſa principali ſecundùm ſimilitudinem formæ eius, vel eiuſdem ſpeciei, ſi ſit cauſa vniuoca, puta, cùm homo generat hominẽ, vel ignis ignem; vel ſecundùm aliquam excellẽtiorem formã, ſi ſit agens non vniuocum, ſicut ſol generat hominẽ: in cauſa autẽ inſtrumentali, eſt effectus ſecundùm virtutẽ, quam recipit inſtrumentum à cauſa principali, in quãtum mouetur ad ea, vt a. 4. eiuſd. q. in ſolut. ad 15. explicat S. Doctor.

Dicendum eſt ergo, liberum arbi- 4.

trium eleuatum per habitum ſupernaturalē, vt per auxilium ſibi inhærēs eſſe reuera cauſam proximā principalem actuum ſupernaturalium,& non merum inſtrumentum.Probatur ratione deſumpta ex S. Thom. q.24. citata de verit. art. 1.ad 5. Inſtrumētum nō eſt liberum ad agendum,cùm non agat,niſi ſecundùm quòd aliquis eo vtitur; ergo ſi liberum arbitrium creatum cōparatione actuum ſupernaturalium eſt merum inſtrumentū, & non cauſa ſecunda principalis; ſequitur,quòd nō operetur liberè eoſdem actus; conſequens autem nō eſt admittendum:nam eſt contra definitionem Con. Trident.ſeſſ. 6.de Iuſtif. cap.5. & can.4. Ergo. Confirmatur; nam inſtrumentum ſolùm attingit effectū principalis agētis, deferendo eius virtutem; ſicut ferra attingit opus artificiatum deferēdo virtutē artis,ſiue artificis, quæ intentionaliter eſt in eius inſtrumento , vt q. 3. de potentia, art.7. ad 7.docet S. Thom. Ergo ſi liberum arbitrium ſolùm attingit

tingit actus ſupernaturales, vt merum inſtrumentum, & non vt cauſa ſecunda principalis, videtur ſequi, quòd ſolùm concurrat ad eoſdem actus producendos deferendo virtutẽ principalis agentis, ſcilicet Dei, & ita haberet ſe merè paſſiuè, ſicut inanime quoddam: quod tamen eſſet incidere in errorẽ hæreticorũ huius temporis, vt ex ſuprà dictis conſtat.

Secundò; In quacumque actione debet aſſignari aliqua cauſa principalis, quam ipſa actio denominet, & cui effectus principaliter tribuatur, ſicut Deus denominatur Creator à creatione, & artifex denominatur ædificator à reali conſtitutione domus, quam efficit per inſtrumenta artis; ſed cùm liberum arbitrium eleuatum per formam ſupernaturalem producit actus fidei, ſpei, & charitatis ſupernaturales, & per eos meretur vitam æternã; nulla eſt alia cauſa principalis, quam denominẽt huiuſmodi actus, niſi ipſo homo, aut liberũ eius arbitriũ: ergo verè concurrit ad 5.

eoſdem actus, vt cauſa ſecunda principalis. Minor probatur; nam ſi alia cauſa principalis aſſignaretur, quàm huiuſmodi actiones denominènt, eſſet ipſe Deus eleuans per gratiam liberum arbitrium ad ſupernaturales actus: ſed Deus nõ denominatur, nec dicitur formaliter merens, vel intelligẽs, aut volens, àb huiuſmodi actionibus: nam mereri repugnat Deo ſecundùm naturam diuinam, cùm impoſſibile ſit illum habere ſuperiorem, apud quẽ mereatur. Et præterea; nam omnia ſunt propria eius bona, ac titulo creationis ei debita. Similiter etiam non dicitur intelligẽs, aut volens ab intellectione, aut volitione, quæ eſt in nobis; ſed ab ea, quæ eſt in ipſo Deo, quæ etiam cum eſſentia diuina realiter, & formaliter identificatur. Ergo.

6. Tertiò; De ratione actus vitalis, eſt, quòd procedat à principio intrinſeco viuente, & coniuncto, vnde & generatio, quia eſt actio vitalis, definitur à S. Thoma 1. p. q. 27. a. 2. in

Corpore

Corpore quòd ſit origo viuentis à principio viuéte coniũcto in ſimilitudinẽ naturæ: ſed intellectio hominis,& volitio,etiã ſupernaturalis,verè eſt actio vitalis:ergo neceſſe eſt,vt procedat à principio intrinſeco viuente, & coniũcto; ac per cõſequẽs, homo per aliquod principiũ intrinſecum cõcurrit effectiuè ad actus ſupernaturales, ſcilicet per vitalitatem potentiæ eleuatam per formã ſupernaturalem ad modum ſuperiùs explicatum; ac per conſeques, erit cauſa ſecunda principalis eorundẽ actuũ.

CAPVT XXVII.

Quòd ſit neceſſarium donum perſeuerantiæ ad continuandam gratiam vſque ad finem vitæ, & qualiter à dono confirmationis in gratia diſtinguatur.

PEr hæc, quæ dicta ſunt de dono ſpeciali præoperantis gratiæ effi- I. *Ex diſp. 103. & 104.*
 cacis,

eoſdem actus, vt cauſa ſecunda principalis. Minor probatur; nam ſi alia cauſa principalis aſſignaretur, quàm huiuſmodi actiones denominent, eſſet ipſe Deus eleuans per gratiam liberum arbitrium ad ſupernaturales actus: ſed Deus nõ denominatur, nec dicitur formaliter merens, vel intelligens, aut volens, àb huiuſmodi actionibus: nam mereri repugnat Deo ſecundùm naturam diuinam, cùm impoſſibile ſit illum habere ſuperiorem, apud quẽ mereatur. Et præterea; nam omnia ſunt propria eius bona, ac titulo creationis ei debita. Similiter etiam non dicitur intelligẽs, aut volens ab intellectione, aut volitione, quæ eſt in nobis; ſed ab ea, quæ eſt in ipſo Deo, quæ etiam cum eſſentia diuina realiter, & formaliter identificatur. Ergo.

6. Tertiò; De ratione actus vitalis, eſt, quòd procedat à principio intrinſeco viuente, & coniuncto, vnde & generatio, quia eſt actio vitalis, definitur à S. Thoma 1. p. q. 27. a. 2. in

Corpore

Corpore quòd ſit origo viuentis à principio viuéte coniũcto in ſimilitudinẽ naturæ: ſed intellectio hominis,& volitio,etiá ſupernaturalis,verè eſt actio vitalis:ergo neceſſe eſt,vt procedat à principio intrinſeco viuente, & coniũcto; ac per cõſequẽs, homo per aliquod principiũ intrinſecum cõcurrit effectiuè ad actus ſupernaturales, ſcilicet per vitalitatem potentiæ eleuatam per formã ſupernaturalem ad modum ſuperiùs explicatum; ac per conſeques, erit cauſa ſecunda principalis eorundẽ actuũ.

CAPVT XXVII.

Quòd ſit neceſſarium donum perſeuerantiæ ad continuandam gratiam vſque ad finem vitæ, & qualiter à dono confirmationis in gratia diſtinguatur.

PEr hæc, quæ dicta ſunt de dono ſpeciali præoperantis gratiæ effi- 1. *Ex diſp. 103. & 104.*

cacis, patet, quid ſentiendum ſit de ſpecialiſſimo dono perſeuerantiæ, quod eſt propriũ prædeſtinatorum. Aſſerendum eſt enim ſecundùm fidẽ Catholicam, præter gratiam habitualem, & virtutes infuſas eſſe neceſſarium ad perſeuerandum in bono, vſque in finem, auxilium ſpeciale ſupernaturale, ſcilicet donum perſeuerantiæ. In hac doctrina conueniunt omnes Catholici, & probatur auctoritatibus Scripturæ, quas adducit Med. 1.2.q.109. art. 10. dub. 1. Probatur etiam auctoritate Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 12. vbi ſic ſcribit: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendã perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſſent, manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent; inter tot, & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent.* Idẽ docet lib. de dono perſeu. præſertim cap. 20.

Secun-

Secundò probatur ratione S. Th. 3. cont. Gent. cap. 155. Illud quod natura ſua eſt variabile, ad hoc, quòd figatur in vno, indiget auxilio alicuius mouentis immobilis; ſed liberũ arbitrium etiã exiſtẽtis in gratia habituali adhuc manet variabile, & flexibile à bono in malum: ergo ad hoc, quòd figatur in bono, & perſeueret in illo vſque ad finem, indiget ſpeciali Dei auxilio. 2.

Hoc autem donum perſeuerantiæ diſtinguitur realiter à prædicto auxilio efficaci, quod neceſſarium eſſe dicimus ad quamlibet ſupernaturalem operationem. Ita docet S. Th. 1.2.q.109. a.10. Et probatur ex Cõc. Arauſ. can. 10. vbi dicitur, *Adiutorium Dei etiam renatis, & ſanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire poſſint, vel in bono opere perdurare.* In quibus verbis videtur Concilium diſtinguere auxilium, quod datur ad finiendam vitam in gratia ab eo, quod confertur ad perſeuerandum longo tempore. Prætereà probatur; 3.

Donum perſeuerantiæ eſt proprium prædeſtinatorum, vt patet ex illo Matth. 24. *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit:* auxilium autem ſpeciale ſuprà poſitum datur multoties etiam reprobis: ergo diſtinguuntur illa duo auxilia.

4. Si dicatur diſtingui tantùm in ratione doni, vel quòd idem donum continuatum vſque in finem vitæ ſortiatur rationem doni perſeuerantiæ; contra: nam ipſa continuatio gratiæ vſque ad finem vitæ, etiamſi per vnam horam dumtaxat duret, habet ſpecialem difficultatem, propter quam plurima impedimenta tam intrinſeca, quàm extrinſeca, quæ tunc occurrunt: ergo indiget homo ad perſeuerandum ſpecialiſſimo auxilio doni perſeuerantiæ. Confirmatur; nam propter huiuſmodi difficultates ſpeciali quadam ratione orabat Dauid vt terminus vitæ eſſet bonus: dicitur enim in Pſ. 120. *Dominus cuſtodiat introitũ tuum, & exitum tuũ.* & Pſ. 67. *Et Domini Domini exitus mortis.*

Diſtin

Diſtinguitur etiam realiter hoc donum perſeuerantiæ à dono confirmationis in gratia. Ad cuius euidentiam notandum eſt ex S.Thom.q.24. de verit. art.9.in Corp. quòd aliquis poteſt confirmari in bono, & effici impeccabilis dupliciter. Primò, totaliter ab intrinſeco, & ſimpliciter, ita videlicet, vt in ſeipſo intrinſecum habeat ſuæ confirmationis principium, vt peccare non poſſit: & ſic ſunt impeccabiles omnes beati. Secundò, poteſt effici impeccabilis ſecundùm quid;& non ab intrinſeco totaliter, ſed partim ab intrinſeco, partim ab extrinſeco, quod contingit, quando alicui datur aliquod munus gratiæ, quo inclinatur in bonum, ita vt ab illo non poſſit de facili deflectere, non tamen per hoc ita retrahitur à malo, vt omnino peccare non poſſit, niſi diuina prouidentia protegatur, & cuſtodiatur. Quamuis ergo tam confirmati in gratia, dum ſunt in via, ſint ſimpliciter peccabiles, vt docet S.Thom.

5. Homo purus, dũ eſt in via, ſemper eſt peccabilis ſimpliciter.

4.cont.

cabilem ex particulari Dei prouidentia,& directione,& efficacia motionis gratiæ, qua omne peccatum mortale remoueretur.

CAPVT XXVIII.

Quòd donum perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ, atque efficacia illius non dependeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo.

1. *Ex diſput.105.* EX dictis manet excluſa quorundam Theologorum ſententia, qui aſſerunt, ad donum perſeuerantiæ duo eſſe neceſſaria. Vnum, ex parte Dei, videlicet, vt ea auxilia cōferre ſtatuerit, cum quibus præuidebat adultum pro ſua libertate perſeueraturum:alterum, ex parte liberi arbitrij adulti, tanquam conditionem, ſine qua voluntas conferendi talia auxilia non habuiſſet rationem

volun

voluntatis conferendi donum perſeuerantiæ, nempe quòd adultus pro ſua libertate ita ſit cum eis cooperaturus, vt perſeueret: quod in facultate ipſius eſt conſtitutum. Vnde conſequenter affirmant, efficaciam doni perſeuerantiæ dependere ex libera cooperatione noſtri arbitrij, tamquam ex conditione, ſine qua non haberet rationem doni perſeuerantiæ, comparatione huius hominis.

Sed hæc ſententia cum doctrina SS. Auguſt. & Thom. non congruit: nec cum prædeſtinatione, & efficacia diuinæ gratiæ ſuperiùs ſtatutæ, & explicatæ. Vnde dicendum eſt, quòd donum perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ, & efficaciam illius nullo modo dependet, etiam vt à cōditione, ſine qua nō, ex libera cooperatione noſtri arbitrij, ſed à ſolo Deo, atque ab efficaci, & abſoluto decreto voluntatis eius, qui pro ſua miſericordia tribuit illud donum, cui vult. Probatur ex Conc. Trid. 2.

ſeſſ. 6.

trium eleuatum per habitum ſupernaturalē, vt per auxilium ſibi inhærēs eſſe reuera cauſam proximā principalem actuum ſupernaturalium,& non merum inſtrumentum.Probatur ratione deſumpta ex S. Thom. q.24. citata de verit. art. 1.ad 5. Inſtrumētum nō eſt liberum ad agendum,cùm non agat,niſi ſecundùm quòd aliquis eo vtitur; ergo ſi liberum arbitrium creatum cōparatione actuum ſupernaturalium eſt merum inſtrumentū, & non cauſa ſecunda principalis; ſequitur,quòd nō operetur liberè eoſdem actus; conſequens autem nō eſt admittendum:nam eſt contra definitionem Con. Trident.ſeſſ. 6.de Iuſtif. cap.5. & can.4. Ergo. Confirmatur; nam inſtrumentum ſolùm attingit effectū principalis agētis, deferendo eius virtutem; ſicut ferra attingit opus artificiatum deferēdo virtutē artis,ſiue artificis, quæ intentionaliter eſt in eius inſtrumento , vt q. 3. de potentia, art.7. ad 7.docet S. Thom. Ergo ſi liberum arbitrium ſolùm at-

tingit actus ſupernaturales, vt merum inſtrumentum, & non vt cauſa ſecunda principalis, videtur ſequi, quòd ſolùm concurrat ad eoſdem actus producendos deferendo virtutẽ principalis agentis, ſcilicet Dei, & ita haberet ſe merè paſſiuè, ſicut inanime quoddam: quod tamen eſſet incidere in errorẽ hæreticorũ huius temporis, vt ex ſuprà dictis conſtat.

Secundò; In quacumque actione 5. debet aſſignari aliqua cauſa principalis, quam ipſa actio denominet, & cui effectus principaliter tribuatur, ſicut Deus denominatur Creator à creatione, & artifex denominatur ædificator à reali conſtitutione domus, quam efficit per inſtrumenta artis; ſed cùm liberum arbitrium eleuatum per formam ſupernaturalem producit actus fidei, ſpei, & charitatis ſupernaturales, & per eos meretur vitam æternã; nulla eſt alia cauſa principalis, quam denominẽt huiuſmodi actus, niſi ipſo homo, aut liberũ eius arbitriũ: ergo verè concurrit ad

eoſdem actus, vt cauſa ſecunda principalis. Minor probatur; nam ſi alia cauſa principalis aſſignaretur, quàm huiuſmodi actiones denominent, eſſet ipſe Deus eleuans per gratiam liberum arbitrium ad ſupernaturales actus: ſed Deus nõ denominatur, nec dicitur formaliter merens, vel intelligens, aut volens, ab huiuſmodi actionibus: nam mereri repugnat Deo ſecundùm naturam diuinam, cùm impoſſibile ſit illum habere ſuperiorem, apud quẽ mereatur. Et præterea; nam omnia ſunt propria eius bona, ac titulo creationis ei debita. Similiter etiam non dicitur intelligẽs, aut volens ab intellectione, aut volitione, quæ eſt in nobis; ſed ab ea, quæ eſt in ipſo Deo, quæ etiam cum eſſentia diuina realiter, & formaliter identificatur. Ergo.

6. Tertiò; De ratione actus vitalis, eſt, quòd procedat à principio intrinſeco viuente, & coniuncto, vnde & generatio, quia eſt actio vitalis, definitur à S. Thoma 1. p. q. 27. a. 2. in

Corpore

Corpore quòd ſit origo viuẹntis à principio viuẽte coniũcto in ſimilitudinẽ naturæ: ſed intellectio hominis,& volitio,etiã ſupernaturalis,verè eſt actio vitalis:ergo neceſſe eſt,vt procedat à principio intrinſeco viuente, & coniũcto; ac per cõſequẽs, homo per aliquod principiũ intrinſecum cõcurrit effectiuè ad actus ſupernaturales, ſcilicet per vitalitatem potentiæ eleuatam per formã ſupernaturalem ad modum ſuperiùs explicatum; ac per conſeques, erit cauſa ſecunda principalis eorundẽ actuũ.

CAPVT XXVII.

Quòd ſit neceſſarium donum perſeuerantiæ ad continuandam gratiam vſque ad finem vitæ, & qualiter à dono confirmationis in gratia diſtinguatur.

PEr hæc, quæ dicta ſunt de dono ſpeciali præoperantis gratiæ effi- 1. *Ex diſp. 103. & 104.*

 cacis,

cacis, patet, quid ſentiendum ſit de ſpecialiſſimo dono perſeuerantiæ, quod eſt propriũ prædeſtinatorum. Aſſerendum eſt enim ſecundùm fidẽ Catholicam, præter gratiam habitualem, & virtutes infuſas eſſe neceſſarium ad perſeuerandum in bono, vſque in finem, auxilium ſpeciale ſupernaturale, ſcilicet donum perſeuerantiæ. In hac doctrina conueniunt omnes Catholici, & probatur auctoritatibus Scripturæ, quas adducit Med. 1.2.q.109. art. 10. dub. 1. Probatur etiam auctoritate Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 12. vbi ſic ſcribit: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendã perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſſent, manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent; inter tot, & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent.* Idẽ docet lib. de dono perſeu. præſertim cap. 20.

Secun

Secundò probatur ratione S. Th. 3. cont. Gent. cap. 155. Illud quod natura ſua eſt variabile, ad hoc, quòd figatur in vno, indiget auxilio alicuius mouentis immobilis; ſed liberũ arbitrium etiã exiſtẽtis in gratia habituali adhuc manet variabile, & flexibile à bono in malum: ergo ad hoc, quòd figatur in bono, & perſeueret in illo vſque ad finem, indiget ſpeciali Dei auxilio. 2.

Hoc autem donum perſeuerantiæ diſtinguitur realiter à prædicto auxilio efficaci, quod neceſſarium eſſe dicimus ad quamlibet ſupernaturalem operationem. Ita docet S. Th. 1.2.q.109. a.10. Et probatur ex Cõc. Arauſ. can. 10. vbi dicitur, *Adiutorium Dei etiam renatis, & ſanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire poſſint, vel in bono opere perdurare.* In quibus verbis videtur Concilium diſtinguere auxilium, quod datur ad finiendam vitam in gratia ab eo, quod confertur ad perſeuerandum longo tempore. Prætereà probatur, 3.

Donum perſeuerantiæ eſt proprium prædeſtinatorum, vt patet ex illo Matth. 24. *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit:* auxilium autem ſpeciale ſuprà poſitum datur multoties etiam reprobis: ergo diſtinguuntur illa duo auxilia.

4. Si dicatur diſtingui tantùm in ratione doni, vel quòd idem donum continuatum vſque in finem vitæ ſortiatur rationem doni perſeuerantiæ; contra: nam ipſa continuatio gratiæ vſque ad finem vitæ, etiamſi per vnam horam dumtaxat duret, habet ſpecialem difficultatem, propter quam plurima impedimenta tam intrinſeca, quàm extrinſeca, quæ tunc occurrunt: ergo indiget homo ad perſeuerandum ſpecialiſſimo auxilio doni perſeuerantiæ. Confirmatur; nam propter huiuſmodi difficultates ſpeciali quadam ratione orabat Dauid vt terminus vitæ eſſet bonus: dicitur enim in Pſ. 120. *Dominus cuſtodiat introitũ tuum, & exitum tuũ.* & Pſ. 67. *Et Domini Domini exitus mortis.*

Diſtin-

Diſtinguitur etiam realiter hoc donum perſeuerantiæ à dono confirmationis in gratia. Ad cuius euidentiam notandum eſt ex S.Thom.q.24. de verit. art.9.in Corp. quòd aliquis poteſt confirmari in bono, & effici impeccabilis dupliciter. Primò, totaliter ab intrinſeco, & ſimpliciter, ita videlicet, vt in ſeipſo intrinſecum habeat ſuæ confirmationis principium, vt peccare non poſſit: & ſic ſunt impeccabiles omnes beati. Secundò, poteſt effici impeccabilis ſecundùm quid;& non ab intrinſeco totaliter, ſed partim ab intrinſeco, partim ab extrinſeco, quod contingit, quando alicui datur aliquod munus gratiæ, quo inclinatur in bonum, ita vt ab illo non poſſit de facili deflectere, non tamen per hoc ita retrahitur à malo, vt omnino peccare non poſſit, niſi diuina prouidentia protegatur, & cuſtodiatur. Quamuis ergo tam confirmati in gratia, dum ſunt in via, ſint ſimpliciter peccabiles, vt docet S.Thom. 5.

Homo purus, dũ eſt in via ſemper eſt peccabilis ſimpliciter.

4.cont.

4.cont. Gent. cap.70. & 1.p. q.100. art.2. in Corp. & cum eo M.Med.3. p.quæſt.27. art.4. concl.3. & impeccabilitas, quam habent, ſit impeccabilitas ſecundùm quid. Eſt tamen differentia inter confirmationem in gratiam, & donum perſeuerantiæ: nam impeccabilitas ſecundùm quid, quæ reperitur in confirmatis in gratia, prouenit partim ab intrinſeco ex perfectione gratiæ habitualis, & virtutum, partim ab extrinſeco, videlicet ex cuſtodia, protectione, & directione Dei: ſicut Adam in ſtatu innocentiæ erat immortalis, partim ab intrinſeco ob vigorem naturæ, partim ab extrinſeco, videlicet propter lignum vitæ;quo veſcebatur, & propter diuinam cuſtodiam, & prouidentiam, ad quam pertinebat remouere omne nociuum corporale. Hæc ſententia eſt S.Thom.& Ferrar. vbi ſuprà. Et quidem, quòd illa impeccabilitas partim proueniat ab intrinſeco, probatur ex S.Thom.3.p. quæſt.27. art.5. ad.2. vbi loquens de

gratia,

gratia, per quam in bono confirmata eſt beatiſſima Virgo, docet habuiſſe quandam perfectionem intrinſecam: ait enim, quòd in conceptione Filij Dei conſummata eſt eius gratia confirmans eam in bono. Quibus verbis oſtendit gratiam, confirmantem Virginem in bono, in ſe ipſa perfectam fuiſſe.

6. Hæc autem perfectio intrinſeca gratiæ confirmantis in bono, non attenditur ſecundùm maiorem intenſionem gratiæ habitualis; nam multi ſunt in via non confirmati in gratia, qui habent gratiam, & charitatem magis intenſam, quàm aliqui exiſtentes in patria: ſed attenditur ſecundùm quandam participationem gratiæ, & charitatis patriæ, quæ ſecundùm modum eſt alterius rationis à gratia, vel charitate non confirmante, vt ait S. Thom. 2.2. quæſtion. 24. artic. 7. ad 3. Donum autem perſeuerantiæ non includit huiuſmodi perfectionem gratiæ, ſed ſolùm facit hominem eſſe impeccabi-

cabilem ex particulari Dei prouidentia,& directione,& efficacia motionis gratiæ, qua omne peccatum mortale remoueretur.

CAPVT XXVIII.

Quòd donum perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ, atque efficacia illius non dependeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo.

1. *Ex diſput.105.* EX dictis manet excluſa quorundam Theologorum ſententia, qui aſſerunt, ad donum perſeuerantiæ duo eſſe neceſſaria. Vnum, ex parte Dei, videlicet, vt ea auxilia cōferre ſtatuerit, cum quibus præuidebat adultum pro ſua libertate perſeueraturum:alterum, ex parte liberi arbitrij adulti, tanquam conditionem, ſine qua voluntas conferendi talia auxilia non habuiſſet rationem

volun

voluntatis conferendi donum perſeuerantiæ, nempe quòd adultus pro ſua libertate ita ſit cum eis cooperaturus, vt perſeueret: quod in facultate ipſius eſt conſtitutum. Vnde conſequenter affirmant, efficaciam doni perſeuerantiæ dependere ex libera cooperatione noſtri arbitrij, tamquam ex conditione, ſine qua non haberet rationem doni perſeuerantiæ, comparatione huius hominis.

Sed hæc ſententia cum doctrina SS. Auguſt. & Thom. non congruit: nec cum prædeſtinatione, & efficacia diuinæ gratiæ ſuperiùs ſtatutæ, & explicatæ. Vnde dicendum eſt, quòd donum perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ, & efficaciam illius nullo modo dependet, etiam vt à cõditione, ſine qua nõ, ex libera cooperatione noſtri arbitrij, ſed à ſolo Deo, atque ab efficaci, & abſoluto decreto voluntatis eius, qui pro ſua miſericordia tribuit illud donum, cui vult. Probatur ex Conc. Trid. 2.

ſeſſ. 6.

ſeſſ.6. de iuſtif. cap.13. vbi ſic dicitur: *Similiter de perſeuerantiæ munere, de quo ſcriptum eſt Matth.10. & 24. Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: quod quidem aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui poteſt eum, qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet; & eum, qui cadit, reſtituere, nemo ſibi certè aliquid abſoluta certitudine polliceatur.* Ecce Concilium docet, perſeuerantiæ munus aliunde haberi non poſſe, niſi à Deo: ergo non dependet ex noſtro libero arbitrio; aliàs poſſet aliunde haberi, quàm à Deo ſolo.

3. Præterea; nam Maſſilienſes, contra quos ſcripſit D.Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. & de dono perſeuer. hoc modo explicabant donum perſeuerantiæ: dicebant enim, quòd Deus tribuebat homini auxilium ſupernaturale præuenientis gratiæ, ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poterat; ſed tamen cum illo auxilio perſeuerabat homo actualiter, ſi volebat: ſi autem nolebat, non perſeuerabat. Affirmabant autem

autem donum illud amitti, poſſe per hóminis voluntatem: neque admittebant donum aliquod præoperantis gratiæ, per quod Deus actiuè propriè efficeret hominem ex nolente volentem, & perſeuerantem vſque in finem, ſicut S. Auguſt. docuit, in cuius doctrina ſcandalizabantur. Conſtat hoc ex verbis S. Hilarij epiſt. ad Auguſt. vbi ſic ait, *Deinde moleſtè ferunt, ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data eſt, vel nunc hominibus detur, vt ille acceperit perſeuerantiam; non qua fieret, vt perſeueraret, ſed ſine qua per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet: nunc verò Sanctis in regnum per gratiam prædeſtinatis, non tale adiutorium perſeuerantiæ detur, ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur, non ſolùm, vt ſine iſto dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verùm etiam, vt per hoc donum, non niſi perſeuerantes ſint. His verbis ſanctitatis tuæ ita mouentur, vt dicant quandam deſperationem hominibus exhiberi.* Et paulo inferius ſubdit: *Quidquid libet donatum ſit prædeſtinatis, id poſſe, & amitte*

amittere, & retinere propria voluntate contendunt. Quod tunc falſum eſſet, ſi verum putarent, eam quoſdam perſeuerantiam percepiſſe, vt niſi perſeuerantes eſſe non poſſint. Vnde idē Aug. li. de dono perſeuer. cap. 1. 2. 6. 7. 8. & 9. oſtendit, donum perſeuerantiæ admitti non poſſe contumaci hominis voluntate; ſed infallibiliter perſeuerare per illud donum; quod etiam confirmat lib. de corrept. & grat. cap. 8. 11. & 12. & epiſt. 107. ad Vitalem in prin. Præterea probatur omnibus argumentis, quibus oſtendetur prædeſtinationem in ratione prædeſtinationis, & efficaciam auxiliorum gratiæ non pendere ex libera cooperatione arbitrij noſtri cum illis à Deo præcognita per ſcientiam mediam, nec talem præſcientiam ſupponere: efficaciter enim idipſum probant de voluntate conferendi donum perſeuerantiæ, ſeu de efficacitate eiuſdem doni. Eandem doctrinam docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 109. art. 10. vbi diſtinguit donum, quo aliquis perſeuerat,

uerat, ab eo quo poteſt perſeuerare, ſi velit. Quæ omnia confirmari poſſunt argumentis, quibus ſuprà oſtenſum eſt, auxilium efficax præoperantis gratiæ diſtingui ab auxilio ſufficienti. Concludunt enim à fortiori auxilium efficax, quo Deus efficit, vt quis actu perſeueret vſque in finem, diſtingui ab auxilio ſufficienti, quo poteſt perſeuerare, ſi velit; non tamen actu perſeuerat. Per quid autem diſtinguantur huiuſmodi auxilia, iam ſuperiùs explicatum eſt.

CAPVT XXIX.

Quòd in ſtatu innocentiæ primi Parentes indiguerint ſpeciali dono perſeuerantiæ ad perſeuerandum in gratia vſque ad finem vitæ.

EX præmiſſis conſtat primos Parentes in ſtatu innocentiæ ad vitam, 1. *Ex diſput. 87.*

tandum omnia lethalia peccata, perſeuerandúmque in gratia, vſque in finem indiguiſſe auxilio particulari ſuperaddito habitibus iuſtitiæ originalis gratiæ; Theologicarumque virtutum, ſeu ſpecialiſſimo illo dono perſeuerantiæ; vnde ſi de facto perſeueraſſent, non ſola iuſtitia originali habitu gratiæ, & virtutum infuſarum, ac Dei concurſu generali, ſecluſo quocumque alio auxilio ſpeciali perſeueraſſent, ſed ex dono perſeuerantiæ, de quo in præcedenti capite mentionem fecimus. Hæc eſt doctrina S.Thom.3. cont. Gent.cap.155. & 1.2.q.109.art.10.

3. Probatur teſtimoniis Scripturæ, quæ pro illa adducit S.Thom.3.cont. Gent. citato. Dicitur enim ad Philipp.1. *Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Ieſu Chriſti.* Et 1. Petri vltim. *Deus omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam gloriam ſuam, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque.* Et Rom.14. *Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? Domino ſuo ſtat,*

aut

aut cadit, ſtabit autem; potens eſt enim Deus ſtatuere illum. Inueniuntur etiam in ſacra Scriptura multæ orationes, quibus à Deo petitur perſeuerantia, ſicut in Pſalm. 16. *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea.* Et 2. ad Theſſalonic. 2. *Deus Pater noſter exhortetur corda veſtra; & confirmet in omni opere, & ſermone bono.* Hoc etiam ipſum in oratione Dominica petitur, maximè cùm dicitur: *Adueniat regnum tuum.* Non enim nobis adueniet regnum Dei, niſi in bono perſeuerauerimus. Deriſorum autem eſſet à Deo aliquid petere, cuius ipſe dator non eſſet: ergo perſeuerantia in bono, eſt homini à Deo, in quocumque ſtatu fuerit conſtitutus.

Præterea probatur ex Conc. Arau. 2. cap. 19. vbi ſic dicitur: *Natura humana, etiamſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam Creatore ſuo non adiuuante, ſeruaret. Vnde cùm ſine gratia Dei ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?*

Quòd

Quòd autem Concilium per gratiam adiuuantem intelligat auxilium ſpeciale gratiæ habitualis, & virtutibus infuſis ſuperadditum, conſtat; nam in prima parte illius Canonis loquitur de primis Parentibus in ſtatu innocentiæ, in quo prædici erant iuſtitia originali, habituali gratia, & virtutibus infuſis; & definit, in illis adhuc fuiſſe neceſſarium adiutorium gratiæ, vt ſalutem, quam acceperunt, cuſtodirent: ergo loquitur de adiutorio, ſiue auxilio ſpeciali eiſdem habitibus infuſis ſuperaddito. Nec ſatis eſt reſpondere ipſum habitum gratiæ, & virtutum, quatenus pariter cum libero arbitrio ſe determinante influit in piam operationem, habere rationem ſpecialis auxilij lib. 2. cap. 1. actualis. Contra hoc enim militant omnia argumenta, quibus ſuprà oſtenſum eſt, ſpeciale Dei auxilium, ſicut & concurſum generalem, eſſe influxum immediatum in liberum arbitrium, vt in cauſam, & aliquid præuium ad eiuſ

eiuſdem arbitrij influxum, per quod Deus præmouet, applicat,& prædeterminat voluntatem noſtram, vt liberè,& infallibiliter cooperetur gratiæ mouenti.

Præterea probatur; In nobis præ- 4.
ter ipſum habituale donum gratiæ gratum facientis,& virtutes infuſas, vt actualiter perſeueremus vſque in finem, eſt neceſſarium ſpeciale auxilium doni perſeuerantiæ eiſdem habitibus infuſis ſuperadditum. Ergo ſimiliter in Adam in ſtatu innocentiæ. Antecedens eſt expreſſa ſententia S. Thomæ 1.2.q.109. art.9. & 10. & habetur definitum in Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificat. can. 22. ſub his verbis: *Si quis dixerit, iuſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit.* Conſequentia probatur; Nam ratio propter quam S. Thomæ 1. 2. q. 109. art. 1. & 9. docet, eum, qui iam conſecutus eſt gratiam iuſtificantem, indigere auxilio ſpeciali ſuperaddito, vt operetur bonum, &

 perſe

perſeueret vſque in finem, eſt; *Quia nulla res creata poteſt in quemcunque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ:* hæc autem ratio etiam procedit de primis Parentibus in ſtatu innocentiæ. Ergo.

5. Præterea confirmatur; quia S. Auguſt. lib de corrept. & grat. ſuperiùs cap. 11. & 12. allegato, cum S. Thoma docent, maius donum accepiſſe nos per Chriſtum, quàm acceperit Adam in ſtatu innocentiæ; eo quòd Adæ ſolum fuit collatum donum quo poſſet perſeuerare, ſi vellet; non autem quo actualiter perſeueraret, & vellet; prædeſtinatis autē datur per Chriſtum nō tantùm donum, quo perſeuerare poſſint, ſi velint; ſed etiam quo actualiter perſeuerarent, & velint. Sentiunt ergo, primum Parentem in ſtatu innocentiæ, vt actualiter perſeueraret, indiguiſſe aliquo ſpeciali auxilio, ſeu dono; quod tamen non fuit illi collatum, ſicut per gratiam Chriſti confertur prædeſtinatis.

CAP

CAPVT XXX.

Quòd donum perſeuerantiæ non ſit omnibus hominibus iuſtis commune, ſed proprium donum prædeſtinatorum.

FVit autem quorundam Theologorum ſententia, diſtingui duplex donum perſeuerantiæ. Alterum (inquiunt) conſiſtere in quodam ſpeciali auxilio, & protectione, qua Deus ita protegit, & munit quoſdam, vt indeclinabiliter, & infallibiliter in gratia perſeuerent vſque ad mortem; quale Apoſtolis poſt acceptum Spiritum ſanctum, & iis, qui dicuntur confirmati in gratia, conceſſum eſt; quod ſubinde non eſt omnibus iuſtis commune. Alterum, eſſe perſeuerantiæ donum, quod conſiſtit in quodã auxilio, & protectione, qua Deus ita adeſt hominibus, vt poſſint in gratia per- 1. *Ex diſp. 107.*

ſeuerare, ſi velint; & hoc donum inquiunt eſſe neceſſarium ad ſalutem, & dari omnibus iuſtis immediatè in actu primo. Hæc tamen ſententia nec eſt vera, nec videtur in aliqua probabili ratione fundata. Vnde dicendum eſt, quòd donum perſeuerantiæ ita eſt proprium prædeſtinatorum, vt nulli alteri conueniat. Probatur primò; nam Concilia, & Patres, præſertim Auguſtinus, nullam aliam perſeuerantiam agnouerunt, niſi illam, de qua ſcriptum eſt Matth. 10. & 24. *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Sed huiuſmodi perſeuerantia ſolis conuenit prædeſtinatis; nam illi ſolùm re vera ſaluantur. Ergo. Maior probatur ex verbis illis Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 13. *Similiter de perſeuerantiæ munere, de quo ſcriptum eſt: Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit; quod quidem aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potens eſt, eum, qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet,*

ſtet ; & eum qui cadit, reſtituere ; nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine pollicetur. Et can. 16. *Si quis magnum illud vſque in finem perſeuerantiæ donum ſe certò habiturum abſoluta, & infallibili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali reuelatione didicerit, anathema ſit.* Ex qua definitione habemus, donum perſeuerantiæ non eſſe illud, quo iuſtus ſolùm perſeuerare poteſt, ſi velit, ſed quo actu perſeuerat vſque in finem, vt declarat locus Matth. 10. à Concilio inductus, & verba illa: *De quo dono nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine debet polliceri.* Et tamen certiſſimè poteſt quis ſibi polliceri, adfuturum ſibi Deum, vt perſeuerare poſſit ſi velit. Sentit ergo Concilium, ad donum perſeuerantiæ neceſſarium eſſe quòd ille, cui conceditur, actu perſeueret vſque in finem: non ergo eſt commune eiuſmodi donum omnibus etiam reprobis.

Secundò probatur auctoritate Sa- 2.

ctorum, qui vnanimiter docent, perſeuerantiæ donum eſſe proprium prædeſtinatorum, per illúdque Deum omnibus illis tribuere, non ſolùm poſſe perſeuerare, ſi velint: ſed etiam actu perſeuerare vſque in finem; ita vt indeclinabiliter, & infallibiliter perſeuerent, vt eſt videre apud S. Hilarium epiſt. ad Auguſtinum, vbi Semipelagianorum placita commemorans de hac quæſtione conſuluit, eundem Auguſtinum lib. de dono perſeuer. cap. 8. reſpondens Proſpero, & Hilario, ait: *Sed nolunt, vt ſcribitis, iſti fratres ita hanc perſeuerantiam prædicari, vt non vel ſuppliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſit, vbi quid dicant, parum diligenter attendunt. De illa enim perſeuerantia loquimur, quâ perſeueratur vſque in finem; quæ ſi data eſt, perſeueratum eſt vſque in finem: ſi autem non eſt perſeueratum vſque in finem, non eſt data: quod iam, & ſuperiùs ſatis egimus.* Et infrà: *Perſeuerantiam verò vſque in finem, quo-*

niam

niam non habet quiſquam, niſi qui perſeuerauerit vſque in finem; multi eam poſſunt habere, nullus amittere. Neque enim metuendum eſt, ne fortè, cùm perſeuerauerit homo vſque in finem, aliqua in eo mala voluntas oriatur, ne perſeueret vſque in finem. Hoc ergo Dei donum ſuppliciter emereri poteſt: ſed cùm datum fuerit, amitti contumaciter non poteſt. Cùm enim perſeuerauerit quiſque in finem, neque hoc donum poteſt amittere, nec alia, quæ poterat ante finem. Quomodo enim poteſt amitti per quod fit, vt non amittatur, etiam quod poſſet amitti? Quibus verbis S. Doctor apertiſſimè docet, donum perſeuerantiæ habere infallibiliter coniunctam actualem perſeuerantiam vſque in finem, nec poſſe voluntatem hominis interrumpi, vel contumaciter amitti. Sentit ergo, idem donum non eſſe commune omnibus iuſtis, cùm ex illis quidam non perſeuerent vſque in finem. Et lib. de corrept. & grat. cap. 12.

Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſeparabiliter ageretur: & ideo, quamuis infirma non deficeret, nec aduerſitate aliqua vinceretur. Et iterum: Fortiſſimo quippe dimiſit, atque permiſit facere, quod vellet, infirmis ſeruauit, vt ipſo donante inuictiſſimè, quod bonum eſt, vellent, nec hoc deſerere inuictiſſimè nollent. En S. Auguſtinus nedum Apoſtolis, & aliis confirmatis in gratia ſubueniendũ eſſe ait per donum perſeuerantiæ, quo indeclinabiliter agerentur, & perſeuerarent vſque in finem, ſed etiam *infirmitati humanæ*, quæ in omnibus electis reperitur.

3. Hinc S. Proſp. in reſponſ. ad cap. Gall. cap. 7. *Quomodo,* (inquit) *eos haberet præordinata in Chriſto electio, cùm dubium non ſit, donum Dei eſſe perſeuerantiam in bono vſque ad finem, quam iſtos ex eo ipſo, quòd non perſeuerauerunt, non habuiſſe manifeſtum eſt.* Si ergo ſecundùm Proſperum, manifeſtum eſt, eos, qui non perſeue

perſeuerauerunt in bono vſque in finem, donum perſeuerantiæ non habuiſſe, quomodo aſſeritur, tale non omnibus iuſtis eſſe commune? Dicendum eſt ergo, ad ſolos prædeſtinatos pertinere.

Tertiò probatur ratione; Si donũ perſeuerantiæ eſt cõmune omnibus iuſtis, ſequitur, quòd ex ſe, prout à Deo procedit, ſolùm tribuat illis poſſe perſeuerare: nã actu perſeuerare vſque in finem non eſt cõmune omnibus iuſtis; aliàs ſemel iuſtificatus nunquã peccaret moraliter, nec caderet à gratia; quod tamen definitioni Concilij Trid. repugnat: ergo ſolùm eſt illis commune poſſe perſeuerare, ac per conſequens, ſi donum perſeuerantiæ eſt commune omnibus iuſtis, ſolùm tribuet illis poſſe perſeuerare, & illi, qui actu perſeuerant, ſolùm haberent ex dono Dei poſſe perſeuerate, ſi velint: actualem autem perſeuerantiam haberent à ſeipſis, quia videlicet pro innata ſibi libertate cum auxilio 4.

tribuente ſolum poſſe ; voluerint actu perſeuerare vſque in finem, quod tamen admittendum non eſt.

Quartò ; Prædeſtinatio ad gloriam non eſt omnibus iuſtis communis, ſed illis ſolùm, qui reipſa ſaluantur, vt ex ſuprà dictis conſtat. Ergo etiam donum perſeuerantiæ non eſt omnibus iuſtis commune.

LIBER

Digitized by Google

LIBER QVARTVS,

IN QVO

FVNDAMENTVM QVARTVM aduerſæ concordiæ euertitur, & conſequenter, de prædeſtinatione, & reprobatione agitur, ac legitima concordia libertatis noſtri arbitrij cum eadem prædeſtinatione, & efficacia gratiæ ſtatuitur.

CAPVT I.

Quòd non ſit aliqua lex à Deo ſtatuta dandi auxilia preuenientis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ.

VT ex ſuprà dictis conſtat, FVNDAMENTVM QVARTVM aduerſæ concordiæ eſt, quòd facientibus to- 1. Ex diſp. 16.

tum in ſe, & ex ſola facultate naturæ, infallibiliter dantur auxilia præuenientis gratiæ, & ex certa lege, quam Pater ſtatuit cum filio ob merita paſſionis eius. Addunt tamen, quòd hæc auxilia non dantur propter merita præcedentia ipſius hominis, ſed propter merita Chriſti. Ex quo inferunt, quòd, ſicut Deus ſemper præſtò eſt per ſuum concurſum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit; ita præſtò eſt illi per auxilium gratiæ ſufficiens, vt quoties ex ſuis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex his, quæ ad iuſtificationem ſpectant; illud exequatur, prout ad ſalutem oportet. Addunt, quòd Deus ſine vlla intermiſſione ad oſtium cordis ſtat paratus ſemper conatus noſtros adiuuare, deſiderânſque ingreſſum: nō tamē ſatis explicant an conatus ille ex ſolis viribus naturæ procedens, ſit idem numero actus cum conatu, quo liberum arbitrium elicit diſpoſitionē

ad

ad gratiam, ita videlicet, vt idem actus numero procedens ex viribus naturæ, perficiatur, & eleuetur per gratiam præuenientem ad ordinem ſupernaturalem, vt ſit qualis ad ſalutem oportet, quamuis id inſinuare videantur.

Hæc tamen ſententia non eſt vera; nec dictis SS. Auguſt. & Thom. conſona, ſed potiùs aduerſa. Vnde dicendum eſt; nullam legem fuiſſe vnquam à Deo ſtatutam dandi infallibiliter auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: neque Chriſtus Dominus meruit, aut voluit, eſſe talem legem. 2.

Probatur auctoritate S. Thom. 1. 2. quæſt. 112. art. 3. in Corp. vbi apertè docet noſtram ſententiam. Ait enim, quòd præparatio, ſi conſideretur ſecundùm quod eſt à libero arbitrio, nullam neceſſitatem habeat ad gratiæ conſecutionem; ſed ſecundùm quod eſt à Deo mouente, &c. Et idem docet quæſt. 109. art. 6. ad 2. 3.

&c.

& ad Rom.10. lect.3. vbi explicat illud axioma: *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*: de faciente, quod in ſe eſt, vt eſt motus auxilio diuino. Nec poteſt dici, quòd S.Doctor loquatur ſolùm de gratia iuſtificante, non autem de auxilio actuali præuenientis gratiæ, vt quidam contendunt. Hæc enim explicatio pugnat directè cum eodem S.Thoma, tum locis ſuperiùs adductis, tum etiam in lib.3. cont. Gent. cap.149. vbi ex profeſſo probat multis rationibus, quòd homo non poſſit prædictum auxilium mereri, ſed neque conſequi illud propria virtute. Et inter alia inquit in prima ratione: *Non propter hoc datur nobis auxilium diuinum, quia nos ad illud per bona opera promouemur, ſed potiùs nos ideo per bona opera proficimus, quia diuino auxilio præuenimur.* Et in tertia ratione idem probat his verbis: *Nullum agens particulare poteſt vniuerſaliter præuenire actionem primi, & vniuerſalis agentis, eo quòd omnis actio particularis agentis, originem*

habet

habet ab vniuerſali agente; ſicut in iſtis inferioribus omnis motus præuenitur à motu cœleſti; ſed anima humana ordinatur ſub Deo ſicut particulare agens ſub vniuerſali: impoſſibile eſt ergo, eſſe aliquem rectum motum in ipſa, quem non præueniat actio diuina.

Præterea probatur ratione fundata in ſacris Literis. Etenim quicquid datur ex lege & pacto homini operanti, datur illi ex iuſtitia ſaltem imperfecta: nam lex, & conuentio fundat rationem iuſtitiæ, vt patet ex illa parabola Matthæi, vbi operarij conuenerunt cum Domino de denario. Ibi enim Dominus dixit vni: *Nonne ex denario diurno conueniſti mecum? tolle quod tuum eſt, & vade in pace:* ergo ſi auxilia actualia præuenientis gratiæ dantur à Deo ex pacto, & conuentione facientibus totum, quod poſſunt ex facultate naturæ, dantur illis ex iuſtitia fundata in pacto & conuentione diuina; atque adeò auxilia illa non erunt dona gratiæ, ſed debita operibus, & ita gratia non 4.

eſſet

eſſet gratia. Dicitur enim ad Rom.2. *Si autem gratia iam non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia.* Confirmatur ex illo ad Rom.4. *Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam; ſed ſecundùm debitum*: ergo ſi eſt lex, quòd operanti ex facultate naturæ totum, quod poteſt, dentur auxilia gratiæ; talia auxilia dabuntur illi ſecundùm debitum, & non ſecundùm gratiam.

5. Confirmatur ſecundò, nam vt 2. 2. quæſt.80. art.1. in Corp. docet S. Thom. debitum legale eſt, ad quod reddendum aliquis legi aſtringitur: ergo ſi Deus aſtrinxit ſeipſum ſua lege ad danda auxilia præuenientis gratiæ facientibus quod in ſe eſt, talia auxilia ſunt illis debita ſecundùm legem.

6. Confirmatur tertiò, nam in eodem loco docet S.Thom. quòd veritas eſt pars iuſtitiæ potentialis, in qua reperitur debitum morale: ergo quòd redditur ad ſeruandam veritatem in promiſſis, redditur ex iuſtitia

imper

imperfecta, quando promiſſio facta eſt per legem aliquid operanti: ergo non eſt talis lex.

Confirmatur quartò; nam ſi oppoſita ſententia eſſet vera, ſequeretur gratiam præuenientem regulariter loquendo, non eſſe præuenientem ſimpliciter, neque ipſam vocationem primam Dei, & excitationem eſſe primò præuenientem nos, ſed eſſet præueniens à creata voluntate præuenta. Probatur; nam præueniretur à libero arbitrio faciente quòd in ſe eſt ex facultate naturæ: ergo eſſet gratia præuenta à natura, & non præueniens illam. Nec ſatis eſt reſpondere, quòd propter merita Chriſti ſtabilita eſt lex prædicta; non enim potuit Chriſtus mereri, quòd ſtatueretur lex derogans gratiæ ipſius, & qua poſita gratia non eſſet gratia, ſed debita operibus naturæ; ſi enim ex operibus, iam gratia non eſt gratia, ſed merces, vt ex præmiſſis conſtat. 7.

Ex quo ſequitur, quòd conatus, 8.

quo

quo homo elicit diſpoſitionẽ ſupernaturalem ad gratiam, non eſt idem cum conatu illo, quo ex viribus ſolius naturæ facit, quod in ſe eſt. Nam conatus, qui procedit elicitiuè à potentia eleuata per auxilium ſupernaturale, non eſt idem ſecundùm ſubſtantiam cum conatu merè naturali, vt ſuprà dictum eſt; ſed conatus, qui eſt diſpoſitio ad gratiam, procedit à potentia eleuata per auxilium ſupernaturale, præſertim ſi ſit vltima diſpoſitio: ergo non eſt idem ſecundùm ſubſtantiam cum conatu procedente ex ſola facultate naturæ. Præterea idipſum probatur; nam aliàs ſequeretur, hominem ex viribus naturæ adhibere inchoationem imperfectam propriæ ſalutis, & diſpoſitionem ad illam ſecundùm ſubſtantiam; à Deo verò ſolùm tribui perfectionem, & conſummationem talis diſpoſitionis: atque ita primas partes daret ſibi homo, poſteriores Deo. Hoc autem non poteſt admitti, vt oſtendit S. Auguſt. lib. de prædeſtin.

ſtin. Sanctorum c. 2. & 3. & S. Proſp. lib. cont. Collatorem, cap. 3. & ſequentibus: ergo.

CAPVT II.

Soluuntur argumenta contra præmiſſa.

Ex his, quæ ſuperiùs dicta ſunt, non erit difficile, argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur diſſoluere. 1. *Ex diſtut. ſe.*

Primum argumentum deſumitur ex S. Thom. quæſt. 14. de verit. art. 11. ad 1. vbi ait: *Si quis in ſiluis enutritus ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certiſſimè tenendum eſt, quòd ei Deus, vel per internam inſpirationem reuelaret ea, quæ ad credendum ſunt neceſſaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Petrum ad Concilium, Actor.* 10. Et idem docet in ſol. ad 2. eiuſd. art. & lib. 3. con. Gent. cap. 149. & in 2. ſent. diſt. 28.

28.quæſt.1.art.4. & quæſt.24. de verit. art.1. ad 2. Ad hoc argumentum eſt prima ſolutio, quod S.Doctor 1.2.quæſt.109. art.6. ad 2. quæſt.112.a.3. & lib.3. cont. Gent. cap.149. ad meliorem, & clariorem formam reduxit, id quod docuit in quæſt.14. de verit. Ita dicit Driedo lib.de concord. lib.arb. fol.56.pag.2. & Ruardus ſuper art.3. contra Luther. pag. 220. & Caietan.12. quæſt.109. art.6. §. *Nec obſtat.* Secunda ſolutio, & explicatio eſt M.Medinæ 1.2.quæſt.89. art.6. quòd ibi loquitur S.Thomas de faciente totum, quod in ſe eſt, non quidem ex ſola facultate naturæ, ſed ex auxilio præuenientis gratiæ. Et hæc explicatio eſt expreſsè S.Thom. ſuper cap.10. ad Romanos lect.3. Vult ergo docere S.Doctor, quòd, ſi ille puer faciat, quod in ſe eſt ex prædicto auxilio ſupernaturali; Deus vel per aliquem prædicatorem, vel per internam inſpirationem illuminabit illum, vt credat alia myſteria, quæ ad conſequendum vltimam

timam ſalutem, neceſſarium eſt credere explicitè, vt incarnationem Verbi, & alia huiuſmodi. Deus enim in primo inſtanti morali vſus rationis præuenit puerum ſpeciali auxilio gratiæ, vt ſe conuertat in ipſum Deum, ac in bonum virtutis, eo modo, quo in illa ætate poteſt: vt colligitur ex illo Ioan. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum*, id eſt, ad vſum rationis, per quem moraliter mundum ingreditur, vt de ſeipſo diſponat, & mereri poſſit, aut demereri. Conſonat hæc explicatio cum verbis S. Th. 1. 2. q. 89. a. 6. in Corp. vbi ait: *Quòd ſi puer ille ordinauerit ſe, in ipſo inſtanti vſus rationis ad debitum finem per gratiã conſequetur remiſſionẽ originalis peccati.* Vbi loquitur de ordine ad debitũ finem ex ſpeciali auxilio; aliàs abſque aliquo auxilio præuenientis gratiæ, conſequeretur homo gratiam habitualem: quod falſiſſimum eſt, vt oſtendit M. Medina loco ſuperiùs allegatò, immo & contra expreſſam

ſententiam eius Doctoris.. Iuxta hanc doctrinã interpretanda ſunt, & intelligenda, quæ in aliis locis eodẽ argumẽto adductis dicit S.Thomas.

2. Secundum argumentum; Salus eſt poſita in poteſtate hominis adulti, quandiu viuit in hoc ſæculo; dicitur enim Eccleſ.15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui. Appoſui tibi aquam, & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.* Et Pſal.108. *Anima mea in manibus meis ſemper*, id eſt, in poteſtate mea: ſed non eſſet in eius poteſtate; niſi eſſet lex infallibilis, quòd facienti totum quod poteſt ex facultate naturæ, dabuntur auxilia præuenientis gratiæ, vt operatio illa ſit, qualis ad ſalutem oportet, eo quòd non eſſet in poteſtate hominis habere, quandò ipſe voluerit huiuſmodi auxilia, ſine quibus ſalus conſequi non poteſt, ſed ſolùm eſſet in poteſtate Dei, qui pro ſua mera libertate confert eadẽ auxilia,

xilia,quibus vult,&quādo vult:ergo.

Reſpondetur, quòd vt ſuprà dicebamus perditio, & ſalus, eſt quidem poſita in hominis poteſtate; aliter tamen, & aliter: nam perditio eſt in nobis, ex nobis,ſalus autem ex Deo: vnde ſalus noſtra primò eſt in poteſtate ſolius Dei, tanquam in primo incipiente ſimpliciter, vt expreſsè docet S.Aug. lib. de dono perſeuer. cap.8. & S.Ambroſ. cuius verba eodem loco adducit Auguſtinus:vnde ſalus non eſt in poteſtate hominis, tanquam in primo inchoante, aut incipiente, ſed tanquam in conſentiente liberè, & cooperante ſuppoſito auxilio præuenientis gratiæ, vt dictum eſt: vnde ante huiuſmodi auxilium nil poteſt homo operari, quod habeat ordinem ad ſalutem ſuam, ſiue in ratione diſputationis, ſiue conditionis ſine qua non. 3.

Tertium argumentum; Gratia præueniens multùm dependeat ab induſtria, & conatu eius, qui excitatur, & vocatur; ſed non alia ratione pendet 4.

pendet ab eius induſtria, niſi quia oportet, vt priùs ipſe faciat, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ, vt conatus illi eleuentur à Deo per gratiam præuenientem, & fiant ſupernaturales, quales ad ſalutem oportet: ergo. Reſpondetur, maiorem aſſumptam eſſe falſam, vt lib.3. cap. 13. oſtenſum eſt. Etenim prima gratia præueniens non eſt formaliter actus noſter vitalis, ſed cauſaliter, vt lib.3. cap.15. viſum eſt. Et ideo oportet, quòd Deus auxilio ſpeciali præueniat omnem conatum, & induſtriam, qua liberum arbitrium noſtrum, & voluntas etiam per actus indeliberatos mouetur à Deo ad ſalutem, ac per conſequens nihil per ſolam facultatem naturæ poteſt facere, quo poſito Deus infallibiliter, & ex certa lege illi conferat auxilia præuenientis gratiæ. Alia argumenta, quæ contra iſtam doctrinam obiiciuntur, poſſunt diſſolui ex his, quæ lib.2. & in hoc libro dicta ſunt. Et ex eiſdem principiis manent im-

pugna

pugnatæ aliæ aſſertiones appendices quæ ad *quartum fundamentum* aduerſæ concordiæ lib. 1. cap. 4. commemorantur.

His ſuppoſitis, quæ ad efficaciam auxiliorum gratiæ, per quæ ad finem ſupernaturalem perducuntur electi pertinere videbantur; agendum eſt nunc de prædeſtinatione, & prædeſtinatis, qui beatitudinem ſupernaturalem conſequuntur, & de reprobatione, & reprobis, qui ab eodem fine propria malitia deficiunt, vt ex conſideratione iuſtitiæ diuinæ, quæ in eiſdem reprobis exercetur, magis ſplendeat abundantia miſericordiæ, quæ communicatur electis.

CAPVT III.

Quòd omnes explicationes, quas S. Auguſtinus tribuit verbis illis Apoſtoli 1. Tim. 2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri; *ſint legitimæ.*

1. *Ex diſp. 33.* NOnnulli Doctores præuidentes explicationes duas priores immediatè ſubiiciendas, quas tradit S. Auguſtinus verbis inductis Apoſtoli, cum prædeſtinatione dependente à præſcientia media cohærere non poſſe, illas vehementer impugnant, aſſerentes, eſſe parum conſentaneas ſacris literis, ac per conſequens, probandas non eſſe, nec admittendas; nihilominus eas communiter, tanquam legitimas amplectitur S. Th. & omnes Thomiſtæ, quas etiam tradunt plures alij ſancti Doctores.

2. *Prima explicatio.* Prima explicatio eſt ſecundùm quamdam diſtributionem accommodam, ita vt ſenſus ſit: non quòd velit vniuerſaliter omnes homines ſaluari; ſed quia nullus fit ſaluus, quem Deus non velit ſaluum fieri; eo modo loquendi, quo dici conſueuit: Hic magiſter docet omnes pueros in ciuitate, non quòd vniuerſaliter omnes doceat, ſed quia nullus addiſcit literas, niſi quem ipſe docuerit. Sic explicat S. Aug. lib. 4. cont. Iulian.

Iulian. cap.8. lib. de correp. & grat. cap. 14. lib. de prædeſt. SS. cap.8. vbi adducit illud exemplum de magiſtro, in Enchirid. ad Laurent. cap. 102. & lib. 6. Hypognoſt. ad finem; & epiſt. 107. ad Vitalem.

Secunda explicatio. Secunda explicatio eſt, iuxta quam illa diſtributio (*omnes*) accipitur incompletè pro generibus ſingulorum; & ſenſus eſt, quòd Deus ex omnibus ſtatibus hominum vult aliquos ſaluos fieri, videlicet ex diuitibus pauperibus Iudæis,& Gentilibus, maſculis, & fœminis, regibus & ſubditis, &c. ſicut quando dicimus, omne animal fuiſſe in arca Noë, non eſt ſenſus omne animal abſolutè fuiſſe ibi, ſed cuiuſcumque ſpeciei animalis aliquod animal fuiſſe in arca Noë. Hanc expoſitionem tradit S. Aug. in Enchirid. ad Laurent. cap.103. quam etiam ſequitur Fulgentus lib. de incarnat. & gratia Chriſti, cap. 31. Beda, & Anſelmus ad illum locum S. Pauli.

Tertia explicatio. Tertia explicatio eſt, quòd Deus vult, id eſt, facit, vt homines velint omnes ſaluos fieri, eo ſenſu, quo dicitur ad Rom. 8. *Spiritus poſtulat pro nobis*, id eſt, poſtulare nos facit *gemitibus inenarrabilibus*, & Geneſ. 22. *Nunc cognoui*, id eſt, cognoſcere feci, *quòd timeas Dominum.* ſic explicat S. Aug. lib. de correp. & grat. cap. 15.

Quarta explicatio. Quarta explicatio eſt, loqui Apoſtolum de voluntate Dei antecedente, quæ eſt voluntas ſigni, & voluntas ſecundùm quid, vt dicetur cap. ſequenti. Hanc explicationem etiam tradit S. Aug. lib. ad art. ſibi falsò impoſ. art. 2. & cap. 15. cit. de correp. & grat. quam ſequitur Damaſc. lib. 1. de fide orthod. cap. 29. Proſp. lib. 2. de vocat. Gent. cap. 19. & cap. 25. & in reſponſ. ſecunda ad obiectiones Vincent. Theophyl. & OEcumen. ſuper eandem epiſt. & S. Thomas eodem loco, & 1. p. quæſt. 23. art. 4. ad 3. & quæſt. 19. art. 6. in Corpore, vbi etiam admittit primam & ſecun

ſecundam explicationem S. Auguſtini. Denique S. Chryſoſt. hom. 1. in epiſt. ad Epheſ. & S. Ambroſ. ad cap. 2. 1. ad Tim. hanc vltimam explicationem tradunt, & eſt ſatis communis inter Doctores. Et quidem, quòd Deus voluntate abſoluta, & beneplacito, nequaquam velit omnes homines indifferenter ſaluos fieri, conſtat; nam voluntas beneplaciti Dei ſemper impletur, vt communiter docent Theologi, præſertim S. Thomas 1. p. quæſt. 19. art. 6. Caietan. ſup. 1. epiſt. ad Timoth. cap. 2. Scot. in 1. diſtinct. 46. quæſt. vnic. ad 1. S. Bonauen. eadem diſtinct. art. 1. quæſt. 1. Sed non omnes ſaluantur: ergo Deus non vult voluntate beneplaciti, vt omnes ſaluentur; ac per conſequens, explicationes illæ S. Aug. & S. Th. neceſſariò ſunt admittendæ.

CAPVT IV.

Quid ſit voluntas Dei antecedens, quid voluntas conſequens, & quem actum voluntas antecedens importet formaliter in Deo.

1. Ex diſp. 31. EST quorundam Theologorum ſententia, quòd *voluntas antecedens* ſit voluntas, quæ ita à ſolo Deo procedit, vt nullam ex noſtris malis operibus occaſionem captet, aut illam præſupponat: *conſequens* verò *voluntas* eſt quæ à noſtro vitio ortum habet, & illud præſupponit. Ex quo inferunt, quòd Deus ſemper voluntate antecedente vult oppoſitũ eius, quod vult voluntate conſequente. Dicunt enim, quòd voluntas conſequens eſt, qua ex adiunctione aliquarum circunſtantiarum eſt aliquid abſolutè volitum, manente voluntate de oppoſito.

2. Hæc tamen ſententia non rectè explicat, quid ſit voluntas Dei antecedens,

tecedens, quid conſequens, neque eſt ad mentem S. Thomæ 1. p. q. 19. art. 6. citato, vbi de hac re agit ex profeſſo. Pro cuius explicatione ſupponendum eſt. Primò, quòd, vt docet S. Thomas art. 6. citato, vnumquodque ſecundùm quod eſt bonum, eſt volitum à Deo; nec ſub hac ratione poteſt odio haberi, cùm bonum ſit, quod omnia appetunt. Notandum ſecundò, quòd aliquid abſolutè, & ſecundùm ſe conſideratum, poteſt eſſe bonum, & amabile, quod tamen in indiuiduo conſideratum ſecundùm omnes circunſtantias adiunctas, quas habet, non ſit bonum, ſed inducat rationem mali, quia videlicet priuat alio maiori bono, quod eſt magis appetibile; nam minus bonum comparatione maioris boni induit quandam rationem mali, ſicut diligere, & conſeruare merces, eſt bonum ſecundùm ſe; non tamen eſt bonum conſeruare merces cum detrimen-

to vitæ. Supponendum eſt tertiò, volũtatem, quæ recipit aliquod obiectum ſecundùm ſe conſideratum eſſe voluntatem antecedentem: voluntatem autem, quæ reſpicit obiectum cum omnibus adiunctis, & circumſtantiis dici conſequentem, vt docet expreſsè S. Thomas art. 6. cit. ad 1. Et ratio, quam aſſignat S. Doctor, eſt:nam conſideratio obiecti ſecundùm ſe antecedit conſiderationem eiuſdem obiecti, prout habet tales circumſtantias adiunctas, & ideo prima voluntas dicitur antecedens; ſecunda verò dicitur conſequens.

3. Dicendũm eſt ergo, quòd voluntas Dei antecedens eſt, quæ fertur in obiectum aliquod abſolutè conſideratum, & ſecundùm ſe. Dicitur autem hæc voluntas antecedens, nõ quia antecedat bonum, vel malum vſum noſtri arbitrij, vt arbitrantur auctores primæ ſententiæ; ſed quia antecedit voluntatem, qua Deus fertur in obiectum conſideratum cum aliquo

aliquo adiunĉto, quæ eſt conſequẽs, & poſterior conſideratio eius, vt docet S. Th. 1.p.q. 19. art. 6. Hoc non aliter probatur, quàm ex fundamentis poſitis, & ex ipſa verborum ſignificatione.

Si ergo conſideretur ſalus reproborum ſecundùm ſe, & abſolutè, ſic eſt à Deo volita: ſi autem conſideretur ſecundùm quod habet adiunĉtam priuationem, aut carentiam maioris boni, videlicet boni vniuerſalis prouidentiæ diuinæ, pulchritudinis vniuerſi, manifeſtationis iuſtitiæ diuinæ in reprobis, & maioris ſplendoris miſericordiæ eius in electis; ſic non eſt volita à Deo. Et ſecundùm hoc aſſerimus, quòd voluntate conſequente, Deus non velit omnes homines ſaluos fieri, ſed ſolùm prædeſtinatos, vt docet S. Th. 1.p. q.23. art.3. ad 1. vbi ait: *Quòd Deus omnes homines diligit, & etiam omnes creaturas, in quantum omnibus vult aliquod bonum: non tamen quodcumque bonum vult omnibus. In quantum igitur* 4.

quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur eos odio habere, vel reprobare. Et art, 5. eiuſdem q. ad 3. idipſum confirmat. Probatur ex fundamentis poſitis; nam bonum particulare cum detrimento maioris boni non eſt appetibile, cùm ex adiunctis induat rationem mali; ſed ſi omnes vniuerſaliter ſaluarentur, impediretur bonum vniuerſale prouidentiæ diuinæ, ac perfectio vniuerſi, ad quam requiruntur diuerſi gradus in rebus, & quòd ex illis quædam infimum locum teneant: impediretur etiam manifeſtatio iuſtitiæ diuinæ in reprobis, & maior ſplendor miſericordiæ eius circa electos: quæ bona ſunt multo maiora, quàm ſalus aliquorum: ergo.

5. Vnde non eſt neceſſe, quòd Deus voluntate antecedēte velit oppoſitū eius, quod vult voluntate conſequēte. Probatur manifeſtiſſimis rationibus. Primò nam Deus voluntate cōſequente voluit, S. Petrum ſaluari; ſiquidem ſaluus factus eſt, & etiam

voluit

voluit ſalutem ipſius voluntate antecedente: nam hac voluntate vult omnes ſaluos fieri: ergo non ſemper vult Deus voluntate cõſequente oppoſitũ eius, quod vult voluntate antecedente, nec è conuerſo. Secundò probatur; S.Petrum ſaluari, eſt bonũ ſecundùm ſe conſideratum: ergo volitum à Deo voluntate antecedente; etenim voluntas antecedens eſt, quæ fertur in obiectum bonum abſolutè conſideratum, & ſecundùm ſe; ſimiliter etiam S.Petrum ſaluari, ſi conſideretur cum omnibus adiunctis, & circunſtantiis, eſt bonum, ſiquidem fuit iuſtus, & ſanctus, & in illo maximè ſplenduit miſericordia Dei, & pulchritudo vniuerſi: ergo eſt volitũ à Deo voluntate conſequente, & idẽ argumentum procedit de omnibus prædeſtinationibus: ergo idem quod prius. Probatur denique; nam prædeſtinatio includit voluntatem antecedentem, & conſequentem de alicuius ſalute, vt docet expreſsè S. Thomas in 1. ſent. ad Annibaldum,
 diſt.

diſt. 46. q. vn. art. 2. ad 1. ergo Deus voluntate antecedente, & conſequente vult æternam ſalutem omniũ præteſtinatorum : non ergo Deus ſemper vult voluntate conſequente oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedente. Si quis petat, quem actum importet formaliter in Deo voluntas antecedens? Reſpondetur, quòd importat actum conditionatum, quo vellet ſalutem omnium, niſi ex hoc impediretur pulchritudo vniuerſi: & bonum vniuerſale diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ. Vtrùm autem huiuſmodi velleitas reperiatur formaliter in Deo, an ſolùm eminenter, vtrámque partem probabilem eſſe docent Mag. Bañes, & Zumel art. 6. alleg.

CAPVT V.

Quid ſit prædeſtinatio, & in quo actus formaliter conſiſtat, an in actu voluntatis, vel potiùs in actu intellectus.

Quidam

QVidam Theologi, vt prædeſti-nationem, quæ ſit in Deo, non auté præſcientia meritorum, defen-dant, ſic eam definiunt: *Prædeſtinatio eſt ratio ordinis mediorum in Deo, quibus prauidet creaturam rationalem perducen-dam in vitam æternam cum propoſito eun-dem ordinem exequendi.* Quam defini-tionem magis explicant, aſſerentes, quòd ratio ordinis mediorum, qui-bus Deus per ſcientiam naturalem, & mediam inter liberum, & merè naturalem præuidet, creaturam ali-quam mente præditam peruenturam in vitam æternam cum propoſito & determinatione diuinæ voluntatis ex parte ſua id exequutioni mandan-di; eſt prædeſtinatio. Hæc tamen de-finitio prædeſtinationis definitioni, quam SS. Auguſt. & Thom. tradide-runt, non eſt conſona, vt patebit in-frà, nec gratuitæ prædeſtinationis proprietates ſatis explicat. Nam pręterquam, quòd certitudinem præ-deſtinationis reuocat ad fundamen-tum, quod à parte rei non eſt, vide-licet

1. Ex di-ſtut. 35.

licet ad ſcientiam mediam, quam impoſſibile eſſe ſuprà lib. 1. cap. 6. oſtendimus, ſequeretur ex eadem definitione, quòd prædeſtinatio diuina formaliter loquendo in ratione prædeſtinationis, & efficacia illius, ac omnium auxiliorum gratiæ, quæ Deus in tempore confert prædeſtinationis, penderent, tanquam à cōditione, ſine qua non, ex libera cooperatione noſtri arbitrij à Deo præcognita per ſcientiam mediam, quod tamen eſſe falſum, & contra doctrinam SS. Auguſt. & Thom. oſtendam inferiùs.

2. Legitima ergo definitio prædeſtinationis eſt, quam tradit S. Aug. lib. de bono perſeu. cap. 14. & S. Th. 1. p. quæſt. 23. art. 1. videlicet, *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicumque liberantur.* Hac definitione ſæpiſſimè vtitur S. Thom. quamuis aliquando ſub his terminis eam tradat: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro:*

turo; aliquando verò ſub iſtis: *Prædeſtinatio eſt ratio tranſmiſſionis creaturæ rationalis in vitam æternam in mente Dei exiſtens*, vt 1.p.quæſt.23.art.2.in C.&3.p.quæſt.24.art.1. in C.& quæſt.6. de verit. art.1. Pro cuius explicatione notandum, quòd præſcientia in definitione prædeſtinationis, non accipitur pro ſcientia media, vt eius defenſores contendunt, ſed pro ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſeu naturali, qua Deus cognoſcit creaturas poſſibiles. Hæc enim præſcientia præſupponitur in Deo, in ſigno rationis ad prædeſtinationem, vel pro ſcientia libera, qua Deus præcognouit ſubiectum prædeſtinandum: nam etiam hæc præſcientia noſtro modo intelligendi prædeſtinationem antecedit. Vnde S.Thom. 3.p. quæſt.1. art.3. ad 4. *Prædeſtinatio*, (inquit,) *præſupponit præſcientiam futurorum*. Quod quidem communiter interpretantur Thomiſtæ, præſertim Caiet. non quidem de præſcientia omnium futurorum, ſed aliquorum,

eorum

eorum videlicet, qui non conſtituuntur, vel efficiuntur per ipſam prædeſtinationem, qualis fuit præſcientia futuri peccati primi Parentis, in cuius remediũ prædeſtinatus eſt Chriſtus. Poteſt etiam nomine *præſcientiæ* in definitione prædeſtinationis intelligi pręſcientia beneficiorum, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur. Sed in hac ſententia, quã pluribus in locis Auguſtinus ſequitur, dicendum eſt, eiuſmodi præſcientiam non antecedere in ſigno rationis, ſed potiùs ſubſequi liberum decretum Dei prædeſtinantis. Ideo quippe Deus hæc præſciuit, quia prædeſtinauit, vt lib. 1. cap. 6. apertiſſimis teſtimoniis S. Auguſt. oſtenſum eſt.

3. Per hæc manet excluſa eorum ſententia, qui definitionem S. Auguſt. ſic explicant: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, quid facturum ſit liberum arbitrium ex hypotheſi, quod tali gratia in talibus circumſtantiis excitaretur; & beneficiorum præparatio, quibus certiſſimè liberantur*

rantur quicumque liberantur. Nam iuxta noſtram vltimam explicationem definitionis S. Auguſt. ad idem prorſus obiectum refertur præſcientia, & prædeſtinatio, ſcilicet ad beneficia Dei quibus certiſſimè liberantur electi: at præſcientia media non habet pro immediato obiecto hæc Dei beneficia, ſed affectionem, & inclinationem humanæ voluntatis in talibus circunſtantiis conſtitutæ: ergo nomine *præſcientiæ* non intelligit S. Auguſtinus præſcientiam mediam, ſeu conditionatam, ſed abſolutam, quæ ſequitur prædeſtinationem.

Prædeſtinatio ergo eſſentialiter, & 4. formaliter *eſt actus intellectus, quatenus habet adiunctum actum voluntatis*, vt docet S.Thom. 1. p. quæſt. 23. art. 1. & quæſt. 6. de verit. art. 1. Probatur ex definitione prædeſtinationis ſuperiùs tradita: nam prædeſtinatio eſt ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem in mente diuina exiſtens; ſed ratio ordinis eſſentialiter, & formaliter pertinet ad intellectum,

ctum, vnde ordinare pertinet ad ſapientiam, vt in principio lib. 1. cont. Gent. docet S. Thom: ergo, &c.

5. Confirmatur ex illo Actor. 13. *Crediderunt, quotquot præordinati erant ad vitam æternam.* vbi prædeſtinati præordinati dicuntur: quia prædeſtinatio in præordinatione mediorum ad vitam æternam cõſiſtit. Vnde S. Auguſt. lib. de dono perſ. cap. 17. *Præordinare,* inquit, *eſt in præſcientia diſponere futura, & ordinare.* & Auctor lib. 1. Hypognoſtic. lib. 6. in princ. ait: *Prædeſtinatio à prauidendo, & ordinando, id quod futurum eſt, dicitur.* Cùm ergo ordinatio mediorum in finem ſit eſſentialiter actus intellectus, relinquitur, prædeſtinationem eſſentialiter, & formaliter in actu intellectus conſiſtere.

6. Præterea probatur; Prædeſtinatio eſt prima cauſa omnium beneficiorum, quæ Deus in tempore confert prædeſtinatis, vt patet ex verbis Apoſtoli Rom. 8. ſuprà inductis: *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit,* &c.

Sed

Sed Deus operatur omnia per actum intellectus, quamuis præſupponat actum voluntatis: nam, vt ſuprà lib. 1. cap. 12. oſtenſum eſt, Deus operatur omnia per intellectum, vt mouetur à voluntate: ergo prædeſtinatio eſſentialiter, & formaliter, in actu diuini intellectus conſiſtit.

CAPVT VI.

Quòd bonus vſus auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, ſit effectus prædeſtinationis.

ILli auctores, qui docent, dari ex parte noſtri arbitrij conditionem, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem non ſortiretur rationem prædeſtinationis, comparatione talium hominum, ſed retineret rationem tantùm communis prouidentiæ ſupernaturalis; defendunt conſequenter, bonum vſum liberi

1. *Ex diſput. 36.*

beri arbitrij, quo Deo excitanti, & vocanti conſentit, quatenus præcisè emanat à libero arbitrio, computandum non eſſe inter effectus prædeſtinationis, ſed ad illam præſupponi.

2. Nos autem, qui cum S. Auguſt. & S.Thom. defendimus, nullam dari cauſam ex parte noſtra, rationem, vel conditionem, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem in mente diuina præexiſtens non haberet rationem prædeſtinationis; conſequenter affirmamus, bonum vſum auxiliorum gratiæ etiam, vt emanat à libero arbitrio, & ab illo dependet, eſſe effectum prædeſtinationis, & gratiæ, atque in Deum eſſe referendum, non ſolùm, vt in Authorem ipſius arbitrij, qui vim illam hominibus contulit, nec ſolùm, vt in eum ex cuius generali concurſu quicunque arbitrij influxus dependet; aut tanquam in eum, qui ſuis ſupernaturalibus donis, auxiliiſve præuenientis gratiæ arbitrium ipſum inuitat,

tat, & allicit, vt conſenſum præbeat: hæc enim etiam Pelagiani, vt ſuprà dictum eſt, non negarunt; ſed etiam referendum eſſe in Deum, tanquam in cauſam verè efficientem, quæ per auxilium præoperantis gratiæ efficit liberum arbitrium influere in ipſum bonum vſum auxiliorum gratiæ, ita videlicet, vt actualis dependentia, & emanatio eiuſdem boni vſus à libero arbitrio referenda ſit in diuinam prædeſtinationem, & gratiam, tanquam cauſam per ſe efficientem.

Probari poteſt in primis hæc do- 3.
ctrina omnibus argumentis, quibus ſuprà lib. 2. cap. 1. & 5. oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem, tam naturalis, quàm ſupernaturalis ordinis eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, eáſque præmouere ac prædeterminare ad actualiter operandum vnamquamque conformiter ad ſuam naturam.

Præterea probatur auctoritate S. 4.
Thom. 1. p. quæſt. 23. art. 5. in Corp. vbi

vbi eorum ſententiam impugnans, qui dixerunt, merita ſequentia prædeſtinationis effectum eſſe rationem prædeſtinationis, inquit: *Iſti videntur diſtinxiſſe inter id, quod eſt ex gratia, & id, quod eſt ex libero arbitrio, quaſi non poſſit eſſe idem ex vtroque. Manifeſtum eſt autem, quòd id, quod eſt gratiæ, eſt prædeſtinationis effectus, & hoc non poteſt poni, vt ratio prædeſtinationis cùm hoc ſub prædeſtinatione concludatur.* Et quæſt. 6. de verit. art. 2. ad 11. ait: *Hoc ipſum, quod eſt velle accipere gratiam, eſt nobis ex prædeſtinatione diuina.*

5. Tertiò probatur ratione. Omne illud, quod conducit ad ſalutem, & vt prædeſtinatus vitam æternam conſequatur, eſt effectus prædeſtinationis, vt patet ex definitione prædeſtinationis traditæ ab Auguſt. lib. de dono perſeu. cap. 14. *Prædeſtinatio eſt præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur quicunque liberantur:* ſed bonus vſus auxiliorum gratiæ, etiam, vt emanat à libero arbitrio, eſt aliquid conducens ad ſalutem, & vt

prædeſtinatus vitam æternam conſequatur:ergo ſub eadem ratione eſt effectus prædeſtinationis. Confirmatur; Deus per gratiam efficacem, quæ eſt prædeſtinationis effectus, non ſolùm concurrit ad bonum illum vſum liberi arbitrij influendo in eum actum vnà cum eodem arbitrio; ſed etiam efficienter mouendo arbitriũ, vt ad eliciendum eum actum concurrat:ergo actus ille etiam, vt eſt à libero arbitrio, eſt effectus gratiæ præuenientis, & per conſequens, prædeſtinationis.

Sed contra; nam bonus vſus liberi arbitrij eſt id, quod ſe tenet ex parte prædeſtinati, & Deus ab illo exigit, vt Deo cooperante, adultus quoque ipſe liberè conſentiat & cooperetur, vt ea ratione opera prædeſtinati ſint libera, & meritoria vitæ æternæ, & quædam diſpoſitiones quibuſdam ſua libertate ſeipſum diſponit ad gratiam: ergo talis bonus vſus ſub ea ratione præcisè, qua emanat à libero arbitrio, non eſt effectus 6.

præ

prædeſtinationis. Reſpondetur, bonum vſum liberi arbitrij tenere ſe ex parte prædeſtinati, non quidem tanquam aliquid ad prædeſtinationem præſuppoſitum ex parte noſtra, ſed tanquam liber actus à prædeſtinato elicitus, vt à cauſa proxima, qui & in Deum, tanquam in primam cauſam efficientem,& in gratuitam eius prædeſtinationem,& gratiam, eſt referendus: & hac ratione, ille bonus vſus informatus gratia, eſt meritorius vitæ æternæ, & per illum ſeipſum diſponit adultus ad infuſionem gratiæ,vel augmentum illius.

CAPVT VII.

Quòd bonus vſus liberi arbitrij procedens ex auxilio gratiæ, non ſit cauſa,ratio, vel conditio ſine qua non prædeſtinationis in adultis.

1\. *Ex diſput.37.* AVctores ſcientiæ mediæ, vt ſuã in hac parte ſententiam explicent

cent, fatentur, prædeſtinationem non fuiſſe factam propter præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, ita videlicet, vt bonus vſus illius præcognitus à Deo ſit cauſa, ratio, vel conditio, propter quam Deus ex æternitate decreuerit conferre prædeſtinatis ea media, per quæ præſciebat, illos pro ſua libertate peruenturos ad vitam æternam. Et ratio illorum eſt; nam Deus de multis præſciuit, quòd, ſi conſtituerentur in tali ordine rerum, vel cum talibus auxiliis, ipſi pro ſua libertate bene vterentur libero arbitrio ſuo, & ſalui fierent: & tamen Deus, neque conſtituit illos in tali ordine rerum, neque prædeſtinauit. Addunt tamen prædeſtinationem factam non fuiſſe ſine præſcientia boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi, quod in talibus circunſtantiis conſtitueretur; vnde conſequenter affirmant, quòd præſcientia boni vſus liberi arbitrij futuri eſt conditio, ſine qua decretum conferendi adultis media

ad ſalutem, non habuiſſet rationem prædeſtinationis, ſed retineret dumtaxat rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis. Et nomine præſcientiæ intelligunt ſcientiam mediam; quam ſuperiùs lib. 1. cap. 6. impugnauimus.

2. Oppoſitam ſententiam docent SS. Aug. & Thom. Et omnes eius diſcipuli. Ad cuius explicationem ſupponendum eſt, quòd, quamuis Deus non intelligat, aut velit prius vnum obiectum, quàm aliud, ſed vnico, & ſimpliciſſimo actu intellectus, & voluntas illius ſimul ab æterno intelligat, & velit, quæcunque vult, & intelligit; nihilominus noſtro modo intelligendi diuerſa inſtantia, & ſigna rationis diſtinguenda ſunt: in quibus ex parte obiecti dicitur prius intelligere, aut velle vnum, quàm aliud. In primo ergo ſigno rationis cognoſcit Deus per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ omnes creaturas poſſibiles. In ſecũdo verò ſigno ex omnibus creaturis

turis poſſibilibus decreuit pro ſua mera, & gratuita voluntate ad oſtenſionem ſuæ bonitatis creare, ſeu producere ordinem huius vniuerſi cum omnibus creaturis, tam corporalibus, quàm ſpiritualibus, quæ ad illum pertinent: & inter illas primos parentes cum gratia, & iuſtitia originali: quæ quidem gratia, ſecundùm quod pertinebat ad ſtatum innocentiæ, non fuit effectus prædeſtinationis Adæ, neque illi collata ex meritis Chriſti Domini, vt alibi de Auxiliis, diſp. 40. oſtendimus: quia non fuit gratia hominis infirmi, aut redempti, ſed fuit effectus prouidentiæ ſupernaturalis Dei. In tertio ſigno decreuit permittere peccatum primi Parentis propter maius bonum, videlicet, vt in remedium illius Verbum diuinum aſſumeret carnem humanam. In quarto ſigno voluit Verbi incarnationem, & in remedium peccati prædeſtinauit Chriſtum Dominum, ſecundùm quod homo, tanquam

omnium prædeſtinatorum caput, & exemplar ſanctorum. In quinto ſigno dilexit, elegit, & prædeſtinauit in Chriſto Domino, & per Chriſtum omnes prædeſtinatos, atque abſoluta, & efficaci voluntate voluit illis bonum vitæ æternę: reliquos verò reprobauit, volens abſoluta voluntate non dare illis hoc bonum, quod eſt vita æterna. In ſexto ſigno decreuit prædeſtinatis conferre auxilia gratiæ efficacia, & bona merita, per quæ reipſa eos perduceret ad vitam æternam: reprobis verò auxilia ſufficientia, per quæ poſſent ſaluari, ſi vellent. Auxilia autem efficacia, per quæ re ipſa ſaluarentur, decreuit non dare, ita vt de facto reciperent illa, ſed voluit ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ, & maiorem ſplendorem miſericordiæ ſuæ in electis, peccata reproborum permittere, & perſeuerantiam in illis vſque in finem vitæ, ac demum propter eadem peccata etiam ſtatuit æternam pœnam illis inferre.

Hoc

Hoc ſuppoſito dicendum eſt, 3. quòd prædeſtinatio, formaliter loquendo, in ratione prædeſtinationis non dependet etiam, tanquam à conditione ſine qua non, ex bono vſu liberi arbitri, præcognito à Deo, neque præſupponit in ſigno rationis præſcientiam mediam illius. Hoc probari poteſt omnibus rationibus, quibus lib. 1. cap. 6. oſtenſum eſt præſcientiam illam mediam eſſe iuſtitiam. Secundò probatur; nam, vt cap. præced. viſum eſt, bonus vſus liberi arbitrij, quo Deo vocanti conſentit, & cooperatur, etiamſi conſideretur, vt emanat à libero arbitrio, eſt effectus prædeſtinationis: ergo prædeſtinatio non pendet ab illo. Nec præſupponit præſcientiam illius, vt futuri etiam ex hypotheſi. Tertiò probatur ex illo Rom. 9. *Cùm non damnati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret: non ex operibus, ſed ex vocante, dictum eſt, quia maior ſeruiet minori; ſicut*

 ſcriptum

ſcriptum eſt: Iacob dilexi: Eſau autem odio habui. Quibus verbis, vt patet ex toto contextu Litteræ, intendit excludere omnem cauſam prædeſtinationis ſe tenentem ex parte noſtra, & omnem rationem, & conditionem, ſine qua non; & reducere beneficium prædeſtinationis in meram, & gratuitam Dei voluntatem, vt ex verbis inductis probat S. Aug. q. 2. ad Simplic. qui locus eſt neceſſariò videndus. Idem conſtat ex illis verbis Roman. 8. *Miſerebor cuius miſerebor, & miſericordiam præſtabo, cui miſerebor.* Et iterum ait: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Et rurſus; *ergo cuius vult, miſeretur, & quem vult, indurat.* Et iterum, *O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo, nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quare me feciſti ſic?* Quæ verba ſæpius repetit, & inculcat S. Auguſtinus vt contra Pelagianos, & Semipelagianos oſtendat, prædeſtinationem non fuiſſe factam ex meritis præuiſis, etiam in gratia fundatis, ſed ex Dei mera vo-

luntate,

luntate, & gratia.

Præterea probatur ex illo ad Rom. 4. 11. *Reliquiæ ſecundùm electionem gratiæ, ſaluæ factæ ſunt.* Et ad Epheſ. 1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ in laudem gloriæ gratiæ ſuæ.* Et poſt pauca: *In quo nos ſorte vocati ſumus prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius.* Vbi notandum quòd prædeſtinatio dicitur *ſors*, quia non ex meritis, etiam præuiſis, contingit electis; ſed ex gratuita Dei voluntate, quam explicant illa verba: *ſecundùm propoſitum voluntatis eius.* Et ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti.* Non ait: ſecundùm præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, non ſecundùm merita præuiſa, *ſed ſecundùm propoſitum voluntatis eius.* Nec eſt admittenda quorundam modernorum explicatio aſſerentium, Apoſtolum loqui de propoſito hominis, ita vt ſenſus ſit, quòd prædeſtinati ſunt ſecundùm propoſi-

tum voluntatis, ſeu liberi arbitrij noſtri conſentientis Deo vocanti. Hanc enim explicationem reprobat expreſsè S. Aug. lib. 2. cont. duas Epiſt. Pelag. cap. 9. & lib. de correp. & grat. cap. 7. vbi ait: *Electi ſunt autem, quia ſecundùm propoſitum vocati ſunt. Propoſitum non ſuum, ſed Dei; de quo alibi dicit: vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret.* Et: *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori.* Et Matth. 10. *Confitebor tibi, Pater, Domine cœli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita Pater, quia ſic placitum fuit ante te.* Vnde S. Auguſt. in lib. de dono perſeu. cap. 18. dicit: *Hoc vnum ſcio, neminem contra iſtam prædeſtinationem, quam ſecundùm Scripturam ſanctam defendimus, niſi errando diſputare poſſe.*

5. Præterea probatur auctoritate S. Thomæ in 1. par. quæſt. 23. art. 5. & 3. contra Gentes cap. 163. & quæſt. 6. de veritate art. 2. ſuper

per cap. 15. Ioan. lect. 5. & ad Rom. 9. lect. 2. ad Epheſ. 1. lect. 1. in quibus locis affirmat, præſcientiam meritorum non eſſe cauſam prædeſtinationis, quantum ad integrum illius effectum. Et intendit etiam S. Thomas excludere conditionem ſine qua non, vt ex contextu ipſo euidenter conſtat.

Ex dictis probari etiam poteſt, 6. quòd præſcientia meritorum non eſt ſimul in eodem ſigno rationis cum prædeſtinatione. Nam S. Auguſtinus vt lib. 1. cap. 6. viſum eſt, ex eo docet, Deum certò ſcire futuram hominis ſalutem, quia prædeſtinauit illam: ſentit ergo, quòd prædeſtinatio antecedit in ſigno rationis præſcientiam futuræ ſalutis, vel cooperationis liberi arbitrij. Et ratio id ſuadet; nam ſcientia viſionis ſequitur decretum diuinæ voluntatis: ergo prius eſt in ſigno rationis ipſum decretum, quàm talis præſcientia: ergo prædeſtinatio non ſit ex præuiſio bono vſu li-

beri arbitrij, præcognito à Deo in eodem ſigno rationis, in quo intelligitur prædeſtinatio.

7. Præterea; Vocatio eſt effectus prædeſtinationis, vt patet ex auctoritate Apoſt. ad Rom. 8. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, &c.* Ergo prædeſtinatio antecedit in ſigno rationis bonum vſum liberi arbitrij, & præſcientiam illius. Nam ille bonus vſus eſt poſterior ipſa vocatione; nullus enim vtitur bene ſuo arbitrio, niſi præcedat vocatio Dei mouentis: cùm ergo prædeſtinatio antecedat vocationem, relinquitur, quòd etiam antecedit in ſigno rationis futurum bonum vſum liberi arbitrij, & præſcientiam illius.

8. Ex eiſdem principiis colligitur, quòd non ſolùm prædeſtinationis ad gratiam, ſed etiam prædeſtinationis ad gloriam, nulla datur cauſa ex parte noſtra, neque conditio ſine qua non; ſed talis prædeſtinatio facta eſt antecedenter in ſigno

gno

gno rationis ad præuiſa merita. Itaque nullis præſuppoſitis gratiæ meritis præuiſis habuit intentionem efficacem dandi gloriam omnibus electis.

Probatur auctoritate S. Auguſt. 9. lib. de correp. & grat. cap. 7. vbi agens de gratuita Dei electione inquit: *Profectò electi ſunt per electionem, vt dictum eſt, gratiæ non præcedentium meritorum.* Et explicans, ad quid fuerint electi, ſubdit: *Electi autem ſunt ad regnandum cum Christo.* Et poſt pauca: *Illos* (inquit,) *elegit ad obtinendum regnum ſuum.* Et cap. 13. *De his*, inquit, *loquor, qui prædeſtinati ſunt in regnum Dei.* Et lib. de dono perſeuer. cap. 14. inquit; *Multis non dari auxilium ad credendum, quia Dei altiori iudicio à perditionis maſſa non ſunt gratiæ prædeſtinatione diſcreti.* Vbi clarè ſupponit, quòd dona gratiæ, per quæ electi pertingunt infallibiliter ad vitam æternam, ſeu merentur illam, ſunt effectus prædeſtinationis ad gloriam, ac per

gloriā prior eſt in ſigno rationis in Deo, quàm voluntas dandi merita gratiæ; non ergo poteſt eſſe electio ad gloriam ex meritis gratiæ.

Cum hoc tamen aſſerendum eſt, quòd electio ad gloriam; quantum ad executionem, quæ fit in tempore, non eſt abſque præcedentibus meritis gratiæ, ſaltem abſque meritis Chriſti. Quod dico propter paruulos baptizatos, qui abſque proprio merito gloriam conſequuntur propter merita Chriſti Domini ſibi applicata per baptiſmum in lege gratiæ, vel per circumciſionem in lege ſcripta, aut per aliud remedium in lege naturæ. Pro cuius intelligentia ſupponendum eſt, quòd vt docet S. Auguſt. tract. 68. in Ioan. duplex eſt electio: altera per *modum intentionis*; altera per *modum excutionis temporalis*. Illa facta eſt ab æterno; hæc autem fit in tempore: vel, vt propriùs loquamur, executio eius fit in tempore; ſecundùm illud Matth. 13. *Elegerunt bonos in vaſa ſua.* Et de hac ſecunda 12.

cunda electione ad gloriam aſſerimus, quòd præſupponit merita gratiæ, & per hanc diſtinctionem ſoluuntur multa argumenta, quæ contrà doctrinam ſuperiùs traditam obiiciuntur.

CAPVT VIII.

Quòd prædeſtinatio paruulorum non fuerit dependens ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij parentum, vel aliorum, per quos ad baptiſmi gratiam peruenerunt, nec eam præſupponat.

1\. *Ex diſput. 38.* QVæ dicta ſunt de prædeſtinatione adultorum ante præuiſa merita gratiæ, extendenda ſunt proportionaliter ad prædeſtinationem paruulorum, & dicendum, quòd formaliter loquendo in ratione prædeſtinationis non dependet etiam, tanquam à conditione, ſine qua non, ex præ

præſcientia voluntatis parentum, vel applicantis baptiſmum, neque ex concurſu aliarum cauſarum naturalium, quæ concurrunt ad generationem, & conſeruationem prolis; ſed ex mera, & gratuita Dei voluntate, ſicut de prædeſtinatione adultorum ſuperiùs dictum eſt. Hæc eſt ſententia S. Thom. & S. Auguſt. lib. de dono perſeuer. cap. 12. in fine, vbi hanc paruulorum pertractans quæſtionē ait: *Neque enim fato cogitur Deus illis infantibus ſubuenire, illis autem non ſubuenire, cùm ſit vtriuſque cauſa communis. Aut res humanas in paruulis non diuina prouidentia, ſed fortuitis agi caſibus opinabimur, cùm rationales, vel damnandæ, vel liberandæ ſint animæ; quandoquidem, nec paſſer cadit in terram ſine voluntate Patris noſtri, qui in cælis eſt: aut parentum negligentiæ ſic tribuendum eſt, quòd paruulus ſine baptiſmo moritur, vt nihil ibi agant ſuperna iudicia: tanquam ipſi, qui hoc modo malè moriuntur, parentes ſibi negligentes voluntate propria, de quibus naſcerentur, elegerint. Quid dicam, quòd paruu-*

lus aliquando, antequam illi per miniſterium baptizantis ſuccurri poſſit, expirat. Plerumque enim feſtinantibus parentibus, & paratis miniſtris, vt baptiſmus paruulo detur, Deo tamen nolente, non datur, qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur.

2. Et probatur. Quòd paruulus conſequatur reipſa remedium contra peccatum originale, & moriatur antequam perueniat ad vſum rationis, in quo poſſit peccare mortaliter; eſt effectus prædeſtinationis illius: ergo prædeſtinatio paruuli, in ratione prædeſtinationis, non dependet ex futura applicatione baptiſmatis, aut ex futura morte immatura, nec præſupponit præſcientiam illius: nam effectus non præſupponitur ad ſuam cauſam. Antecedens probatur; nam media per quæ prædeſtinatus conſequitur vitam æternam, efficaciter ſunt effectus prædeſtinationis illius, vt ſuprà oſtenſum eſt; ſed per remedium applicatum contra peccatum originale, & per immaturam mortem

tem conſequitur paruulus efficaciter vitam æternam: ergo hæc ſunt prædeſtinationis paruulorum effectus.

3. Secundò; nam ſuppoſito, quòd Deus prædeſtinauerit aliquem paruulum, ad prouidentiam illius pertinet, quòd ille naſcatur, & conſeruetur, quouſque poſſit remedium contra originale peccatum illi applicari: ergo ſtante huiuſmodi ſuppoſitione impoſſibile eſt in ſenſu compoſito, quòd paruulus ille non naſcatur, vel quòd decedat, antequã remedium contra peccatum originale applicetur illi, quamuis abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo, eidem poſſit non applicari.

4. Tertiò; Quoniam aliàs concedendum eſſet, ex parte liberi arbitrij creati aliquid dari, à quo dependeat prædeſtinatio paruuli, & ita non eſſet merè gratuita.

Reſpondent, prædeſtinationem paruulorum etiam fuiſſe merè gratuitam, quia ex mera Dei voluntate ortum habuit, quòd paruulus prædeſti

deſtinatus conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis, in quibus Deus præſciebat per liberam voluntatem parentum eſſe concipiendum, & per cauſas naturales ducendum ad tempus, in quo poſſit illi applicari Sacramentum baptiſmi, & applicaretur de facto. Et eodem modo reſpondent ad argumentum, quod eis obiicitur de prædeſtinatione adultorum; nam etiam ſequeretur ex eorum poſitione, quòd talis prædeſtinatio non eſſet merè gratuita. Dicunt enim, id non ſequi, quia, licèt detur conditio ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri, ex hypotheſi, ſine qua ratio mediorum in finem præexiſtens in Deo comparatione adultorum non haberet rationem formalem prædeſtinationis, ſed retineret ſolùm rationem communis prouidentiæ; quia tamen nulla datur ex parte noſtra ratio, vel conditio, ſine qua non, vel propter quam Deus conſtituerit adultum in tali ordine rerum, & in illis

Ex diſput. 37.

lis circumſtantiis, in quibus præſciebat illum benè vſurum ſuo arbitrio, vt cum auxiliis gratiæ ad vitam perueniret æternam: ideo eius prædeſtinatio ſemper gratuita perſeuerat.

Sed hæc ſolutio vim argumenti 5.
non euacuat; nam cùm Pelagius conceſſerit expreſsè, liberum arbitrium gratis omnino à Deo creari abſque vllis meritis, etiam ex hypotheſi futuris; à fortiori Maſſilienſes, vel conceſſerunt; vel facillimè conceſſiſſent, aſſignari non poſſe ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi rationem, propter quam ex infinitis hominibus poſſibilibus, qui (vt ipſi aſſerebant) benè vſi fuiſſent ſuo arbitrio, ſi crearentur à Deo in talibus circunſtantiis, hos in particulari, vel illos ſtatuerit creare, & in eiſdem circumſtantiis conſtituere, in quibus ſalui fierent, ſed totum id referrent ad meram, & gratuitam Dei voluntatem. Nec eſt credibile oppoſitum; aliàs enim cogeren-

tur fateri omnes homines, & Angelos poſſibiles, qui bene vſi fuiſſent ſuo arbitrio ex hypotheſi, quòd tali gratia in talibus circumſtantiis excitarentur, & mouerentur, eſſe reuera à Deo abſoluta & efficaci voluntate prædeſtinatos. Nam illa ratio æqualiter procedit de omnibus hominibus, & Angelis poſſibilibus; hoc autem illis in mentem venire non potuit: ergo cùm S. Auguſtino ex locis Scripturæ vrget Pelagianos, & horum Reliquias, quòd non detur ex parte boni vſus liberi arbitrij, præuiſi à Deo, cauſa prædeſtinationis, non ſolùm contendit, quòd non detur cauſa, propter quam Deus ſtatuerit creare hominem, & illum cõſtituere in illis circunſtantiis, in quibus præſciebat, illum ita benè vſurum ſuo arbitrio, vt ſalutem conſequeretur æternam, ſed etiam intendit, quòd non detur ratio, vel conditio ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri, à qua dependeat, quòd ratio ordinis mediorum in finem

præ

præexiſtens in mente diuina ſortiatur rationem formalem prædeſtinationis, vel ſolùm retineat rationem communem ſupernaturalis prouidentiæ.

Præterea probatur; Beatitudo ſupernaturalis non eſt debita alicui creaturæ, ſecundùm ſua naturalia conſideratæ; ergo pro ſua voluntate potuit Deus ab æterno abſque alicuius iniuria ante præſcientiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij quoſdam eligere ad vitam æternam, & velle actu poſitiuo quoſdam non admittere, abſque eo, quòd alicui faciat iniuriam; nam vt quæſt. 6. de verit. art. 2. ad 8. dicit S. Thom. in gratuitis non habet locum iniuſtitia, vel acceptio perſonarum: *Poſſum enim vim dare, & alteri non dare pro mea lubito voluntatis*, etiamſi ambo ſint æquales. 6.

Qualiter autem prædeſtinatio ſit certa, & infallibilis, quantum ad aſſecutionem effectus, certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum abſque

que aliquo præiudicio libertatis noſtri arbitrij, iam lib. 1. cap. 15. explicatum eſt & inferiùs lib. 4. cap. 19. patebit ampliùs, cùm tractabitur de concordia legitima liberi arbitrij cum efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ.

CAPVT IX.

Quòd non detur ex parte noſtra cauſa reprobationis, quantum ad integrum effectum illius.

1. EX præmiſſis facilè impugnari poteſt cuiuſdam authoris ſententia, qui, vt prædeſtinationem, & reprobationem quietatiuam intellectus humani in Deo ſtatuat, qua facilè argumentis, quæ in deſperationem, vel in ſegnitiem, & torporem inducere videntur, occurrere valeat: duplicem diſtinguit reprobationem, ſicut de prædeſtinatione ſuperiùs dictum eſt. Primam vocat *reproba*

Ex diſput. 100.

probationem incompletam, & *conditionatam*, quæ habet tacitam conditionem ſubintellectam, & importat actum, quo Deus conditionaliter vult non admittere aliquos in regnum ſuum, ſed pro eorum peccatis pœnis æternis punire, ſi ipſi peccauerint, & in peccato perſeuerauerint vſque in finem. Secundam vocant *reprobationem completam*, & *abſolutam*; & hanc ſentiunt præſupponere in Deo præſcientiam finalis impœnitentiæ, ſiue perſeuerantiæ in peccato vſque ad mortem, & ex parte hominis ſupponere ipſum peccatum, & continuationem eius vſque ad vltimum vitæ terminum: atque adeò talem reprobationem eſſe ex præuiſis demeritis. Ex quo infert, neminem eſſe reprobatum abſoluta Dei voluntate ante præuiſionem finis in ſtatu peccati. Infert etiam, quòd Deus non ſtatuit decreto abſoluto ante præuiſionem operum, qui ſint ſaluandi, qui damnandi.

Alij verò dixerunt, cauſam meri- 2.
toriam

toriam reprobationis in hominibus fuiſſe peccatum originale à Deo præuiſum, quo tota natura humana in primo Parente infecta eſt: & conſequenter, omnes qui in Adam peccauerunt, meruerunt ſibi in illo iram, & pœnam æternam, iuxta illud ad Epheſ. 2. *Et eramus omnes natura filij iræ.* Quam ſententiam ſequuntur multi Thomiſtæ, conuicti auctoritatibus Auguſtini inferiùs allegandis,& affirmat duo. Primum eſt, peccatum originale eſſe cauſam generalem reprobationis in hominibus: nam Deus ab æterno præuidit totam maſſam naturæ humanæ infectam propter peccatum primi parentis. Deinde ex hac maſſa perditionis elegit pro mera ſua liberalitate quoſdam in particulari, eóſque prædeſtinauit, vt in illis oſtenderet abundantes diuitias miſericordiæ ſuæ; alios verò iuſtè reliquit in eadem maſſa perditionis,& reprobauit propter peccatum naturæ, cui pœna æterna debebatur, iuxta illud Gen. 3.

In

In quacumque die comederis ex eo, morte morieris. In quo nulli facta eſt iniuria; ſicut ſi duo homines eſſent in carcere propter eamdem cauſam ad mortem condemnati, & intraret Rex, & ſua miſericordia vellet donare vitam vni, & cum à morte eripere; alterum verò relinquere in carcere, vt ſuſpenderetur propter delictum commiſſum, vt in eo manifeſtaretur iuſtitia principis; nulli irrogaretur iniuria: propter quod, & S. Auguſt. q.2.ad Simplic. circa finem ait: *O homo debitum ſi non accipias, habes quod gratuleris, ſi autem accipias, non habes quod queraris.* Secundum dictum eſt, peccata actualia præuiſa non eſſe cauſam reprobationis; quod probant ex S. Auguſtini auctoritate, & ex illo ad Rom. 9. *Antequam nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali*, &c. ex quo teſtimonio tale deſumitur argumentum; Eadem ratio eſt reprobationis Eſau, de qua loquitur Apoſtolus, & aliorum reproborum; ſed Eſau non fuit reprobatus

batus propter propria demerita a-ctualia: vt dicit Apoſtolus. Ergo,&c. Alij verò etiam ex recentioribus Thomiſtis aſſeruerunt, dari quidem cauſam reprobationis ex parte noſtra, non tamen eſſe eamdem in omnibus. Dicunt enim, in aliquibus, ſcilicet in paruulis decedentibus, ſine remedio cauſam reprobationis eſſe peccatum originale à Deo præuiſum: in aliquibus autem cauſam reprobationis eſſe ſolum peccatum mortale, vt in angelis reprobis, & adultis baptizatis, qui damnantur ſolùm propter peccatum mortale: in aliis denique vtrumque ſimul, vt in infidelibus, qui cum peccato originali & actuali decedunt. Tenuit hanc ſententiam M. Sotus in comm. ſuper cap. 9. ad Rom. quamuis in retractationibus, quas adiecit in ſine lib. 4. ſent. non obſcurè mutauerit hanc ſententiam.

3. Nihilominus iuxta ſententiam S. Th. dicendum eſt, quòd reprobationis, quantum ad vltimum effectum, datur

datur cauſa ex parte noſtra, ſcilicet culpa, ſiue ſit originalis, ſiue actualis,& ſimiliter, quantum ad obdurationem, & perſeuerantiam in peccato, vſque ad vltimum vitæ. Cæterùm, quantum ad primum effectum reprobationis, qui eſt prima permiſſio peccati, propter quod damnatur reprobus, ſiue illud ſit originale, ſiue actuale, nulla datur cauſa ex parte noſtra:ſed illius permiſſionis cauſa eſt mera voluntas Dei, & conſequenter docent, nullam dari cauſam totius effectus reprobationis. Hanc ſententiam defendunt Magiſter Bañes 1. p. q. 23. art. 3. Mar. Zumel diſp. 4. & multi alij doctiſſimi Thomiſtæ, qui loquuntur de reprobatione non ſolùm comparatiuè, ſed etiam abſolutè. Ita ſentit Caiet. 1.p.q.23. art. 3. Sotus in fine 4. ſent. Bañes, & Zumel, & alij doctiſſimi Thomiſtæ, & videtur expreſſa S. Thom. art.3. cit. in C. vbi ait,quòd,ſicut prædeſtinatio includit voluntatem conferendi gratiam, &

gloriam, ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam,& ferendi damnationis pœnam pro culpa. Et idem dicit in ſolut. ad 2. ex quo loco deducit Caietanus iuxta ſententiam S. Thomæ, reprobationem eſſe præſcientiã cum voluntate permittendi culpam, & damnandi pro culpa: ergo ſecundùm S. Thom. permiſſio primi peccati, propter quod reprobus damnatur, eſt effectus reprobationis; ſed illius permiſſionis nulla datur cauſa ex parte reprobi: nam ante permiſſionem primi peccati, & ante primũ peccatum,non datur aliud peccatum præcedens, aliàs illud non eſſet ſimpliciter primum, vel in homine præcederet aliud peccatum, commiſſum Deo non permittente,quod eſt contra S. Aug. in Enchirid. ad Laurent. cap. 95. & 96. Ergo, ſecundùm S. Thomam, non datur cauſa totius effectus reprobationis. Idem etiam eodem art. 3. ad 1. inquit, quòd inquantum Deus quibuſdam non vult hoc

hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur eos odio habere, vel reprobare. Sed ex ſimplici voluntate Dei procedit, quòd non velit aliquibus hoc bonum vitæ æternæ: nam in gratuitis poteſt aliquis pro libito ſuo abſque alia cauſa dare huic aliquid, & alteri non dare; vt dicit S. Thom. ad 3. eiuſd. art. & q. 6. de verit. art. 2. ad 8. Præterea in eadem ſolut. ad 3. inquirens cauſam prædeſtinationis, & reprobationis, nullam aliam aſſignat, præter diuinam volūtatem, ait enim: *Quare hos eligat ad gloriam, & illos reprobet, non habet rationem, niſi diuinam voluntatem*; quod etiam explicat exemplis. Nec ſatis eſt reſpondere, quòd S. Thomas loquatur comparatiuè de reprobatione aliquorum præ aliis; etenim eodem modo loquitur, quantum ad cauſam de reprobatione, & prædeſtinatione; ſed prædeſtinationis nulla datur cauſa; iuxta mentem S. Thomæ, quantum ad integrum effectum prædeſtinationis non ſolùm comparatiuè; ſed

nec etiam abſolutè: ergo neque reprobationis. Accedit, quòd cùm S. Doctor q. 6. de verit. art. 2. ad 9. aſſignaſſet duplicem cauſam reprobationis in hominibus; alteram ſecundùm S. Auguſtinum, ſcilicet peccatum originale; alteram diuinam voluntatem, quæ rationabiliter poteſt velle denegare aliquid alicui, quod illi non debetur, tamen 1. p. in 3. art. citato, vbi ex profeſſo agit de eadem quæſt. primâ cauſam ſubſtituit, & ſecundam aſſignauit: ſentit ergo peccatum originale non fuiſſe cauſam reprobationis, quantum ad integrum illius effectum.

4. Secundò probatur ratione; Prima permiſſio peccati propter quod reprobus damnatur, ſiue ſit originale, ſiue actuale, eſt primus effectus reprobationis; ſed illius non datur cauſa ex parte noſtra, vt ſuprà dictum eſt: ergo non datur cauſa totius effectus reprobationis, ac per conſequens, nec ipſius reprobationis. Maior eſt S. Thomæ, vbi ſuprà; & proba.

probatur; nam illud, quod prærequiritur, vt ſequatur vltimus effectus reprobationis, ſi non habet rationem culpæ, eſt effectus ipſius reprobationis: ſed permiſſio, qua Deus permittit peccatum, propter quod infert reprobo vltimum effectum reprobationis, eſt neceſſaria, vt ſequatur ille effectus, nam ſi Deus non permittat peccatum, non erit peccatum, quia nihil fit niſi Deo volente, aut permittente, & conſequenter, neque erit pœna æterna pro peccato. Et ex alia parte permiſſio peccati non habet rationem culpæ, ſed eſt bona: dicit enim S. Auguſt. in Enchirid. ad Laurent. cap. 95. *Neque dubitandum eſt, Deum facere bene, etiam ſinendo quæcumque fiunt malè:* ergo permiſſio peccati, propter quod reprobus damnatur, eſt effectus reprobationis.

Confirmatur; nam in angelis permiſſio peccati fuit effectus reprobationis ipſorum: ergo in hominibus, loquendo de peccato, propter quod 5.

quis damnatur. Hoc argumentum adeò efficax reputant aliqui Doctores, vt exiſtiment euidenter oſtendere noſtram concluſionem. Argumenta autem quibus probatur, primam permiſſionem peccati, propter quod aliquis damnatur, non eſſe effectum reprobationis, ſed præſupponi ad illam, ſaltem quando peccatum eſt originale, adducemus, & ſoluemus infrà.

6. Probatur tertiò; In illis, quibus peccatum originale remiſſum eſt per baptiſmum, non eſt cauſa reprobationis ipſum peccatum originale: ergo ſaltem non in omnibus hominibus reprobis erit peccatum originale cauſa reprobationis. Antecedens probatur: nam per baptiſmum verè remiſſum eſt peccatum originale, quantum ad totum illud, quod veram, & propriam peccati rationem habet, vt definitur in Concil. Trid. ſeſſion. 5. decret. de peccato origin. can. vlt. quod probat Concilium ex auctoritate Apoſto

Apoſtoli ad Rom. 6. cùm ait: *In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil damnationis eſt in his, qui verè conſepulti ſunt cum Chriſto per baptiſmum in morte*: vbi Concilium indifferenter loquitur de baptizatis, ſiue ſint electi, ſiue reprobi: ergo per baptiſmum ſecundùm mentem Concilij, verè remittitur reatus culpæ originalis, & pœnæ æternæ: ergo adultus baptizatus non reprobatur propter peccatum originale dimiſſum; aliàs aliquid damnationis eſſet his, qui per baptiſmum ſunt renati, ac per conſequens, vel rediret poſtea peccatum originale, aut non fuiſſet verè remiſſum per baptiſmum, ſed tantùm diceretur radi, vel non imputari, quod eſt contra Concilium.

Confirmatur; Peccatum, propter quod aliquis reprobatur, eſt cauſa vltimi effectus reprobationis: ſed peccatum originale per gratiam baptiſmalem remiſſum non eſt cauſa vltimi effectus reprobationis, ſcili- 7.

cet pœnæ æternæ, aliàs non fuiſſet per baptiſmum verè remiſſum, quantum ad reatum pœnæ æternæ, & conſequenter, neque quantum ad culpam: nam reatus pœnæ æternæ manere non poteſt niſi manente culpa: ergo. Hæc omnia confirmari poſſunt argumentis cap. 8. huius lib. adductis, cùm de prædeſtinatione abſoluta, & efficaci ante præuiſa merita gratiæ ageretur.

CAPVT X.

Soluuntur argumenta contra præmiſſa.

1. *Ex diſp. 110.* SEd contra præmiſſa obiicitur auctoritas S. Auguſtini, quæ in materia de gratia, & prædeſtinatione maxima eſt: docet enim peccatum originale eſſe cauſam in hominibus reprobationis. Ita dicit in Epiſt. 105. ad Sixtum, dum ait:

Quæri

Quærimus meritum obdurationis, & inuenimus; quærimus autem meritum miſericordiæ, nec inuenimus, quia nullum eſt. Nec poteſt explicari de vltimo effectu reprobationis, cuius eſt cauſa peccatum ſaltem originale, aliàs non bene aſſignaſſet differentiam inter prædeſtinationem & reprobationem: nam etiam prædeſtinatio, quantum ad effectum vltimum, habet aliquam cauſam ex parte noſtra; ſcilicet merita gratiæ, vt in 1. p. quæſt. 23. art. 5. S. Thomas. Item etiam quæſt. 2. ad Simplicianum, & in Enchirid. ad Laurent. à cap. 94. vſque ad 100. & lib. de prædeſt. & grat. cap. 5. & 7. de prædeſtinatione SS. cap. 8. & 9. & lib. 6. Hypognoſt. ſæpiſſimè repetit, cauſam reprobationis eſſe peccatum originale. Vnde S. Thomas quæſt. 6. de veritate art. 2. ad 9. expreſsè fatetur, quòd ſecundùm Auguſtinum, ratio reprobationis eſt in hominibus peccatum originale.

2. Reſpondeo, loca S. Auguſtini poſſe explicari primò quoad ſufficientiam; etenim peccatum originale præuiſum ante Verbi incarnationem cauſa fuit ſufficiens, cur Deus, ſi voluiſſet, potuiſſet, abſque alicuius iniuria omnes homines reprobare; de facto tamen non fuit præuiſum ante reprobationem, tanquam cauſa illius, ſed ſolùm vt obiectum, ſeu morbus naturæ, in cuius remedium Chriſtus venit. Atque in hoc differt reprobatio à prædeſtinatione, quòd reſpectu prædeſtinationis nulla datur cauſa ex parte noſtrâ non ſolùm efficax, ſed neque ſufficiens, propter quam Deus potuerit prædeſtinare aliquos, quia omnia noſtra bona merita præcedit indebita gratia. Secundò poteſt explicari S. Auguſtinus de reprobatione, quoad effectum intermedium, qui eſt obduratio in peccato; illius enim cauſa eſt præcedens peccatum ſaltem originale, vt

patet

patet ex illo ad Rom. 1. *Propter quod tradidit illos* (Deus) *in reprobum ſenſum*; & etiam quoad vltimum effectum, qui eſt pœna æterna; illius enim cauſa eſt præcedens culpa. In prædeſtinatione autem merita gratiæ non poſſunt eſſe cauſa, propter quam Deus conferat donum perſeuerantiæ, quia, vt docet S. Thom. p. 2. quæſt. 114. art. 9. perſeuerantia non cadit ſub merito. Et hanc fuiſſe mentem S. Auguſtini ex eo conſtat: nam in locis pro contraria ſententia ſuprà inductis, & vbicumque de hac materia loquitur, nunquam dixit, quòd detur cauſa reprobationis, ſed tantùm ait, quòd ex parte noſtra datur cauſa obdurationis, ſeu derelictionis in peccato. Cuius quidem obdurationis cauſa meritoria eſt ipſum peccatum: ſed ante ipſum peccatum etiam originale intelligitur in Deo permiſſio eiuſdem peccati, quæ comparatione reproborum eſt effectus primus reprobationis, cuius quidem

permiſ-

permiſſionis non datur cauſa ex parte reprobi: & ita non datur cauſa totius effectus reprobationis. Et, ſi fiat argumentum; nam etiam datur cauſa ex parte noſtra vltimi effectus prædeſtinationis, quia gloria confertur hominibus propter eorum merita, & ſimiliter datur cauſa meritoria effectus intermedij, ſcilicet augmenti gratiæ, vt docet Conc. Trid. ergo, quantum ad hoc, nulla eſt differentia inter prædeſtinationem, & reprobationem. Reſpõdetur, quòd quamuis bona opera procedentia ex gratia, ſint cauſa meritoria vltimi effectus prædeſtinationis, ſicut mala merita ſunt cauſa vltimi effectus reprobationis; eſt tamen differentia, quòd bona merita gratiæ non ſunt in nobis ex nobis, ſed ex Deo, vt ſæpè docet S. Auguſt. mala autem merita ſunt in nobis ex nobis, & non ex Deo: quam differentiam aſſignat S. Thom. ſuper cap. 9. ad Rom. lect. 2. in fine. Et in hoc ſenſu loquitur Auguſt. cùm ait: *Quærimus cauſam prædeſtina-*

ſtinationis, neque inuenimus; quia ſcilicet etiam, quantum ad vltimum effectum, non inuenimus in nobis cauſam, quæ ſit ex nobis: *obdurationis autem cauſam quærimus, & inuenimus*, quæ ſcilicet ſit in nobis ex nobis, reſpectu vltimi effectus reprobationis.

3 Obiicitur ſecundò S.Thom. ſuper cap.9. ad Rom. lect.2. in fine, vbi ait, quòd præſcientia meritorum non poteſt eſſe aliqua ratio prædeſtinationis, quia merita præſcita cadunt ſub prædeſtinatione: ſed præſcientia peccatorum poteſt eſſe aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ: ex quibus verbis deſumitur tale argumentum; Ideo non datur cauſa, prædeſtinationis ex parte noſtra, quia quidquid requiritur, vt prædeſtinatus cóſequatur vltimum finem prædeſtinationis, cadit ſub prædeſtinatione, tanquam effectus illius; & conſequenter, non poteſt eſſe cauſa, neque conditio, à qua dependeat prædeſtinatio: ſed hæc ratio non procedit de reprobatione; nam peccatum,

quod requiritur, vt ſequatur vltimus effectus reprobationis, non cadit ſub reprobatione, tanquam effectus illius, vt docet S.Thom.art.3. citato: ſed ſupponitur ex parte noſtra; ergo. Reſpondetur, S.Thom. expreſsè docuiſſe noſtram ſententiam, vt ex præmiſſis conſtat, nec in loco inducto eſt ſibi contrarius. Non enim dicit abſolutè, quòd præſcientia peccatorum poſſit eſſe aliqua ratio reprobationis, ſed cum addito, ſcilicet ex parte pœnæ. Et quamuis peccatum non ſit effectus reprobationis, ſed quid præſuppoſitum ad illam, quantum ad vltimum eiuſdem reprobationis effectum; permiſſio tamen peccati, propter quod reprobus damnatur, verè eſt effectus reprobationis, ſecundùm S.Thom. vt ſuprà dictum eſt. Ad locum autem alium, adductum ex 1.p. quæſt.23. art.5. in ſolut. ad 3. reſpondetur; ſolùm concludere, quòd prædeſtinatio præſupponat præſcientiam peccati originalis, ſecũdùm quod eſt obiectum,

in

in cuius remedium venit Chriſtus, & vt erat cauſa finalis proxima incarnationis Verbi, non autem ſecundùm quod dicit ordinem ad reprobationem.

Tertiò; Reprobatio abſoluta ante præuiſa demerita non videtur congruere bonitati diuinæ, cui non eſt conſentaneum, vt in bonis, quæ ex ſe ante omnem præuiſionem futurorum creaturæ rationali præparat, aliquos excipiat. Nec etiam iuſtitiæ videtur ſatis congruere: in damnatione enim impiorum, & remuneratione iuſtorum, non videtur in illo modo prædeſtinationis, & reprobationis relucere tanta æquitas, quanta ſi eſſet ex præuiſis meritis, vel demeritis. Præterea iuxta illum modum difficile eſſet explicare, quomodo maxima hominum pars non ſit diuina poteſtate prædeſtinata ad malum, & creata, vt pereat: ergo. Reſpondetur, quòd reprobatio abſoluta ante præuiſa demerita nihil derogat bonitati diuinæ, aut iuſtitiæ illius, 4.

illius, ſed maximè congruit vtrique. Bonitati quidem, quia magis oſtenditur eius miſericordia in electis, ſi ante præuiſa merita, vel demerita iſtum elegit, & prædeſtinauit; quia voluit: iſtum non prædeſtinauit, ſed permiſit, quòd laberetur in peccatum, & à fine ſupernaturali deficeret; quia ita ſibi placuit: quod Chriſtus Dominus ſignificaſſe videtur, cùm dixit Matth. 11. *Ita Pater; quoniam ſic placitum fuit ante te.* Oſtenditur etiam bonitas, & miſericordia diuina in reprobis, dum illis auxilia, quibus poſſint rectè operari, & ad vitam æternam peruenire, ſi velint, confert; & auxilia efficacia, quantum eſt ex parte, offert, quibus tamen ipſi ſua malitia impedimentum præſtant. Item etiam, quia non permittit, eos labi in omnia peccata, quæ per ſuum liberum arbitrium cōmittere poterant; quia, vt dicit Auguſt. *Nullum eſt peccatum, quod faciat vnus homo, quod non faceret alius homo, ſi deſit adiutor, per quem factus eſt homo.*

Vnde

Vnde idem Auguſt. *Miſericordia tua*, inquit, *Domine deputo peccata, quæ non feci.* Denique, vt 1. p. quæſt. 21. art. 4. ad 1. dicit S. Thom. etiam in damnatione reproborum apparet miſericordia, non quidem totaliter relaxans, ſed aliqualiter alleuans, dum punit citra condignum; ſed iuſtitia Dei ſpecialiter apparet in reprobis, dum multis miris, ſed veris modis pro delictis ſuis in æternum eos punit. Neque irrogat alicui iniuriam, ſi pro ſuo beneplacito abſque præuiſis meritis, vel demeritis, vnum eligat, & prædeſtinet ad gloriam; alterum non prædeſtinet, ſed permittat à fine ſupernaturali deficere. Nam cùm viſio beatifica non ſit debita vlli puræ creaturæ, ſed donum Dei gratuitum, etiamſi ex duobus in cauſa æquali exiſtentibus vnus aſſumatur, alius relinquatur, nulli fit iniuria; quoniam, vt dicit S. Thom. 1. p. quæſt. 23. art. 5. & ante illum S. Auguſtin. Epiſt. 105. in gratuitis non habet locum acceptio perſonarum, vel iniuſtitia.

ſtitia. Poteſt enim quis vni facere gratiam, quia vult; alteri non facere, quia non vult.

Neque ex hoc ſequitur, quòd maxima hominum pars ſit diuina poteſtate prædeſtinata ad malum, vel creata, vt pereat; quoniam Deus, licèt permittat reproborum peccata, & perſeuerantiam in illis vſque ad finem vitæ; nō tamen eſt cauſa, quòd illi peccent, vt ſuprà oſtenſum eſt. Nec etiam creauit illos hoc fine, vt pereant, ſed permittit eos peccare, & infert illis pœnam æternam pro peccatis ſuis, vt in eis ſplendeat iuſtitia diuina, & maior miſericordia in electis, ſicut patebit diſp. ſequenti.

CAPVT XI.

Quòd ex parte Dei aſſignari poſſit ſufficiens cauſa reprobationis.

1. *Ex diſput. III.* ET quamuis ex parte noſtra nulla detur cauſa reprobationis, quantum

tum ad integrum effectum illius; datur tamen ex parte Dei, videlicet ſplendor maioris miſericordiæ in electis, & ſimiliter oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis. Hæc enim eſt verè, & propriè cauſa finalis, propter quam Deus permiſit peccata, tam in hominibus, quàm in angelis reprobis, vt docet S. Paulus ad Rom. cùm ait: *Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, vt oſtenderet diuitias miſericordiæ ſuæ, & gloriæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam ſuam.* Quibus verbis Apoſtolus oſtendit, manifeſtationem ſuæ iuſtitiæ, & miſericordiæ fuiſſe cauſam, propter quam permiſit peccata. Idipſum probat eodem cap. ex auctoritate Exodi 9. vbi dictum eſt de Pharaone: *Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtenderem in te virtutem meam.*

Probatur ratione: Deus operatur omnia propter ſemetipſum, iuxta illud Prou. 16. *Vniuerſa propter ſemetipſum* 2.

pſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum: ergo finis, propter quem Deus, permittit peccata, eſt oſtenſio diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ. Deus enim non poteſt intendere aliquam perfectionem, quã de nouo acquirat per opera ad extra, cùm ſit infinitus, & immutabilis: ergo intendit manifeſtationem ſuarum perfectionum; ſed per permiſſionem peccati potiſſimè manifeſtatur in reprobis diuina iuſtitia: ergo. Notentur illa verba: *Impium quoque ad diem malum*; quibus ſignificatur, Deum creaſſe hominem, qui ſua culpa futurus erat impius, & peccatum permiſiſſe, vt in die malo, in die iudicij ſuam oſtenderet iuſtitiam in punitione illius. Sic explicant illum locum Aymo, & Lyranus, Rodulphus, & alij plures Expoſitores. Præterea permittere malum culpæ, eſt abſolutè bonum, vt docet S. Auguſt. in Enchirid. ad Laur. cap. 95. ſimiliter inflictio pœnæ æternæ ſuppoſita culpa, eſt bona: ergo rationabiliter

liter ordinantur ad oſtenſionem diuinæ iuſtitiæ, quæ eſt maius bonum, & vniuerſalius, quia minus bonum ordinatur ad maius bonum.

Notandum tamen, quòd oſtenſio diuinæ iuſtitiæ non eſt ita cauſa reprobationis, vt excludat alias cauſas, & fines particulares proximos: nam finis vniuerſalis non excludit alios fines particulares, & proximos; ſed oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis vniuerſalis, & vltimus permiſſionis peccati in reprobis: ergo. 3.

Nihilominus dicendum eſt, quòd oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & ſplendor diuinæ miſericordiæ in electis, eſt potiſſimus finis, & cauſa per ſe ſufficiens, propter quam Deus permittit peccata reproborum, & ea punit. Ita docet S. Thom. 1. p. quæſt. 23. art. 3. vbi ait, quòd hæc eſt ratio quare quoſdam elegit, & quoſdam reprobauit, vt videlicet repræſentaretur bonitas Dei in electis per modum miſericordiæ, parcendo; & in reprobis per modum iuſtitiæ, puniendo. 4.

niendo. Et intendit S.Thom. aſſignare potiſſimam cauſam prædeſtinationis, & reprobationis; vt patet in argumento, ad quod reſpondet. Idem docet Caiet. in eadem ſolut. in reſponſione ad quandam confirmationem Aureoli; vbi ait, quòd reprobatio quantum ad permiſſionem demeriti (etiamſi nulla alia eſſet cauſa, niſi relucentia diuinæ iuſtitiæ,) mala non eſſet.

5. Probatur primò. Nam ſacra Scriptura, præſertim Apoſtolus, hanc aſſignat cauſam, propter quam Deus permittit peccata, vt ſcilicet manifeſtetur in reprobis diuina iuſtitia: ergo hæc eſt potiſſima cauſa, & per ſe ſufficiens: nam ex eo S.Thom.3. p.quæſt.1.art.3.probat, quòd redemptio generis humani ſit potiſſima cauſa, & per ſe ſufficiens ad incarnationem Verbi: nam Scriptura ſacra iſtam cauſam aſſignat, cùm agit de aduentu Chriſti.

6. Probatur ſecundò. Oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis vniuerſaliſſimus

pro

promiſſionis peccati, ſub ſe continens alios fines particulares:ergo eſt potiſſimus; finis enim vniuerſalis eſt potiſſimus omnium, ſicuti victoria & pax publica, quia eſt finis vniuerſalis, qui principaliter intenditur per bellum, eſt per ſe ſufficiens ad mouendum bellum iuſtum.

Probatur denique. Nam oſtenſio 7. diuinæ iuſtitiæ, verè, & propriè eſt finis, propter quem Deus permittit peccata, & ea punit: ſed non eſt finis minùs principalis, aliàs gloria Dei ordinaretur ad nos, tanquam potiſſimum: ergo eſt finis potiſſimus.

Sed contra obiicitur; Deus non 8. creauit reprobos eo fine,vt eos damnaret in æternum; quin potiùs illos ordinauit ad vitam æternam, tanquam ad finem vltimum ſupernaturalem intellectualis creaturæ: ergo non creauit illos,hoc præcipuo fine, vt in illis oſtenderet ſuam iuſtitiam: ergo ſimiliter non permiſit eorum peccata, hoc præcipuo fine, vt o-

ſtenderet in illis iuſtitiam ſuã vindicatiuam. Confirmatur; nam aliàs concedẽdum eſſet, Deum ſua prouidentia reprobos deſtinaſſe ad ſupplicium æternum, ſicut prædeſtinauit electos ad gloriam; ac per conſequens, Deum ſua prouidentia procurare, vt damnatio reproborum & punitio ſubſequatur. Quod videtur contra illud Eccleſ. 15. *Ne dixeris, ille me implanauit.* Sequela probatur; nam ad prouidentiam Dei pertinet procurare, vt finis potiſſimus, quem intendit, infallibiliter ſequatur: ergo ſi oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis potiſſimus à Deo intentus per reprobationem, ſequitur, quòd ad Deum pertineat procurare, vt talis finis ſubſequatur. Reſpondetur, Deum non creaſſe reprobos eo fine, vt eos damnaret, quoniam eorum damnatio ſecundùm ſe non habet, vnde ſit appetibilis: ſed creauit reprobos, & permiſit eorum peccata, & damnauit eos in æternum propter pecata, vt in illis oſtenderetur diuina

diuina iuſtitia & potentia. Neque ex hoc ſequitur, quòd Deus procuret, vt fiant peccata ad conſequutionem huius finis; ſed ſolùm quòd ea permittat, quoniam peccatum non poteſt ſe tenere ex parte Dei, ſed ſupponitur ex parte hominis, vt finis vltimus reprobationis ſequatur, ſicut docet S. Thomas art. 3. quæſt. 23. citatæ ad 2. Et per hæc patet ad confirmationem.

CAPVT XII.

Qualiter Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, & reprobis, tribuat auxilia ſupernaturalia ſufficientia, per quæ ad vitam æternam peruenire poſſint, & re ipſa perueniant, ſi velint.

VT autem explicemus, qualiter Deus omnibus hominibus, quantum 1. *Ex diſp. 112.*

quantumuis obduratis, tribuat auxilia ſufficientia ad ſalutem, notandum, auxilia Dei eſſe in duplici differentia; quædam ſunt nobis extrinſeca, vt paſſio Chriſti Domini, exemplum illius, Sacramenta, exterior prædicatio Euangelij, miracula, & lex ipſa, de qua dicitur Pſal. 118. *Et iudicia tua adiuuabunt me.* Alia verò ſunt auxilia intrinſeca, vt motiones diuinæ, nobis inhærentes, per quas poſſumus operari opera illa, quæ excedunt vires naturæ.

2. Notandum ſecundò, hæc auxilia intrinſeca aliquando tribui ad actus, qui ex obiecto formali, & quantum ad ſubſtantiam, ſunt ſupernaturales, vt actus Theologicarum virtutum fidei, ſpei, & charitatis, alquando dantur ad actus, qui ſecundum ſuum obiectum, & rationem formalem non excedunt facultatem naturæ abſolutè loquendo; excedunt tamen vires naturæ lapſæ, cuiuſmodi ſunt actus naturalis delectionis Dei ſuper omnia, abſoluta, & efficax conuerſio

uerſio ad bonum rationis, propor-tionatum naturæ, ad quam conuer-ſionem præcepto naturali tenetur puer, cùm primùm peruenit ad vſum rationis. Quibus autem modis & mediis ſoleat Deus mouere homi-nes ad bonum, explicat optimè S. Proſp. lib. cont. Collat. cap. 14.

Dicendum eſt ergo, quòd, ſi lo- 3.
quamur de auxiliis extrinſecis, Deus omnibus tribuit auxilia ſufficientia ad ſalutem, omnibus ea proponit, & offert, quantum eſt ex parte ſua, quamuis de facto nonnulli ea non recipiant. Nam pro omnibus mor-tuus eſt Chriſtus, pro omnibus in-ſtituit Sacramenta, & omni creaturæ; præcepit Apoſtolis, vt prædicarent Euangelium, vt dicitur Marci vl-timo.

Similiter etiam Deus omnibus 4.
tribuit pro loco, & tempore auxi-lium ſupernaturale intrinſecum, & ſufficiens ad implenda præcepta na-turalia, quæ ſuppoſito peccato im-pleri non poſſunt ex ſolis viribus

 naturæ,

naturæ. Verbi gratia, puero, quando peruenit ad vſum rationis, tribuit auxilium ſufficiens, quo poſſit conuerti ad bonum proportionatum ſuæ naturæ, & proponat viuere ſecundùm rationem. Addimus, de facto omnes recipere huiuſmodi auxilium ſufficiens, ſaltem pro loco & tempore, quo obligat huiuſmodi præceptum. Probatur; Qui non implet præceptum pœnitentiæ, aut charitatis, etiam naturalis, quo tenetur Deum ſuper omnia, in quantum eſt auctor naturæ, diligere, peccat mortaliter: ergo habet, quantum eſt ex parte Dei, auxilium ſufficiens, ſine quo eiuſmodi præcepta implere non poteſt, aliàs homines obligarentur ad impoſſibile, quod eſt falſum, quia nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt, vt docet S. Aug. lib. 3. de lib. arb. cap. 18. & 19.

5. Præterea, vt docet S.Thom. p. 2. q.86.art.6. & nos eodem art. oſtendimus, quilibet perueniens ad vſum ratio

rationis, tenetur pro tunc ſeipſum ad Deum conuertere, quod ſi fecerit, iuſtificabitur; & ex hoc principio concludit, quòd non poſſit dari peccatum veniale cum ſolo originali: ergo quilibet perueniens ad vſum rationis accipit à Deo auxilium ſupernaturale, ſaltem ſufficiens, quo poſſit ſe ad Deum conuertere, ſi velit: aliàs facienti, quod in ſe eſt, ſolis viribus naturæ daretur aliquando gratia infallibiliter; quod tamen eſt contra doctrinam S. Auguſtini, vt ſuprà oſtenſum eſt.

Sed contra hanc doctrinam tale obiicitur argumentum; Quando aliquis propria culpa caret auxilio ſufficienti ad implendum aliquod præceptum, eius tranſgreſſio imputatur nihilominus ad peccatum, quamuis non imputetur, ſi abſque aliqua culpa præcedenti deſtituatur huiuſmodi auxilio: ſicut ebrietas inculpabilis, vel ignorantia inuincibilis excuſat à peccato, quod quis in ipſa ebrietate, vel ignorantia committit, 6.

occidens hominem, verbi gratiâ; non autem excuſat quando ignorantia, vel ebrietas fuit culpabilis. Et videtur habere fundamentum in S. Thom. 3. cont. Gent. conc. 160. circa finem. vbi ait: *Quamuis illi, qui in peccato ſunt, vitare non poſſint per propriam poteſtatem, quin impedimentum gratiæ præſtent, vel ponant, niſi auxilio gratiæ præueniantur, nihilominus tamen hoc eis imputatur ad culpam; quia hic defectus ex culpa præcedente in eis relinquitur, ſicut ebrius ab homicidio non excuſatur, quod per ebrietatem committit, quam ſua culpa incurrit*; & ex hoc concludit, *quòd non immeritò ei imputatur ad culpam.* Quod etiam docet S. Auguſtin. lib. de correct. & grat. cap. 11. vbi loquens de adiutorio gratiæ, quo Adam poterat perſeuerare, ſi voluiſſet, ait: *Si autem hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini, quàm primùm facti ſunt, defuiſſet, quoniam nõ talis natura facta erat, vt ſine diuino adiutorio poſſet manere, ſi vellet, non vtique ſua culpa cecidiſſent.*

Adiutorium

Adiutorium quippe defuiſſet, ſine quo manere non poſſent. Nunc autem quibus deeſt tale adiutorium, iam pœna peccati eſt. Sentit ergo, quòd etiamſi non detur homini adiutorium, quo piè operari, aut perſeuerare poſſit, ſi velit, imputatur illi peccatum ſubſequutum; quia in pœnam præcedentis peccati non eſt illi collatum auxilium gratiæ, quo poſſet peccatum illud vitare.

Reſpondetur, mentem S. Auguſti & S. Thomæ non eſſe illam, quam argumentum intendit. Etenim S. Auguſt. lib. 3. de lib. arbitr. cap. 18. & 19. & lib. de natur. & grat. cap. 67. docet, hominem non ſemper peccare in eo, quod vitare non poteſt, etiamſi impotentia illa ex peccato præcedente proueniat. Et ratio id perſuadet; nam aliàs, qui culpa ſua incidit in amentiam, peccaret mortaliter non ieiunando, vel non audiendo Miſſam ſuo tempore; nam etiam culpa ſua factus eſt impotens ad huiuſmodi præcepta

implenda. Similiter etiam motus inordinati appetitus ſenſitiui, qui nullo modo præcaueri poſſunt, imputarentur ad culpam in infidelibus, eo quòd impotentia ad cauendum tales motus, ortum habuit ex præcedenti peccato originali. Item etiam nullus daretur infidelis negatiuè, ſi oppoſita ſententia vera eſſet. Etenim quòd illi fidem non habeant, nec auxilium ſufficiens ad credendum recipiant, pœna eſt originalis peccati, vt docet S. Auguſtinus lib. de correct. & grat. cap. 5. & 6. Et cum eo S. Thomas 2. 2. quæſtion. 2. art. 5. ad 1. Et ad locum inductum ex S. Auguſtino reſpondetur, illum ſolùm docere, quòd in natura lapſa ſit pœna peccati, quod non detur ei auxilium, quo perſeuerare poſſit: non tamen ſentit, quòd ſit nouum peccatum, ſi homo non faciat, quod ex corruptione peccati originalis non poteſt, niſi detur illi auxilium, quo

id

id facere poſſit ; vt patet in infidelitate negatiua : & ita ſe explicat Sanctus Auguſtinus cap. 67. citato , & ad locum inductum ex S. Thoma reſpondetur ſimiliter eum loqui de priuatione auxilij efficacis , vt patet ex his , quæ dicit in toto capite 159. præcedenti.

Maior difficultas eſt de auxilio 8. ſufficienti , quod datur immediatè ad actus ſupernaturales fidei, ſpei , & charitatis. Ad quam variè reſpondent Theologi , nobis tamen videtur dicendum cum M. Bañes 1. p. quæſt. 23. art. 3. dub. 3. præſertim concluſione 8. & 9. quòd ſi verbum *dare* accipiatur prout ſignificat idem , quod paratum eſſet dare quantum eſt ex parte ſua, omnibus , & ſic Deus omnibus tribuit , quantum eſt ex parte ſua, auxilium ſufficiens ad præcepta ſupernaturalia implenda. Si autem verbum *dare* , accipiatur , vt eſt correlatiuum ad recipere , Deus non tribuit omnibus , etiam peruenienti-

bus ad vſum rationis, auxilium ſufficiens ſupernaturale, & intrinſecum ad producendum immediatè actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis. Itaque non omnes recipiunt auxilium phyſicum, & intrinſecum ſufficiens, vt immediatè poſſint credere: ſed hoc auxilium multis non datur in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis, vt expreſſè docet S. Thom. art. 5. allegato & S. Aug. vbi ſuprà. Et confirmatur; nam S. Doctor 2. 2. q. 10. art. 1. docet, quòd aliqui ſunt infideles ſolùm negatiuè, qui damnantur propter peccata commiſſa contra legem naturalem: ſi autem omnes reciperent auxilium ſufficiens ad credendum; nullus adultus eſſet infidelis ſolùm negatiuè; ſed omnes, qui non credunt, eſſent infideles contrariè: nam omnes tenentur credere: ergo ſi poſſunt credere per auxilium ſufficiens, quod habent, & non credunt, peccant mortaliter contra fidem: hæc enim tria ſufficiunt, vt infide-

litas

litas imputetur illis ad culpam. Præterea S. Auguſt. tract. 19. ſuper Ioan. & Epiſt. 105. ad Sixtum, inquit, quòd in illis, qui non audierunt, neque potuerunt, pœna peccati eſt, non credere; non autem peccatum: ſentit ergo, quòd non omnibus datur auxilium ſufficiens ad credendum ita vt tale auxilium recipiant. Qualiter autem puero nutrito in ſiluis detur auxilium ſufficiens ad ſalutem, ſi facit, quod in ſe eſt, iam ſuperiùs explicatum eſt.

CAPVT XIII.

Qualiter Deus ab æterno voluntate abſoluta, & efficaci antecedente ad præſcientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis ſtatuerit non dare auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia illis, qui reuera in tempore ea non recipiunt.

Ex

1. *Ex diſput.113.* EX præmiſſis facilè intelligi poteſt, qualiter Deus ante præſcientiam vel præuiſionem determinationis creatæ voluntatis, ſtatuerit ab æterno voluntate abſoluta, vel conſequenti, non dare ſupernaturalia auxilia eis, qui reuera ea non recipiunt, ſi verbum *non dare* accipiatur vt ſignificat meram negationem auxilij, ſeu voluntatem abſolutam, & conſequentem non dandi tale auxilium.

2. Ad cuius euidentiam obſeruandum eſt, quòd, ſicut non conuerſio accipitur, vt eſt pura negatio conuerſionis, & vt eſt eius priuatio, & conſequenter, peccatum, vt ſuprà latiùs explicauimus, ita etiam negatio ſupernaturalis auxilij poteſt accipi dupliciter. Primò, vt eſt ſimplex negatio, quæ poteſt dici, & de eo quod eſt, & de eo quod non eſt: verè enim dicimus, quòd Deus non conferat auxilium gratiæ hominibus, aut angelis poſſibilibus, qui nunquam fuerunt, nec ſunt, aut e-

runt:

runt: vel etiam lapidibus, qui eiuſdem auxilij capaces non ſunt. Secundò poteſt accipi, vt ſignificat priuationem auxilij, & vt formaliter habet rationem pœnæ; noſtra ergo doctrina intelligenda eſt de ſimplici negatione auxilij diuini, vt habet meram rationem negationis: non autem in quantum eſt priuatio, quæ in pœnam producentis peccatum à Deo infligitur. Probatur hoc primò; nam, vt ſuprà oſtenſum eſt, ex parte noſtra nulla datur cauſa reprobationis, quantum ad integrum effectum illius: ſed ſicut prædeſtinatio, quantum ad primum eius effectum, refunditur in ſolam Dei voluntatem gratuitam: ita & reprobatio quantum ad primarium eius effectum, qui eſt prima permiſſio peccati, propter quod reprobus damnatur, tribuitur ſimplici Dei voluntati: neque ante illam permiſſionem potuit eſſe, vel præintelligi aliud peccatum; aliàs illud primum peccatum non eſſet primum: ergo antequam intelligatur

ligatur aliquod peccatum præcedens in homine, qui reprobatur, intelligitur in Deo abſoluta voluntas permittendi illud peccatum. Sed in voluntate permittendi peccatum includitur neceſſariò voluntas abſoluta, non dandi auxilium efficax ad vitandum illud peccatum: nàm, vt 1.2. quæſt.79. art.2. docet S.Thom. ſi Deus tribueret homini hoc auxiliū, homo non peccaret: ergo ante omnem præuiſionem futuri peccati præcedit in Deo voluntas abſoluta, vel conſequens non dandi auxilium efficax eis, qui in tempore illud non recipiunt.

3. Secundò probatur; Ex parte noſtra non datur cauſa prædeſtinationis, quia reuera non datur cauſa primi effectus prædeſtinationis; vt ex præmiſſis conſtat: ergo ſi non datur ex parte noſtra cauſa reprobationis, etiam non dabitur cauſa primi effectus reprobationis. Cùm ergo in primo reprobationis effectu includatur voluntas abſoluta non

dandi

dandi auxilium efficax, quo homo vitet primum illud peccatum, propter quod damnatur; relinquitur, Deum ante præuiſionem mali vſus arbitrij creati ſtatuiſſe abſoluta voluntate non dare illud auxilium iis, qui illud non recipiunt.

Præterea; Si ex neceſſitate præſupponeretur præcedens aliquod peccatum hominis, vt Deus voluntate abſoluta ſtatuiſſet illi non dare auxilium efficax; ſequeretur, quòd etiam, antequam Deus ſtatuiſſet non dare auxilium efficax ad vitandum primum peccatum ſimpliciter, & ante permiſſionem eiuſdem peccati, præintelligeretur aliud peccatum, hoc autem eſt impoſſibile :nam aliàs peccatum, quod ſupponimus eſſe primum, reuera non eſſet primum, ſed ante illud eſſet aliud: & eadem difficultas procederet de illo peccato, & ſic daretur proceſſus in infinitum:vel ſequeretur, aliquod peccatum fieri, Deo non permittente, quod eſt contra expreſſam doctrinam: 4.

nam:

nam S. Auguſt. in Enchirid. ad Laur. cap. 95. & 96. Ad permiſſionem namque cuiuſcumque peccati neceſſariò requiritur, quòd præcedat in Deo abſoluta voluntas ſeu conſequens non dandi auxilium, quo illud peccatum vitetur. Vnde ſi ante primum peccatum non præcederet in Deo voluntas abſoluta, vel conſequens non dandi eiuſmodi auxilium; tale peccatum fieret, Deo non permittente. Ex quo rurſus ſequeretur, actum poſitiuum, cui coniungitur malitia peccati, fieri, in quantum actus eſt, Deo non volente. Si enim aliquod peccatum fit ſine permiſſione diuina ex conſequenti, etiam entitas actus, ſine qua malitia peccati eſſe non poteſt, eo quòd non eſt dabile ſummum malum, fieret ab homine antequam Deus velit illum actum, quod, vt ſuprà oſtenſum eſt, non poteſt admitti.

5. Tertiò; Deus voluntate conſequenti, & abſoluta, ante præuiſionem mali vſus creatæ voluntatis voluit

luit reprobos non admittere ad ſuũ regnum, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo ſimiliter voluit ante præuiſionem eiuſdem mali vſus non conferre illis auxilia gratiæ, quibus ad idem regnum peruenirent. Probatur conſequentia: nam voluntas abſoluta ſeu conſequens non conferendi alicui auxilia efficacia ad æternam ſalutem includitur intrinſecè in voluntate abſoluta, & conſequenti illum non admittendi ad regnum cœlorum.

Quartò, vt ſuprà oſtenſum eſt, voluntas Dei conſequens eſt illa, qua Deus vult aliquod bonum conſideratum ſecundùm omnes circunſtantias; antecedens autem Dei voluntas eſt, quæ fertur in bonum aliquod abſolutè conſideratum, & ſecundùm ſe; & ideo voluntate antecedenti Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & conferre illis auxilia ad ſalutem. Nam hoc obiectum, ſecundùm ſe, bonum eſt; quia tamen hoc bonum habet adiunctam priuationem alterius maioris boni, ſcilicet 6.

ſplen

ſplendoris iuſtitiæ diuinæ in reprobis, & maioris miſericordiæ in electis; ideò volũtate conſequenti Deus non vult omnes homines ſaluos fieri, ſed ſolùm prædeſtinatos; vt 1. p. quæſt. 19. art. 6. ad 1. docet S. Thom. & nos cum illo ſuprà, cap. 4. huius libri: ergo ſimiliter voluntate conſequenti, quæ eſt voluntas ſimpliciter, non vult Deus omnibus conferre auxilia efficacia ad ſupernaturales actus producendos, ſed aliquibus dumtaxat, illis videlicet, qui ea in tempore recipiunt. Probatur conſequentia: nam quamuis abſolutè, & ſecundùm ſe, bonum ſit, omnes in ſe habere, & recipere huiuſmodi auxilia ſupernaturalia; id tamen non reputatur bonum, conſideratis omnibus circunſtantiis particularibus, eo quòd adiunctam habet carentiam maioris boni, vt dictum eſt: ergo, quamuis Deus voluntate antecedenti, velit omnes habere auxilia gratiæ ad ſupernaturales actus eliciendos, id tamen non vult voluntate

luntate conſequenti.

In exequutione tamen quotieſcũ- 7.
que Deus pro loco, & tempore non dat alicui auxilium ſufficiens, vel efficax ad credendum, & alia ſupernaturalia opera exercendum, ſemper in pœnam præcedentis peccati, & ſaltem originalis, illud non tribuit, ſiue tale peccatum præceſſerit ordine temporis, ſiue ordine duntaxat naturæ; ita docet S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 159. & 2. 2. quæſt. 2. art. 5. ad 1. & S Auguſt. lib. de corrept. & grat. cap. 5. & 6. Probatur. Nam licèt Deus ante præuiſum malum vſum liberi arbitrij ſtatuerit, non admittere reprobos ad ſuum regnum, quatenus non admiſſio importat meram negationem eius, quod non eſt alicui debitum; nihilominus in exercitio nullum excludit ab eodem regno, niſi propter præcedens peccatum, ſaltem originale; quia talis excluſio habet rationem pœnæ, quæ ſubinde non infertur alicui, niſi propter culpam: ergo ſimiliter, quamuis Deus

ante

ante præuiſum malum, vſum liberi arbitrij ſtatuerit, non dare aliquibus auxilium ſufficiens, vel efficax, quatenus id importat ſimplicem negationem auxilij ſupernaturalis, quod nulli ſubſtantiæ creatæ eſt debitum; in exercitio tamen nunquam priuat aliquem pro loco, & tempore huiuſmodi auxilio, niſi propter præcedentem culpam. Nam etiam hæc priuatio habet rationem pœnæ, quæ ex neceſſitate præſupponit culpam ſaltem ordine naturæ præcedentem, ſicut præſupponitur in eo, cui Deus non dat de facto, ſed ſolùm offert auxilium efficax ad vitandum primum peccatum, per quod gratiam iuſtificantem omittit. Tunc enim non præſupponitur aliquod peccatum, tempore antecedens priuationem gratiæ, vel auxilij efficacis, ſed ſolùm natura: Deus enim homini iuſtificato tribuit auxilium excitans, & ſufficiens ad vitandum quodlibet peccatum, paratus conferre efficax; niſi ipſi

ſua

ſua malitia eidem auxilio impedimentum præſtet. Quòd ſi ille homo peccet mortaliter propter huiuſmodi peccatum, Deus non confert illi auxilium efficax: nam illud peccatum eſt impedimentum, cum quo auxilium efficax ad vitandum tale peccatum non compatitur.

Et ſi fiat argumentum; nam cum peccato mortali compatitur auxilium ſufficiens ad credendum, & eliciendum alios actus ſupernaturales: ergo per illud peccatum non præſtat homo impedimentum eidem auxilio; Reſpondetur, quòd, quamuis cum peccato mortali ſimul compatiatur auxilium ſufficiens, nihilominus per idem peccatum, ſicut, & per peccatum originale, fit homo indignus, ne tale auxilium ei conferatur, & ex hac parte, quantum eſt ex ſe, eidem auxilio impedimentum præſtat. Nihilominus etiam ſi, in quantum ordo rerum exigit, peccator ille gratiam præuenientem non deberet recipere; 8.

quia

quia eſt ea indignus,tamẽ quia Deus præter ordinem rebus indictum operari poteſt, ſicut cùm cæcum illuminat, vel mortuum reſuſcitat, interdum ex abundantia bonitatis ſuæ, etiam eos, qui impedimentum gratiæ præſtant, auxilio ſuo præuenit, auertens eos à malo, & conuertens ad bonum, vt 3.cont. Gent.cap. 161. dicit S.Thom. Multo ergo magis regulariter dabit auxilia ſufficientia ex abundantia eiuſdem bonitatis ad ſupernaturales actus eliciendos, etiam iis qui per peccatum indigni ſũt eiuſmodi auxiliis, quamuis aliquando ea non conferat de facto aliquibus, in quibus vult ordinem ſuæ iuſtitiæ manifeſtari. Vnde videmus, quòd ex duobus hominibus infidelibus, qui eiſdem peccatis detinentur, vnum præuenit auxilium ſufficiens ad credendum ei tribuendo, miniſterio Prædicatorum eum docendo, & interiùs ad finem excitando, & mouendo; alium verò permittit ſecundùm ordinem rerum

proce

procedere. Nec eſt ratio inquirenda, quare hos præueniat, aut conuertat, & non illos; hoc enim ex ſimplici eius voluntate dependet; ſicut ex ſimplici voluntate artificis procedit, vt ex eadem materia ſimiliter diſpoſita quædam vaſa formet ad nobiles vſus, quædam ad ignobiles, vt ex Apoſtolo ad Rom. 9. *An non habet poteſtatem figulus luti*, &c. oſtendit Sanctus Thomas 1.p. quæſt. 23. art. 5. ad 3.

Sed contra obiicitur; nam ex eadem doctrina ſequitur, hominem prius à Deo deſeri, quàm ipſe deſerat Deum; quod aduerſatur illis verbis Oſeæ 13. *Perditio tua ex te Iſrael.* Et Eccleſ. 15. *Ne dixeris: per Deum abeſt*: & definitioni Tridentinæ Synodi ſeſſ. 6. cap. 11. cuius verba ſunt: *Deus namque ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab eis prius deſeratur*: quo loco non ſolùm de gratia habituali, ſed de quouis auxilio gratiæ Concilium agere conſtat ex fine, quem Conci- 9.

lium in eo capite propoſitum habuit; quippe quod adhortari homines voluit, vt diuinæ legi obtemperarent. Et conſtat præterea ex ipſa capitis inſcriptione, quæ eſt de obſeruatione mandatorum de illius poſſibilitate, & neceſſitate: ergo hanc gratiam ſeu auxilium nemini Deus negat, præterquam illi, qui Deum antea deſeruit.

10. Confirmatur ex illis verbis cap. 13. eiuſdem ſeſſ. *Deus, niſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, perficiet vſque in Diem Chriſti.* Sed nulla alia maior derelictio fingi poteſt ea, qua Deus ante præuiſionem cuiuſcumque determinationis creatæ voluntatis firmo propoſito decreuit non conferre illi auxilium, ſine quo homo conuerti non poſſit, nec bene operari, aut graui tẽtationi reſiſtere: ergo neceſſariò dicendum eſt, Deum ante præuiſionem determinationis voluntatis creatæ non ſtatuiſſe voluntate abſoluta, & efficaci eadem auxilia non conferre iis, qui in tempore

pore ea non accipiunt.

Reſpondetur, quòd ſi ille, qui à Deo non accipit auxilium ſufficiens, vel efficax ad credendum, vel eliciendum alios actus ſupernaturales, ſit in peccato originali, vel mortali, iam ipſe prius deſeruit Deum, quàm Deus illum deſerat non dando ei actu eadem auxilia. Si autem ſit in gratia, nunquam Deus illum deſerit auferendo ab eo gratiam iuſtificantem, niſi ipſe priùs natura deſerat Deum ſe cóuertendo ad bonum commutabile per peccatum mortale, quod cum gratia habituali eſt incompoſſibile; nec etiam Deus hominem iuſtum deſerit ſubtrahendo ab eo auxilium ſufficiens, quo poſſit operari bonum, & perſeuerare vſque in finem. Quòd ſi interdum non dat ei auxilium efficax, quo actu bonum operetur, & perſeueret vſque in finem; non eſt Deo; ſed homini imputandum: nam per auxilium ſufficiens poterat perſeuera- 11.

re, & ſua culpa perſeuerare noluit. Vnde in exercitio ipſe prius in genere cauſæ demeritoriȩ deſeruit Deũ peccando, quàm Deus eum priuaret auxilio efficaci, vt ſuprà dictum eſt. Et per hæc patet ad confirmationem.

CAPVT XIV.

Quænam ſit legitima definitio, ac propria natura liberi arbitrij.

1. *Ex diſp. 21s.* POſtquam de omnibus auxiliis diuinæ gratiæ actum eſt in præcedentibus, reſtat, vt vltimo loco explicemus, qualiter cum efficacia eorundem auxiliorum illæſa conſeruetur arbitrij creati libertas. Et quoniam concordia duorum extremorum cognoſci non poteſt, niſi priùs vtriuſque extremi natura dignoſcatur; antequam ad declarandam legitimam concordiam gratiæ, &

& liberi arbitrij deueniamus, neceſſarium erit, quaſdam difficultates circa naturam eiuſdem arbitrij diſſoluere. Nam de altero extremo, ſcilicet de auxilij efficacis quidditate, iam in ſuperioribus dictum eſt.

Igitur circa naturam, & eſſentiam libertatis arbitrij creati variè loquuntur recentiores Theologi. 2.
Quidam dixerunt, liberum arbitrium eſſe id, quod, poſitis omnibus ad agendum requiſitis, poteſt agere, & non agere, aut ita agere vnum, vt contrarium etiam agere poſſit. Quæ definitio, quamuis poſſit verum ſenſum, & Catholicum habere; in illo tamen ſenſu, in quo ab aliquibus explicatur, non videtur poſſe ſubſiſtere. Intelligunt enim hanc definitionem, ita vt poſitis omnibus requiſitis antecedenter ad actum liberum, & ad influxum actualem, quo voluntas influit in illum liberum arbitrium, poſſit etiam in ſenſu compoſito operari illum actum, &

non operari, ſed ſuſpendere illum; aut etiam elicere actum contrarium. Procedit hæc ſententia ex mala intelligentia ſenſus compoſiti, & diuiſi, de quo ſuperiùs lib. 2. cap. 11. egimus ex profeſſo. Ex quo inferunt, eſſe neceſſarium ad veram libertatem, & vſum illius, quòd motio, qua Deus mouet voluntatem ad conſenſum, poſſit eſſe ſimul in eodem libero arbitrio, & componi cum diſſenſu contrario.

3 Nos autem, vt legitimam liberi arbitrij definitionem aſſignemus, & explicemus eius naturam, duo fundamenta neceſſariò ſupponere oportet. Supponendum eſt primò, quòd, vt docet Ariſtoteles, & S. Thom. 9. Metaph. lect. 10. in cauſa contingenti, & libera, ſimul eſt potentia ad vtrumque oppoſitum; non tamen eſt potentia ad oppoſita ſimul habenda, ſicut in homine ſimul eſt potentia ad ambulandum, & ſedendum: non tamen eſt potentia ad ambulandum, & ſedendũ ſimul. Et ratio

ratio eſt: nam potentia ad vnum actum non repugnat potentiæ ad actum contrarium, nec etiam repugnat actui contrario; actus autem contrarij repugnant inter ſe in eodem ſubiecto. Vnde liberum arbitrium creatum, non ſolùm antequam determinetur ad vnum actum, ſed etiam in ipſo inſtanti, in quo determinatur à Deo, & ſe ipſum determinat ad eundem actum; ſimul habet potentiam, qua poteſt liberè producere actum contrarium; non tamen habet potentiam ad actum contrarium ſimul habendum; nam duo actus contrarij ſimul in eadem potentia eſſe non poſſunt, ſed ſolùm ſucceſſiuè. Hinc habuit ortum illa diſtinctio communiter à Theologis & Metaphyſicis recepta de ſimultate potentiæ, & potentia ſimultatis; eſt enim in libero arbitrio ſimultas potentiæ ad operandum hoc vel illud, & eius oppoſitum: nam per hoc, quòd operetur vnum actum, non deſtruit li-

beram facultatem, & potentiam, quam habet ad operandum actum contrarium, ſi velit, vel non operandum; & ſimiliter per hoc, quòd non operetur talem actum, non amittit poteſtatem operandi illum actum; non tamen ex libero arbitrio, nec eſſe poteſt potentia ſimultatis ad actus contrarios, vel contradictorios: nam hi ſimul in eodem eſſe non poſſunt. Ad hoc igitur explicandum deſeruit illa diſtinctio ſenſus compoſiti, & diuiſi, qua vtuntur communiter Doctores, vt ſuprà viſum eſt.

4. Notandum ſecundò, quòd, cùm dicitur potentiam liberam eſſe, quæ poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poteſt operari, & non operari, etiam in ſenſu compoſito; hoc dupliciter intelligi poteſt. Primò, ita vt cõpoſitio fiat inter prærequiſita ad operandum, & potentiam ipſam operandi, & non operandi; & tunc ſenſus eſt, quòd potentia ad operandum & non operandum ſtat

ſimul

ſimul in eodem ſubiecto cum antecedenter præreguiſitis ad talem operationem; & hic ſenſus veriſſimus eſt, vt poſtea explicabimus. Secundò poteſt intelligi ita, vt compoſitio fiat inter antecedenter præreguiſitam ad operandum talem actum, & carentiam talis actus, ſeu actum ipſum contrarium: & tunc ſenſus eſt, quòd omnia præreguiſita, etiam ex parte Dei, ad operandum talem actum particularem, & carentia eiuſdem actus, ſeu actus contrarius, poſſint eſſe, aut aliquando ſint ſimul in eodem ſubiecto.

Dicendum eſt ergo, ad libertatem arbitrij neceſſariò requiri, quòd poſitis omnibus antecedenter ſecundùm ordinem rationis, vel temporis ad actum præreguiſitis poſſit operari, vel non operari, ita videlicet, vt cum eiſdem præreguiſitis ſtet ſimul in libero arbitrio facultas, & potentia, qua poſſit operari vel non operari, ſi velit. In hac aſſertione conueniunt omnes Catholici: habe- 5.

tur enim definita in Conc.Trid. ſeſſ. 6.de Iuſtificat. cap.5.& can.4.Et probatur; nam ſi aliquod ex prærequiſitis ad operandum talẽ actum in particulari, tolleret à libero arbitrio facultatem, ſeu potentiam ad non operandum, vel ad operandum actum oppoſitũ; id efficeret motio Dei efficax, qua ad talem actum prædeterminatur: ſed huiuſmodi motio non tollit à libero arbitrio facultatem non operandi illum actum, vel operandi actum contrarium: ſed ſolùm efficit, quòd cùm liberum arbitrium poſſit operari, & non operari talem actum; infallibiliter tamen, & liberè operetur illum, vt docet S. Proſp. lib. 2. de vocat. Gent. cap. 27. in fine, & cap. 28. & S. Thom. quæſt. 23. de verit. art. 5. ad 3. & quæſt. 6. de verit. art. 3. ad 7. quorum verba adduximus ſuprà lib. 2. cap.8. Ergo.

6. Non tamen eſt de ratione, aut definitione liberi arbitrij, quòd poſitis omnibus, ſecundùm ordinem

causali

cauſalitatis antecedenter prærequiſitis, ad operandum talem actum, poſſit eumdem actum non operari in ſenſu compoſito, ſi cópoſitio fiat inter huiuſmodi prærequiſita, & carentiam talis actus, ſeu actum contrarium. Itaque hæc duo ſimul ſunt incompoſſibilia, quòd ſcilicet in libero arbitrio pro aliquo inſtanti téporis, ſint omnia antecedenter prærequiſita ſecundùm ordinem cauſalitatis ac productionem talis actus, & non producat illum, ſed producat actum contrarium: & nihilominus cum hac impoſſibilitate ſtat ſimul libertas arbitrij. Hæc concluſio eſt de mente S. Thomæ vbi ſuprà, & in aliis locis infrà allegandis. Et probatur; nam inter prærequiſita antecedenter ad concurſum liberi arbitrij, vt homo producat actum dilectionis, verbi gratia, enumeratur abſolutum, & efficax Dei decretum, quo ſtatuit, vt liberum arbitrium producat talem actum, & auxilium efficax, quo in

tempore præmouet voluntatem ad eundem actum; ſed cum prædicto decreto, & auxilio efficaci, non ſtat ſimul, quòd liberum arbitrium non producat illum actum dilectionis, aut eliciat actum odij contrarium. Vnde S. Thom. 2. 2. quæſt. 24. art. 11. in Corp. vbi ait, quòd virtus Spiritus ſancti infallibiliter operatur, quodcumque voluerit. Vnde impoſſibile eſt, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd Spiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quòd ipſe charitatem amittat, peccando. Et p. 2. quæſtione 112. art. 3. in Corp. ait, quòd præparatio, ſecundùm quòd eſt à Deo mouente, habet neceſſitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo; non quidem coactionis, ſed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non poteſt. Vnde ſi ex intento Dei mouentis eſt, quòd homo cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter

biliter ipſam conſequitur, ſecundùm illud Ioannis 6. *Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me*, quod etiam docet S.Aug.in Enchirid.ad Laur.cap.95.

Legitima ergo liberi arbitrij definitio ita ſe habet: *Liberum arbitrium eſt facultas voluntatis, & rationis ad vtrumlibet agendum, vel non agendum, & agendum vnum, vel alterum.* Ad cuius explicationem obſeruādum eſt, quòd libertas voluntatis radicatur in differentia iudicij, quo intellectus iudicat bonum propoſitum voluntati, vt amandum, non habere neceſſariam ſeu naturalem connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter eſt determinata voluntas, quantum ad ſpecificationem. Ita docet S.Thom. 1.p. q.83.art.1. & 3.cont. Gent. cap.85. rat.4. & quæſt. 24. de verit. art.1. & p.2. quæſt.17. art.1.ad 2.& aliis pluribus in locis. 7.

Notandum ſecundò, quòd ad libertatem non requiritur ex neceſſitate facultas ad oppoſita contrariè, 8.

vt

vt ad faciendum bonum, vel malum; ſed ſufficit facultas ad oppoſita contradictoriè, vt ad operandum, & non operandum Ita docet S. Thom. q. 24. de verit. art. 3. ad 3. Et probatur: nam in Deo reperitur perfectiſſimè liberũ arbitrium, vt docet S. Thom. 1. p. quæſt. 19. art. 10. Sed in Deo non eſt facultas ad faciendum bonum, & malum, ſed tantùm ad faciendum bonum: Dei enim perfecta ſunt opera, vt inquit Scriptura: ergo, &c. Ex quo ſequitur, quòd poſſe peccare non pertinet ad rationem formalem liberi arbitrij, ſed potiùs eſt quædam imperfectio arbitrij creati, competens illi, eò quòd factum eſt ex nihilo. Et hanc rationem aſſignat S. Aug. lib. 2. de vitiis & concup. cap. 18. & lib. 12. de ciuit. cap. 1. Vnde S. Thom. 1. p. quæſt. 62. art. 8. ad 3. ait, quòd liberum arbitrium diuerſa eligere poſſit, ſeruato ordine finis, hoc pertinet ad perfectionem libertatis eius; ſed quòd eligat aliquid, diuertendo ab ordine finis, quod eſt

peccare

peccare, hoc pertinet ad effectum libertatis. Et idem dicit quæſt. 24. de verit. art. 3. ad 2. Qualis autem indifferentia ſit de eſſentia libertatis, ex parte dictum eſt ſuprà, & patebit ampliùs cap. ſequenti.

CAPVT XV.

Quòd indifferentia ſit de eſſentia potentiæ liberæ, & in qua indifferentia conſiſtat formaliter libertas.

VT ex ſuprà dictis conſtat, eſſentialis indifferentia libertatis, quæ formaliter eſt in voluntate, radicatur in indifferentia iudicij rationis, quo intellectus iudicat bonum propoſitum voluntati, vt proſequendum, non habere neceſſariam connexionem cum bono in communi, ad quod eſt naturaliter determinata voluntas. Quando ergo intellectus proponit voluntati cum hac indiffe- 1. *Ex diſput. 110.*

indifferentia obiectum; tunc voluntas reſpectu eiuſdem obiecti habet formalem libertatem; & ſi per huiuſmodi iudicium rationis appetat illud obiectum, ſemper fertur in illud cum libertate. Vnde auctores huius ſententiæ reputant impoſſibile, quòd voluntas moueatur per huiuſmodi iudicium rationis ad amandum illud obiectum, & amet illud ex neceſſitate, & abſque vſu libertatis, quantumcumque moueatur à Deo efficaciter. Pro cuius intelligentia notandum. Primò, quòd duplex eſt indifferentia; altera negatiua; altera priuatiua. Indifferentia negatiua dicitur illud, quod ſecundùm ſe non eſt magis determinatum ad hoc obiectum, quàm ad illud, vel ad operandum, aut non operandum; & hoc modo voluntas diuina, antequam ſtatuiſſet creare mundum, erat in illo priori ſigno rationis ſecundùm ſe indifferens ad iſtam partem, vel ad illam; aut etiam ad creãdum, vel non creandum aliud vniuerſum,

uerſum, quia non erat magis determinata ſecundùm ſe ad vnum quàm ad aliud. Hæc autem indifferentia non importat in Deo aliquam priuationem alicuius perfectionis: nam Deus non perficitur in ſeipſo per hoc, quòd ſe determinet ad producendum aliquid ad extra, ſed tota perfectio ponitur in creaturis, quæ per diuinam voluntatem producuntur in eſſe. Et ideò Deus eas dilexit, & produxit liberè, eo quòd creaturæ non habent neceſſariam connexionem cum bono diuino, ita vt ſine illis bonum diuinum non ſaluetur, ad quod amandum eſt naturaliter determinata diuina voluntas. Vnde S. Thom. 1. p. quæſt. 19. art. 3. ad 5. ait, quòd voluntas diuina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, liberè determinauit ſe ad obiectum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam. Indifferentia priuatiua dicitur, quod eſt aptum perfici, ac determinari per aliquem actum, ſiue determinetur, ac perficiatur à ſeipſo, ſiue ab alio.

Et

Et huiuſmodi indifferentia præſupponit in ipſa potentia aliquam imperfectionem ſiue potentialitatem: vnde hæc indifferentia ſolùm potentiæ creatæ conuenire poteſt, vt notauit S.Thom.1. cont. Gent. cap. 82. & quæſt.24. de verit. art.3. in Corp. vbi aſſignat differentiam inter liberum arbitrium diuinum, angelicum,& humanum.

2. Notandum ſecundò, quòd indifferentia potentiæ aliquando adiungitur potentiæ purè paſſiuæ, ſicut eſt indifferentia, quam habet materia prima ad iſtam formam ſubſtantialem, vel ad illam; & indifferentia ſubiecti reſpectu albedinis, vel nigredinis, quam recipit. Hæc enim indifferentia eſt ſolùm paſſiua, eo quòd nec materia prima concurrit effectiuè ad productionem formæ ſubſtantialis, nec ſubiectum concurrit actiuè ad productionem albedinis,ſed ſolùm in genere cauſæ materialis. Aliquando autem adiungitur potentiæ actiuæ, ſicut indifferentia,

rentia, quam habet artifex ad faciendum, vel non faciendum aliquod artificiatum; aut etiam ad faciendum hoc vel illud artificiatum. Tertiò poteſt adiungi indifferentia potentiæ, quæ partim eſt actiua, partim autem paſſiua, vel eſt paſſiua in ordine ad vnum: actiua autem in ordine ad alterum: ſicut intellectus in ordine ad ſpeciem productam ab obiecto habet rationem potentiæ paſſiuæ, quia recipit in ſe ſpeciem illam; in ordine verò ad actum intelligendi habet indifferentiam actiuam. Similiter voluntas in ordine ad productionem actus liberi habet indifferentiam actiuam, & quatenus in ſeipſa recipit actus immanentes, quos producit, habet aliquam rationem potentiæ paſſiuæ.

3. Indifferentia ergo paſſiua, vel priuatiua, non eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij, ſi conſideretur ſecundùm rationem communem, quæ analogicè competit Deo, & creaturis intellectualibus. Nam in Deo reperi

peritur, quidquid pertinet ad rationem communem liberi arbitrij, in quo tamen nulla reperitur indifferentia paſſiua, vel priuatiua. Eſt ſimile in ſapientia, quoniam ſapientia eſt perfectio ſimpliciter, ideo formaliter reperitur in Deo; ſed etiam libertas eſt perfectio ſimpliciter; ergo formaliter reperitur in Deo; ergo quidquid pertinet ad rationem communem formalem, & eſſentialem libertatis, debet reperiri in libertate diuina, ſed non competit illi, neque competere poteſt aliqua indifferentia paſſiua, aut priuatiua, vt dictum eſt, aliàs Deus non eſſet purus actus, neque infinitè perfectus: ergo.

4. Indifferentia verò negatiua, & indifferentia actiua, quæ importat poſſe agere, & poſſe non agere; vel poſſe agere hoc, vel illud, eſt de intrinſeca ratione libertatis, vt conſtat ex definitione libertatis, tradita capite præcedenti, & patebit infrà.

5. Cum hoc tamen aſſerendum eſt, quòd in omni libero arbitrio creato,

qua

qua ratione creatum eſt, reperitur aliqua indifferentia, ſeu potentia paſſiua, ſecundùm aliquam rationem: nam omne liberum arbitrium creatum, cùm non ſit purus actus, nec liberum per eſſentiam, ſicut eſt Deus, ſed per participationem, habet aliquam potentialitatem, quæ poteſt perfici per diuerſos actus; ſed omnis potentialitas perfectibilis per diuerſos actus, habet aliquam indifferentiam paſſiuam in ordine ad eoſdem actus ſuſcipiendos: ergo.

Præterea liberum arbitrium crea- 6.
tum non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, ſed mouet ſe liberè, motum tamen à Deo priùs ratione, vt ſuprà oſtendimus: ergo quamuis in ordine ad productionem operationis liberæ habeat indifferentiam actiuam, in ordine tamen ad motionem diuinam, qua mouetur à Deo, vt liberè ſe determinet, & producat eoſdem actus, habet aliquam indifferentiam, & potentiam paſſiuam: ergo in omni libero arbitrio creato repe

reperitur aliqua indifferentia paſſiua, coniuncta indifferentiæ actiuæ.

7. Formalis autem libertas arbitrij creati non conſiſtit formaliter in indifferentia obiectiua, neque in indifferentia paſſiua; ſed in indifferentia actiua ipſius facultatis liberæ, quæ indifferenter ſe habet ad oppoſita, quamuis adiunctam habeat, vel præſupponat aliquam indifferentiam paſſiuam ipſius potentiæ, & indifferentiam obiecti. Probatur; nam liberum arbitrium eſt eſſentialiter, & per ſe potentia actiua, vt docet S. Thom. q. 24. de verit. art. 4. præſertim in ſolut. ad 18. Ergo indifferentia eſſentialis libertatis debet eſſe actiua: non ergo poteſt conſiſtere eſſentia libertatis in indifferentia paſſiua. Secundò probatur ex definitione liberi arbitrij. eſt enim facultas voluntatis, & rationis ad vtrumlibet, ſeu facultas volendi, & nolendi; eligendi hoc medium, vel illud in ordine ad finem: ſed velle,

velle, & nolle; eligere hoc, vel illud, ſunt actiones potentiæ actiuæ: ergo indifferentia, in qua formaliter conſiſtit libertas arbitrij, debet eſſe indifferentia actiua.

8. Quo fit, vt indifferentia obiecti, ſiue obiectiua, & indifferentia iudicij rationis ſuperiùs explicata, ita ſit radix libertatis, quæ formaliter reſidet in voluntate, vt impoſſibile ſit, quòd voluntas per illud iudicium feratur in tale obiectum, & quòd abſque libertate velit illud. Itaque ſi voluntas vult illud obiectum ſic propoſitum, neceſſe eſt vt liberè, & non ex neceſſitate abſoluta velit illud. Oppoſitum docent aliqui Theologi, qui opinantur, poſſe Deum voluntatem ſua potentia abſoluta neceſſitare, & facere, quòd abſque libertate feratur in obiectum indifferens ſecundùm ſe, & propoſitum voluntati, vt amandum per iudicium rationis indifferens modo ſuperiùs explicato. Noſtra

tamen

tamen ſententia eſt de mente S. Thom. p.2. quæſt.17. art.1. ad 2. vbi ait, quòd ex hoc voluntas poteſt ad diuerſa ferri, quia ratio poteſt habere diuerſas conceptiones boni. & 1. p. quæſt.83. art.1. in Corp. inquit, quòd, quia iudicium rationis ad diuerſa ſe habet, & non eſt determinatum ad vnum, pro tanto neceſſe eſt, quòd homo ſit liberi arbitrij ex hoc ipſo, quòd rationalis eſt. Quibus verbis S.Thom. apertè docet, eſſe impoſſibile, quòd voluntas velit aliquid ſub iudicio rationis, indifferenter ſe habente ad oppoſita, & quòd velit illud ex neceſſitate abſoluta, & non liberè.

9. Probatur præterea ratione; nam obiectum voluntatis eſt bonum apprehenſum per intellectum: ergo impoſſibile eſt, quòd voluntas ex neceſſitate abſoluta amet aliquod bonum, niſi intellectus eidem voluntati proponat illud bonum, vt amandum ex neceſſitate abſoluta: ergo ſi illud proponat, vt amandum, non

ex

ex neceſſitate abſoluta, ſed cum indifferentia ad oppoſita, ſuperiùs explicata, impoſſibile erit, etiam de potentia Dei abſoluta, quòd voluntas medio illo iudicio tendat in illud bonum, & tamen ex neceſſitate abſoluta, & non liberè amet illud.

CAPVT XVI.

Soluuntur argumenta, quæ contra doctrinam præcedentis capitis obiiciuntur.

EX præmiſſis autem facilè diſſolui poſſunt argumenta, quæ in contrarium obiiciuntur. *Ex diſp. 116.*

Primum argumentũ eſt. In Deo eſt liberum arbitrium perfectiſſimum, vt docet S. Thom. 1. p. q. 19. art. 10. & 1. cont. Gent. cap. 88. & tamen in illo non poteſt eſſe aliqua indifferentia; quia indifferentia dicit potentialitatem ad contrarios, vel diuerſos actus ſucceſſiuè haben- 1.

dos, quod Deo competere non poteſt, aliàs enim eſſet mutabilis, contra illud Iacobi 1. *Apud quem non eſt tranſmutatio, aut viciſſitudinis obumbratio:* ergo indifferentia non eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij, vt ſic, & ſecundùm rationem communem. Reſpondetur, quòd in Deo non poteſt eſſe indifferentia paſſiua, aut priuatiua: hæc enim non requiritur neceſſariò ad eſſentiam libertatis. Eſt tamen indifferentia actiua cum indifferentia obiecti ſecundarij, quod non habet neceſſariã connexionem cum bono diuino: & hæc indifferentia ſufficit, vt Deus non ex neceſſitate, ſed liberè velit creaturas eſſe, vt oſtendit S.Th.1.p.q.19.art.3.

2. Secundum argumentum. Chriſtus Dominus liberè obediuit vſque ad mortem, & tamen ſuppoſito præcepto, liberum eius arbitrium non habeat indifferentiam ad obediendum, & non obediendum: aliàs potuiſſet peccare: ergo indifferentia ad vtrumlibet non eſt de intrinſeca

ca ratione liberi arbitrij.

Reſpondetur, quòd mors Chriſti Domini in ordine ad eius voluntatem, erat obiectum indifferens, quia ex natura ſua non habeat neceſſariam connexionem cum bono, ad quod naturaliter erat determinata humana Chriſti voluntas. Vnde medio iudicio indifferenti rationis, propoſuit eius intellectus voluntati ipſam mortem acceptandam, & ideo liberè mortuus eſt, & liberè obediuit, ac per conſequens, ſimpliciter loquendo, habeat facultatem ad vtrumlibet, ad acceptandam ſcilicet, & refutandam mortem: quamuis ſuppoſito præcepto eſſet cum eodem præcepto incompoſſibile, quòd vellet non mori. 3.

Sed vrget adhuc argumentũ. Chriſtus Dominus non habebat facultatem ad obediendum præcepto, & non obediendum, aliàs enim poſſet peccare: nam inobedientia, & tranſgreſſio præcepti, ſine peccato eſſe non poteſt: ergo reſpectu obe-

dientiæ, formaliter loquendo, non habuit facultatem indifferentem ad vtrumlibet: nõ ergo liberè obediuit. Reſpondetur, quòd Chriſtus Dominus nõ ſolùm liberè mortuus eſt, ſed etiam liberè obediuit præcepto moriendi ſibi impoſito; aliàs enim non meruiſſet per actum obedientiæ formaliter, cùm ad huiuſmodi meritum neceſſariò requiratur, quòd obediẽtia ſit libera. Conſequens autem eſt contra illud Apoſt. ad Philipp. 2. *Humiliauit ſe factus obediens vſque ad mortem*, &c. *propter quod & Deus exaltauit illum; & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Ad impugnationem factam reſpondetur, quòd non obedire, poteſt accipi dupliciter. Primo modo contrariè, ſeu priuatiuè, vt ſignificat idem, quod inobedire, ſeu peccare peccato inobedientiæ; & iſto modo Chriſtus Dominus non potuit nõ obedire, quia non potuit peccare. Secũdo modo accipitur negatiuè, vt ſignificat meram negationem actus obedientiæ, quæ negatio

tio poteſt dici de eo, quod eſt, & de eo, quod non eſt, & poteſt abſque vllo peccato competere alicui, etiam non exiſtente præcepto. Sicut ſi Petrus, verbi gratia; non audiat rem ſacram feria ſecunda, vel tertia, quando nullum eſt præceptum audiendi Miſſam, veriſſimè aſſeritur, quòd Petrus non obediuit præcepto audiendi Miſſam, ſi non obedire accipiatur merè negatiuè, quia verè ita eſt, quòd non fecit actum obedientiæ audiendi Miſſam; quia nec erat præceptum, nec Miſſam audiuit. Et hoc modo Chriſtus Dominus potuit non obedire negatiuè, quia potuit non habere præceptum moriendi. Sicut hæc negatiua de facto eſt vera: Chriſtus non obediuit vſque ad mortem decollationis; nec obediuit ſuſtinendo mortem decimoquinto ætatis ſuæ anno; quia reuera non habuit præceptum ſuſtinendo mortem decollationis. Et in hoc ſenſu Chriſtus habuit faculta-

tem ad obediendum, & non obediendum. Et hæc facultas ad oppoſita contradictoriè ſufficit, vt liberè obedierit: iam enim ſuprà diximus, quòd poſſe peccare, ſeu inobedire, non pertinet ad rationem formalem libertatis, ſed ad eius imperfectionem, ſecundùm quod in creatura defectibili inuenitur.

4. Tertium argumentum. Toto tempore, quo voluntas producit actum liberum, verè habet libertatē reſpectu illius actus; nā liberè illum producit, & tamen toto illo tēpore non habet indifferentiam ad vtrumlibet, cùm iam ſit ad vnum oppoſitorum determinata: ergo indifferentia actiua non eſt de eſſentia libertatis.

5. Ad hoc argumentum quidam reſpondent, voluntatem in inſtanti, quo elicit volitionem, non eſſe liberam ad illam non eliciendam, vel ad eliciendum actum contrarium: & ſimiliter pro inſtanti, quo elicit nolitionē alicuius obiecti liberam, non eſſe ad volendum idem obiectum:

ctum : addúntque ſolùm ante illud inſtans eſſe in ea libertatem, vt volitionem illius obiecti, aut nolitioné, prout ſibi placuerit, eliciat. Ita ſentiunt Occham in primo ſent. diſt. 38. quæſt. 1. Gabr. ead. diſt. & quæſt. & alij nonnulli ex Nominalibus. Et aſſignant rectionem, quia voluntas in inſtanti quo vult aliquod obiectum; non poteſt illud non velle; non enim poteſt ſimul velle, & nolle idem obiectum : ergo pro eodem inſtanti non eſt in ea libertas ad nolendum idem obiectum. Probatur conſequentia, nam, vt ſuprà dictum eſt, libertas eſt facultas voluntatis, & rationis ad oppoſita : ergo ſi pro inſtanti, quo vult aliquod obiectum, non eſt in ea facultas ad nolendum idem obiectum, ſequitur quòd pro eodem inſtanti non ſit libera comparatione eiuſdem obiecti. Secundò probatur, quia lib. 1. περὶ ἑρμην. cap. 6. docet Ariſtoteles, omne quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe : ergo pro inſtanti, quo volitio

alicuius obiecti eſt in rerum natura, non poteſt non eſſe; ac per conſequens, non eſt in voluntate facultas, vel libertas, vt eadem volitio non ſit, vel vt ſit nolitio oppoſita eiuſdem obiecti. Tertiò; Ad actionem præteritam non eſt potentia, & conſequenter, neque libertas, vt non ſit; quia iam habet eſſe extra ſuas cauſas: ergo neque ad operationem præſentem eſt libertas, vt non ſit: nam etiam habet eſſe extra ſua cauſas.

6. Nihilominus dicendum eſt iuxta ea, quæ in capite præcedenti præmiſimus, voluntatem noſtram verè eſſe liberam comparatione volitionis, aut nolitionis, quam elicit quolibet momento, vel inſtanti temporis, eſséque verè liberam non ſolùm ea ratione, quia prius natura, quàm ſe determinaret ad alteram partem, poterat ſe ipſam non determinare ad eamdem partem, ſed ad oppoſitam: nec ſolùm eſſe liberam, quia poteſt continua

continuare, vel deſiſtere ab operatione, quam producit in inſtanti præſentis temporis: ſed etiam quia in inſtanti temporis, quo elicit ſuam operationem veram, retinet poteſtatem, & facultatem, qua poſſit eam non elicere, ſi velit, aut etiam elicere operationem contrariam. Probatur hæc ſententia auctoritate S. Anſelmi, lib. de concord. præſcientiæ, & præd. cap. 1. vbi conſtituit differentiam inter præteritum ex vna parte, & præſens, & futurum ex alia. Nam in re præterita non ſolùm non manet iam potentia, ſeu libertas, vt præteritum ſimul non ſit præteritum, verùm etiam iam fieri nequit, vt res illa, quæ præterita eſt, non ſit præterita. At verò circa præſens, & futurum, aliter ſe habet potentia, & libertas: nam licèt non ſit vlla potentia, qua fieri poſſit, vt ſimul præſens non ſit præſens, aut futurum non ſit futurum, eſt tamen potentia, vt res, quæ eſt præſens, non ſit præ-

ſens, & quæ futura eſt, non ſit futura: ergo, ſecundùm Anſelmum, operatio præſens elicita à voluntate ita ſubditur eius poteſtati, & libertati, ſicut operatio futura; ſed comparatione operationis futuræ voluntas veram habet poteſtatem, & libertatem, qua poteſt eam elicere, vel non elicere, aut etiam elicere operationem contrariam: ergo eamdem poteſtatem, & libertatem habet comparatione operationis præſentis. Confirmatur hoc, & aperitur magis vis huius argumenti: Operatio præſens elicita à voluntate conſiderata ſecundùm totum id, quod habet pro inſtanti temporis præſentis, eſt magis perfectè libera, quàm operatio futura. Præſens enim operatio eſt libera in actu ſecundo; futura autem, vt futura ſolùm eſt libera in actu primo, ſiue in potentia: id autem quod eſt actu tale magis perfectum eſt, quàm illud, quod ſolùm eſt tale in potentia: ſed operatio futura, dum eſt futura, vt

fatentur

ſatentur authores oppoſitæ ſententiæ, omnino in libera noſtra poteſtate, & libertate manet, iuxta ſententiam Anſelmi: ergo multo perfectius manet in noſtra poteſtate, & libertate operatio voluntatis præſens ſecundùm totum id, quod habet pro inſtanti præſenti.

Denique vrget argumentum ex 7.
Conc. Trid. quod meo iudicio videtur efficaciſſimum: loquens enim de homine actu conſentiente,& cooperante Deo excitanti, & vocanti, definit, quòd poteſt diſſentire, ſi velit: & ex hoc probat, quòd liberè conſentit: ergo, ſecundùm definitionem Concilij, non ſolùm in priori naturæ, in quo voluntas conſideratur, antequam eliciat conſenſum, ſed etiam in eodem inſtanti temporis, quo conſentit, reuera poteſt diſſentire, ſi velit: ergo pro eodem inſtanti liberè cōſentit. Præterea; nā ſi voluntas,abſolutè loquēdo,in inſtanti temporis,quo conſentit, non poteſt diſſentire, ſi velit;

cultas ad conſentiendum, & diſſentiendum ſimul; non autem concludunt, quòd in eo inſtanti, quo elicit conſenſum, non ſit in ea libertas, ſeu facultas, qua poſſit diſſentire, ſi velit.

CAPVT XVII.

Quòd liberum arbitrium creatum habeat dominium ſui actus, & quale ſit huiuſmodi dominium.

ILli auctores, qui exiſtimant, determinationem actualem voluntatis, ſuppoſita gratia excitante, primò inchoandam eſſe ab eadem voluntate creata pro ſua innata libertate, vt iura libertatis eius illæſa conſeruentur, docent conſequenter, liberum arbitrium ita habere dominium ſui actus, vt determinatio talis actus, etiam quando eſt ſupernaturalis, ſit primò, & immediatè, in eius poteſtate; nec poſſe aliter libertatem

1. *Ex diſput. 117.*

tatem illius, quantum ad vſum actualem; imò nec, quantum ad ipſam potentiam liberam, defendi.

2. Nos autem, qui defendimus, liberum arbitrium creatum non eſſe primum ſe mouens, vel primum ſe determinans, aut primum inchoans ſuam determinationem: fatemur quidem, quòd idem arbitrium habeat verum dominium ſui actus, vt cauſa eius proxima, ſed tamen in actuali vſu dominij, & facultatis, quã ſuper ſuos actus habet, dependet à Deo, tanquam à Domino abſoluto prædeliberante, & prædeterminante, ante præſcientiam futuræ cooperationis, quid in particulari ſit acturum ipſum arbitrium creatum. Itaque deliberatio, & determinatio arbitrij creati ad alteram partem, cadit ſub prædeliberatione, & prædeterminatione diuina; & ab ea dependet in genere cauſæ efficientis, quòd liberum arbitrium creatum deliberet, & velit, quod bonum eſt; hæc doctrina manet ſatis probata ex di-

ctis lib. 1. cap. 6. & 7.

Vnde dominium ſui actus non 3. eſt primò in poteſtate arbitrij creati, ſed in poteſtate, & dominio Dei, præſertim reſpectu actuum ſupernaturalium. Volumus dicere, quòd omne dominium, & actualis vſus dominij, quod voluntas creata, vt cauſa proxima habet, aut exercet ſuper actus liberos, quos elicit, procedit à Deo, vt à potiſſima, & prima cauſa efficiente, & in illum tandem, tanquam in primum authorem, & primum Dominum abſolutum, debet reduci: & loquimur de omnibus actibus, qui in indiuiduo non ſunt peccata. Hæc eſt conſtans doctrina Aug. lib. 2. retract. cap. 1. lib. de prædeſt. SS. cap. 10. lib. de dono perſeu. cap. 8. & 13. vbi refert dictum illud Ambroſij lib. de fug. ſæcul. cap. 1. *Non enim in poteſtate noſtra eſt cor noſtrum, & noſtra cogitationes: quod omnis, qui humiliter, & veraciter pius eſt, eſſe veriſſimum ſentit.* Et lib. de correct. & grat. cap. 14. inquit: *Sic velle, vel*

nolle:

nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult; facit ipſe, quæ vult. Et paulò inferius: *Si ergo cùm voluerit reges in terra Deus conſtituere, magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas, quis alius facit, vt ſalubris ſit correptio, & fiat in correpti corde correptio, vt cæleſti conſtituatur in regno?* Et lib. 1. retract. cap. 22. *In poteſtate quippe hominis eſt mutare in melius voluntatem: ſed ea poteſtas nulla eſt, niſi à Deo detur, de quo dictum eſt* Ioan. 1. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.*

4\. Eandem ſententiam tenet S. Th. 3. cont. Gent. cap. 149. vbi explicans illud Apoſtoli: *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*, inquit: *Non ergo per huiuſmodi verba excluditur liberum voluntatis arbitrium, ſicut quidam malè intellexerunt, quaſi homo non ſit dominus ſuorum actuum interiorum, & exteriorum; ſed oſtenditur, Deo eſſe ſubiectum.* Et 2. 2. quæſt. 2. art. 5. ad 1. ait, quòd ſi in poteſtate hominis eſſe dicatur

catur aliquid excluſo auxilio gratiæ; ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia præparante; ſicut ad diligendum Deum, & proximum, & ſimiliter ad credendum articulos fidei. Sed tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ. Et 1.2. quæſt. 109. art. 2. ad 1. explicans; qualiter homo habeat dominium ſui actus ait: *Mens hominis, etiam ſani, non ita habet dominium ſui actus, quin indigeat moueri à Deo, & multo magis liberum arbitrium hominis infirmi poſt peccatum, per quod impeditur à bono per corruptionem naturæ.* Et 1. cont. Gent. cap. 68. poſt 5. rat. clariùs idipſum confirmat his verbis: *Dominium autem, quod habet voluntas ſupra ſuos actus, per quod in eius eſt poteſtate velle, vel non velle, excludit determinationem virtutis ad vnum, & violentiam cauſæ exteriùs agentis: non autem excludit influentiam ſuperioris cauſæ, à qua eſt ei eſſe, & operari; & ſic remanet cauſalitas in cauſa prima, quæ Deus eſt, reſpectu motuum voluntatis.* Et in 2. ſent. diſt. 25. quæſt. 1. art. 1. ad 3. ait,

quòd

quòd determinatio actionis, & finis in poteſtate liberi arbitrij conſtituitur. Vnde remanet ſibi dominium ſui actus, licèt non ita, ſicut primo agenti. Quaſi diceret, hominem non habere primum, & abſolutum dominium ſui actus: ſed hoc dominium reſidere tantùm apud Deum.

5. Secundò probatur ex illo Prouerb.21. *Cor Regis in manu Domini*, id eſt, in poteſtate Domini, *ſicut diuiſiones aquarum, quocumque voluerit, vertet illud.* Quibus verbis ſignificatur, dominium cordis, voluntatis, & liberi arbitrij, quod habet potiſſimus inter Principes temporales, ſcilicet Rex ſuperiorem in terra non cognoſcens, ſubditum eſſe, & ſubiectum, quantum ad omnes ſuos motus poteſtati, & dominio liberij arbitrij diuini. Item etiam Rom.9. *Non volentis*, ſcilicet velle, *nec currentis*, ſcilicet currere, *ſed miſerentis eſt Dei.* Quæ verba non ſignificant, hominem non habere dominium, & poteſtatem ſupra velle, & nolle, ſed declarant, hominem

minem non haberè primum, & abſolutum dominium ſupra ſuum velle, & nolle; ſed Deum ſolùm eſſe primum, & abſolutum noſtrarum actionum dominum, & in poteſtate illius eſſe noſtrum velle, & nolle, & ab eius nutu, & voluntate pendere. Cui conſonat illud Ierem. 10. *Scio Domine, quia non eſt hominis via eius; nec viri eſt, vt ambulet, & dirigat greſſus ſuos.*

Tertiò probatur ratione. Vt docet S. Thom. Dominium eſt facultas vtendi re; ſed nulla creatura habet poteſtatem vtendi ſuo arbitrio à ſeipſa, ſed omnis vſus actualis liberi arbitrij, reſpectu cuiuſcumque actus boni, eſt à Deo, vt ſuprà oſtenſum eſt. Ergo nulla creatura habet primum, & abſolutum dominium ſui actus, ſed tale dominium eſt ſolùm apud Deum, ac per conſequens, in actuali vſu huius dominij dependet à Deo, tanquam à priori cauſa per ſe efficiente. 6.

Sed contra obiicitur S. Aug. lib. 1. 7.
de

de lib. arb. cap.12. vbi ait: *Vides igitur iam, vt exiſtimo, in voluntate noſtra eſſe conſtitutum vt hoc vel fruamur, vel careamus tanto, & tam vero bono? Quid enim tam in voluntate, quàm ipſa voluntas ſita eſt?* Et cap.14. *Quid, inquam, quiſque ſectandum, & amplectendum eligat, in voluntate eſſe poſitum.* Et idem dicit lib.2. cap.18. & lib.3. cap.3. & 17.

8. Reſpondetur, quòd S. Auguſtinus expreſsè docet noſtram ſententiam, vt patet ex locis ſuperiùs adductis. Et ad teſtimonia in contrarium reſpondet ipſemet Auguſt. lib.1. retract. cap.9. vbi refert eadem, & alia conſimilia teſtimonia, fuiſſe ſibi priùs à Pelagio obiecta, contendente illum in ſuam ſententiam pertrahere. Et cap.10. eiuſdem lib. ad obiecta teſtimonia reſpondens, ait: *Quòd verò dixi: Illud autem lumen non irrationabilium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum, & temporalium ſe ad eius præcepta implenda conuertunt; quod omnes homi-*

nes poſſunt, ſi velint; non exiſtiment noui hæretici Pelagiani ſecundùm eos eſſe dictum. Verùm eſt enim omnino, omnes homines hoc poſſe, ſi velint; ſed præparatur voluntas à Domino, & tantùm augetur munere charitatis, vt poſſint; quod ideò dictùm non eſt, quia præſenti neceſſarium non erat quæſtioni. Et idem confirmat cap.22. Alia argumenta, quæ contra iſtam doctrinam obiiciuntur, ſoluta ſunt lib.1.cap.7.& lib.2.cap.6.& 8.

CAPVT XVIII.

Quòd arbitrij noſtri concordia cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ, non poſſit naturali ratione demonſtrari.

FVit autem quorundam Theologorum opinio, aſſerentium, non ſolùm eſſe naturali lumine euidenter notum, hominem arbitrij libertate 1. *Ex diſput.118.*

eſſe

eſſe præditum, ſed etiam concordiam eiuſdem arbitrij, cum infallibilitate diuinæ præſcientiæ, & prouidentiæ, dilucidè, & facilè per ſcientiam mediam concordari poſſe, vt lib. 1. c. 4. viſum eſt.

2. Communis tamen ſententia Thomiſtarum fatetur, arbitrij noſtri libertatem poſſe quidem ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci, & demonſtrari: qualiter autem actualis vſus illius ſtet ſimul cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis, & cum efficacia diuinæ gratiæ, non-poſſe perfectè ſolo lumine naturæ cognoſci, aut comprehendi: & ideo rationem huius concordiæ credendam eſſe, & captiuandum intellectum in obſequium fidei. In hanc ſententiam propendet Caiet. 1. p. quæſt. 22. art. 4. §. Ad hanc dubitationem; vbi præſentem difficultatem reſoluens, poſtquam retulit ſententiam aſſerentium, quòd idem actus contingens futurus eſt, & ineuitabilis; euitabilis

qui

quidem ſecundùm ſe ; ineuitabilis verò ſecundùm quod eſt prouiſus, ſic concludit : *Quieſcet intellectus noſter non euidentia veritatis inſpecta, ſed altitudine inacceſſibili veritatis occulta*, &c. quæ videre oportet, quoniam piiſſimè loquitur, & verba eius modeſtiam, & humilitatem redolent Chriſtianam. Quem imitatus M. Bañes 1. p. q. 23. art. 5. inquit : *Si quis non intelligit, quomodo vſus liberi arbitrij ſit liber, & nihilominus ſit effectus iam prædefinitus à diuina prouidentia, oportet eum credere.* Et 2. 2. quæſt. 10. art. 1. *Primum omnium debuiſſent credere, quod aiunt, ſe non poſſe intelligere : credimus enim Catholici myſterium Trinitatis, etiamſi non intelligamus.*

Hanc ſententiam veram eſſe cenſeo, & ad mentem S. Auguſt. & S. Thom. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, contingere multoties, quòd aliqua duo extrema, ſecundùm ſe conſiderata, euidenter cognoſcantur ſolo lumine naturæ, & tamen connexio, quam inter ſe habent, & modus connexionis abſque lumine 3.

ſupe

ſuperiori, certò cognoſci non poſſit, aut demonſtrari. Verbi gratia Deum eſſe, eſt per ſe notum: & hominem eſſe, etiam eſt notum lumine naturæ: ſed quòd Deus ſit homo, & homo ſit Deus, ſolùm per diuinam reuelationem cognoſcitur. Similiter etiam, quando vnum extremum eſt naturaliter cognoſcibile, alterum verò ſolùm cognoſcitur per lumen ſupernaturale, connexio vtriuſque, & modus, quo inter ſe cohæreant, euidenter demonſtrari non poteſt: quamuis alterum extremum ſolo lumine naturæ comprehendatur. Et ratio huius eſt; nam connexio inter duo extrema, & modus eiuſdem connexionis, euidenter cognoſci non poteſt, niſi vtrumque extremum euidenter cognoſcatur: ergo, quotieſcumque alterum extremum eſt ſupernaturale, impoſſibile eſt, quòd ſolo lumine naturæ euidenter cognoſcatur connexio, quam habet cum alio extremo, etiam ſi illud alterum extremum ordinem naturæ non tranſcendat.

dat. Vnde S. Auguſt. lib. de dono perſeu. cap. 14. ait: *Numquid ideò negandum eſt, quod apertum eſt, quia comprehendi non poteſt, quod occultum eſt? Nunquid, inquam, propterea dicturi ſumus, quod ita eſſe perſpicimus nõ ita eſſe; quoniam, cur ita ſit, non poſſumus inuenire?* Et in alio loco lib. 3. de pec. merit. & remiſ. cont. Pelag. cap. 4. inquit: *Ego autem, etſi argumenta illorum ſoluere non valeam, video tamen inhærendum eſſe iis, quæ in Scripturis ſunt apertiſſima, vt ex his reuelentur obſcura; aut ſi mens nondum eſt idonea, quæ poſſit ea, vel demonſtrata cernere, vel abſtruſa inueſtigare, ſine vlla hæſitatione credantur.* Et ſerm. 20. de verbis Apoſtoli: *Melior eſt,* (inquit) *fidelis ignorantia, quàm temeraria ſcientia.* Et Hieron. *Melius aliquid noſcere, quàm cum periculo diſcere.* Et Irenæus lib. 2. aduersùs hæreſ. cap. 45. *Melius eſt ergo, & vtilius, idiotas & parùm ſcientes exiſtere, & per charitatem proximum fieri Deo, quàm putare multum ſcire, & multum expertos in ſuum Deum blaſphemos inueniri.* Non

ergo propterea ratio concordiæ liberi arbitrij cum gratiæ donis, quæ à S. Auguſt. S. Thom. ac eorum diſcipulis aſſignatur, reiicienda eſt, quia eam plenè intellectus noſter videre, aut comprehendere non poteſt.

4. Præterea probatur; Quia licèt noſtrum liberum arbitrium intra limites naturæ contineatur, gratia tamen diuina, & eius efficacia totum naturæ ordinem excedit: ergo vtriuſque connexio, & concordia non poteſt perfectè, aut euidenter, pro hoc ſtatu ab intellectu noſtro cognoſci, aut comprehendi. Patet conſequentia; nam vt oſtenſum eſt, connexio, & concordia duorum extremorum, quorum alterum eſt ſupernaturale, non poteſt perfectè ſolo lumine naturæ cognoſci, aut demonſtrari.

5. Præterea, quia etiam in naturalibus multa ſunt, quorum rationes nō poteſt homo perfectè cognoſcere, aut demōſtrare; ſcilicet modus, quo anima rationalis eſt tota in toto, & tota

tota in qualibet parte:& modus,quo Deus eſt in omnibus rebus per eſſentiam,præſentiam,& potentiam:& in formica,in apibus,& aliis mutis animantibus multa reperiũtur, in quorum cognitione plurimùm laborant homines, propter quod ait Sapiens cap. 9. *Et difficilè æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore. Quæ autem in cœlis sũt, quis inueſtigabit? Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum ſanctum tuum de altiſſimis.* Vnde S. Aug. lib.2. de Trin. in fine,quẽ refert S. Th. q.6. de pot. art.3. in C. poſtquam in ſecundo libro de Trinitate quęſtionem illam: Vtrùm creaturæ ſpirituales ſua naturali virtute miracula facere poſſint, diligenter pertractaſſet,concludit in fine: *Mihi omnino vtile eſt, vt meminerim virium mearum, fratréſque meos admoneam, vt meminerint ſuarum, ne vltra quàm tutum eſt humana progrediatur infirmitas. Quẽadmodũ enim hoc faciant Angeli, vel potiùs quemadmodũ Deus hoc facit per An-*

 gelos

gelos ſuos, nec oculorum acie penetrare, nec fiducia rationis enucleare, nec prouentu mentis comprehendere valeo, vt tam certus loquar ad omnia, quæ requiri de his rebus poſſunt, quàm ſi eſſem Angelus, aut Propheta, aut Apoſtolus. Vnde & hac moderatione adhibita abſque aſſertione, & ſententiæ melioris præiudicio procedendum eſt, quãtũ ratio, & auctoritas poterit adiuuare.

6. Præterea, omnipotentia Dei, cùm ſit infinita, non poteſt ab humano intellectu perfectè cognoſci, aut comprehendi: ſed Deus ſua omnipotentia facit, quod homo, cuius cor mouet, velit, & liberè velit. Dicit enim S.Th.2.ſent.d.25.q.1.art.2.ad 1. quòd, etiamſi Deus voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc ſua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntariè velit: ergo non poteſt perfectè ab homine cognoſci, aut comprehendi, quomodo ſtet libertas arbitrij cum motione Dei efficaci, aut cum infallibilitate prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ.

CAP

CAPVT XIX.

Legitima concordia liberi arbitrij cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ ſtatuitur.

EXcluſa concordia in ſcientia media, & aliis principiis ſuperiùs impugnatis fundata, quæ à diuerſis Doctoribus aſſignatur: reliquum eſt, vt concordiam legitimam liberi arbitrij cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, atque cũ efficacia auxilij diuinæ gratiæ ſubiiciamus, quam S. Auguſt. S. Proſp. Hilarius, S. Anſelm. & alij Patres; & inter Scholaſticos Doctores S. Thomas, & Thomiſtæ tradiderunt, quæ contraria cùm ſit concordiæ in ſcientia media fundata, neceſſe eſt, vt contrariis etiam fundamentis ſuperiùs propoſitis, & explicatis innitatur. Ad cuius in- 1. *Ex diſp. 121.*

telligentiam recolenda ſunt, quæ contra quatuor fundamenta potiſſima aduerſæ concordiæ in diſcurſu huius operis ſtatuimus. Cùm enim per ſcientiam mediam libertas arbitrij cum infallibilitate prædeſtinationis,& efficacia auxiliorum gratiæ concordari non poſſit: vt ex præmiſſis conſtat; neceſſe eſt ad omnipotentiam Dei,& efficaciam diuinæ voluntatis ad tuendam legitimam concordiam, recurramus.

2. Dicendum eſt ergo ad efficaciam diuinæ voluntatis, & infinitam virtutem omnipotentiæ illius,tanquam ad primam radicem, eſſe reducendam omnem libertatem actualem,& contingentiam, quæ in actibus humanis, & quibuſcumque aliis actionibus reperitur. *Cùm enim*, vt dicit S. Thom. 1.p.q.19. art.4. *aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum, effectus conſequitur cauſam: non tantum ſecundùm id quod fit, ſed etiam ſecundùm modum fiendi, vel eſſendi. Ex debilitate enim virtutis actiuæ in ſemine contingit, quòd filius*

naſci

naſcitur diſſimilis patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum eſſendi. Cùm igitur voluntas diuina ſit efficaciſſima, non ſolùm ſequitur, quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quòd eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus neceſſariò, quædam contingenter, vt ſit ordo in rebus ad complementum vniuerſi: & ideò quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſſitate proueniunt; quibuſdam autem aptauit cauſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eueniant. Non igitur propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter, quia cauſæ proximæ ſunt contingentes: ſed propterea quia Deus voluit eos contingenter euenire, cõtingentes cauſas ad eos præparauit. Et idem docet eamdem 1. p. q. 22. art. 4. vnde ex hoc, quòd Deus prædeſtinauit, & voluit, quòd Petrus tali tempore, & cum tanta intenſione conuertatur, neceſſariò ſequitur neceſſitate conſequentiæ, & infallibilitatis, quòd Petrus conuertatur eadem intenſio-

ne, & liberè conuertatur, quia vtrumque Deus prædefiniuit, & voluit. Neque illa neceſſitas conſequentiæ, ſiue ex ſuppoſitione decreti voluntatis diuinæ repugnat libertati, vt ſuperius lib. 2. cap. 10. explicatum eſt. Et idem dicendum de omnibus aliis actibus bonis; quia vt dicit S. Thom. 1. 2. quæſt. 10. art. 4. ad 1. *Voluntas diuina non ſolùm ſe extendit, vt aliquid fiat per rem quam mouet, ſed vt etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipſius, & ideo magis repugnaret diuinæ motioni, ſi voluntas ex neceſſitate moueretur, quod ſuæ naturæ non competit, quàm ſi moueretur liberè, prout competit ſuæ naturæ.* Hinc eſt illud, quod S. Anſelm. lib. de conc. præſcientiæ & prædeſt. Dei c. 1. paulo poſt medium ait: *Quoniam quod Deus vult nõ poteſt nõ eſſe cùm vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, vel non volendum, & vult effectum ſequi voluntatem; tunc neceſſe eſt voluntatem eſſe libe-*
ram,

ram, & eſſe, quod vult. Ex quibus verbis euidenter conſtat, per decretum voluntatis diuinæ, non auferri, vel impediri libertatẽ noſtræ voluntatis, vel eius vſum actualem; ſed potiùs perfici,& cauſari. Vnde non debemus inferre: *Deus vult Petrum loqui:* ergo neceſſariò loquetur; ſed inferendum eſt: ergo loquetur liberè, quia Deus voluit, vt ipſe Petrus liberè loquatur.

Sicut ergo auctores oppoſitæ ſententiæ ad ſcientiam mediam confugiunt, vt libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinæ præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis, atque cum efficacia auxiliorum gratiæ concilient: ita & nos ad omnipotentiam, & ſummam efficaciam diuinæ voluntatis recurrimus, & ad Dominum, quod ſua diuina maieſtas habet ſuper voluntates hominum, vt eas quò voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari. Et hoc modo arbitramur, antiquam cõcordiã libertatis arbitrij creati cum infallibi 3.

fallibilitate prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ, iuxta mentem S. Auguſtini, & S. Thomæ defendendam eſſe, & explicandam, vt ex dictis in diſcurſu huius operis ſatis conſtat, & ex locis Scripturæ, quæ ad diuinam voluntatem, & omnipotentiam referunt omnia bona, quæ in tempore fiunt. Vnde S. Auguſtinus lib. de nat. grat. cap. 10. ait: *Scriptura diuina, ſi diligenter inſpiciatur, oſtendit, non ſolùm bonas hominum voluntates, quas ipſe facit ex malis, & à ſe factas bonas in actus bonos, & in æternam dirigit vitam; ita eſſe in Dei poteſtate, vt eas, quò voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari, vel ad pœnas quibuſdam ingerendas, ſicut ipſe iudicat, occultiſſimo quidem iudicio, ſed ſine vlla dubitatione iuſtiſſimo.* Idem docet aliis in locis ſuperiùs inductis, in quibus probat, humanas voluntates, voluntati Dei non poſſe reſiſtere, ac Deum magis habere in poteſtate ſua hominum voluntates, quàm ipſi ſuas; non obſcurè iudicans ad omnipo-

omnipotentiam voluntatis Dei, *qui facit concordiam in ſublimibus* Iob 25. eſſe recurrendum, vt libertatem arbitrij creati cum infallibilitate prædeſtinationis conciliemus. Ad hanc recurrit S. Thom. tum locis ſuperiùs allegatis, tum etiam in 2. ſent. diſt. 25. q. 1. art. 2. ad 1. vbi ait *quòd Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio ſecundùm eius exigentiam: vnde etiam ſi voluntatem hominis in aliud mutet; nihilominus hoc ſua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntariè velit, & ita coactionis ratio tollitur.* Vbi S. Thom. non ad præſcientiam, ſed ad omnipotentiam, & ſummam efficaciam diuinæ voluntatis recurrit, vt libertatem arbitrij cum diuina prouidentia, & cauſalitate concordet. Idem conſtat ex iis, quæ dicit 1. p. & 1. 2. locis ſuperiùs allegatis.

CAPVT XX.

Soluuntur argumenta, contra prædictam concordiam.

1. Ex diſp. 22. c. 1. CONtra prædictam doctrinam, & rationem concordiæ liberi arbitrij cum diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & cum efficacia auxiliorum gratiæ, multa argumenta obiiciuntur, quæ in præcedentibus lib. 1. cap. 6. & 7. & lib. 2. cap. 8. tacta ſunt, & ſoluta; nunc autem ad maiorem claritatem, & explicationem doctrinæ SS. Auguſt. & Thom. vnum, aut alterum proponendum eſt, & ſoluendum.

2. Primum, & potiſſimum argumentum eſt: nam concordia, quæ prædeterminationem prædictam in voluntate creata, aut decretum diuinæ voluntatis efficax, antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij noſtri conſtituit, non videtur poſſe diſtingui à ſententia hæretico

reticorum, negantium liberum arbitrium, niſi quoad voces. Nam hæretici non negant, Deum liberè agere, cùm determinat voluntatem noſtram, & homines habere plenum, atque perfectum iudicium rationis, cùm aliquid eligunt, & ſponte, ac voluntariè eligere: ſed dicunt, decreto Dei, & prædeterminatione omnia fieri; nec poſſe Deo decernenti, & prædeterminanti reſiſti: & ideo liberum arbitrium hominum eſſe titulum ſine re, vel rem de ſolo titulo, id eſt, nomen inane, & ſuperuacaneum: ergo ſi nos etiam admittimus, ita determinari à Deo voluntatem noſtram, vt non agat, niſi id, ad quod à Deo determinatur; & tamen quia Deus eam liberè determinat, & ipſa voluntariè, & cum pleno iudicio rationis agit, contendamus, hominem eſſe liberi arbitrij, ſequitur, quòd tota controuerſia inter nos, & hæreticos, ſit de nomine: vtrùm videlicet homo ſit dicendus liberi arbitrij, nec ne. Quod tamen

non

non eſt admittendum, quia labores tot hominum doctiſſimorum, & ipſius Concilij Oecumenici pro aſſerenda arbitrij libertate conſumpti, aliud nobis perſuadent. Nec enim ignorabant viri illi ſapientiſſimi, quod S. Auguſt. in Epiſt. 28. ad Hieron. & alibi admonuit, *cùm de re conſtat, non eſſe de nomine litigandum.*

3. Vt huius argumenti ſolutio euidentior appareat, obſeruandum eſt valdè, hæreticos non in omnibus, ſed in aliquibus ab Eccleſia, diſcedere, iuxta illud, quod dicit Pſalmiſta Pſalm. 55. *Quoniam in multis erant mecum.* Nam hæretici in multis quidem, ſed non omnibus ſunt cum Catholicis, quod; & S. Aug. ſup. eundem Pſalm. tom. 8. loquens contra Donatiſtas his verbis notauit: *Baptiſmum habebamus vterque, in eo erant mecum: Euangelium vterque habebamus, erant in eo mecum: feſta martyrum celebrabamus; erant ibi mecum. In ſchiſmate non mecum: in multis mecum, in paucis non mecum: ſed in his paucis, in quibus non*

mecum,

mecum, non eis proſunt multa, in quibus mecum. Proportionabiliter nos dicimus de Caluino, illum non in omnibus, ſed in multis ab Eccleſiæ Catholicæ doctrina receſſiſſe. Cùm ergo falſa veris, & vera falſis doceant hæretici permixta, oportet inter lepram, & lepram, & cutem ſanam, & doctrinam Catholicam, etiam in ipſis hæreticorum libris, cautè diſcernere, non vtraque confundere, ſed verum à falſo ſeparare. Scriptum eſt enim Ierem. 15. *Si ſeparaueris pretioſum à vili, quaſi os mecum eris.* Nec debent, aut poſſunt Catholici ea, in quibus hæretici ab Eccleſia non diſcedunt, abnegare, aliàs profectò orationem Dominicam damnare iure poſſent, & deberent, quia Caluinus proferendam eſſe, & credendam, aſſeruit. Errauit ergo primò Caluinus, vt quidam ex Doctoribus, qui contra illum ſcripſerunt, bene adnotauit, quoniam illam peſſimam conſequentiam approbauit: Voluntas diuina eſt prima cauſa omnium

omnium rerum, & iam ab æternitate decreuit, quid velit, aut non velit fieri; nulla igitur eſſe poteſt in homine libertas arbitrij. Nam prima cauſa efficaciſſima eſt, & ſecundùm Scripturas, non poteſt vllus diuinæ reſiſtere voluntati. Nos autem dicimus econtra, antecedens quidem eſſe verum, & ex ſacris Literis deſumptum; conſequentiam aut eſſe malam, & conſequens hæreticum. Nam, vt docet S.Thom.1.2.quæſt.10. art.4.ad 1.& 1.p.quæſt.19.art.8. C.& ad 2. ex eo, quòd voluntas Dei eſt efficaciſſima, cui nullus poteſt reſiſtere, potiùs ſequitur, quòd fiant liberè, vel contingenter ea, quæ ſic fieri voluit, quia voluntas diuina non ſolùm ſe extendit, vt aliquid fiat per rem, quam mouet; ſed vt etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipſius.

4. Secundò errauit Caluinus; quoniam aſſeruit, Deum ita efficaciter mouere, & afficere hominis voluntatem, vt poſtea non ſit noſtræ ele-

ctionis

ctionis motioni eius, aut obtemperare, aut refragari, vt dixi diſp. 3. Nos autem dicimus è contrario, quòd, quamuis Deus efficaciter moueat liberum arbitrium, vt infallibiliter, & indeclinabiliter conuertatur, & piè operetur, ſicut Auguſt. & Thom. ſæpius docuerunt; nihilominus liberum noſtrum arbitrium poteſt motioni Dei, vel obtemperare, vel refragari, & vt loquitur ſacrum Conc. Trid. *illi diſſentire, ſi velit.* Addimus, quòd, quamuis fieri non poſſit, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd ſcilicet liberum arbitrium efficaciter moueatur à Deo ad piè operandum, & piè non operetur; nihilominus hæc duo ſimul ſunt compoſſibilia, quòd ſcilicet liberum arbitrium efficaciter moueatur à Deo ad pios actus, & poſſit eoſdem actus non operari, ſi velit; vt ſuprà dictum eſt: & propterea voluntas in ſuis operationibus manet libera.

Tertiò errauit Caluinus, quoniam dixit, Deum per gratiam, vel motionem 5.

nem efficacem, ita operari in nobis velle, & nos ad ſeipſum conuertere, vt gratiæ præuenienti noſtrum arbitrium, pediſſequa voluntate non obſequatur liberè. Nos autem dicimus cum ſacro Conc. Trid. S.Thom. & omnibus SS.Doctoribus, Deum quidem ſua præueniente gratia efficaci, ita nos conuertere ad ſeipſum, & operari in nobis velle, & perficere pro bona voluntate, vt nihilominus voluntas noſtra mota à Deo præueniente gratia efficaci, pediſſequa voluntate, & libertate ſua obſequatur, & cooperetur Deo mouenti. Sicut enim Deus cooperatur homini ipſum præueniendo, & mouendo; ita & noſtrum arbitrium præuenienti Deo liberè cooperatur ſubſequendo; vt Gelaſius Papa epiſt.5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum, docuit, cuius verba pluries ſunt à nobis ſuperiùs adducta.

6. Quartò errauit Caluinus, quoniam gratiam ita eſſe à ſe ipſa efficacem poſuit, vt excluderet motionem

tionem moralem, quæ eſt per conſilia, & ſuaſiones, & tolleret liberam cooperationem humanæ voluntatis. Nos autem dicimus, gratiam efficacem includere, vel ſupponere moralem motionem, & ſuaſionem, & eamdẽ gratiam efficacem nõ tollere, ſed potiùs perficere libertatẽ arbitrij.

Quintò errauit Caluinus, & in Deum impius, & blaſphemus fuit in eo, quòd dixit, decreto Dei, ac voluntate eius, & prouidentia homines peccare, ac Deum eſſe cauſam, & authorem peccati, & mala opera in nobis, ita vt bona operari non permiſſiuè ſolùm, ſed verè, & propriè. Nos autem econtra cum ſacro Cõc. Arauſ. & Trid. dicimus, Deum non operari mala opera ita, vt bona, ſed ſolùm ea permittere: homines autem ſua dumtaxat mala voluntate peccare, non autem decreto aliquo, aut prouidentia Dei. Diſtinguimus tamen duo cum SS. Aug. & Thom. in operibus malis; alterum, quòd entia ſunt; alterum verò, quòd mala ſunt,

ſunt, & primum tribuimus Deo, vt primæ cauſæ per ſe efficienti: nam omne ens per participationem procedit à primo ente per eſſentiam, quod eſt Deus. Secundum autem ſolùm tribuimus cauſæ ſecundæ deficienti, ſcilicet creatæ voluntati, quæ defectibilis eſt, eo quòd ex nihilo producta eſt.

8. Sextò errauit Caluinus in eo, quòd dixit, voluntatem noſtram, niſi per Dei gratiam flectatur in bonum, naturaliter eſſe ad malum propenſam. Nos autem dicimus cum SS. Doctoribus, Auguſt. & Thom. voluntatem noſtram naturaliter inclinari ad bonum, tanquam in proprium obiectum, & hanc inclinationem habere ab authore naturæ; quòd autem ad malum flectatur, ex ipſa mala voluntate, vel ex ſuggeſtione diaboli procedit.

9. Hæc, & alia deliramenta contra doctrinam Catholicam effutiuit Caluinus, vt lib. 1. cap. 3. viſum eſt, propter quæ meritò cum aliis hæreticis

damna

damnatus eſt ab Eccleſia in Concilio Trid. vt conſtat ex capitibus, & canonibus editis ab eodem Concilio; non tamen errauit aſſerendo, Deum æterno decreto ſuæ voluntatis, cui nulla creatura poteſt reſiſtere, prædeterminaſſe omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, aut ſua gratia efficaciter flectere, & mouere eandem voluntatem, vt tales actus infallibiliter operetur. Hoc enim verbum non eſt ex Caluino, ſed ex Auguſt. lib. de dono perſeuer. cap.6. dicente: *Nihil fit, niſi quod aut ipſe facit, aut fieri ipſe permittit. Potens ergo eſt, & à malo in bonum flectere voluntates, & in lapſum pronas conuertere, ac dirigere in ſibi placitum greſſum. Cui non fruſtrà dicitur: Deus tu conuerſus viuificabis me.*

10. His ſuppoſitis ad argumentum factum reſpondetur, hanc noſtram rationem concordiæ per efficax decretum voluntatis diuinæ non ſolùm quoad voces, ſed etiam quoad rem ipſam, vt cælum à terra diſtingui ab errore hæreticorum, negan-

tium

tium liberum arbitrium. Nam licèt hæretici non negent, Deum liberè agere, cùm determinat voluntatem noſtram, & homines habere plenum atque perfectum iudicium rationis, cùm aliquid eligunt; & ſponte abſque coactione eligere; negant tamen, hominem ſe liberè determinare in actu ſecundo, vt vera cauſa libera ſui actus; negant ipſum habere iudicium rationis verè liberum, cùm aliquid eligit. Negant denique, hominem voluntariè eligere, ſi voluntariè accipiatur, vt ſignificat idem, quod liberè. Et cùm inferunt ipſimet hæretici, ideò liberum arbitrium hominis eſſe titulum ſine re, vel rem de ſolo titulo, ex eo quòd decreto Dei, cui prædeterminanti reſiſti non poteſt, omnia fiant, quæcumque fiunt in tempore; decipiuntur maximè in illatione conſequentiæ, & in ipſo conſequenti, dũ ex antecedenti Catholico; per conſequentiam peſſimam, conſequens hæreticũ intulerunt, vt latiùs à nobis

oſten

oſtēſum eſt ſuprà. Addo, Catholicos non concedere abſolutè, liberū arbitrium creatū nō poſſe diſſentire motioni efficaci, vt arguēs ſupponere videtur; ſed ſolùm cū addito diminuēte nempè in ſenſu cōpoſito; quia videlicet, vt ſuprà explicatū eſt, & probatū, hæc duo ſimul eſſe vera nō poſſunt: *Deus efficaciter mouet liberū arbitrium ad conſenſum*; &, *liberum arbitrium diſſentit*.

Secundum argumentum eſt. Hæc ratio conciliandi libertatem arbitrij cum gratia eſt pæne inintelligibilis, nec quietat noſtrum intellectum: & propter eius difficultatem Pelagiani negauerunt neceſſitatem gratiæ efficacis: Lutherani autem, & Caluiniani admittētes eiuſdem gratiæ efficacitam, de medio abſtulerunt libertatem arbitrij: Concordia autem, quæ ſcientiæ mediæ innititur, dilucidè, ac facilè libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ conciliat, ac viam aperit, qua Pelagiani, & Lutherani ad vnitatem, 11.

Eccle

Eccleſiæ redeant. Quæ quidem concordia, ſi data explanataque ſemper fuiſſet, fortè neque Pelagiana hæreſis fuiſſet exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrij noſtri libertatem fuiſſent auſi negare, obtendentes cum diuina gratia, præſcientia, & prædeſtinatione cohærere non poſſe: neque ex Auguſt. opinione, concertationibúſque cum Pelagianis tot fideles fuiſſent turbati, ad Pelagianóſque defeciſſent: faciléque reliquiæ illæ Pelagianorum in Gallia, quorum in Epiſtolis Proſp. & Hilarij fit mentio, fuiſſent extinctæ: vt patet ex iis, in quibus homines illos cum Catholicis conueniſſe, & ab eis diſſenſiſſe eædem Epiſtolæ teſtantur: concertationes denique inter Catholicos facilè fuiſſent compoſitæ.

12. Reſpondetur, quòd, vt ſuprà hoc lib. cap. 18. dictum eſt, ratio concordiæ liberi arbitrij cum gratia non poteſt perfectè ab homine cognoſci pro iſto ſtatu, aut comprehendi. Vnde

de, licèt non perfectè quietet intellectùm concordia à nobis, imò & à SS. Aug. & Thom. aſſignata, non propterea reiicienda eſt, cùm ex ſuprà dictis conſtet teſtimoniis ſacrarum Litterarum, & doctrinæ Conciliorum eſſe conformem. Claritas autem, & facilitas, quam concordia in præſcientia media fundata præ ſe ferre videtur, multas reuera inuoluit difficultates, quas in lib. 1. cap. 60. imò & in toto ferè diſcurſu huius Operis tetigimus. Nec videtur apta eiuſmodi concordia ad reſiſtendum Pelagianis, & Lutheranis, vt ex ſuprà dictis colligi poteſt. Addo, Pelagianos non propter antiquam concordiam ab Auguſtino traditã negaſſe gratiæ efficacis neceſſitatem; aut Lutheranos propter eamdem concordiam libertatem arbitrij de medio abſtuliſſe; ſed quia ſapere voluerunt plus, quàm oportet ſapere, ſolámque doctrinam quietatiuam intellectus admittere. Vnde propter ſuam obſtinationem, & non

propter concertationes S. Auguſtini cum Pelagianis à fide Catholica defecerunt, & negauerunt, quòd certum eſt, quia comprehendere voluerunt, & non potuerunt, quod occultum eſt.

EPILOGVS EORVM, QVAE in præcedentibus dicta ſunt, continens propoſitiones XX.

CAPVT XXI.

De viribus liberi arbitrij, præſertim in natura lapſa.

1\. *Ex diſp. 122.* PRima propoſitio. Liberum hominis arbitrium in natura lapſa non pôteſt abſque auxilio gratiæ efficere opus morale, quod comparatione finis naturalis ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus, ita vt ab operante referatur in Deum, vt in vltimum finem naturalem; dilectum ſuper omnia ſimpliciter. Lib. 5. cap. 11. ex diſp. 50.

Secunda

Secunda propoſitio. Homo per 2.
ſolas vires naturæ, non poteſt omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri, tanquam reuelatis vt à Deo reuelata ſunt: ita videlicet, vt ratio formalis credendi ſit reuelatio diuina. Lib. 3. cap. 7. ex diſp. 49.

Tertia propoſitio. Non ſolùm 3.
ipſa fides, ſed etiam primum initium fidei procedit ex auxilio gratiæ, & non ex ſolis viribus naturæ. Lib. 3. cap. 7. citato.

Quarta propoſitio. Liberum ho- 4.
minis arbitrium in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ diligere Deum, ſuper omnia ſimpliciter, etiam vt eſt author naturæ. Lib. 3. cap. 8. ex diſp. 51.

Quinta propoſitio. Homo in na- 5.
tura lapſa, abſque auxilio gratiæ implere non poteſt omnia præcepta, etiam legis naturalis, aut ſuperare quamcumque magnam difficultatem, & tentationem pro quolibet etiam paruo tempore, quam, pro

eadem lege ſeruanda, neceſſe ſit vincere. Lib. 3. cap. 10. ex diſp. 54.

De homine faciente, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ.

6. Sexta propoſitio. Nulla eſt lex, aut fuit vnquam à Deo ſtatuta dandi auxilia actualia præuenientis gratiæ, facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ, nec Christus Dominus meruit, aut voluit eſſe talem legem. Lib. 4. cap. 1. ex diſp. 56.

De comparatione gratiæ liberi arbitrij adinuicem.

7. Septima propoſitio. Deus ſua gratia adiuuante influit in liberum arbitrium illud promouendo, vt cooperetur, & ſimiliter verè efficienter cauſat ſimul cum eodem libero arbitrio piam eius operationem. Itaque operatio diuina duo facit. Primum eſt mouere efficaciter liberum arbi

arbitrium, vt operetur. Alterum eſt, ſimul cooperari cum eodem arbitrio, & producere verè efficienter actum liberum. Lib. 2. cap. 1. ex diſp. 18. & cap. 9. ex diſp. 24. & cap. 19. & 20. ex diſp. 82. 83. & 86.

Octaua propoſitio. Poſtquā Deus ſua excitante gratia pulſat, & tangit hominum corda, non expectat, vt ipſa voluntas, ex ſua innata libertate inchoet ſuum motum conſentiendo; ſed Deus per gratiam adiuuantem efficit, vt liberè, & infallibiliter conſentiat. Lib. 3. cap. 23. ex diſp. 95. 8.

Nona propoſitio. Gratia adiuuans, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim, ita vt neutra præmoueatur ab alia, vel efficiat eam ſecum cooperari. Lib. 4. cap. 1. ex diſp. 56. 9.

De præſcientia, & prædeſtinatione Dei gratuita.

10. Decima propoſitio. Nõ eſt in Deo conſtituenda ſcientia media, qua ante actuale decretum voluntatis ſuæ cognoſcat, quid arbitrium creatum ex ſua innata libertate acturum eſſet, ſi in tali rerum ordine collocetur: vel ſi tali, vel tali ſupernaturali excitatione, etiam interiùs inuitetur, & alliciatur: ſed omnis præſcientia cooperationis arbitrij, futuræ etiam ex hypotheſi, prædicta præſupponit in ſigno rationis liberum decretum voluntatis diuinæ: quo abſolutè, vel data illa hypotheſi velit in nobis, atque nobiſcum operationem illam efficere, ſi eſt bona; aut permittere, ſi eſt mala. Lib. 1. cap. 6. & 7.

11. Vndecima propoſitio. Nulla datur ex parte noſtra cauſa, ratio, vel conditio, propter quam diuina prouidentia ſupernaturalis comparatione huius, vel illius, ſortiatur rationem formalem prædeſtinationis, vel retineat rationem communem prouidentiæ: ſed prædeſtinatio ipſa reducenda eſt in ſolam Dei volunta-

tem

tem gratuitam. Lib. 4. cap. 6. ex diſputat. 36. & cap. 7. ex diſputat. 37.

Duodecima propoſitio. Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, antecedente ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij futuri, prædeterminauit omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, eos præſertim, per quos prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt. Lib. 2. cap. 5. & 6. ex diſp. 22. & 23. & lib. 3. cap. 20. ex diſp. 83. 12.

Decimatertia propoſitio. Cooperatio liberi arbitrij cum gratiæ donis eſt in prædeſtinatis, & efficienter procedit à Deo faciente per auxilium gratiæ, quod nos liberè cooperemur; ac per conſequens, non dependet à ſola, & innata arbitrij libertate. Lib. 4. cap. 6. ex diſputat. 36. 13.

De duplici auxilio gratiæ, ſufficienti ſcilicet, & efficaci.

14. Decimaquarta propoſitio. Neceſſariò diſtinguendum eſt duplex Dei adiutorium, ſiue auxilium gratiæ; aliud ſufficiens, quo homo poteſt ad Deum conuerti, vel piè operari; aliud efficax, quo Deus efficit, vt actualiter conuertatur, & piè operetur. Lib. 3. cap. 16. ex diſp. 76. & cap. 19. ex diſp. 82. & 86.

15. Decimaquinta propoſitio. Auxilium efficax præuenientis, ſeu præoperantis gratiæ mouet liberum arbitrium hominis ad benè operandum non ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter, etiam interiùs moraliter attrahẽdo; ſed etiam efficaciter, & verè efficiendo, vt ipſum arbitrium à Deo motum,& excitatum, ſe determinet ad bene operandum, & operetur. Lib. 2. cap. 1. & 6. & lib. 3. cap. 20. ex diſputat. 83.

16. Decimaſexta propoſitio. Efficacia auxilij præuenientis gratiæ, & connexio eius infallibilis cum libera cooperatione arbitrij, tota fundatur,

datur, & deſumitur, tanquam ex prima radice, ex omnipotentia Dei, atque ex abſoluto, & efficaci decreto voluntatis eius volentis, vt homo, quem mouet, conuertatur, & piè operetur. Nec huiuſmodi efficacia vllo modo dependet, etiam tanquam à conditione ſine qua non, ex futura cooperatione arbitrij creati: licèt actus liber, quo perſeuerat homo, ab eius arbitrio moto à Deo effectiuè dependeat. Lib. 3. cap. 20. ex diſp. 83. & lib. 4. cap. 19. & 20. ex diſp. 121.

Decimaſeptima propoſitio. Poſita gratia efficaci in libero arbitrio, infallibiliter ſequitur, quòd ipſum liberum arbitrium conſentiat, & piè operetur: ita, vt hæc duo ſimul ſint incompoſſibilia, quòd ſcilicet gratia efficax ponatur in homine, & homo actu diſſentiat. Lib. 2. cap. 10. ex diſputat. 25. & cap. 11. ex diſputat. 94. 17.

Decimaoctaua propoſitio. Donum perſeuerantiæ in ratione doni 18.

perſeuerantiæ, & efficacia illius, non dependet etiam vt à conditione ſine qua non ex cooperatione noſtri arbitrij, ſed ex propoſito decreto Dei abſoluto efficiente, vt homo vſque in finem in bono perſeueret. Lib. 3. cap. 28. ex diſp. 105.

19. Decimanona propoſitio. Auxilium efficax, & potentia diſſentiendi, ſimul compatiuntur, & componũtur in eodem arbitrio. Locis citatis propoſitione decima ſeptima.

20. Vigeſima propoſitio. Per gratiam præuenientem prædicto modo efficacem, non deſtruitur libertas arbitrij, nec vſus actualis illius impeditur, ſed mirum in modum perficitur, & roboratur. Lib. 2. cap. 22. & 23. & 25. & lib. 4. cap. 20.

FINIS.

Nos

NOs Don Fr. Didacvs Alvarez, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Tranenſis, & Salpenſis, Regiúſque Conſiliarius, tenore præſentium fidem facimus, & atteſtamur retroſcriptam *ſummam de auxiliis diuinæ gratiæ, libris quatuor comprehenſam*, eſſe à nobis proprio ſtudio, & diligentia conſcriptam, & ad capita ſuperiùs annotata redactam. In quorum fidem præſentibus noſtro maiori ſigillo munitis ſubſcripſimus, Romæ die 18. menſis Nouembris 1618.

Fr. D. Archiepiſcopus Tranenſis, &c. manu propria.

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM, QVÆ IN HOC LIBELLO CONTINENTVR.

A

Æternitas.

ÆTERNITAS menſurata cognitione diuina habet ſibi præſentes res futuras, & quomodo. l. 1. c. 9, n. 1.
Æternitas ambit omne tempus. ibid. n. 2.

Actus.

Actus liberi prædefiniũtur à Deo quoad ſubſtantiam, non tamen quoad omnes circumſtantias. l. 2. c. 5. n. 13.
Actus ſupernaturales, & præoperationes quomodo fiant in nobis per infuſionem Spiritus ſancti. l. 2. c. 20. per totum.
Actus virtutis per ſe infuſæ ſunt naturales. l. 2. c. 23. n. 3.
Actus ſupernaturalis intenſio menſuratur ſecundùm intenſionem auxilij efficacis. l. 3. c. 2. n. 3.
Actus ſupra naturam dupliciter conſiderantur. l. 3. c. 8. n. 6.

Angeli.

Angeli.

In angelis nullus appetitus ſenſitiuus. l.3. c.4. n.6.

Artes.

Artium differentia. l.3. c.20. n.12.

D. Auguſtinus.

D. Auguſtini ſententiam circa prædeſtinationẽ gratuitam impugnarunt Maſſilienſes. l.1. c.5. n.1.

Auxilium.

Auxilium gratiæ eſt ſupernaturale. l.3. c.3. n.1.

Auxilij efficacis collatio eſt cauſa adæquata quoad conuerſionem liberi arbitrij l. 2. c.17. per totum.

Auxilium gratiæ verè ſufficiens quódnam dicatur. l.3. c.17. per totum.

Auxilium efficax gratiæ præoperantis quid, & in quo conſiſtat. l.3. c.20. per totum.

Auxilij diuini efficacia præſupponit motionem moralem. ibid. n.4.

Auxilium gratiæ præuenientis quotuplex. l.3. c.21 per totum.

Auxilia efficacia vnde ſumãt diſtinctionem numericam. ibid. n 1.

Auxilij diuiſio in auxilium ſufficiens, & efficax non ſumitur ab effectu ibid n.6.

Auxilium efficax continet intẽtionaliter virtutem voluntatis diuinæ. ibid. n.7.

Auxilium ſpeciale excitantis, & adiuuantis gratiæ eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſarium. l.3. c.24. n.1.

Auxilium gratiæ ad perſeuerandum in bono neceſſarium. ibid. n.5.

Auxilia Dei ſunt in duplici differentia. l.4. c.12. n.1.

Auxilia extrinſeca ad ſalutem Deus omnibus concedit. ibid. n.3.

Auxilium intrinſecum ſufficiens ad præcepta natu-

naturalia implenda Deus omnibus confert. ibid. n. 4

Auxilij ſupernaturalis negatio conſiderari poteſt, vt eſt mera negatio, & priuatio. l. 4. c. 13. n. 1.

Auxilij ſupernaturalis conſideratio duplex. ibid.

B

Beatitudo.

BEatitudo ſupernaturalis non eſt debita alicui creaturæ ſecundùm ſua naturalia conſideratæ. l. 4. c. 8. n. 6

C

Cauſa, Cauſalitas, Cauſare.

IN cauſarum ſecundarum determinatione cognoſcit Deus certò omnia futura contingentia. l. 1. c. 9. n. 7

Cauſæ liberæ, etiam contingentes, indigent præuio Dei influxu ad ſuas operationes. l. 2. c. 1. n. 3

Cauſa efficiens non exſpectat ſuum effectũ. l. 3. c. 32. n. 5

Cauſa ſecunda reſpectu Dei ſe habet, vt inſtrumentum. l. 3. c. 26. n. 2

Cauſalitatis prioritas dupliciter applicatur. l. 2. c. 15. n. 2

Cauſanti modus efficienter per intellectum, & artem eſt perfectiſſimus. l. 1. c. 11. n. 1

Certitudo.

Certitudine, & immobilitate diuinæ prouidentiæ libertas arbitrij non tollitur. l. 1. c. 12. n. 5

Certitudo diuinæ prouidentiæ quid. ibid.

Certitudo diuinæ prouidentiæ duplex: vna cognitionis, altera ordinis ſeu cauſalitatis. ibid.

Charitas.

Charitas eſt donum Dei. l. 3. c. 8. n. 1.

Chari

Charitatis actus imperatus poteſt ſecundùm ſubſtantiam produci ex ſolis viribus naturæ. ibid.n.7

D. Chryſoſtomus.

D. Chryſoſtomi ſententia circa prædeterminantem gratiam conſideratur. l.2. c.6.n.3

Concilium.

Concilium Arauſicanum canone quarto expenditur. l.3.c.23.n.1

Concurſus.

Concurſus Dei præuius requiritur ad operandum. l.2. c.1. n.1. & ſeqq.

Concurſus Dei generalis, quo liberum arbitrium mouetur ad actus ſupernaturales, eſt ſupernaturalis. l.2 c.2.per totum.

Concurſus primæ cauſæ ſit proportionatus formæ, per quam operatur ſecunda. l.2. c.3. n.2

Concurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam. ibidem.

Concurſus Dei generalis, quo cauſas ſecundas ad operandum adiuuat, non eſt ſecundùm ſe indifferens. lib.3.c.4.per totum.

Contingens, Contingentia.

Contingens vt contingens certæ cognitioni non ſubiacet. l.1. c.6. n. 12

Res futuræ contingentes quomodo in æternitate exſiſtant. l.1. c.8. n.1.

Effectus omnes contingentes, qui non habent rationem peccati, voliti & prædefiniti ſunt à Deo. l.2.c.11.n.1

In cauſa contingenti, & libera eſt ſimul potentia ad oppoſita, non tamen ad oppoſita ſimul. l.4.c.14.n.3

Contingentiæ prima radix eſt efficacia diuinæ voluntatis. l.2. c. 13.per totum.

Contradictoria.

Inter duas contradictorias non eſt neceſſe, quòd altera ſit determinatè vera. l.1. c.10. n.1

Duarum contradictoriarum oportet alteram eſſe determinatè veram pro quolibet inſtanti temporis, ſed non pro quolibet ſigno rationis. ibid.n.4

Conuerſio, conuertere.

Non conuerſionis cauſa eſt ſola hominis mala voluntas. l.2. c.18.n.7

Conuerſionis contritio ad Deum procedit à gratia præueniente. l.3.c.9.n.4.

Conuerſi fuiſſent Tyrij & Sidones non ex ſolis ſignis, ex auxilio efficaci, quod Deus illis contuliſſet. l.1.c.7. n.3.

Qui conuertitur, habet auxilium efficax. l.3. c.3.n.1.

Cor-

Cordis, & oſtij pulſatio in quo differant. l.3. c.15.n.3

Cornelius Centurio.

Cornelius Centurio propter orationes, & eleemoſynas, quomodo vocatus fuerit ad fidē Chriſti. l.3.c.12.n.2

D

Damaſcenus.

Damaſceni auctoritas circa prædeterminationem voluntatis diuinæ expenditur. l.2.c.6.n.1

Decretum diuinæ voluntatis.

Ante decretum diuinæ voluntatis nil intelligitur vt futùrum. l.1. c.6.n.12

Decretum diuinæ voluntatis eſt cauſa efficaciſſima omnium futurorum. l.1.c.9.n.3

Decretum diuinæ voluntatis duplex eſt ad præſcientiam infallibilem peccatorum. l. 1.c.9.n.4

Deue-

Deus.

Deus per intellectum & voluntatem operatur, quæcunque operatur. l.1.c.12.n.1

Deus non vult conſequi per media finem voluntate abſoluta. l. 1. c.13.n.1

Deus eſt prima cauſa, ſub cuius dominio eſt noſtrum velle, & nolle. l.1. c.19.n.3

Deus eſt cauſa vniuerſalis, infinitè perfecta, & purus actus, nullam potentialitatem habẽs admixtam. l.1. c.4. n.6

Deus abſoluta, & efficaci voluntate prædeterminat omnes actus. l. 2.c.5.per totum.

Deus omnium rerũ prouidentiam gerit. ibid. n.10.

Deus ſecundarum cauſarum Dominus. l.2. c.7.n.3

Deus non eſt cauſa peccati. l.2.c.18. per totum.

Deus, & liberum arbitriũ non ſunt propriè cauſæ partiales ſupernaturalis operationis. l. 3.c.1.n.1

Dei virtus non eſt imperfecta, ſed infinita. ibid. n.4

Deus nihil impoſſibile per legem ſuam præcepit. l.3.c.9.n.2

Deus eſt cauſa in nobis voluntatis, & volendi. l.3.c.19.n.vlt.

Dei inſtinctu iuſti bona opera facient. l.3. c. 24.n.4

Dei ſola aſſiſtentia non eſt ſufficiens, vt liberum arbitrium eleuetur ad actus ſupernaturales producendum. l.3.c.23. per totum.

Deus vt ſtatueret legem danti auxilia gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ, Chriſtus non meruit. l.4. c.1.n.4

Deus non ſemper vult voluntate conſequẽte oppoſitum eius, quod vult

vult voluntate antecedente.l.4.c.4.n.5

Diligere, Dilectio.

Diligere Deum ſuper omnia non poteſt in natura lapſa abſque auxilio Dei. l.3. c.8. n.1

Dilectionis Dei ſuper omnia abſolutus actus non compatitur ſecum peccatum mortale. ibid.n.2.

E

Ebrietas.

EBrietas, & ignorantia quomodo excuſent à peccato. l.4. c. 12.c.4

Electio.

Electionem mediorum præcedit natura finis efficax intentio. l.4.c. 7.n.11

Electio ad gloriam, quã-tum ad executionem quæ fit in tempore, non eſt abſque meritis præcedentibus. l.4. c.8.n.12

Electio eſt duplex.ibid.

Error.

Error Caſſiani circa gratiam, & liberum arbitrium. l.1.c.2.n.16

Fouere Deum opera naturæ, erranter affirmauit idem. n.30

Error Lutheranorum, & Caluinianorum circa gratiam, & liberum arbitrium. l.3. per totum, & l.4. c.20. n.3. & ſeqq.

F

Fatum.

FAtum quo ſenſu concedendum. l.2.c.5. n.8

Fato omnia ſubiiciuntur. ibid.n.8

Fauſtus.

Fauſtus negauit, totum gratiæ tribuendum eſſe. l.1.c.2.n.4

Gratiam, & liberum arbitrium conſocianda eſſe in opere iuſtificationis, affirmauit idẽ. ibid.n.5

Fides.

Fides.

Fidei myſteriis nullus aſſentiri poteſt aſſenſu Chriſtiano ſine auxilio gratiæ. l 3 c.7.n.1

Fidei myſteria excedunt facultatem naturæ. ibid.

Fidei Chriſtianæ, & humanæ diſtinctio. ibid. n.3

Fidei myſteriis aſſentiri poteſt homo ex viribus naturæ aſſenſu opinatiuo. ibid.

Fidei initium ex Deo eſt. ibid.n.4.

Finis.

Qui vult finem, præparat media. l.1. c.15. n.4

Fundamenta.

Quatuor ſunt fundamẽta, quibus concordia liberi arbitrij cum donis gratiæ diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & reprobatione communiter explicatur. l.1.c. 4.n. 1.& ſeqq.

G

Gratia.

Gratia excitans ſine adiuuante actum liberum non efficit. l. 2.c.3.n.4

Gratia excitans, & adiuuans non ſunt idem auxilium gratiæ, ſed diſtinctum. ibid.n.7

Gratia menſuratur ſecundùm quantitatem præparationis liberi arbitrij. l.3.c.2.n.4

Gratiæ initia, quæ in natura conſtituerunt Semipelagiani, ſunt merita gratiæ. l.3.c.7.n.4

Gratia excitans quomodo dependeat à miniſtris Eccleſiæ. l.3. c.13.n.1

Gratia Dei eſt, quòd quis habeat prædicatores. ibid.n.3

Gratia purè præueniens non eſt formaliter actus noſter vitalis, ſed cauſaliter. l.3. c.15. n.2

Gratia excitans eſt eadem cum ſufficiente. l.3.

l.3.c.16.n.1
Gratia operans, & cooperans quid, & quomodo inter ſe diſtinguantur. l.3. c.18. per totum.
Gratia operans moraliter eſt eadē cum gratia excitante. ibid.n.3
Gratia operans phyſicè diſtinguitur realiter à gratia excitante. ibid. n.4
Gratia operans, & cooperans concurrunt ad quancunque operationem, & qualiter. ibid. n.5
Gratia cooperans eſt prę ueniens concurſum liberi arbitrij.l.3. c.19. n.1
Gratiæ cooperantis effectus eſt opus meritorium filiorum Dei. ibid.n.2
Gratia efficax ſemper eſt congrua, vt per illam operetur liberum arbitrium. l.3. c.20.n.7
Gratiæ efficacis congruitas eſt illi intrinſeca. ibid.
Gratię efficacia non pendet ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij. ibid.n.10
Gratia efficax emollit liberum arbitrium, & duriciem aufert. l.3. c.22.n.5.

H

Hæretici.

HÆretici non in omnibus, ſed in aliquibus diſcedunt. l. 4.c.20.n.3

Homo.

Homo vult, quia Deus vult, nec econtra. l.2. c.5.n.11
Homo nil habet, quod non accipiat ex dono gratiæ diuinæ. l.3.c.2. n.3
Homo per originale peccatum non ſolùm ſpoliatus iuſtitia originali, ſed etiam in naturalibus vulneratus eſt. l. 3.c.4.n.1
Homo in natura lapſa vires eaſdem non habet, quas habuiſſet in

partis naturalibus. l.3. c.6.n.1.
Homo per peccatum nõ amiſit liberum arbitrium, contra Lutherum,& Caluinum.ibid. n.2.
Homo non poteſt implere ſimpliciter legis præcepta ex facultate naturæ,ſed indiget auxilio gratiæ ſupernaturali.- l.3.c.9.n.4
Homo in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ operari aliquod bonum, quod ſit veræ virtutis opus. l.3.c.11.n.2.
Homo purus in vita ſemper eſt peccabilis ſimpliciter. l.3.c.27.n.5
Homines quòd auxilium Dei ſufficiens vel efficax in exequutione non recipiant ipſorum culpa eſt. l.4.c.13.n.7

I

Indifferentia.

INdifferentia duplex in voluntate creata.l.2. c.6.n.9.
Indifferentia negatiua,& actiua eſt de eſſentia liberi arbitrij. l.4.c.15. n.3
Indifferentia eſt eſſentia libertatis. ibid.n.7
Indifferentia obiecti, & iudicij rationis eſt radix libertatis. ibid.n.5

Influxus.

Influxus liberi arbitrij dupliciter conſideratur. l.3.c.1.n.vlt.

Inſtrumentum.

Inſtrumenta indigent præuia motione principalis agentis ad actu operandum. l.2.c. 1.n.9
Inſtrumentum Dei eſt cauſa ſecunda,& quomodo. ibid.

L

Libertas.

LIbertas formaliter eſt in voluntate, ſed radicatur in iudicio rationis indifferenti.l. 4.c.14.n.7.
Libertatis indifferentia quæ,

quæ, & qualis. l.4.c. 15.n.1
Libertatis indifferentia eſt duplex. ibid.

Liberum arbitrium.

Liberum arbitrium creatum Deo omnipotenti reſiſtere nequit. l.1. c.14.n.2
Liberum arbitrium paſſiuè ſe habet in ordine ad motionem præuiã. 1.2.c.2.n.4
Liberum arbitrium Deo cooperatur. l.2. c.15. n.11
Liberum arbitrium cum ſolo concurſu generali actum attritionis elicere nequit. l.3.c.9. n.1
Liberum arbitrium eleuatum per gratiam eſt cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium. l.3. c.26. n.4
Liberi arbitrij quæ legitima definitio. l.4. c. 14.per totum.
Liberum arbitrium poſitis omnibus requiſitis ad operationẽ in quo ſenſu poſſit operari, & non operari. l.4. c.14. n.4
In libero arbitrio cum omnibus præreqniſitis ad operandum ſtat ſimul potentia non operandi. ibid.n.5
De liberi arbitrij eſſentia non eſt, quòd poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum poſſit in ſenſu compoſito nõ operari. ibid.n.6
Liberum arbitrium creatum habet dominium ſui actus, & quale illud ſit. l.4.c.17. per totum.
Liberum arbitrium creatum in vſu dominij ſui actus dependet à Deo, tanquam à prima deliberante. ibid. n.2
Liberi arbitrij concordiæ cum gratia difficultas. l.4. c.18. per totum.
Statuitur tamen, & defenditur. l.4. c.19. per totum.

Lex,

Lex.

Lex nulla eſt dandi auxilia gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ. l.4. c.1. per totum.

M

Mala pœnæ.

Mala pœnæ ſunt à Deo volita, & cauſata ac prædefinita ſuppoſito peccato, & non tantùm permiſſa. l.2. c.11.n.2

Mors Chriſti.

Mortis & paſſionis Chriſti ſubſtantia, & omnes eius circunſtantiæ decreto Dei fuerunt prędefinitæ. l.3.c.5.n.vlt.

Moriendi præcepto liberè obediuit Chriſtus. l. 4.c.16.n.3

Motio.

Motio præuia ad operandum quæ ſit. l.2.c. 2.n.1.& ſeq.

Motione præuia applicat Deus ad operandum. l.3.c.7.n.1

Martyrium.

Ad martyrium quid requiratur. l.3.c.8.n.5

N

Neceſſitas.

Neceſſitas duplex: antecedens, & conſequens. l.3.c.6.n.13

Neceſſitas abſoluta quare dicatur antecedens. ibid.n.14

Neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ eſt conſequens cauſam rei. ibid.n.15

Neceſſitatem actus ex ſuppoſitione decreti diuinæ voluntatis ſimul ſtare cum libertate, oſtenditur ex Doctoribus. l.2. c.10.per totum.

Neceſſitas ex ſuppoſitione, & neceſſitas abſoluta quæ dicatur. ibid. n.2

O

Opera, Operatio, Operari.

Opera

Opera bona, quibus ad gloriam perueniturs, à Deo prædefinita ſunt. l.1. c.15. n.3
Opera incœpta per naturam non perficiuntur per gratiam. l.3.c.1.n.vlt.
Operationum piarum conatus menſuratur ex quantitate motionis Spiritus ſancti. l.3. c.2.n.1
Operari poſſe, & operari diſtinguuntur. l.2.c.6. n.6
Ad operandum cæteras potentias mouet virtus, quæ reſpicit finem. l.2.c.7.n.2

P

Peccatum.

Peccatum orginale quatuor vulnera infert naturæ. l.3. c.5. n.1
Peccatum nocti comparatur. ibid.n.2

Pelagius.

Pelagij ſenſus de gratia diuina. l.1.c.1.per totum.

Perſeuerantia.

Perſeuerantiæ donum eſt proprium præſtinatorum. l.3.c.27.n.1
Perſeuerantiæ donum eſt præter gratiam habitualem, & virtutes infuſas ad ſalutem neceſſariam. ibid.
Ad perſeuerãtiæ donum duo neceſſaria, & quæ. l.3.c.28.n.1.
Dono perſeuerantiæ ſpeciali indiguerunt primi parentes in ſtatu innocentiæ. l.3.c.29. per totum.
Perſeuerantiæ donũ dupliciter diſtinguitur, ſecundùm quoſdam. l. 3.c.30.n.1

Potentia, Poſſibile.

Potentiæ inferiores qualiter per peccatũ fuerint infectæ. l.3. c.5. n.3
Poſſibili poſito in eſſe nullũ ſequitur inconueniens, & quomodo. l.3.

l.3.c.3.n.5

Prædeſtinatio.

Prædeſtinatio paruulorum quomodo certa ſit. l.1.c.15.n.6

Prædeſtinatio includit voluntatem antecedentem,& conſequentem de ſalute alicuius. l.4.c.4.n.5

Prædeſtinatio quid,& in quo conſiſtat. l 4. c.5. per totum.

Prædeſtinationis effectus qualis. l.4.c.6. per totum.

Nec prædeſtinationis ad gratiam, ne prædeſtinationis ad gloriam datur cauſa ex parte noſtra. l.4 c.7.n.8

Prædeſtinatio paruulorum non fuit ex præuiſis operibus parentum. l.4.c 8 n.1

Prædeſtinatio eſt certa,& infallibilis. ibid.n 6.

Prædeterminare, Prædeterminatio.

Prætererminat Deus motione efficienti voluntatem ad actus bonos ex obiecto, etiamſi ex malitia operantis ſint mali. l.2. c 9. per totum.

Prædeterminatio duplex: vna cum impoſitione neceſſitatis, altera ſecundùm modum voluntatis. l.2.c.5.n.8

Præfinire, Præfinitum.

Præfinire, idem ſignificat, quod efficaci decreto prędeterminare. l.3.c.5.n.6

Verbum *præfinitum* idem ſignificat quod *prædeterminatum*.l.3.c.5. n.5

Præſcientia.

Præſcientia in definitione prædeſtinationis poſita qualis ſit. l.4.c. 4.n.2

Præſcientia meritorum non eſt ſimul in eodem ſigno rationis cum prædeſtinatione. l.4 c.7.n.6

Propoſitio.

Propoſitionis: *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*. explicatio. l.4. c. 3. per totum.

R

Reprobi, Reprobatio.

REprobi voluntate Dei antecedente ab beatitudinem ſupernaturalem ordinãtur, non autem conſequenti. l. 1. c. 13. n. 3

Reproborum ſalus ſecundùm ſe eſt volita à Deo, non tamen veſtita omnibus circumſtantiis. l.4. c.4. n.4

Reprobationis cauſa quomodo detur ex parte noſtra. l.4. c.9. per totum.

Reprobatio Eſau qualis. ibid.

Reprobationis cauſa ex parte Dei quæ aſſignari queat. l.4. c. 11. per totum.

S

Samſon.

SAmſon præfiguratus in anima peccatrice. l.3. c.5. n.1

Scientia.

Scientiæ Dei definitio in merè naturalem, & merè liberam. l.1. c.6. n.1

Scientiæ mediæ obiectum non eſt ſcibile. ibid. n.11

Scientia Dei libera eſt rerum intuitiua. l.1. c.11. n.5

Senſus.

Senſus compoſitus, & diuiſus quomodo explicetur in materia liberi arbitrij. l.2. c.11. per totum.

Simultas.

Simultas potentiæ, & potentia ſimultatis quid ſit. l.4. c. 14. n.3

T

D. Thomas.

D. Thomæ auctoritas, & fideliſſima S. Auguſtini interpretatio. l.1. c.5

V

Viſio.

Viſionis ſcientia ſequitur decretum diuinæ voluntatis. l.4. c.7.n.6

Vitalitas.

Vitalitatis principium alicuius actus eſt duplex. l.2.c.23.n.1

Vitalitas viſionis beatificæ eſt ſupernaturalis. ibid.n.4

Vitalitas actus, fidei in peccatore qualiter procedat. ibid.n.10

Vocatio.

Vocatio eſt effectus prædeſtinationis. l.4. c.7. n.7

Vocationis nomine quid intelligat Concilium Tridentinum. l.3.c.15. n.6

Voluntas.

Voluntas magis corrupta eſt per peccatum, quàm intellectus. l.3. c.5.n.1.

Voluntas quæ mala per peccatum incurrat. ib. n.2

Voluntas Dei eſt efficaciſſima. l.3.c.20.n.9

Voluntatem noſtram vt purgari velimus, Deus non exſpectat. l.3. c. 23.n.1

Voluntas Dei antecedēs, & conſequens quid. l.4.c.4.per totum.

Voluntas in inſtanti, in quo vult, eſt libera ad volendum, & non volendum. l.4.c.16.n.5

FINIS.

ANT 1316273

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google